

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

TÂLCUIRI LA EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTHENI

TÂLCUIRI LA SFÂNTA SCRIPTURĂ

COLECȚIA TÂLCUIRI LA SFÂNTA SCRIPTURĂ

Redactor: Adrian Tănăsescu-Vlas

Coperta: Mona Velciov

Traducere din limba ellină, după ediția Oxonia, 1847
de Arhim. Theodosie Athanasiu,
Egumenul Mănăstirii Precista Mare din Roman.
București, 1908.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IOAN GURĂ DE AUR, st.

Tâlcuiri la Epistola a doua către Corintheni / Sfântul Ioan Gură de Aur
ed. rev. de Constantin Făgețan. - București: Editura Sophia; Alexandria: Căminul
Ortodoxă, 2007

ISBN 973-7623-34-7

ISBN 973-7957-55-4

I. Făgețan, Constantin (ed.)

227.2/.3.07

821.14'02-97=135.1

COMENTARIILE
SAU
TÂLCUIREA EPISTOLEI A DOUA
CĂTRE CORINTHENI

a celui între sfinți părintelui nostru
IOAN HRISOSTOM
Arhiepiscopul Constantinopolului

Ediție revizuită de Constantin Făgețan

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura
Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
București, 2007

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție este traducerea Comentariilor Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistolele Sfântului Pavel, realizată de Theodosie Athanasiu (1852-1927), fost egumen al Mănăstirii Precista Mare din Roman, apoi episcop-vicar de București (1909-1912), iar în urmă Episcopul Romanului (1912-1923). Cele nouă volume ale traducerii au fost publicate între anii 1901-1923 la Iași și București (vezi Daniel Popa, *Opera și Bibliographia Sfântului Ioan Gură de Aur*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, pp.216-218).

Pentru prezenta ediție textul a fost revăzut, operându-se modificările absolut necesare la nivel de limbaj și ortografie, și îndreptându-se greșelile de tipar destul de numeroase.

Pentru citatele biblice s-a folosit ca text de bază *Biblia adică Dumnezeasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă* (Ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărilor Bisericești, București, 1914).

Redacția

OMILIA I

„Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, și Timothei fratele, Bisericii lui Dumnezeu carea este în Corinth, împreună cu sfinții toți cari sunt în toată Ahaia, har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos. Bine este cuvântat Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Părintele îndurărilor și Dumnezeu a toată mângâierea, cea ce mângâie pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu carea ne mângâiem noi de la Dumnezeu.” (2 Cor. 1, 1-4)

Vrednic este mai întâi a cerceta pentru ce oare a mai adăogat și a doua Epistolă, și pentru ce apoi începe cu îndurările lui Dumnezeu și cu mângâierea cea de la dânsul. Așadar, pentru ce a mai adăogat și această a doua Epistolă?

Zicând în întâia Epistolă că: „Voi veni curând la voi... și voi cunoaște nu cuvântul celor ce s-au semețit, ci puterea” (1 Cor. 4, 19), și cam pe la sfârșitul ei tot aceeași făgăduind, însă mai cu blândețe: „Voi veni când voi trece Machedonia (că prin Machedonia voi trece), și la voi, de se va întâmpla, mă voi zăbovi, sau că voi și ierna” (1 Cor. 16, 5-6) – totuși, trecând un timp oarecare, el nu s-a dus, ci trecând și sorocul, el încă a stat pe loc și a zăbovit, Duhul ținându-l pentru alte lucruri cu mult mai trebuitoare.

De aceea a fost nevoie de a doua Epistolă, de care n-ar fi avut nevoie dacă ar fi zăbovit poate mai puțină vreme. Și încă nu numai pentru aceasta, ci și pentru că se făcuseră mai buni de la cea dintâi Epistolă, fiindcă chiar și pe curvarul, pe care mai nainte îl aplaudau și cugetau de el lucruri mari, îl tăia-seră din obștea lor și-l despărțiseră de la ei cu desăvârșire. Iar aceasta a arătat-o apostolul, zicând: „Iară de a întristat cineva, nu pre mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți, că destul este unuia ca acesta

certarea aceasta, carea este de către mulți” (2 Cor. 2, 5-6). Dară și mai departe, tot aceeași lasă a se înțelege, zicând: „Că iată însăși aceasta, că după Dumnezeu v-ați întristat, câtă sânguință a lucrat vouă; ba încă și răspuns. și oțărâre, și frică, și dorire, și râvnă, și izbândă; întru toate v-ați învederat curată a fi întru acest lucru (2 Cor. 7, 11). Dară și strângerea aceea de prinoase, pe care o poruncise apostolul, dâșii o împlinesc cu multă grăbire, pentru care și zicea: „Știu osârdia voastră, cu carea pentru voi mă laud către Machedoneni. că Ahaia s-a gătit de anul trecut” (2 Cor. 9, 2). Pe lângă acestea și pe Tit, pe care l-a fost trimis la dâșii, l-au primit cu toată dragostea, ceea ce arătând, zicea: „Și inima lui mai mult este spre voi, aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor, că cu frică și cu cutremur ați primit pre el” (2 Cor. 7, 15).

Pentru toate acestea a scris și a doua Epistolă. Fiindcă, după cum atunci când îi greșiseră, apostolul s-a văzut silit a-i învinovăți, tot așa și acum, când dâșii se îndreptaseră, trebuia să-i aprobe și să-i laude. Iată de ce întreaga Epistolă nici nu este așa de aspră precum cea dinainte, ci numai în câteva locuri de pe la sfârșit. Căci erau, se vede, și printre dâșii creștini dintre Iudei, cari cugetau lucruri mari despre sine, iar pe Pavel îl defăimeau ca mândru și de nici o treabă vrednic, pentru care și ziceau: „Că epistoliile lui, zice, grele sunt și tari, iar înfățișarea trupului slabă și cuvântul lui defăimat” (2 Cor. 10, 10). Ceea ce dâșii ziceau, aceasta era: «Când el este de față, nu se pare vrednic de nimic – căci aceasta înseamnă „înfățișarea trupului slabă” – iară după ce pleacă se fălește de lucruri mari, pentru care și scrie epistole» – căci „epistolele grele sunt și tari” aceasta înseamnă. Și ca să nu se pară că se mândresc de cele ale lor, se prefăceau că nu primesc nimic de la ucenici – ceea ce lăsând a se înțelege, zicea și despre aceasta: „ca întru ceea ce se laudă, să se afle ca și noi” (2 Cor. 11, 12). Pe lângă acestea apoi, luând de aici îndrăzneală în vorbă, foarte mult se îngâmfa. Iată de ce apostolul se și numește pe sine prost și fără de minte, arătând că el nu se rușinează de aceasta, și nici că, dacă ar fi dimpotrivă (adică înțelept și cu știință multă), ar socoti aceasta ceva mare.

Deci fiindcă era firesc ca unii dintre dâșii să fie înduplecați de acei amăgitori, apoi el mai întâi lăudându-i pentru toate izbândirile lor și doborânc ușurința acelora, ca unii ce se făleau cu obiceiurile Iudaice, la urmă cu cum-pătare le aplică dojana cuvenită.

Așadar subiectul Epistolei de față, cum ar zice cineva pe scurt și în fugă, acesta mi se pare a fi. Trebuie însă a ne atinge de însuși începutul Epistolei, și după obișnuita lui salutare, a spune pentru ce oare a început astfel Epistola, adică de la îndurările lui Dumnezeu. Deocamdată însă este trebuit a spune chiar începutul ei și a cerceta pentru ce aici pune pe lângă dânsul și pe Timothei: „Pavel, zice, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, și Timothei fratele” – deoarece prin întâia Epistolă îi înștiința că le va trimite acolo

pe Timothei și, poruncindu-le, zicea: „De va veni Timothei, socotiți ca să fie fără frică la voi” (1 Cor. 16, 10). Deci cum de îl trece aici pe Timothei, chiar în început? Ducându-se la dâșii Timothei, după făgăduința dascălului – „am trimis, zice, la voi pre Timothei, carele va aduce vouă aminte căile mele cele întru Hristos Iisus” (1 Cor. 4, 17), și îndreptând toate abaterile de acolo, s-a întors. Căci și când l-a trimis, le zicea: „Să-l petreceți cu pace, ca să vie la mine, că-l aștept pre el cu frații” (1 Cor. 16, 11). Deci după ce s-a întors lângă dascăl, și după ce a îndreptat cele din Asia împreună cu dânsul, „și voi rămâne în Efes, zice, până la praznicul Cincizecimii” (1 Cor. 16, 8), iarăși a trecut prin Machedonia; și deci cu dreptate îl trece apostolul în începutul Epistolei acesteia ca aflându-se de față. Căci cea dintâi Epistolă a fost scrisă în Asia, iar aceasta a fost scrisă și trimisă din Machedonia.¹ El l-a trecut pe Timothei în începutul Epistolei pe lângă dânsul, făcându-l prin aceasta mai vrednic de cinste și totodată învederând și aici marea sa smerită cugetare, căci deși era cu mult mai prejos de dânsul, totuși dragostea toate le unește. Pentru aceea pretutindeni îl face asemenea cu dânsul, acum bunăoară zicând: „Că precum unui tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie” (Flp. 2, 22), iar altă dată că „lucrul Domnului lucrează, precum și eu” (1 Cor. 16, 10), pe când aici îl numește și frate, făcându-l prin toate acestea și mai de cinste Corinthenilor. Căci era venit pe lângă dânsul, după cum am zis, și dăduse dovadă de vrednicia sa.

„Bisericii lui Dumnezeu carea este în Corinth.” Iarăși îi numește pe dâșii, unindu-i pe toți întru un singur trup și legându-i împreună, fiindcă nici n-ar fi fost Biserica una dacă cei dinlăuntrul ei ar fi fost dezbinați și răsculați unii împotriva altora.

„Împreună cu toți sfinții cari sunt în toată Ahaia”. Prin Epistola aceasta trimisă lor, apostolul cinstește și pe Corintheni, în același timp și pe toți cei din Ahaia, și unește la un loc întreg neamul.

Îi numește sfinți, arătând prin aceasta că dacă cineva este necurat, este afară de această numire. Dar pentru ce oare, scriind această Epistolă metropolei, le scrie tuturor printr-însa, ceea ce nu face peste tot locul? Că atunci când a scris Thessalonicenilor de pildă, n-a scris și Machedonenilor îndeobște, de asemenea și Efesenilor scriindu-le, n-a scris în ea și tuturor celor din Asia; încă și Epistola cea către Romani nu este trimisă și tuturor celor ce locuiesc în Italia. Aceasta o face însă în această Epistolă și în cea către Galateni, căci nici

¹ Din stihurile 8 și 19, cap. 16, se vede lămurit că Epistola Întâi către Corintheni a fost scrisă în Asia, și anume în Efes. Comparând cap. 6, 2-8, cu cap. 5, 6-8, și avându-se în vedere cap. 19, 21 și 22 din Faptele Apostolilor, timpul în care a fost scrisă acea epistolă a fost cam pe la Paștile anului 57 d. Hr. A se vedea *Isagogia* lui N. Damala, p. 380.

acolo nu unei cetăți numai a scris, nici la două sau trei, ci este trimisă tuturor Galatenilor celor împrăștiați pretutindeni, zicând: „Pavel Apostol, nu de la oameni, nici prin oameni, ci prin Iisus Hristos, și prin Dumnezeu Tatăl, carele l-au înviat pe el din morți, și toți frații cari sunt împreună cu mine, Bisericii Galatiei, har vouă și pace”. De asemenea, și Evreilor le-a scris la toți o singură Epistolă, așa că nici pe aceștia nu i-a împărțit după cetăți. Deci, care este pricina? Mie mi se pare că boalele de care acești Corintheni sufereau erau de obște tuturor, pentru care și Epistola o trimite tuturor de obște, fiindcă aveau trebuință și de o îndreptare de obște. Căci și Galatenii cu toții boleau, și Evreii, și cred că și aceștia.

Deci unind la un loc întregul neam și salutându-i, ca și cum era lege de a-i saluta pe toți, „har vouă, zice, și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos” – ascultă mai departe cum începe de potrivit în cele de față.

„Binecuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Părintele îndurărilor, și Dumnezeu a toată mângâierea.” «Și cum este aceasta potrivită cu cele de față?», zici tu. Ba încă este foarte potrivită, căci cugetă bine: Corinthenii aceștia se întristaseră și se scârbiseră foarte mult că nu se dusesse la dânșii apostolul, mai ales că îi și vestise că se va duce, ci și-a petrecut toată vremea în Machedonia – și astfel se părea că pune pe alții înaintea lor. Deci apostolul, ridicându-se împotriva acestui răzvrăt al lor, spune pricina pentru care nu s-a dus la dânșii; și nu din capul locului pune acea pricină, nici nu spune că «Știu că am făgăduit a veni la voi, dar fiindcă am fost împiedicat de necazuri, iertați-mă și nu ne învinovați de vreo mândrie sau lenevire» – ci pregătește aceasta a o spune mai apăsător și mai vrednic de credință în alt chip. Înălțând faptul prin mângâierea ce le-o dă, ca astfel nici să-l mai întrebe la urmă de pricina întârzierii. Face același lucru pe care l-ar face cineva care, înștiințând pe cel dorit că se va duce la el, și sosind în urma a mii de primejdii, i-ar spune: «Slavă ție, Doamne, că în sfârșit mi-ai arătat pe cel dorit de mine! Binecuvântat este Dumnezeu carele m-a scăpat de primejdii». O astfel de slavoslovie este îndreptățire înaintea celui ce ar voi să învinuiască, și nici măcar nu-l lasă ca să dojenească pe acela pentru întârziere, căci se rușinează a trage la răspundere pe cel ce mulțamește lui Dumnezeu că l-a scăpat de atâtea rele, și nu mai îndrăznește de a-i cere socoteală de întârzierea sa.

Pentru aceea și începe astfel: „Binecuvântat este Dumnezeu, Părintele îndurărilor”, lăsând a se înțelege prin această slavoslovie marile primejdii în care căzuse, și a fost scăpat. Fiindcă și David nu-l numește astfel peste tot locul, și nici de la aceleași împrejurări, ci când vorbește de război și biruință zice: „Iubi-te-voi, Doamne, vârtutea mea ... Domnul este apărătorul meu” (Ps. 17, 1...3); iar când spune de izbăvirea de necazuri și de întunericul ce-l cu-

prinsese pe el, zice: „Domnul este lumina mea și mântuitorul meu” (Ps. 26, 1): numindu-l când după iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când după dreptatea sa, când după nemitarnica sa judecată, potrivit cu timpurile de față.

Pentru aceea și Pavel, începând această Epistolă, îl numește după iubirea de oameni a sa, „Dumnezeul îndurărilor”, adică cel ce a arătat față de noi atâtea îndurări, ca și cum ne-a scos și ne-a scăpat din porțile morții. Căci aceasta mai vârtos a lui Dumnezeu este, și vrednică de laudă, aceasta este și cea firească lui, de a milui astfel pe om. Pentru aceea îl numește Dumnezeu îndurărilor. Dar tu gândește-te și aici la smerita cugetare a lui Pavel, căci primejdindu-se pentru propovăduirea Evangheliei, nu spune că a fost scăpat pentru vrednicia lui, ci pentru îndurărilor lui Dumnezeu. Însă aceasta el o arată lămurit mai departe, iar acum adaogă, zicând: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul”. Nu zice: «cel ce nu ne lasă a fi necăjiți», ci cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată și puterea lui Dumnezeu, și în același timp sporește și răbdarea celor necăjiți. „Că necazul, zice, răbdare lucrează” (Rom. 5, 3). Tot aceasta zicea și Prorocul: „Întru necaz m-ai desfătat”. Nu zice că «nu m-ai lăsat a cădea în necazuri», și nici că «m-ai scos îndată din necazuri», ci că, dăinuind necazul, „m-ai desfătat”, adică mi-ai dat în necaz un loc larg și multă îndemânare, ceea ce s-a petrecut și cu cei trei Coconi în cuptorul cel cu foc, căci nici nu i-a împiedicat de a cădea în cuptor, nici, după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptorul, el i-a scos la loc larg. Aceasta obișnuiește Dumnezeu a face întotdeauna, ceea ce și Pavel dând a înțelege, zicea: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul.” Încă și altceva mai arată prin aceasta. Și ce anume? Că nu o dată, nici de două ori, ci aceasta o face întruna. Nu că doară acum mângâie, iar altă dată părăsește pe cineva, ci aceasta o face neconținut și pentru totdeauna. Pentru aceea a zis: „cel ce ne mângâie”, și nu «cel ce ne-a mângâiat», și „întru tot necazul”, adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

„Ca să putem și noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu carea ne mângâiem noi de la Dumnezeu.” Ai văzut cum pe nesimțite a adus îndreptățirea lui chiar în începutul Epistolei, și cum dă a înțelege ascultătorilor bănuiala de o mare primejdie și scârbă ce căzuse asupra sa? Dar și după aceasta iarăși își cumpănește cuvintele, zicând că chiar și acea îndurare «a venit nu de la vrednicia noastră, ci de la a acelor cari se vor folosi de la noi și prin noi». «Pentru aceea, zice, ne-a mângâiat; ca și noi să ne mângâiem unii pe alții». Prin aceasta el învederează și vrednicia și chemarea apostolilor, lăsând adică a se înțelege că el, fiind mângâiat și redobândindu-și puterile, nu a căzut în piroteală ca noi, ci a alergat spre mângâierea altora, ațâțându-i și întărindu-i spre luptă. Unii zic că apostolul ar fi spus prin aceste vorbe că mângâierea noastră este și mângâierea altora. Mie mi se pare însă că

prin începutul acestei Epistole apostolul își îndreaptă vorba și asupra apostolilor celor mincinoși, cari se fălesc în zadar, stau acasă și se dezmiardă, însă aceasta o spune oarecum tainic și în treacăt. Însă lucrul de căpetenie aceasta era: ca el să se îndreptățească pentru întârziere. «Dacă de aceea, zice, suntem mângâiați, ca și noi să mângâiem pe alții, apoi nu ne învinuiți că n-am venit, fiindcă tot acest timp l-am petrecut în felurite curse, în felurite zavistii, ocupându-ne de-a împrăștiia relele ce căzuseră asupra noastră».

„Că precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră” (2 Cor. 1, 5). Pentru ca să nu înjosească pe ucenici prin aceea că prea mult înalță nenorocirile și suferințele sale, apoi iarăși arată prisosința cea mare a mângâierii și ridică din nou cugetele lor, și nu numai prin aceasta, ci și prin aceea că le pomenește de Hristos și spune că ale lui sunt patimile. Dar și mai nainte de mângâiere el aduce îmbărbătarea de la însăși necazurile și strâmtorările lor. «Căci ce poate fi mai plăcut, zice, decât a fi părtaș lui Hristos și a pătimi toate pentru dânsul? Ce poate fi asemenea unei astfel de mângâieri?» Și încă nu numai de aici, ci și din altă parte el înalță cugetele celor necăjiți. Cum din altă parte? Atunci când zice că prisosesc. Căci n-a zis: «Precum au venit asupra noastră patimile lui Hristos», ci „precum prisosesc”, arătând că nu numai patimile lui le suferă, ci încă și mai multe decât acelea. «Nu numai ceea ce a pățimit el, zice, am pățimit noi, ci încă și mai multe». Căci tu gândește-te bine. A fost alungat, a fost prigonit Hristos, a fost bătut, a murit – însă noi, zice, am pățimit și mai multe decât acestea, ceea ce este de ajuns spre îmbărbătarea noastră». Dară nimenea ne învinuiască pentru această vorbă, de vreme ce și aiurea zice: „Acum mă bucur întru patimile mele pentru voi și împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu” (Col. 1, 24). Așadar, nimic nu vine de la îndrăzneală, și nici de la vreo lipsă de minte. Căci după cum ucenicii mai mari semne și minuni decât dânsul au făcut – „Că cel ce crede întru mine, zice, mai mari decât acestea va face” (In. 14, 12) – iar totul se face prin însuși cel ce lucrează într-înșii, tot așa și mai multe decât dânsul au pățimit, iar totul este iarăși al celui ce-i mângâie pe dâșii și-i pregătește a suferi toate relele ce cad asupra lor. Aceasta tocmai, simțind și Pavel pe când vorbea, privește cum cumpănește vorba, zicând: „Așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră”, prin care totul se pune în seama lui, vestind și de aici iubirea lui de oameni. «Nu suntem mângâiați, zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult». El n-a spus că mângâierea este deopotrivă cu patimile, ci că „prisosește mângâierea”, ca, de pildă, în vremea prigoanelor, când este vreme și de alte cununi. Ce poate fi asemenea, spune-mi, cu a fi bătut pentru Hristos, cu a vorbi cu Dumnezeu și a fi mai puternic decât toți, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi nebiruit de o lume întreagă, și de aici a aștepta atâtea bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, ure-

chea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru buna cinstire, a primi mii de mângâieri de la Dumnezeu, a scăpa de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfânt, de sfințenie și dreptate, și de nimeni a nu te teme și înfricoșa, ba încă a te arăta mai strălucit decât toți în însuși faptul că te primejduiești?

¹Deci să nu ne împruțăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărășia lui Hristos dezmiardându-se, dormitând și lenevind-se, nimeni, zic, din cei ce viețuiesc o astfel de viață moleșită, ci numai cei ce trăiesc în ispite și necazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor sta aproape de dânsul. Căci și el pe aceeași cale a călătorit, pentru care și zicea:

„Fiul omului nu are unde să-și plece capul” (Mt. 8, 20). Deci nu te întrista fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărășești, cum te cureți prin ispite și câte câștigi de aici. Nimic nu este mai întristător lucru decât a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile și nici altceva nu poate fi în stare a întrista un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scântie mică ce ar cădea într-o prăpastie mare o ai putea stinge îndată, tot așa și cea mai mare tristețe, dacă cade într-un cuget bun, se nimicește și piere cu ușurință.

Pentru aceea tocmai și Pavel se bucura pururea, fiindcă se îmbărbăta în cele către Dumnezeu, și nici măcar nu simțea ceva cât de mic în toate relele ce cădeau asupra lui. Negreșit că se supăra ca om, însă nu se împruțina. Tot așa și Patriarhul acela se găsea în mulțămire sufletească, pătimind multe rele. Căci tu te gândește bine: a părăsit patria lui, a săvârșit călătorii întinse și grele, venind în țară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăși, dând peste dânsul o foamete mare, s-a făcut din nou pribeag, și după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, și frica morții, și lipsa de copii, și război, și primejdii, și zavistii, iar la urmă ceea ce a pus vârf tuturor luptelor, adică jertfirea singurului său fiu, acea dureroasă și nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu ușurință de porunca lui Dumnezeu, de aici să nu-ți închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum și era, totuși era în același timp și om, și deci supus legilor firii. Dar nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptător viteaz și încununat, vestit așa de fieștecarea din aceste ispite. Tot așa și fericitul Pavel, văzând în fieștecarea zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucura și se veselea ca și cum s-ar fi găsit în mijlocul Raiului.

Deci după cum cel ce se bucură cu o astfel de bucurie nu este lesne biruit de tristețe, tot așa și cel ce nu are o astfel de bucurie lesne se biruiește de toate ispitele și suferă același lucru ca și cel ce ar avea arme stricate în mâini și s-ar răni

¹ *Partea morală.* Despre aceea că nu trebuie a ne împruțina în nenorociri, și mai cu seamă la cazuri de moarte. (*Veron*).

el singur la cel dintâi prilej. Nu însă tot așa și cel ce este bine apărut din toate părțile; ci orice săgeată ce i s-ar arunca de către vrăjmaș se turtește lovindu-se de dânsul. Căci mai puternică decât toată arma este mulțămirea cea după Dumnezeu, și pe un astfel de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomori, ci toate le rabdă cu bărbăție. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile și caznele cele neconținute? Măcar de ar pierde cineva mii de moșii, sau copiii, sau orice altceva, totuși nu poate fi așa de vătămător precât a pierde bucuria și mulțămirea cea sufletească după Dumnezeu. „Piele pentru piele, zice, toate câte are omul le va da pentru viața sa” (Iov. 2, 4). Nimic este mai grozav ca durerile ce le suferă cineva; și cu toate acestea, chiar cele nesuferite auzului se fac suferite și dorite pentru mulțămirea și plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai pogori pe mucenic de pe cruce cu puțin suflet într-însul, sau l-ai scăpa din căldările unde era aruncat, vei găsi totuși în el o astfel de bucurie și mulțămire sufletească, încât nici este cu putință a spune.

«Dar ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este vreme de mucenicie?» Ce spui? Nu este acum vreme de mucenicie? Dar niciodată vremea aceasta nu a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noștri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cineva mucenic, că dacă ar fi așa, apoi Iov ar fi lipsit de asemenea cunună, căci el n-a stat nici înaintea judecății, nici a auzit glasul judecătorului, nici a văzut pe călău, nici a fost spânzurat pe lemn, și nici coastele i-au fost împunse. Și cu toate acestea, a pătimit cu mult mai grele pătimi decât mulți dintre mucenici, căci și glasurile acelor vestitori, ce veneau unul după altul, îl izbeau și-l împungeau din toate părțile cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi care-l rodeau din toate părțile. Așadar, cum n-ar fi vrednic a fi numit mucenic acest sfânt bărbat? De o mie de ori, firește. Căci prin toate acestea el se și lupta, se și încununa, prin averile pierdute, prin fân, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin vrăjmași, prin casnici – căci și aceștia îl defăimau în față – prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felul, prin puștoarea ce ieșea dintr-însul. Pentru aceea tocmai am spus că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci și de mii de mucenici.

Dimpreună cu cele spuse, apoi și vremea însăși îi dă lui dreptul la un adăos nu mic de cunună, precum, de pildă, că a pătimit toate acestea mai înainte de lege, mai înainte de har, iar relele ce căzuseră asupra lui de năprasna, și cu asupra de măsură chiar, s-au prelungit vreme îndelungată, deși fieștecare din acele rele era prin sine însăși de nesuferit, și ceea ce se părea mai de suferință din toate acestea era pierderea averilor. Căci mulți au suferit rane, însă n-au putut suferi pierderea averilor, ci au voit mai bine a fi chiar și bătuți pentru dănsule și a pătimi mii de rele, mai vârtos decât a pierde ceva din ele; astfel că rana aceasta – pierderea averilor – li s-a părut cu mult mai mare. Încât și acesta este un alt fel de mucenicie, a purta cu bărbăție pierderea averilor. Și

cum am putea suferi cu bărbăție?» zici tu. Când vei afla că vei câștiga mai mult decât ai pierdut, numai printr-o vorbă, prin vorba mulțămirii. Dacă noi, auzind de vreo pagubă, nu ne turburăm, ci zicem: «Binecuvântat fie Dumnezeu», atunci firește că am câștigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câștiga cel ce își cheltuiește averile cu cei săraci, cel ce cercețează și caută pe cei săraci, cel ce împrăștie ceea ce are celor flămânzi, pe cât vei câștiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iov nu-l admir atât pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiți, pe cât mă minunez și-l vestesc cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulțămire pierderea averilor. Tot aceasta s-ar putea vedea și în pierderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică decât cel ce a ridicat pe jertfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morți sub dărâmurile caselor, el a mulțămit iubitorului de oameni Dumnezeu. Cu ce poate fi deci Iov mai prejos decât Avraam? Căci acela nu a văzut pe fiul său mort, ci numai cât aștepta, pe când acesta a văzut pe fiii săi morți, astfel încât prisosește, sau mai bine zis întrece în suferințe pe Avraam, care urma a-și jertfi pe fiul său, dar căruia i s-a răpit din mână cuțitul pe când voia a-l înjunghia. Pe lângă acestea, apoi fapta lui Avraam avea în sine o nădejde de mângâiere, căci era acea jertfă urmarea propriei sale bărbății, și când a auzit glasul acela de sus, s-a făcut încă cu mai multă bunăvoință; iară cu Iov nimic din acestea nu s-a petrecut. Astfel că trebuie a avea cineva un suflet tare ca diamantul ca să vadă pe singurul său fiu – trăit în averi și ducând cu sine nădejdi bune – întins pe patul de moarte, și încă să sufere cu liniște cele petrecute. Unul ca acesta, liniștind valurile firii, ar putea să zică cu Iov, fără să verse lacrimi: „Domnul au dat, Domnul au luat”, și să stea împreună cu însuși Avraam. Prin acest cuvânt el va fi vestit dimpreună cu Iov. De ar conțeni bocetele femeilor și ar împrăștia acele cete de bocitoare, pe toți i-ar mișca către slavoslovie, ar primi mii de răsplătiri de sus, mii de jos, oamenii admirându-l, îngerii aplaudându-l, Dumnezeu încununându-l.

«Și cum este cu putință, zici tu, a nu jeli, om fiind eu?» Dacă te vei gândi cum Patriarhul Avraam, și cum Iov, oameni fiind amândoi, nimic n-au pățimit de acestea, și acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de har, și înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (răposatul) s-a strămutat într-o țară mai bună, și s-a dus la un loc mai bun, și că, în sfârșit, tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într-un adăpost sigur. Și nu mai spune că «De acum nu mă voi mai chema tată», fiindcă pentru ce nu te mai chemi tată, de vreme ce fiul tău trăiește? Oare nu cumva ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Ba mai cu seamă l-ai câștigat, și mai cu întărire îl ai. Pentru aceea nu numai aici te vei chema tată, ci și în ceruri. Așa că nu ai pierdut dreptul de a te chema tată, ci încă ai câștigat pe acela de a de chema mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai chema tată al unui copil mort, ci al unui copil

nemuritor, al unui ostaș viteaz, care stă întruna în ceruri. Deci dacă copilul tău nu mai este de față, să nu-ți închipui că s-a pierdut. Că nici dacă ar fi plecat în vreo călătorie, nu s-ar fi depărtat de tine împreună cu trupul său și numele lui de fiu al tău. Deci nu lua seama numai la fața celui ce-ți stă înaintea, fiindcă îți ațâță dorul de tată, ci mută-ți cugetul de la cel ce-ți stă de față, la cel din ceruri. Nu acesta ce-ți stă de față este copilul tău, ci acela ce a zburat și s-a suit la înălțime nemărginită.

Deci când vezi ochii lui închiși, și gura închisă, și trupul nemișcat, nu-ți închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceștia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla și că toate se vor face într-o stricăciune – nu-ți închipui acestea, zic, ci cu totul dimpotrivă; că adică gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii lucruri mai mari vor vedea, că picioarele pe nouri vor umbla, că trupul acesta stricăcios, într-o nestricăciune se va îmbrăca, și că vei vedea pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dar dacă te măhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuși: «Trupul acesta i-a fost ca o haină și acum a lepădat-o, spre a se bucura de o altă cu mult mai scumpă; trupul acesta este ca o casă ce s-a curățit, spre a se face încă mai frumoasă». Că precum noi, când voim a curăți casele, nu lăsam a sta înlăuntru pe cei ce locuiesc acolo, spre a-i scăpa de colb și de vuiet, ci după ce le poruncim a se strămuta din ele pentru un timp scurt, spre a drege în liniște casa, la urmă îi băgăm înlăuntru cu slobozenie – tot așa face și Dumnezeu, căci dărâmându-i cortul cel putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfel, când se va zidi din nou și curăți, atuncea încă mai strălucit să fie. Deci nu zice că s-a pierdut și nu va mai fi, căci ale necredincioșilor sunt aceste graiuri – ci zi că „Doarme și se va trezi. S-a dus pentru o clipă, însă va veni împreună cu Împăratul. Și cine oare zice aceasta? Cel ce avea întru sine pe Hristos care grăia: „Că de credem, zice, că Iisus au murit și au înviat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu dânsul” (1 Thes. 4, 14; cf. Rom. 14, 9). Dacă tu cauți pe fiul tău, caută-l acolo unde este Împăratul, unde este ceata îngerilor, iar nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târându-te jos pe pământ.

Dacă vom filosofa astfel, toată scârba de felul acesteia cu ușurință o vom îndepărta de la noi. Iar Dumnezeul îndurărilor și părintele oricărei mângâieri să mângâie inimile noastre ale tuturor, și ale celor ce au dureri de felul acestora, cum și ale celor ce sunt cuprinși de vreo altă întristare, și scăpându-ne de toată mâhnirea, să câștigăm bucuria sufletească și să ne învrednicim bunătăților viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Și ori de pătimim necaz, este pentru a voastră mângâiere și mântuire, carea se lucrează întru răbdarea acestorași pătimiri, carile și noi pătimim; ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere și mântuire¹. Și nădejdea noastră este adevărată pentru voi”. (2 Cor. 1, 6-7).

Spunând pricina de căpetenie a mângâierii și îmbărbătării noastre – aceea adică de a ne face părtași cu Hristos – la urmă pune și o a doua pricină, cea a pregătirii chiar de aici a mântuirii ucenicilor. «Nu vă moleșiți, zice, fiindcă noi suntem necăjiți, ci din această pricină mai cu seamă este drept a vă îmbărbăta. Că dacă nu am fi necăjiți, apoi aceasta v-ar nimici pe toți». Cum și în ce fel? «Dacă noi, zice, ne-am fi moleșit și ne-am fi speriat de rele, nu v-am fi propovăduit cuvântul adevărului, așa că, neaflând voi cunoștința cea adevărată, toate ale voastre ar fi fost în cea mai de pe urmă nenorocire». Ai văzut iarăși graba cea mare a lui Pavel și râvna lui cea nobilă? De la cele ce-i tulburau și nelinișteau pe dânșii, de la acelea tocmai îi și mângâie. «Cu cât se lungesc mai mult, zice, prigonirile noastre, cu atât mai vârtos trebuie a crește și cele ale nădejzii voastre, fiindcă cu atât mai mult sporesc și cele ale mântuirii voastre, cum și cele ale mângâierii». Căci ce poate fi deopotrivă cu mângâierea de a se bucura cineva de atâtea bunătăți prin propovăduirea Evangheliei? Apoi ca să nu se pară că laudele acestea se grăiesc numai despre sine, privește cum și pe dânșii îi face părtași laudelor, căci după ce zice: „Și ori de pătimim, este pentru a voastră mângâiere și mântuire”, a adăogat: „ce se lucrează întru răbdarea acestorași pătimiri, carile și noi pătimim.” Decât că aceasta o spune și mai lămurit mai departe prin cuvintele: „că precum sunteți părtași pătimiri-

¹ Fraza: «ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere și mântuire», ce se află în textul nostru obișnuit, nu se găsea în ediția ce a avut-o în vedere Sf. Ioan Hrisostom.

lor noastre, așa și mângâierii”, iară aici numai cât lasă a se înțelege acest lucru, zicând: „acestor pătimiri”, destăinuind câte puțin gândul său. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Mântuirea voastră nu este lucru numai al nostru, ci chiar și al vostru. Căci dacă noi, propovăduindu-vă, ne necăjim, totuși și voi pătimiți aceleași, primind cuvântul adevărului: noi ca să vă predăm ceea ce am primit, voi însă ca să nu aruncați, ci să primiți ceea ce vi se dă».

Ce ar putea fi deopotrivă cu o astfel de smerită cugetare, când el chiar și pe cei ce erau cu atât mai prejos de el îi ridică la aceeași vrednicie a răbdării? „Ce se lucrează, zice, întru răbdarea acestorași pătimiri.” «Mântuirea voastră nu vine numai de acolo că ați crezut, zice, ci și de la aceea că pătimiți cele ce și noi pătimim. Că după cum un atlet este admirat și când se arată, când este sănătos și are în el meșteșugul de a birui pe potrivnicul său, iar când el se apără, și poartă pe trup chiar și rane, și cu toate acestea biruiește pe potrivnicul său, apoi atunci mai cu seamă el strălucește, atunci mai cu seamă se vede alcătuirea lui cea vâjnoasă și se dă pe față meșteșugul lui în luptă – întocmai așa și mântuirea voastră, zice, atunci se lucrează mai cu seamă, adică se arată, se învederează, atunci mai cu seamă sporește, când pătimește cineva și când suferă totul cu bărbăție». Prin urmare lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul. Și n-a zis «ceea ce lucrează», ci „ceea ce se lucrează”, arătând prin aceasta că harul multe le-a însuflat lor și a lucrat întru dânsii, însă în unire cu buna lor voie.

„Și nădejdea noastră este adevărită pentru voi” – adică măcar de ați pătimi mii de rele, totuși noi avem încrederea că voi nu vă veți schimba nici din pricina ispitelor voastre, și nici din pricina prigonirilor noastre. Atât de departe suntem de a vă bănuî că vă veți tulbura în ispitele ce vin asupra voastră, încât chiar când voi vă primejduiți, noi și atunci avem încredere. Ai văzut cât sporiseră acești Corintheni de la primirea celei dintâi Epistole? Căci mai mari isprăvi a mărturisit apostolul de dânsii decât de Machedoneni, pe care-i înalță și-i laudă peste tot locul prin acea Epistolă. De aceștia în câteva rânduri chiar se îngrijea oarecum, căci zicea: „Am trimis pre Timothei, fratele nostru, ca să vă întărească pre voi și să vă mângâie întru credința voastră, ca nici unul să nu se clătească întru scârbele acestea, că singuri știți că spre aceasta suntem puși” (1 Thes. 3, 2); și iarăși: „Pentru aceea și eu, nemairăbdând, trimis-am ca să cunosc credința voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește și în deșert să fie osteneala noastră” (1 Thes. 3, 5), pe când pentru Corinthenii aceștia nimic din acestea nu spune, ci încă dimpotrivă, „că nădejdea noastră, zice, este adevărită pentru voi.”

„Ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere și mântuire, știind că precum sunteți părtași pătimirilor noastre, așa și mângâierii”, zice. Cum că pentru dânsii se necăjeau apostolii, aceasta a arătat-o zicând că: „ori de păti-

mim necaz, este pentru a voastră mângâiere și mântuire”; voiește adică a arata că pentru dânșii se mângâiau. Aceasta a spus-o și ceva mai sus, deși într-un chip nehotărât: „Binecuvântat este Dumnezeu, zice, carele ne mângâie pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul”; dar a spus-o și aici în alt chip, cu mult mai lămurit și mai potrivit. „Ori de ne mângâiem, zice, este pentru a voastră mângâiere și mântuire.” Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mângâierea noastră se face mângâiere pentru voi chiar și fără a vă mai mângâia prin vorbe. Dacă poate pentru un timp scurt răsuflăm și noi, aceasta este de ajuns spre a vă mângâia pe voi. Când noi ne mângâiem, aceasta se face și mângâierea voastră. După cum pătimirile noastre le socotiți ca ale voastre, tot așa și mângâierea noastră o socotiți ca pe a voastră. Căci nu numai în cele anevoioase vă împărtășiți cu noi, iar în cele bune nu vă împărtășiți. Deci dacă în toate vă împărtășiți, și în scârbă, și în mângâiere, atunci firește că cu nimic nu ne veți învinovăți de întârzierea și zăbava aceasta, căci pentru voi ne și necăjim, pentru voi ne și mângâiem». Ca să nu creadă cineva că el a grăit aspru zicând că «Pentru voi acestea pătimim», apoi adaogă și că «Pentru voi ne și mângâiem. Și nu numai noi ne primejduim, ci încă și voi sunteți părtași acelorași pătimiri». Așa că și dacă sunt luați dânșii ca părtași primejdiilor, apoi și în mângâiere tot dânșii sunt pricina, cu care prilej îndulcește vorba. «Dacă noi suntem primejduiți, zice, voi vă îmbărbătați; iar ca credința voastră să se facă și mai puternică, noi suferim primejdiile. Dacă noi ne mângâiem, voi vă mândriți și sunteți veseli, căci noi pentru voi ne bucurăm de acestea; așa că și de aici să se facă pentru voi vreo mângâiere, și să vă faceți părtași mulțămirii noastre».

Și cum că el spune acum pentru un astfel de chip de mângâiere, de care se bucurau, nu numai de a fi mângâiați de dânșii, ci și de a afla că dânșii se găsesc în toată liniștea și siguranța, tu ascultă cele ce urmează, prin care a descoperit aceasta, zicând: „Știind că precum sunteți părtași pătimirilor noastre, așa și mângâierii”. «După cum când noi suntem prigonți și alungați voi vă întristați, ca și cum voi înșivă ați pătimi, tot așa știm că și când suntem mângâiați, o socotiți ca și cum voi înșivă v-ați bucura de această mângâiere».

Ce ar putea fi mai smerit-cugetător ca acest suflet? El, care prisosea atât de mult în primejdii, iată că numește tovarăși de primejdii pe cei ce n-au suferit nimic din cele ale apostolilor, iar în mângâiere pune totul în seama lor (a Corinthenilor), și nicidecum a ostinelilor sale.

După aceea, fiindcă a vorbit în chip nehotărât de necazuri, la urmă le arată și felul cum dânșii (apostolii) au suferit acele necazuri.

„Că nu voim să nu știți voi, fraților, pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia” (2 Cor. 1, 8). «Acestea le spunem, zice, ca să nu fiți în necunoștință de cele petrecute cu noi, căci voim ca voi să știți cele ale noastre, ceea ce este

cel mai mare semn al dragostei noastre». Aceasta lăsând a se întrevedea și în întâia lui Epistolă, pe când se găsea în Efes, zicea: „Că mi s-a deschis ușă mare și spre folos, și potrivnicii sunt mulți” (1 Cor. 16, 9). Deci amintindu-le de aceia și povestindu-le câte a pățimit, zice: „Nu voim ca să nu știți voi pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia”. Aceasta spunea și Efesenilor scriindu-le, căci trimițând pe Tihic la dâșii, aceasta a pus-o ca pricină a călătoriei acestuia la dâșii. Pentru care și zicea: „Ca să știți și voi cele pentru mine, ce fac; toate vouă le va arăta Tihic, iubitul frate și credincios slujitor întru Domnul; pre carele pentru însăși aceasta l-am trimis la voi, ca să știți cele pentru noi și să mângâie inimile voastre” (Efes. 6, 21-22). Și în alte epistole același lucru îl face, ceea ce nici nu era de prisos, ci încă foarte trebuitor, pe de-o parte pentru dragostea cea mare ce o avea către ucenici, iar pe de alta pentru neconținutele ispite în care nu mică era mângâierea lui de a ști cele ce se petreceau printre dâșii, încât chiar dacă se petreceau niscaiva împrejurări triste, totuși și acestea ajutau a-i face cu băgare de seamă, precum și dacă se petreceau lucruri bune, să știe cu toții.

Aici însă el îi încunoștințează și de năvala ispitelor, și totodată și de izbăvirea lor, zicând: „Că preste măsură am fost îngreuiati, și preste puțință”, întocmai ca o corabie ce este încărcată peste măsură. Și s-ar părea că unul și același lucru spune atunci când zice „peste măsură” și „peste puțință”; însă nu este numai unul, ci două. Ca să nu zică cineva: «Apoi ce? Că dacă primejdia a fost mare peste măsură, pentru voi n-a fost mare?» – a adăugat că mare a fost cu adevărat, și încă așa de mare, că a biruit puterile noastre, ba într-atât le-a biruit, „încât n-aveam noi nădejde de viață”, adică «nici nu mai credeam că vom trăi». Ceea ce David numește porțile iadului, și dureri, și umbra morții, tocmai aceasta o spune și Pavel, că «am suferit primejdii ce negreșit aduc moartea».

„Ci singuri întru noi judecata morții am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviază morții” (2 Cor. 1, 9). Dar oare ce va să zică „judecata morții”? Adică sorțul, hotărârea, așteptarea ei; «Căci împrejurările, zice, dădeau astfel de răspunsuri, că vom muri negreșit. Și nu s-a întâmplat așa, de altminteri, ci au rămas numai în bănuiala noastră. Că și dacă firea faptelor astfel arăta, totuși puterea lui Dumnezeu nu a lăsat ca hotărârea aceea să se facă faptă, ci a îngăduit-o ca să se găsească numai în cugetul și așteptarea noastră»! Pentru aceea și zice că „singuri întru noi judecata morții am avut”, și nicidecum în fapt. «Și pentru ce oare a îngăduit Dumnezeu o astfel de primejdie, încât să pierdem nădejdea și să ne descurajăm?», zice. „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviază morții”. Acestea le spunea Pavel nu fiindcă el se găsea astfel – să nu fie una ca aceasta! – ci prin cele vorbite încercând a îndrepta și povățui pe alții, și de asemenea a-i și conțeni, fiindcă și mai departe zice: „Datu-s-a mie îmbolditor

îngerul satanei” – vorbind de ispite – „ca să nu mă înalț”. Deși Dumnezeu nu zice că de aceea a îngăduit acel bold, ci pentru o altă pricină. Și care este acea pricină? Ca puterea Lui să strălucească mai mult. „Destul îți este, zice, harul meu; că puterea mea întru neputință se săvârșește” (2 Cor. 12, 7-9). Dar după cum am zis, el nicidecum nu-și uită obiceiul său, ca să se prenumere printre cei mai de jos, cari aveau trebuință de o mai mare dăscălie și îndreptare. Că dacă una sau două ispite venind peste cineva și sunt în stare de a-l cumiți, apoi cum el, carele mai mult decât toți oamenii în toată viața lui s-a nevoit întru smerita cugetare și a pățimit precum nimeni dintre oameni n-a pățimit, după atâția ani, și cu o filosofie vrednică de ceruri, cum el, zic, ar fi avut trebuință de o astfel de sfătuire și îmbărbătare? Așa că este învederat că voind a conțeni pe cei ce cugetau lucruri mari de dânșii și erau mândri, zicea: „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu”.

Dar tu privește cum el și prin aceasta îi mângâie. «Ispitele, zice, au fost îngăduite de Dumnezeu ca să vie asupra noastră pentru voi; atât de mult v-a prețuit pe voi Dumnezeu – „Și ori de pățimim necaz, zice, este pentru a voastră mângâiere și mântuire”, iar dacă pățimim și peste măsură pentru voi, apoi aceasta este ca noi să nu cugetăm lucruri mari. „Că preste măsură, zice, am fost îngreuiți și preste puțință, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu, cel ce înviază morții.” Iarăși pomenește de cuvântul învierii, pentru care a spus atâtea în întâia Epistolă, pe care o adeverește prin cele de față. Pentru aceea a și adăogat: „Carele dintru o moarte ca aceasta au izbăvit pre noi” (2 Cor. 1, 10). Nu a spus «din atâtea primejdii», ci „dintru o moarte ca aceasta”, arătând furia cea mare a ispitelor, pe de-o parte, iar pe de alta adevărind cuvântul învierii, după cum am spus. Dar fiindcă învierea este fapt al viitorului, apoi el arată că aceasta se petrece în fiecare zi, căci când pe un om deznădăjduit și ajuns chiar la porțile iadului îl trage către sine, nimic alta nu se învederează aici, fără numai învierea, scăpând din gura morții pe cel căzut. De aici și vine obiceiul că multora din cei deznădăjduiți din pricina boalelor îndelungate, sau din pricina unor ispite grozave, când au scăpat de primejdie să le zicem: «Învierea morților am văzut-o aici».

„Întru carele nădăjduim, zice, că încă ne va mai izbăvi; ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea; ca pentru darul cel către noi din partea multor fețe, prin mulți să se mulțamească pentru noi” (2 Cor. 1, 10-11). Fiindcă cuvintele „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi” se părea a fi o vinovăție de obște și deci o învinuire ce atingea și pe unii dintre dânșii, apoi el iarăși îndreptează ceea ce a spus, chemând în ajutorul său rugăciunile lor drept cel mai mare sprijin, și în același timp arătând că viața noastră trebuie a fi totdeauna cu cea mai mare băgare de seamă. Căci cuvintele „Întru carele nădăjduim că încă ne

va mai izbăvi” vestesc mai dinainte despre multele ispite, și nu despre desăvârșita părăsire a lui Dumnezeu, ci încă și despre ajutorul lui și sprijineala.

Apoi, ca nu cumva, auzind întruna că se vor primejdi, să se împutineze, a arătat mai întâi folosul primejdiilor, ca de pildă: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi”, adică neconținut să ne găsim într-o smerită cugetare; ca și mântuirea noastră să se lucreze, cum și alte multe bunătăți. Al doilea, a arătat că primejduindu-ne, ne împărtășim cu Hristos, căci zice: „că precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi”. Al treilea, că pătimim pentru cei credincioși, după cum zice: „și ori de pătimim necaz, este pentru a voastră mângâiere și mântuire”. Al patrulea, că chiar mângâierea strălucește încă mai mult în urma primejdiilor, căci zice: „ce se lucrează într-o răbdarea acestor pătimiri”. Al cincilea, că ne facem stăruitori în virtute, și pe lângă toate acestea, că prin astfel de primejdii noi vedem înaintea ochilor strălucind învierea, zicând: „carele dintr-o moarte ca aceasta au izbăvit pe noi”. Al șaselea, că ne facem băgători de seamă și neconținut vom privi către dânsul, după cum zice: „întru carele nădăjduim că încă ne va mai izbăvi”. Al șaptelea, că prin primejdii noi ne găsim scăparea la rugăciuni, zicând: „ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea”.

Deci arătând folosul primejdiilor și al necazurilor, și făcându-i băgători de seamă, la urmă iarăși le mângâie cugetele, făcându-i mai cu bunăvoință către virtute, mărturisindu-le că rugăciunilor lor mult îl vor ajuta, ceea ce le ridică cugetele, aflând ei că cu rugăciunile pot ajuta pe Pavel. „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea”, zice.

Dar oare ce va să zică: „ca pentru darul cel către noi din partea multor fețe, prin mulți să se mulțamească pentru noi”? „Ne-a izbăvit pe noi, zice, din acele primejdii, «ajutorând și voi cu rugăciunea», adică rugându-vă cu toții pentru noi. Căci harul cel către noi, adică mântuirea noastră, a binevoit a se hărăzi și vouă tuturor, ca astfel multe fețe, multe persoane să-i mulțamească lui, fiindcă mulți au și primit acel har”.

Acestea le zicea, pe de-o parte spre a-i ațâța la rugăciuni pentru alții, iar pe de alta ca să-i deprindă a mulțami lui Dumnezeu și pentru cele ce alții pătimesc, arătând că aceasta mai cu seamă o voiește și Dumnezeu. Căci cei ce se silesc a face acestea pentru alții, cu atât mai mult pentru dânsii vor face așa. Pe lângă toate acestea îi învață încă a fi smerit-cugetători, și-i duce la cea mai fierbinte dragoste. Că dacă el, care era atât de sus față de dânsii, și spune că prin rugăciunile aceloră s-a izbăvit de primejdii, și că darul lor împreună cu rugăciunile l-au ajutat și l-au scăpat, apoi poți cugeta cum trebuia să se găsească aceia și cât de cumpăniți trebuiau a fi. Dar tu te gândește și la aceea că, deși Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările și mila sa de noi, totuși mult fac și rugăciunile noastre spre aceasta. Începând Epistola, apostolul pune mântuirea și mângâierea pe seama îndurărilor lui Dumnezeu, „Părintele

îndurărilor, zice, și a toată mângâierea”, că adică el ne-a izbăvit de primejdii, pe când aici o pune și în seama rugăciunilor lor. De altminteri, chiar și pe acel ce datora mii de talanți l-a miluit după ce a căzut înaintea lui, deși se spune că fiindu-i milă de el l-a iertat. De asemenea, și Hananiencei aceleia, după ce s-a rugat mult și după ce a arătat o mare stăruință, i-a hărăzit mântuirea fiicei sale, deși din milă a mântuit-o. Din toate acestea noi tragem învățământul că chiar dacă am fi miluiți, mai întâi trebuie a ne face vrednici acelei mile. Căci deși este el milostiv, totuși caută pe cei vrednici de milă, așa că nu miluiește pe toți cum s-ar nimeri, chiar și pe cei ce stau fără simțire. „Că voi milui, zice, pre cel ce voiesc a milui, și mă voi îndura către cel ce voiesc a fi îndurător” (Ieș. 33, 19). Acum tu privește și aici ce spune: „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea”. Și nici nu le-a pus lor totul în seamă, ca nu cumva să-i înalțe prea mult, dar nici că i-a înstrăinat pe dânșii de această izbândă, ca astfel să-i miște, să-i facă cu mai multă bunăvoință și să-i apropie unii de alții. Pentru aceea și zicea «că mântuirea mea a hărăzit-o vouă». Căci Dumnezeu de multe ori este îndurător cu mulțimea, când acea mulțime este unită într-un cuget la rugăciune, pentru care și zicea către Prorocul: „Dară eu nu voi cruța această cetate, în carea locuiesc mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni?” (Iona 4, 11). Apoi ca nu cumva să crezi că numai mulțimea este de ajuns a împlânzi pe Dumnezeu, zice: „De va fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, rămasă se va mântui” (Is. 10, 22). Deci cum a mântuit pe Nineviteni? Pentru că nu era acolo numai mulțime, ci și mulțime întovărășită la fapte bune, de vreme ce se pocăise fiecare și se întorsese de pe calea cea rea. Dar și mântuindu-i zicea de dânșii că „nu știau a deosebi dreapta lor de stânga”, așa că de aici este vădit că și păcatele lor de dinainte le făcuseră mai mult din ușurință decât din răutate; aceasta se dovedește și din pocăința lor de năprasună, deși puține cuvinte din gura Prorocului auziseră. Dar dacă numai numărul de o sută douăzeci de mii a avut putere de a-i mântui, apoi atunci ce a împiedicat oare ca ei să se mântuiască și mai nainte de aceasta? Și pentru ce oare n-a zis către Proroc: «Eu însă nu voi cruța această cetate, care s-a întors din calea cea rea, care s-a prefăcut în totul?» Pentru ce dar pune înainte numărul lor de o sută douăzeci de mii? Din prisosință pune și aceasta. Un lucru era sigur: schimbarea, prefacerea, pocăința lor; iar numărul și ușurința lor erau necunoscute Prorocului. Deci din toate părțile apostolul voiește a-i împlânzi. Firește că are trecere înaintea lui Dumnezeu și mulțimea, însă când este la mijloc și virtutea. Aceasta o învederează și aiurea Scriptura, zicând: „Iar rugăciune se făcea neîncetat de Biserică către Dumnezeu pentru dânsul” (Fap. 12, 5), și atât de multă putere a avut că, fiind ușile temniței închise, și apostolul fiind legat cu fiarele și din toate părțile păzit de ostași, totuși l-a scos din temniță și l-a scăpat de toate acele primejdii. Însă după cum unde este virtute, mari lucruri

poate săvârși mulțimea, tot așa și unde este răutate, cu nimic nu poate folosi mulțimea. Căci și Israilitenii, pentru cari se spune că era numărul lor ca nisipul mării, toți s-au nimicit. Și în vremea lui Noe erau mulți și nenumărați, și totuși nimic nu le-a ajutat mulțimea. Așadar, mulțimea prin sine însăși nimic nu poate, ci numai în unire cu pocăința și cu rugăciunile cele făcute într-un cuget.

¹Să ne silim dară a ne aduna la un loc în rugăciuni, și unii pentru alții să ne rugăm, precum și aceia se rugau pentru apostoli, fiindcă prin aceasta și porunca împlinim, și spre dragoste ne îndemnăm – iar când zic dragoste, prin aceasta zic de toate bunătățile – și totodată ne deprindem a mulțami lui Dumnezeu cu mai multă înfocare. Căci cei ce mulțimesc pentru cele străine, cu atât mai mult vor mulțami pentru ale lor și pentru dâșii. Aceasta o făcea și David, zicând: „Măriți pre Domnul cu mine, și să înălțăm numele lui împreună” (Ps. 33, 4). Aceasta și apostolul o cere peste tot locul; aceasta o facem și noi, și tuturor le punem în față binefacerea lui Dumnezeu, ca astfel sa-i luăm cu noi tovarăși ai laudelor ce-i înălțăm. Căci dacă chiar de la oameni primind noi vreun bine, și încă căutăm a le mulțami și a vesti la toți fapta lor, cu care prilej îi facem încă cu mai multă bunăvoină, apoi cu atât mai mult când noi vestim binefacerile lui Dumnezeu, prin aceasta îl înduplecăm încă spre mai mari binefaceri și bunătate către noi. Și dacă, dobândind binefaceri de la oameni, noi îmboldim și pe alții a lua parte la mulțămire, apoi cu atât mai mult încă trebuie a îndemna și pe alții cari să mulțamească lui Dumnezeu pentru noi. Că dacă aceasta o face Pavel, el care are atâta îndrăzneală, apoi cu atât mai mult este trebuitor a o face noi.

Deci să rugăm pe sfinți a mulțami lui Dumnezeu pentru noi; și noi, de asemenea, a-i mulțami unii pentru alții. Aceasta este mai cu seamă datoria preoților, fiindcă este cel mai mare bun. Așadar, apropiindu-ne, noi mai întâi ne rugăm și mulțămim lui Dumnezeu pentru întreaga lume și pentru bunătățile obștești, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt și obștești, apoi și tu te-ai mântuit fiind în acea obște. Așa că datorezi mulțămire și pentru binefacerea cea către tine, și în același timp este drept a-i înălța laudă și pentru binefacerile cele obștești. Căci și soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci și pentru obște, așa că tu ai în parte întregul obștii. Este adevărat că soarele a fost făcut pentru obște, însă tu singur vezi pe atâta pe cât văd toți oamenii de pe pământ. Încât tu datorezi atâta mulțămire câtă datorează toți oamenii. Pentru aceea este drept a-i mulțami pentru obștea întreagă și pentru bunăstarea tuturor, fiindcă noi primim multe bunătăți și pentru alții. Că dacă în Sodoma s-ar fi aflat mă-

¹ *Partea morală.* Noi trebuie a ne ruga unii pentru alții și mai ales pentru cei de departe. Că cel ce se roagă, pe sine se folosește, iar aceasta se adevărește din rugăciunea ce se face pentru catehumeni în Sfânta Liturghie (*Veron*).

car zece drepti, firește că acei Sodomiteni n-ar fi pățimit ceea ce au pățimit. Astfel că noi trebuie a-i mulțami și pentru bunăstarea altora.

De altfel, este și o lege veche, încă de la început așezată în Biserică. Tot așa și Pavel mulțamește lui Dumnezeu pentru Romani, pentru Corintheni și pentru întreaga lume. Să nu-mi spui «că nu este doar treaba mea», căci chiar de n-ar fi a ta, totuși ești dator a-i mulțami, de vreme ce mădularul, fratele tău, este astfel. De altfel, chiar și treaba ta este, căci prin lauda lui și tu te împărtășești aceluiași cununii și vei lua și tu harul de care și el se bucură.

Pentru aceea și poruncesc legile Bisericii ca rugăciunile să se facă așa, adică nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru catehumeni. Căci legea Bisericii îndeamnă pe cei credincioși spre rugăciune pentru cei necredincioși, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt inițiați în tainele credinței. Când Diaconul zice: „Pentru cei chemați (catehumeni) să ne rugăm cu stăruință”, nimic alta nu face fără numai că îndeamnă întreaga mulțime a credincioșilor la rugăciuni pentru aceștia – deși până atunci catehumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Hristos, încă nu s-au împărtășit niciodată de tainele credinței și încă sunt despărțiți de ceata cea duhovnicească. Deci dacă noi trebuie a ne ruga pentru aceștia, apoi cu atât mai mult pentru mădulările noastre, adică pentru frații noștri. Pentru aceea și zice Diaconul „Să ne rugăm cu stăruință”¹, ca nu cumva să se lepede de dânșii ca de niște străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unii de altă credință. Căci dânșii încă nu au binecuvântarea legiuită și așezată de Hristos, încă nu au dobândit îndrăznire, ci au trebuință de alții care să-i inițieze în tainele Creștinismului. Pentru aceea și stau afară de curțile împărătești, departe de împrejurările cele sfinte. Pentru aceea și sunt scoși afară când se săvârșesc acele înfricoșate rugăciuni. Pentru aceea și tu ești îndemnat a te ruga pentru dânșii, ca astfel să se facă mădulările tale, ca să nu mai fie străini și învrăjbiți cu tine. Căci cuvintele „Să ne rugăm” nu se zic numai preoților, ci și celor ce stau de față și alcătuiesc adunarea credincioșilor. Când deci zice: „Să stăm bine, să ne rugăm”, pe toți îi îndeamnă la rugăciune.

După aceea, începând rugăciunea, zice: „Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor.” Și ca nu cumva să zici: «De ce să ne rugăm? Căci iată că ei ne sunt vrăjmași și niciodată n-au fost uniți cu noi. Deci cum vom putea să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea a-l îndupleca de a-i împărtăși milei și iertării lui?» Ca nu cumva deci să te găsești în nedumerire, privește cum îți dezleagă acea nedumerire, zicând: „Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu.” Ai auzit că Dumnezeu este întrutot-milostiv? Nu te îndoi dară, fiindcă întrutot-milostivul pe toți îi miluiește; și păcătoși, și prieteni. Așadar, să nu zici: «Cum să mă apropii pentru dânșii?» Căci

¹ Expresia din original „ἐκτενῶς” = *cu stăruință*, lipsește din liturgiile ce sunt astăzi în uz.

el va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catehumenilor, ce alta ar putea fi, fără numai ca dâșii să nu rămână catehumeni?

După aceea apoi chiar și arată felul rugăciunii. Și care este acesta? „Ca să deschidă urechile inimilor lor”, căci au fost astupate și cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înțelege urechile acestea dinafară, ci cele ale cugetului. „Ca să audă, zice, cele ce ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-a suit”, fiindcă nu au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat de parte de acestea. Căci chiar de aud, totuși nu știu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au trebuință de înțelegere adâncă, și nu numai de auzire. Pentru aceea le și cere prin rugăciune harul prorocesc, fiindcă și Prorocul așa zicea: „Dumnezeu dă mie limbă de învățătură, ca să știu când trebuie a spune cuvânt, că el deschide gura mea; au dat mie dimineța, datu-mi-au ureche de auzit” (Is. 50, 4-5). După cum Prorocii altfel auzeau, și nu precum cei mulți, tot așa și credincioșii altfel aud, iar nu precum catehumenii. De aici învață și catehumenii că acestea le află nu de la oameni, și nici nu le aude de la oameni. „Nu vă numiți învățători pre pământ” (Mt. 23, 8), zice, ci de sus, din ceruri. „Și vor fi toți învățați lui Dumnezeu” (Is. 54, 13).

Pentru aceea și zice Diaconul: „Și să-i învețe pre dâșii cuvântul adevărului”, astfel că dinlăuntru li se însuflă, căci niciodată ei n-au știut cuvântul adevărului după cum trebuie a-l ști. „Ca să însuflă întru dâșii frica lui”, însă nu e de ajuns aceasta, căci „unele din semințe au căzut lângă drum, iar altele pre piatră”. Noi însă nu așa cerem, ci după cum plugul deschide brazdele într-un pământ gras, tot așa ne rugăm a se face și cu catehumenii, încât dâșii ca întineriți vor primi în adâncul cugetului lor cele semănate, și toate cele ce au auzit cu scumpătate le vor păstra.

Pentru aceea și adaogă, zicând: „Și să împuternicească credința sa în cugetele lor”, adică să nu fie numai pe deasupra, numai pe dinafară, ci să le arunce rădăcina credinței chiar în adâncul cugetului lor.

„Ca să descopere lor evanghelia dreptății”. Aici arată că acoperământul le este îndoit; pe de-o parte, că ochii cugetului le sunt întunecați, iar pe de alta, că nefiind inițiați în cele ale Creștinismului, să le descopere evanghelia. Pentru aceea mai sus zicea: „ca să deschidă urechile cugetului lor”, pe când aici zice: „ca să descopere lor evanghelia dreptății”, adică să-i facă și pe dâșii înțelepți și destoinici a o primi; ca să-i învețe, și să arunce în inimile lor semințele adevărului. Căci măcar de ar fi destoinici, totuși nici un folos nu vor avea dacă Dumnezeu nu le va descoperi; precum și dacă le va descoperi, iar ei nu vor primi, iarăși aceeași pagubă. Pentru aceea noi amândouă le cerem de la Dumnezeu: și ca să le deschidă inimile, în același timp și să le descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra nu va prețui nimic înaintea ochilor, după cum și atunci când ar fi descoperită, iar ochii n-ar fi cu

băgare de seamă. Dar acestea amândouă se petrec dacă ochii apucă mai nainte. Și ce înseamnă „evanghelia dreptății”? Adică aceea care-i face drepti. Prin aceste cuvinte îi atrage către dorința de botez, arătând că evanghelia este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci și aducătoare de dreptate.

„Ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat și viață fără prihană.”¹ Auda acestea credincioșii cari sunt pironiți în lucrurile pământești; că dacă ni se

¹ Iată ectenia ce o zicea Diaconul înaintea catehumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemați, cu stăruință să ne rugăm: Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor și să-i învețe pre dâșii cuvântul adevărului; ca să însufle întru dâșii frica lui și să împuternicească (întărească) credința sa în cugetele lor; ca să descopere lor evanghelia dreptății; ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat și viață fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească și cu ale sale să se îndeletnicească, și în legea lui să umble ziua și noaptea, poruncile lui amintindu-și și dreptățile lui păzind.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dâșii: Ca să-i izbăvească pre dâșii de tot lucrul rău și necuviincios, de tot păcatul diavolesc și de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pre dâșii la vreme potrivită băii nașterii din nou, iertării păcatelor, îmbrăcăminte nestricăciunii. Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile, întreaga lor viață, casele lor, și slugile lor; pre copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înțelepțească, ca să îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folosul lor.

Ridicați-vă! Îngerul păcii cereți-l catehumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie pacinice; pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre cereți-le a fi cu pace. Sfârșitul vostru (să fie) creștinesc. (Cele bune și de folos) Pre voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu și lui Hristos.

Capetele voastre plecați-le! Toți răspund cu glas mare: Amin.

Iată și o altă ectenie, care după cât se vede este o prescurtare a celei ce se găsește în Așezământul Apostolic, cartea a VIII-a, cap. 6, pag. 397 și urm., ediția Cotelor:

Rugăciunea înaintea Catehumenilor: Rugați-vă Catehumenilor, și toți credincioșii în cugetele lor să se roage pentru dâșii, zicând: Doamne miluiește.

Deci (Diaconul) să slujească pentru dâșii, zicând: *Pentru cei chemați toți să rugăm pre Dumnezeu, ca bunul și iubitorul de oameni cu bunăvoință să asculte rugăciunile și cererile lor, și primind rugămintea lor să le ajute și să le dea cererile inimilor lor spre folos; să le descopere lor evanghelia Hristosului său, să-i lumineze și înțelepțească, să-i învețe pre dâșii cunoștința de Dumnezeu, dreptățile și poruncile lui, să înrădăcineze întru dâșii frica lui cea curată și mântuitoare, să le deschidă urechile inimilor lor, spre a stărui în legea lui ziua și noaptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească și să-i prenumere pre dâșii cu sfânta sa turmă, învrednicindu-i pre dâșii băii nașterii din nou, îmbrăcăminte nestricăciunii, vieții celei adevărate, să-i izbăvească pre dâșii de toată necinstirea, și să nu deie loc celui străin asupra lor; să-i curățească pre dâșii de toată necurăția trupului și a sufletului, și să locuiască întru dâșii și să meargă împreună cu dâșii prin Hristosul său, să binecuvinteze intrările lor și ieșirile, și să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folos.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dâșii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin intrarea în sfânta credință, să se învrednicească sfintelor taine și petrecerii împreună cu sfinții.

poruncește a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt inițiați și intrați în Creștinism, apoi poți pricepe în ce stare trebuie a ne găsi noi, cari cerem astfel de lucruri pentru alții. Căci trebuie a avea viața deopotrivă sau, mai bine zis, asemenea cu cerințele evangheliei. Pentru aceea și felul rugăciunii este astfel, că de la dogme trece deodată la viață, căci zicând: „ca să descopere lor evanghelia dreptății”, adaogă „ca să dea lor minte dumnezeiască”.

Dar ce înseamnă oare: „dumnezeiască”? Adică Dumnezeu să se sălășluiască într-un dâns, după cum zice: „Că voi locui într-un dâns și voi umbla” (2 Cor 6, 16). Căci când mintea se face dreaptă, când se dezbracă de păcate, atunci se face casă a lui Dumnezeu; și când Dumnezeu locuiește într-un dâns, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Și astfel mintea lui se face dumnezeiască, toate grăindu-le de acolo, precum se face și casă a lui Dumnezeu care locuiește într-un dâns. Cel ce grăiește lucruri urâcioase nu are deci într-un dâns minte dumnezeiască, precum nici cel ce iubește răsul și mășcările.

„Cuget curat”, zice. Și ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adică sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de poftă urâcioasă și care este fricos față de cele de acum nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Și după cum cel bolnav pofteste până și ce nu se cade, tot asemenea și acesta.

„Și viață fără de prihană”, zice, căci dogmele au trebuință de o viață curată. Auziți acestea, voi cari alergați la botez tocmai către sfârșitul vieții. Noi ne rugăm ca după botez să aveți și o viață fără de prihană, pe când tu alergi și totul faci ca să pleci de aici pustiu de viață curată. Și ce este dacă te faci drept? Căci aceasta o câștigi numai din credință. Noi însă ne rugăm ca tu să câștigi îndrăzneală și din fapte.

„Ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească și cu ale sale să se îndeletnicească”. Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat și viață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în toată vremea vieții sale. De asemenea, când ne rugăm ca acest catehumen să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem pentru toate bunătățile. „Că toți ale sale caută, zice, iară nu ale lui Hristos Iisus” (Flp. 2, 21). Dar cum s-ar putea face aceasta? Adică ca împreună cu rugăciunea, dânsii să aducă și cele ale lor – dacă, bineînțeles, în legea lui vor umbla ziua și noaptea. Pentru aceea și adaogă cerând aceasta: „Și în legea lui să umble ziua și noaptea”.

Ridicați-vă, catehumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Hristosul său să o cereți; zi cu pace și fără de păcat, și toată vremea vieții voastre, sfârșit creștinesc vieții voastre; blând și îndurător (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui singur fără de început, prin Hristosul său. Plecați-vă, și să fiți binecuvântați.

tea”. După cum mai sus a zis „totdeauna”, așa și aici “ziua și noaptea”. Pentru aceea mie mi-e rușine de cei ce de-abia o singură dată în curgerea anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei putea avea dacă, poruncindu-ți-se a umbla ziua și noaptea în legea lui, nu cum s-ar întâmpla, ci stăruind neconținut în citirea ei, adică cugetând, și tu nu faci aceasta nici cea mai mică parte a vieții tale?

„Poruncile lui amintindu-și, și dreptățile lui păzind”. Ai văzut șirul acesta strălucit al virtuților, și cum fiecare din ele țintește pe aproapele cu mai multă siguranță decât orice lanț de aur? Căci, cerând minte dumnezeiască, spune și cum ar putea cineva să ajungă așa. Și cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la dânsul. Și aceasta cum s-ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă neconținut la legea lui. Cum însă s-ar îndupleca oamenii la aceasta? Dacă ar păzi poruncile lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni și păzirea poruncilor lui, după cum și atunci când cineva cugetă totdeauna la ale lui, dacă are minte dumnezeiască și dacă se gândește la cele ale lui. Fiecare din cele zise împreună-lucrează la binele aproapelui și se împreună-lucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine și fiind cuprins de dânsul.

„Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dâșii”. Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obișnuiește a cădea în piroteală, iarăși îl deșteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri și înalte voiește a cere din nou, pentru care și zice: „Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dâșii”. Și pentru ce anume? „Ca să-i izbăvească pre dâșii de tot lucrul rău și necuviincios”. Aici noi le cerem a nu cădea în ispită și de a-i scăpa de toată cursa, și trupească, și sufletească. Pentru aceea și adaogă, zicând: „de tot păcatul diavolesc și de toată împotrivirea celui protivnic”, arătând prin acestea ispitele și păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdeauna, în tot locul se găsește; înainte, în urmă, și astfel ne stăpânește. Fiindcă a spus cele ce trebuie a se face de noi – de a stăruii întruna în legea lui, a ne aminti de poruncile lui, a păzi dreptățile lui – apoi la urmă ne încredințează că nici acestea nu sunt de ajuns dacă nu va fi de față el și nu ne va ajuta. „De nu va Domnul zidi casa, în deșert s-ar osteni cei ce o zidesc” (Ps. 126, 1), și mai ales fiind vorba de catehumeni, cari încă stau înaintea diavolului, și încă se găsesc sub stăpânirea lui.

Și acestea toate le știți voi, cei inițiați în tainele Creștinismului. Amintiți-vă deci de cuvintele acelea, prin care v-ați lepădat de tirania lui, plecând genunchii, și alergând către împăratul, și grăind acele înfricoșate cuvinte prin care ne legăm de-a nu ne mai încrede lui. Diaconul îl mai numește și protivnic, și diavol, fiindcă diavolul și pe Dumnezeu îl defaimă către oameni, și pe noi către Dumnezeu, și iarăși pe noi unii către alții. Acum, de pildă, defaimă pe Iov către Dumnezeu, zicând: „Nu cumva în zadar cinstește Iov pre Dumnezeu?” Și iarăși altădată defaimă pe Dumnezeu înaintea lui Iov: „Foc a căzut din cer”

(Iov 1, 9-16). Și iarăși defaimă pe Dumnezeu către Adam, când îi spune că se vor deschide ochii. De asemenea, îl defaimă și către mulți dintre oameni, zicând că «Dumnezeu nu se mai îngrijește de cele văzute, ci a lăsat dracilor cele ale voastre», cum și către mulți dintre Iudei defaimă pe Hristos, numindu-l înșelător și fermecător. Dar poate că ar voi cineva să audă cum diavolul lucrează. Când va afla o minte nedumnezeiască, când va găsi un cuget necurat, atunci se cuibărește bine, ca într-un suflet pustiu. Când omul nu-și aduce aminte de poruncile lui Dumnezeu, nici păzește dreptățile lui, atunci diavolul luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună. Dacă Adam, de pildă, și-ar fi adus aminte de porunca lui Dumnezeu care spunea: „Din tot pomul să mănânci”, dacă ar fi păzit dreptatea care spunea: „În ziua când veți mânca, cu moarte veți muri” (Fac. 2, 16-17), nu ar fi pățimit ceea ce a pățimit.

„Ca să-i învrednicească pe dânșii la vreme potrivită băii nașterii din nou, iertării păcatelor”. Pe unele le cerem pentru acum, iar pe altele pentru viitor: și filosofăm pentru baia nașterii din nou, și în cererea noastră ne învățăm pe noi înșine a cunoaște puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde a cunoaște că botezul este naștere din nou, căci ne naștem iarăși din apă, ca din mitras, ca să nu zică cineva cu Nicodim: „Și cum poate cineva să se nască, bătrân fiind? Altfel doară poate intra în pântecele maicii sale și să se nască de sus?” (In. 3, 4). După aceea, fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează adevărește aceasta, zicând: „îmbrăcăminteii nestricăciunii”, căci cel ce se îmbracă cu haina fiiască este vădit că se face nestricăcios. Dar ce va să zică „în vreme potrivită”? Adică când el va fi bine așezat, când se va apropia cu bunăvoință și credință, căci vremea potrivită pentru credincios aceasta este.

„Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile lor, întreaga lor viață”. Aici li se poruncește credincioșilor a cere pentru catehumeni și ceva trupesc, ca unii ce încă sunt mai slabi. „Casele lor, și slugile lor”, adică măcar că ar avea slugi sau rudenii, sau pe alții din cei de aproape, căci acestea erau răsplătirile ce le da Legământul cel Vechi, și nimic nu era crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jelanii pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca să nu-i merge cuiva lucrurile după dorință. Pentru aceea tocmai lasă ca credincioșii să stăruiască și în asemenea cereri trupești, înălțându-i câte puțin. Aceasta o face și Hristos, aceasta și Pavel, amintindu-le de binecuvântări din Vechiul Legământ. Hristos o face atunci când zice: „Feriți-vă cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul” (Mt. 5, 5), iar Pavel când zice: „Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta, ca să trăiești ani mulți pre pământ” (Efes. 6, 2-3).

„Pre copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei să-i înțeleptească”. Și aici iarăși le cere și ceva trupesc, dar și ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi le cere numai lucruri duhovnicești. „Ca să le îndrepteze toate cele ce le stau înaintea”, zice.

spre folosul lor”. Nu zice simplu «toate cele ce le stau înaintea», ci adaogă, ca să le fie „spre folosul lor”. Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dar nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. De la acestea dâșii sunt învățați a mulțami lui Dumnezeu întru toate, ca unele ce se desfășoară spre folosul lor.

După toate acestea, la urmă Diaconul le poruncește a se ridica în picioare. Mai nainte poruncindu-le a se pune în genunchi spre a se ruga, și după ce a cerut Diaconul pentru dâșii cele spuse, după ce și-au căpătat îndrăzneală, iată că la urmă le poruncește a se ridică de jos și a lua și dâșii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele le îngăduim lor a le spune, deschizându-le ușile spre a se ruga. Mai întâi îi învățăm noi ca pe copii, iar după aceea le poruncim a grăi și de la dâșii, zicând: „Îngerul păcii cereți, catehumenilor”, fiindcă este și înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: „trimitere de îngeri răi” (Ps. 77, 54). Pentru aceea poruncim a cere îngerul păcii, învățându-se de aici ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunătăților, ca astfel să scape de toată lupta, de tot războiul, de toată cearta. „Toate cele ce vă stau înaintea să vă fie pacinice.” Chiar de ar fi ceva greoi, totuși, dacă este pace, se pare ușor. Pentru aceea Hristos zicea: „Pacea mea o dau vouă” (In. 14, 27). Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol precum cearta, lupta și războiul dintre oameni.

„Pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre cereți-le a fi pașnice”. Ai văzut cum iarăși poruncește a fi întreaga viață pacinică?

„Sfârșitul vostru să fie creștinesc”, și la urmă pune cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților: „Cele bune și de folos”, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. Pentru aceea, printre noi, creștinii, alta este firea celor ce folosesc, și nu după credința celor mulți.

„Pre voi înșivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu, și Hristosului lui.” Încă nu le îngăduim lor a se ruga pentru alții, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune deplină, și în privința dogmelor, și în privința vieții? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baia nașterii din nou, prin acestea zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeiască, cuget curat, când zicem toate cele spuse mai sus, prin aceasta înțelegem viața noastră.

După aceea poruncim de a-și pleca capetele, cu care prilej dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor și că ne binecuvintează. Căci nu om este cel ce binecuvintează, ci prin mâna lui și prin limba lui noi atragem de la însuși Împăratul binecuvântarea capetelor celor de față. „Și toți zic cu glas puternic: Amin”.

Dar pentru ce oare vi s-au spus toate acestea? Ca să vă învăț ce trebuie a cere în rugăciuni și pentru alții, ca să nu creadă credincioșii că atunci când se spun acestea n-au nici o legătură cu dâșii. Căci doară Diaconul când zice „Să ne rugăm pentru catehumeni”, nu spune aceste vorbe pereților. Însă unii sunt atât de proști și tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar și în timpul rugăciunilor credincioșilor. De aici vine că totul s-a răsturnat pe dos, că totul s-a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-l încă mai mult, plecăm la urmă din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioșilor noi suntem îndemnați a ne rugă iubitorului de oameni Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoți, pentru împărați, pentru stăpânitori, pentru pământ și mare, pentru văzduhuri și, în sfârșit, pentru întreaga lume.

Deci când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală încât să ne rugăm și pentru cei străini, și totuși nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi răspunsul nostru? Ce iertare vom avea? Pentru aceea tocmai vă rog ca toate acestea cugetându-le, să știm când este timpul de rugăciune, să ne înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământești și să ne atingem de înseși bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurător și să ne putem învrednici de bunătățile făgăduite. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Că lauda noastră aceasta este, mărturia cunoștinței cugetului nostru, că întru simplitate (ἀπλότητι) și în curăția lui Dumnezeu, iar nu întru înțelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume.” (2 Cor. 1, 12)

Aici iarăși ne descoperă și o altă pricină de rugăciune, și încă nu mică, ci chiar foarte mare, și în stare a ridica cugetul cel afundat de primejdii. Fiindcă a fost zis că Dumnezeu ne-a chemat pe noi, și că Dumnezeu ne-a mântuit pe noi, și, în sfârșit, după ce a pus totul în seama îndurărilor lui și rugăciunilor lor, apoi ca să nu facă prin aceasta trândav pe ascultător, încrezându-se numai milei lui Dumnezeu și rugăciunilor celorlalți, arată că și dânșii nu puțin au lucrat la aceasta. Și aceasta, desigur, a arătat-o și mai în urmă, zicând că „precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră”, dar aici vorbește și de o altă ispravă a noastră. Și care este aceasta? „Că întru simplitate (ἀπλότητι) și în curăția lui Dumnezeu, zice, am petrecut în lume”. Dar nici aceasta nu este ceva mic spre mângâierea noastră; și mai bine zis, nu numai spre mângâierea noastră, ci și spre altceva cu mult mai mare decât mângâierea: spre lauda noastră. Acestea le spunea apostolul, ca și pe aceia să-i învețe a nu cădea în împruținare în vremea ispitelor și a necazurilor, ci încă să se și mândrească când cugetul lor este curat, și totodată se atinge pe nesimțite și de apostolii cei mincinoși. Și după cum în întâia Epistolă le spunea că: „M-au trimis Hristos spre a binevesti, nu întru înțelepciunea cuvântului, ca să nu se zădărnicească crucea lui Hristos” și „ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu” (1 Cor. 1, 17; 2, 5), tot așa zice și aici: „nu întru înțelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu”. Dar prin cuvintele „nu întru înțelepciune” el lasă a se înțelege și altceva, adică nu întru înșelăciune, aruncând la o parte și prin aceasta învățătura din afară.

„Că lauda noastră aceasta este, zice, mărturia cunoștinței cugetului nostru”, adică «conștiința noastră nu are a ne osândi pe noi, ca unii ce am fi umblat în fapte rele. Căci măcar că pătimim mii de rele, chiar dacă din toate părțile suntem loviți și ne primejduim, ne este de ajuns spre mângâierea noastră, și încă nu numai spre mângâiere, cât și spre încununarea noastră, cugetul nostru cel curat, care mărturisește nouă că pătimim acestea nu pentru ceva rău, ci numai pentru că așa găsește Dumnezeu cu cale, pentru virtute, pentru filosofie, pentru mântuirea celor mulți». Deci mângâierea cea dintâi era de la Dumnezeu, iar aceasta era adusă de dânșii și prin curățenia vieții. Pentru aceea o și numește „laudă”, căci era izbânda virtuții lor. Și care este oare această laudă, și ce anume ne mărturisește cugetul nostru? „Că întru simplitate (ἀπλότητι)”, adică nu întru vicleșug, nu prin fățarnicie, nu în batjocură, nu spre lingușire, nu spre înșelăciune și zavistie, nu întru nimic de acest fel, ci întru toată slobodenia, întru toată nerăutatea, întru adevăr, întru cuget curat și neviclean, întru o conștiință nemincinoasă, neavând nimic ascuns, sau măcar bănuit. „Nu întru înțelepciune trupească”, adică nu întru vicleșug, nu întru răutate, nu întru puterea cuvintelor sau îngrămădirea sofismelor – căci aceasta numește el înțelepciune trupească. Și ceea ce aceia credeau ca mare lucru, el tocmai aceea îl alungă și o tăgăduiește, arătând cu prisosință că nu este acest lucru vrednic de laudă, și nu numai că nu-l caută, ci încă îl și leapădă și se rușinează de dânsul.

„Ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume.” Dar oare ce va să zică „întru harul lui Dumnezeu”? Adică «prin înțelepciunea cea de la dânsul, prin puterea cea dată nouă, prin semnele ce se fac, prin biruința noastră asupra înțelepților, asupra ritorilor, filosofilor, împăraților, asupra popoarelor, proști fiind noi, și neavând cu noi nimic din înțelepciunea din afară». Dar mângâierea și lauda aceasta nu era cum s-ar întâmpla, ca să se cunoască pe dânșii că nu prin puterea omenească se învredniciseră de ele, ci toate le izbuteau prin harul Sfântului Duh.

„În lume”: deci nu numai în Corinth, ci în toate părțile lumii. „Și mai mult la voi”. Dar ce va să zică „mai mult la voi”? „Întru harul lui Dumnezeu am petrecut”, căci printre voi, zice, am arătat semne și minuni, și cea mai mare strășnicie, și viață fără ponos. – Fiindcă și aceasta o numește harul lui Dumnezeu, iar izbânzile lor le pune în seama acelui har. Într-adevăr, în Corinth apostolul a sărit, așa zicând, chiar peste culmea primejdiilor, predicând evanghelia fără vreo răsplată, pentru ca să cruțe slăbiciunea lor.

„Că nu scriem vouă altele, fără numai cele ce citiți, sau și cunoașteți” (2 Cor. 1, 13). Fiindcă a vorbit lucruri mari de dânsul și se părea că el singur mărturisește pentru sine, ceea ce era lucru greu, iarăși îi ia pe dânșii de martori la cele vorbite. «Să nu-și închipuie cineva, zice, că cele grăite sunt mai mult lăudăroșenie, căci noi acelea le arătăm, pe care le cunoașteți și voi, și pe

care le veți mărturisi pentru noi înaintea altora, că noi nu mințim. Citind deci, voi știți că ceea ce ne însoțește pe noi în fapte, aceea o vorbim și prin scrisoare; și mărturia voastră nu este deloc împotriva Epistolelor, ci întru totul împreună-glăsuiește ceea ce citiți cu ceea ce cunoașteți, iar cunoașterea aceasta pentru noi o aveți mai dinainte».

„Precum ne-ați și cunoscut în parte” (2 Cor. 1, 14), căci ceea ce voi cunoașteți pentru noi, zice, nu din auzite cunoașteți, ci din însăși cercarea voastră. Cuvintele „din parte” le-a spus mai mult din modestie. De altminteri, acesta este și obiceiul lui, că atunci când grăiește ceva mare, silit de împrejurări – ceea ce nici nu face decât atunci – apoi îndată cumpănește cele spuse, voind a micșora prețul lor. „Și am nădejde că și până în sfârșit veți cunoaște”.

Ai văzut iarăși cum de la cele trecute el adeverește pe cele viitoare, și nu numai de la cele trecute, ci și de la puterea lui Dumnezeu? Căci nu cum s-ar întâmpla s-a rostit, ci totul a pus în seama lui Dumnezeu, chiar și nădejdea tot lui o pune în seamă. „Că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră, în ziua Domnului nostru Iisus Hristos”. Aici el taie pe nesimțite pizma ce s-ar fi născut din pricina celor grăite, făcându-i pe dânșii părtași și tovarăși slavei izbănzilor lui. «Că lauda aceasta n-a stat numai la noi, zice, ci se întoarce și la voi, și iarăși de la voi vine la noi». Deci fiindcă s-a înălțat pe sine și a adus ca dovadă cele trecute, iar de cele viitoare dă chezășie, apoi ca nu cumva să fie socotit de ascultători ca fanfaron, și nici să le stârnească pizma, după cum am mai spus, iată că lauda o face de obște și zice că cununa aceasta a laudelor este a lor. «Dacă ne vom arăta așa fel, zice, lauda noastră va fi slava voastră, după cum și voi, dacă vă bucurați de cinste, noi ne veselim, și săltăm, și ne încununăm». Și aici iarăși se arată marea lui smerenie din cele ce a spus, căci nu vorbește cu dânșii ca dascălul cu ucenicii, ci ca ucenic cu ucenicii, într-atât cumpănește el vorba, ca și cum era deopotrivă în cinste cu dânșii. Și privește cum îi înalță pe dânșii, cum îi umple de filosofie, ducându-i cu mintea la acea zi. «Să nu-mi spuneți, zice, de cele de față, adică: de clevetiri, de batjocori, de necinstirile cele din partea celor mai mulți, căci din cele de aici nimic nu este mare și însemnat; nici din cele bune și nici din cele rele, adică nici batjocurile și nici laudele oamenilor; ci voi aduceți-vă aminte de ziua aceea grozavă și înfricoșată, în care toate se vor descoperi. Atunci ne vom mândri și noi întru voi, precum și voi întru noi; când și voi vă veți arăta având astfel de dascăli, cari nimic omenesc nu v-au învățat, nici au viețuit cu răutate, nici v-au dat vreo pricină de hulă – precum și noi având astfel de ucenici, cari nu au pățimit nimic omenesc, nici s-au clătinat în credință, ci cu bunăvoință au primit toate, nici dintr-o parte amăgindu-se. Acum, desigur, toate acestea sunt înverdate celor ce au minte, atunci însă vor fi înverdate tuturor. Așa că, deși ne necăjim acum, totuși nu mică mângâiere avem: acum de la cugetul nostru, atunci însă

și de la strălucirea acelei zile. Acum numai cugetul nostru știe că prin harul lui Dumnezeu toate le facem, după cum și voi știți și veți ști; iar atunci toți oamenii vor afla și ale noastre, și ale voastre, și ne vor vedea pe noi slăviți unii prin alții».

Deci ca nu cumva să pară că numai el este strălucit cu lauda, apoi le pune în seamă și lor pricina acelei laude, și astfel îi depărtează de supărările cele de față. Și ceea ce a făcut cu mângâierea, spunând că «pentru voi ne mângâiem», aceasta o face și aici, spunând că «pentru voi ne lăudăm, precum și voi pentru noi», pretutindeni făcându-i pe toți tovarăși tuturor: mângâierii, pătimirilor, și chiar mântuirii lui, căci și mântuirea lui o pune în seama rugăciunilor lor. „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea”, zice, ne-a scăpat Dumnezeu. Tot așa deci, el pune și laudele de obște, căci după cum a spus acolo, „știind că precum sunteți părtași pătimirilor noastre, așa și mângâierii” – așa și aici: „că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră”.

„Și cu această nădejde mai nainte voiam să vin la voi” (2 Cor. 1, 15). Care nădejde? «Că avem mare încredere în voi, că suntem lăudați prin voi; că noi suntem lauda voastră, că ne iubiți foarte, că nimic rău nu știu întru mine, că suntem încredințați că toate cele duhovnicești sunt cu noi și că la toate acestea vă avem pe voi martori».

„Voiam mai nainte să vin la voi, și de la voi să trec în Machedonia” (2 Cor. 1, 16). Și cu toate acestea, prin întâia Epistolă le-a vestit cu totul dimpotrivă, zicând: „Voi veni la voi când voi trece Machedonia, că prin Machedonia voi să trec” (1 Cor. 16, 5). Deci cum de spune aici cu totul dimpotrivă? Nu spune dimpotrivă câtuși de puțin, căci acestea poate erau potrivnice celor ce scria, nu însă și celor ce voia. Pentru aceea și aici n-a zis că «am scris că voi trece de la voi în Machedonia», ci „voiam”, adică «chiar de n-am scris așa, eu totuși mă gândeam și voiam și mai nainte de a veni la voi; și atât de departe eram de a nu mă ține de făgăduință, încât chiar voiam a se îndeplini mai curând».

„Ca să aveți al doilea har”. Și ce va să zică „al doilea har”? Adică «să aveți harul îndoit: și prin scrisori, și prin venirea mea». Sub numirea de har de aici, el înțelege bucuria ce o vor simți.

„Și pe la voi să trec în Machedonia, și iarăși din Machedonia să vin la voi, și voi să mă petreceți în Iudeea. Deci aceasta vrând, au doară ușurătatea minții am întrebuințat?” (2 Cor. 1, 17)

Iată că pe față leapădă învinuirea ce i se aducea poate asupra întârzierii și a lipsei lui. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Voiam a veni la voi. Deci din ce pricină n-am venit? Oare din pricină că aș fi ușuratec și mlădios? – Căci aceasta înseamnă cuvintele: «au doară ușurătatea minții am întrebuințat». Nicidecum, zice. Așadar, de ce? „Că cele ce hotărâsc, nu după trup hotărâsc.” Dar ce va să zică „nu după trup”? Adică nu trupește le judec.

„Ca să fie la mine ce este Așa, așa, și ce Nu, nu.” Dar încă și aceasta este întunecat. Așadar, ce voiește el a spune aici? Omul trupesc, adică cel pironit la cele pământești, în acestea stă neconținut; cel care este afară de lucrarea duhului, pretutindeni poate să se ducă și să rătăcească pe oriunde voiește; iară sluga duhului, care de duh se poartă în dreapta și în stânga, nu poate peste tot locul să fie stăpân pe părerea sa, care ține de puterea duhului, ci el suferă același lucru pe care îl suferă o slugă credincioasă și înțeleaptă, care pretutindeni este purtat de poruncile stăpânului, neavând de la sine nici o putere, neputând nici măcar a se odihni, ba nici ceva cât de mic a tăgădui celor dimpreună slujitori cu el, căci dacă ar părea potrivnice stăpânului, el nu împlinește cele făgăduite. Deci aceasta spune el prin cuvintele „nu după trup hotărâsc”, adică «nu sunt fără ocârmuirea duhului, și nici am putere de a merge unde aș voi. Pentru aceea n-am putut veni, căci nu s-a găsit cu cale de duhul» – ceea ce și în Faptele Apostolilor de multe ori se vede petrecându-se, fiindcă altă dată, de pildă, fiind el pregătit de a pleca, duhul îi poruncește a merge aiurea – «astfel că, dacă n-am venit, zice, aceasta s-a întâmplat nu din „ușurătatea minții”, adică a ușurătății mele, ci numai pentru că a trebuit să mă supun duhului aceluia».

Ai văzut iarăși și aici felul lui obișnuit de gândire? De la acelea ce credeau că vor putea învedera despre dânsul ca cugetând trupește, fiindcă nu împlinise făgăduința, tocmai de la acelea el arată că a cugetat duhovnicește, și dacă făcea dimpotrivă, ar fi cugetat trupește. «Dar ce, zici tu, oare nu împreună cu duhul a făgăduit atunci ceea ce a făgăduit?» Cătuși de puțin, fiindcă am mai spus că Pavel nu toate cele viitoare și de folos le prevedea, sau că le știa mai dinainte. Pentru aceea tocmai în întâia Epistolă zice: „ca voi să mă petreceți ori încotro voi merge” (1 Cor. 16, 6), temându-se ca nu cumva, spunând că se va duce în Iudeea, să fie silit a se duce în altă parte; aici însă, fiindcă n-a izbutit atunci, o spune acum: „și voi să mă petreceți în Iudeea”. Ceea ce prevedea dragostea lui către dânsii – de a se duce la dânsii – aceasta o spune hotărât, iar a se duce în Iudeea – ceea ce nu-i privea – aceasta n-o mai pune în chip hotărât. Aici însă, fiindcă fusese musturat de dânsii, îmbărbătându-se, spune hotărât că „în Iudeea”. Dar și această neștiință și neprevădare din parte-i era tot spre folos, ca nu cumva cineva să-și facă un gând mai mare pentru vrednicia lor. Căci dacă chiar și așa fiind, și totuși dânsii voiau a le jertfi tauri ca unor zei, dară încă dacă n-ar fi dat pe față mai multe pilde de slăbiciune omenească, unde ar fi putut ajunge cu necinstirea lor? Și pentru ce te minunezi că el nu știa și nici nu prevedea toate cele viitoare, dacă de multe ori chiar în rugăciuni nu știa folosul lor, după cum zice: „că a ne ruga precum se cuvine nu știm” (Rom. 8, 26). Și nu spune numai aceasta, ca să nu se pară prea cumpătat, ci chiar arată anume unde nu știa folosul în rugăciuni. Și unde

nu-l știa? Acolo unde se ruga a fi izbăvit de ispite, zicând: „Datu-mi-s-a îmbolditor trupului, îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz” (2 Cor. 12, 7-9). zice, și apoi îndată adaogă: „Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze de la mine; și mi-a zis: Destul este ție harul meu, că puterea mea într-o neputință se săvârșește”. Ai văzut cum el n-a știut să ceară cele folositoare? Pentru aceea nici n-a primit ceea ce de multe ori ceruse.

„Ci credincios este Dumnezeu, că nu a fost cuvântul nostru cel către voi și Așa, și Nu” (2 Cor. 1, 18). Antiteza ce a izvorât de aici foarte bine a dezlegat-o. «Că dacă făgăduind a veni, zici tu, și totuși ai voit mai bine a nu veni, și la tine nu este Așa și Nu, ci ceea ce vorbești acum răstorni după aceasta, cum ai și făcut, de pildă, cu călătoria făgăduită, apoi atunci, vai nouă, de nu cumva poate se va fi întâmplat aceasta și în propovăduirea evangheliei!»! Deci ca nu cumva să cugete în acest fel, și nici să se tulbure, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost către voi nu a fost și Așa, și Nu”. «În propovăduirea evangheliei, zice, aceasta nu s-a petrecut, ci numai în drumurile și călătoriile noastre: însă în propovăduirea evangheliei cele ce am spus rămân statornice și nemișcate». Căci aici, sub numirea de „cuvânt” el a numit propovăduirea evangheliei. După aceea el și aduce la aceasta o dovadă sigură, căci pune în seama lui Dumnezeu totul. Ceea ce spune, aceasta înseamnă: «Făgăduința de a veni la voi a fost a mea, și eu am făgăduit aceasta de la mine, pe când propovăduirea evangheliei nu este a mea, nici este omenească, ci de la Dumnezeu; dară lui Dumnezeu îi este cu neputință a minți». Pentru aceea și zice: „credincios este Dumnezeu”, adică adevărat. «Deci zice, nu bănuieți cele ale lui, căci în acestea nimic este omenesc».

Și fiindcă a spus aici de cuvânt, apoi mai departe adaogă care este cuvântul. Așadar, care este acel cuvânt: „Că Fiul lui Dumnezeu, zice, [Iisus Hristos]¹, cel propovăduit într-o voi prin noi, prin mine, și prin Siluan, și prin Timothei, nu a fost Așa, și Nu” (2 Cor. 1, 19). Prin aceste cuvinte el aduce la mijloc și ceata dascălilor, făcând prin aceasta mărturia vrednică de credință nu numai pentru ascultători, ci și pentru cei ce au învățat. Căci deși Timothei și Siluan erau ucenici, totuși apostolul, smerindu-se, i-a prenumărat printre apostoli. Dar oare ce va să zică „nu a fost Așa, și Nu”? «Nu am răsturnat, zice, ceea ce am spus mai înainte în propovăduirea evangheliei; n-am spus astăzi aceasta, iar mâine alta, căci aceasta ar fi fost nu dovadă de credință, ci de cugetare și minte rătăcită».

„Ci Așa într-o el a fost”, adică, «ceea ce am spus, cuvântul pe care l-am grăit, același rămâne nemișcat și neschimbat».

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom lipsește numirea de Iisus Hristos, cum se găsește în ediția noastră.

„Căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pre Așa, și întru el pre Amin, spre slava lui Dumnezeu prin noi” (2 Cor. 1, 20). Dar ce înseamnă: „câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu”? Multe făgăduia propovăduirea evangheliei; dar și dâșii toate acestea le făgăduiau și le propovăduiau. Așa, de pildă, le-au vorbit pentru înviere, și pentru înălțare, și pentru nestricăciune, și pentru marile răsplătiri și pentru bunătățile cele negrăite. «Deci aceste făgăduințe, zice, rămân neclătite, și întru dâșele nu s-a întâmplat Așa și Nu, adică câteodată adevărate cele spuse, altă dată mincinoase, ca, de pildă, venirea mea la voi, ci pururea adevărate». Și mai întâi el se luptă pentru dogmele credinței și pentru cuvântul lui Hristos, „Că cuvântul nostru ce a fost către voi nu a fost Așa, și Nu”, după aceea pentru făgăduințe, „căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pe Așa”. Deci dacă câte le făgăduiește sunt adevărate, și le va da negreșit, cu atât mai mult este adevărat el, și cuvântul pentru dâșul, și nu se poate spune că acum este, iar altă dată nu este, ci pururea este, și același este.

Dar oare ce va să zică „întru el au pre Așa, și pre Amin”? Arată aici ceea ce numaidecât va fi, căci făgăduințele sunt întru dâșul, și deci nu într-un om au a se face și împlini. «Deci zice, nu te teme, căci doară nu este om ca să bănuiești, ci Dumnezeu, care a și zis, care va și împlini ceea ce a zis».

“Spre slava lui Dumnezeu prin noi”. Și ce înseamnă „spre slava prin noi”? Adică le împlinește pe ele prin noi; adică și binefacerile cele către noi spre slava lui sunt făcute – căci aceasta înseamnă „spre slava lui Dumnezeu”. Deci dacă sunt spre slava lui Dumnezeu, apoi negreșit vor fi. Slava lui nu o va disprețui, chiar de ar fi disprețuit el mântuirea noastră; acum însă nici mântuirea noastră n-o disprețuiește, și pentru că este foarte iubitor de oameni, și fiindcă mântuirea noastră este împreună legată cu slava lui. Așa că, dacă făgăduințele sunt spre slava lui, apoi negreșit că și mântuirea noastră va urma negreșit, ceea ce și în Epistola către Efesenii o spune necontenit, ca, de pildă, acolo unde zice: „spre lauda slavei lui” (Efes. 1, 14); și, în sfârșit, pretutindenea pune aceasta, arătând neapărata trebuință de a se petrece așa, ceea ce și aici spune, că făgăduințele lui nu se dezminț niciodată, căci acele făgăduințe nu numai că mântuie pe noi, dar și pe dâșul îl slăvesc. «Deci zice, să nu-ți închipui că s-au făgăduit prin noi, și să te îndoiești, căci nu se împlinesc prin noi, ci printr-însul. Și făgăduințele lui printr-însul, căci am spus vouă nu pe ale noastre, ci pe ale sale.

„Iară cel ce adeverează pre noi împreună cu voi întru Hristos, și au uns pre noi, Dumnezeu este. Carele ne-au și pecetluit, și au dat arvuna duhului întru inimile noastre” (2 Cor. 1, 21-22). Iarăși cele viitoare le adeverește din cele trecute. Că dacă El este cel care ne adeverește întru Hristos, adică cel ce nu ne lasă a ne clătina din credința cea întru Hristos, și cel ce ne-a uns, și ne-a dat

duhul întru inimile noastre, cum nu ne va da și cele viitoare? Că cel ce ne-a dat începutul, sau așa-zicând temelia, cel ce ne-a dat sorgintea și rădăcina, ca de pildă, adevărata cunoștință de dânsul, împărtășirea cu duhul – apoi atunci cum nu ne va da și cele ce izvorăsc din acestea? Dacă acelea ni se dau pentru acestea, apoi cu atât mai mult ni le va da; și dacă ni le-a dat fiind noi vrăjmași, apoi cu atât mai mult ni le va da fiind prietenii lui.

Pentru aceea nici nu a zis simplu „duhul”, ci „arvuna duhului” a numit-o, ca astfel de la aceasta să te încrezi de toate celelalte, căci dacă nu avea să ne dea totul, n-ar fi hotărât a ne da arvuna duhului, și apoi a se pierde în zadar. Și privește recunoștința lui Pavel, care pare că spune: «Ce trebuie a zice că nu este întru noi adevărul făgăduințelor? Când chiar a sta înțepeniți și nemișcați, și încă nu este al nostru, ci și aceasta este a lui Dumnezeu, căci „cel ce ne adeverează (ne încredințează, ne întărește) pre noi, zice, Dumnezeu este”. Așadar, nu noi suntem cei ce ne sprijinim, fiindcă noi înșine avem trebuință de sprijin. Prin urmare, nimeni să nu-și închipuie că propovăduirea evangheliei se primejduiește întru noi, fiindcă El singur și-a luat totul asupra-și, și de totul se îngrijește». Dar oare ce va să zică „ne-au uns pre noi” și „ne-au pecetluit pre noi”? Adică ne-a dat Duhul, care le-a făcut pe amândouă, făcându-ne deodată și proroci, și preoți, și împărați, fiindcă aceștia se ungeau în legea veche. Noi însă nu numai una din aceste vrednicii avem, ci pe câteșitrele, și încă cu prisosință, căci și de Împărăție avem a ne bucura, și preoți ne facem, înainte-punând jertfă trupurile noastre, după cum zice: „Puneți înainte trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu” (Rom. 12, 1), și după acestea ne facem și proroci, fiindcă ni se descoperă toate câte ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, și la inima omului nu s-au suit.

¹ Dară noi ne facem împărați și în alt fel, dacă vom voi a ne stăpâni cugetele cele necuviincioase. Cum că unul ca acesta împărătește, și încă mai vârtos decât cel ce este îmbrăcat cu porfiră și cu diadema pe cap, aceasta vă voi face-o învederată. Împăratul firește că are multe armate, însă și noi avem în capul nostru mai multe gânduri decât armatele lui, ba încă nici se poate număra mulțimea gândurilor ce se perindă prin capul nostru. Și încă nu numai mulțimea gândurilor se poate vedea, ci în această mulțime se găsesc și mulți voievozi, și polcovnici, și sutași, și căpitani, și arcași, și lăncieri. Și ce altceva poate face pe un împărat? Poate că hainele? Dar și acesta este îmbrăcat cu o îmbrăcăminte cu mult mai bună și mai frumoasă, pe care nici molia nu o roade, nici timpul n-o prăpădește. Pe lângă acestea are și o cunună foarte frumoasă, aceea adică a îndurărilor lui Dumnezeu. „Binecuvintează, zice, suflete

¹ *Partea morală.* Cel ce-și stăpânește cugetele sale cele necuviincioase este împărat; și mărturie despre Avraam (*Veron*).

al meu pre Domnul, pre cel ce te încununează cu milă și cu îndurări”. Are apoi și pe aceea a slavei, după cum zice: „cu slavă și cu cinste ai încununat pre el”, și „căci cu arma buneivoinii ai încununat pre noi”. Are încă și pe aceea a harurilor, după cum zice: „Că cunună a harurilor va pune pre creștetul tău” (Ps. 102, 1 și 4; 8, 6; 5, 12; Pilde 1, 9). Ai văzut cât de felurită și de încântătoare este această cunună?

Decât că e bine ca noi să cercetăm chiar de la început cu toată amănunțimea cele ale împăraților acestora. Împăratul acela stăpânește pe purtătorii de sulici, și tuturor poruncește, și iarăși toți ascultă și-i slujesc lui, însă eu îți voi arăta la acesta din urmă o mai mare stăpânire decât la cel dintâi. Și se poate ca mulțimea armatelor unuia și a gândurilor altuia să fie aceeași, sau și mai mare, dar noi trebuie a cerceta supunerea și ascultarea supușilor lor. Și să nu-mi pui la mijloc pe cei ce au stăpânit rău, fiindcă atunci și eu îți voi pune înainte pe cei ce au căzut din împărăție și au fost uciși de însăși straja lor împărătească. Deci să nu aducem la mijloc de aceștia, ci să căutăm și să cercetăm pe cei ce și-au chivernisit bine împărăția lor. Tu pune la mijloc pe cine vei voi – eu însă îți voi pune pe Patriarhul Avraam. Într-adevăr, atunci când i s-a poruncit a jertfi pe fiul său, poți singur să judeci câte gânduri nu s-au răzvrătit în capul lui, și cu toate acestea, pe toate le-a supus, și toate se temeau și tremurau de frica lui, mai mult chiar decât se tem cei din straja împărătească de împăratul, și numai cu privirea le-a liniștit pe toate, și nici măcar unul n-a îndrăznit a crâcni, ci s-au supus, și toate s-au dat la o parte ca înaintea împăratului, deși erau foarte mânioase și foarte silnice. Nici vârfurile sulicelor celor ascuțite nu sunt așa de grozave, când sunt ridicate în sus de mulțimea ostașilor, pe cât erau de grozave atunci gândurile în capul fericitului Patriarh, însă nu înarmate cu sulice, ci cu ceea ce era cu mult mai ascuțite decât sulicele, cu milostivirea și dragostea de la fire. De-aceea gândurile cu pricina puteau străpunge sufletul lui mai grozav decât orice ascuțiș de sulică. Niciodată sulica n-ar putea fi așa de ascuțită ca boldurile gândurilor acelora, care ascuțite fiind, și ridicate drept în sus din fundul inimii lui, străpungeau mintea acestui drept. Cu sulicele ostașilor este trebuință și de timp, și de voință, și de rană, și de durere, și numai după acestea vine moartea, pe când cu acest drept nu a mai fost trebuință de nimic din acestea, atât de iuți și usturătoare au fost acele rane. Dar deși atâtea gânduri se întrarmaseră împotriva lui, totuși mare era liniștea lui sufletească, și toate acele gânduri au stat liniștite, mai mult împodobindu-l decât înfricoșându-l. Privește-l ridicând cuțitul asupra fiului său, și apoi pune la mijloc oricâți Auguști sau Chesari vei voi, căci nici pe unul nu-l vei găsi ca pe acesta, și nici vei putea arăta pe vreunul dintr-înșii atât de înțelept și vrednic de ceruri.

Dară apoi dreptul acesta a câștigat o biruință strălucită și împotriva tiraniei celei mai puternice, căci cu adevărat nimic nu este atât de tiranic ca firea; și

de ai spune de mii de ucigași de tirani, nu ne-ai putea arăta nici pe unul ca acest drept. Căci biruința lui a fost biruință de înger, și nu de om. Firea a fost aruncată jos împreună cu armele ei, cu întreaga oaste, pe când el sta cu mâna întinsă, ținând în ea nu vreo cunună, ci cuțitul care era mai strălucit decât orice cunună, și ceata îngerilor îl aplauda, iară Dumnezeu din ceruri îl lăuda. Fiindcă dânsul petrecea în ceruri, apoi de acolo își primea și răsplătirea. Ce poate fi mai strălucit ca această biruință? Sau, mai bine zis, ce ar putea fi deopotrivă cu acest trofeu, cu această biruință? Dacă un luptător biruiește, și la urmă nu un vestitor de jos, ci însuși Dumnezeu din ceruri sculându-se, vestește pe învingătorul olimpic, apoi oare aceasta nu s-ar părea a fi mai strălucit decât toate cununile, și n-ar pune în mirare pe întregul public privitor? Deci când nu om împărat, ci însuși Dumnezeu, nu în locul de privesc de la luptele olimpice, ci în locul de privesc al întregii lumi, în adunarea îngerilor și a arhanghelilor, îl vestește de sus cu glas puternic – apoi unde vom pune noi pe sfântul acesta, spune-mi?

Și de crezi, să ascultăm însuși glasul acela. Care este deci acel glas? „Avraame, Avraame, să nu pui mâna ta pre Isaac, nici să faci lui ceva, că acum am cunoscut că te temi tu de Dumnezeu, și nu ți s-a făcut milă de fiul tău cel iubit pentru mine” (Fac. 22, 11-12). Ce vrea să zică aceasta? Oare Cel ce știe toate și mai nainte de nașterea cuiva, acum a cunoscut? Deși evlavia bărbatului era cunoscută și oamenilor, deoarece atâtea pilde i se dăduseră de bunăvoința lui Dumnezeu, când i-a zis lui: „Ieși din pământul tău și din rudenția ta” (Fac. 12. 1); când pentru dânsul și pentru cinstea cea către dânsul i-a încredințat întâietatea asupra nepotului său Lot; când l-a izbăvit de atâtea primejdii; când i-a poruncit a se duce în Egipt, și când, luându-i-se femeia de Faraon, el nu s-a neliniștit, și altele multe. Și după cum am mai zis, dacă și un om ar fi putut din toate acestea să cunoască evlavia sfântului bărbat, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care nu așteaptă niciodată să afle din sfârșitul împrejurărilor. Dar cum l-a îndreptățit pe el, dacă nu-l cunoștea? „A crezut, zice, Avraam, și s-a socotit lui întru dreptate” (Rom. 4, 3). Deci ce va să zică „acum am cunoscut”? Sirul¹ zice: „acum ai făcut cunoscut”, adică oamenilor. «Căci eu, zice, știam de demult, chiar și mai nainte de acele porunci». Dar atunci pentru ce acum a făcut-o cunoscut și oamenilor? Oare cele de mai nainte nu erau de ajuns spre a arăta dragostea și supunerea lui către Dumnezeu? Erau de ajuns, firește, însă faptul jertfirii fiului său era așa de mare și însemnat față de acelea, că toate la un loc nu însemnau nimic. Așadar Dumnezeu a spus cuvintele

¹ Desigur că aici Sf. Ioan Hrisostom face vorbire de ediția Sfintei Scripturi din limba Siriacă, cunoscută sub numele de *Peshito*, adică *corectă, adevărată*, care era în uz pe atunci în Siria; sau poate chiar la Efrem Sirul, care se folosea tot de acea ediție.

cu pricina înălțând oarecum virtutea bărbatului și arătându-l mai presus de toți. Chiar și mulți dintre oameni obișnuiesc a vorbi astfel, când e vorba de ceva care covârșește și întrece pe cele dinainte; de pildă, când cineva primește un dar din partea altuia, cu mult mai mare decât cele dinainte, de multe ori zice: «Acum am cunoscut că cutare mă iubește», dar prin aceasta nu voiește a spune că mai nainte nu cunoștea, ci voiește numai a arăta că darul ce i-a dat acum este mai mare decât toate celelalte.

Tot așa și Dumnezeu vorbind omenește, zice: „Acum am cunoscut”, nimic alta voind, fără numai a-i pune înainte o și mai mare răsplătire, iar nu că atunci a aflat de frica ce Avraam avea de dânsul, sau de măreția fricii. Căci doară și atunci când zice: „Veniți să ne pogorâm și să vedem” (Fac. 11, 7), nu spune că avea trebuință de pogorâre, căci el toate le plinește, și toate le știe lămurit – ci ne învață a nu hotărî niciodată ceva cum s-ar întâmpla. De asemenea și când zice „Domnul din cer au privit” (Ps. 14, 2), slujindu-se de o metaforă, spune aici despre cunoașterea amănunțită a oamenilor.

Tot așa și aici zicând: „acum am cunoscut”, prin aceasta arată că dovada pe care el o dă acum este mai mare decât toate cele dinainte. Despre aceasta dă și dovadă, zicând: „Că nu ai cruțat pre fiul tău cel iubit pentru mine”. Și n-a zis numai „pe fiul tău”, ci a adăogat încă și „cel iubit”. Căci el a nesocotit nu numai firea, ci și dragostea lui părintească ce o avea pentru însușirile cele frumoase ale copilului. Deci dacă părinții nu disprețuiesc cu ușurință nici chiar pe copiii cei răi, ci îi jelesc și pe aceștia, apoi atunci când este și fiu, și adevărat, și unul născut, și iubit, și Isaac, și când urmează a fi jertfit de însuși tatăl său – cine ar putea spune măreția filosofiei? Biruința aceasta este mai strălucită decât mii de diademe și de cununi nenumărate. Cel ce este încununat cu diadema împărătească, de multe ori este supărat de moarte de mii de zavistii când de abia și-a pus-o pe cap, dară și mai nainte de moarte, ca și după moarte – pe când cununa acestuia nimeni nu i-o poate răpi nici după moarte, nici dintre casnicii săi, nici dintre cei străini.

Dar tu privește și pe piatra scumpă a acestei diademe; căci ca o piatră scumpă, așa este împreună-legată cu sfârșitul. Și care este acest sfârșit? „Pentru mine”, zice, căci nici nu este atât de minunat lucru că nu a cruțat pe singurul său fiu, pe cât de minunat că «pentru dânsul nu l-a cruțat». O, fericită dreaptă, cărui cuțit te-ai învrednicit! O, minunat cuțit, cărei drepte te-ai învrednicit! O, minunat cuțit, spre ce trebuință te-ai făcut, și ce slujbă ai săvârșit, și cărui chip ai slujit! Cum s-a însângera, și cum nu s-a însângera! Dară nici nu știu ce să zic: așa de înfricoșată a fost taina! Nu s-a atins de pielea pruncului cuțitul, nici a pătruns prin gâtul aceluia sfânt, nici s-a înroșit de sângele dreptului; sau mai bine zis, și s-a atins, și a pătruns, și s-a înroșit, și s-a înfipt, și nu s-a înfipt! Dar poate că vă par ca și cum aș fi într-o uimire, ca ieșit

din minți, de vreme ce mă dezic întruna. În adevăr că sunt într-o uimire, pricepând minunea dreptului, însă nu mă dezic defel! Iată dar că mâna dreptului Avraam a băgat cuțitul în gâtul copilului... dar iată că și mâna lui Dumnezeu nu a lăsat ca acel cuțit implântat să se murdărească de sângele copilului. Căci nu numai Avraam stăpânea acel cuțit, ci și Dumnezeu, și unul îl împingea cu voia, iar celalalt îl oprea cu glas din cer. Același glas a înarmat mâna dreptului, și tot același a și dezarmat-o, și întocmai ca și sub porunca căpitanului se supunea lui Dumnezeu, și toate făcea după semnele ce i se da, și toate le îndeplinea la glasul lui! Gândește-te bine, Dumnezeu i-a zis: Jertfește-l, și îndată s-a înarmat; i-a zis apoi: Nu-l jertfi, și de îndată s-a dezarmat, căci toate erau rânduite și purtate de voia lui. Și iată că Dumnezeu a arătat lumii pe ostașul și pe căpitanul, a arătat lumii pe încununatul îngerilor, pe preotul, pe împăratul, pe cel încununat cu diademă, pe cel purtător de biruință, pe izbânditorul, pe învingătorul cel fără lovire. Că după cum un căpitan ar avea un ostaș strălucit, care prin îndemânarea lui de a mânui armele, prin ținuta lui și prin chipul de a se lupta ar uimi pe vrăjmaș, tot așa și Dumnezeu numai prin voința, prin chipul luptei, prin ținuta acestui drept a uimit pe vrăjmașul nostru al tuturor, pe diavolul, și l-a pus pe fugă. Și mi se pare că necuratul, spăimântându-se atunci, a plecat.

Dar dacă ar zice cineva că pentru ce oare nu a lăsat Dumnezeu pe Avraam ca să-și implanteze mâna dreaptă în gâtul copilului, și fără de veste a ridicat pe cel hotărât spre jertfire – am răspunde că Dumnezeu nu are obiceiul de a primi astfel de sânge și că o astfel de masă este numai a spurcaților draci.

Iată deci că aici amândouă acestea s-au arătat deodată; adică și iubirea de oameni a Stăpânului, și recunoștința robului. Și mai întâi că a ieșit din pământul său, cu care prilej s-a depărtat de însăși firea sa de om. Pentru aceea, împreună cu cel născut al său a luat și lucrul cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților, care este recunoștința. Și cu drept cuvânt. Căci el a ales a nu mai fi tată, decât să se arate rob nerecunoscător. Pentru aceea nu numai tată a fost, ci și preot. Și fiindcă s-a lepădat de cele ale lui pentru Dumnezeu, pentru aceea și Dumnezeu împreună cu acestea i-a hărăzit și cele ale sale. Când vrăjmașii năvălesc asupra celui drept, atunci și Dumnezeu vine în ajutor, făcând minuni până la capăt, ca, de pildă, cu cei trei Coconi în cuptorul cel cu foc, cu Daniil în groapa leilor și cu atâți alții., iar când el poruncește, porunca lui se întinde până la bunăvoirea omului.

Deci ce îi lipsea lui Avraam, când el avea această bunăvoință? Nu cumva poate prevăzuse el viitorul? Nu cumva se gândea la iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Că dacă poate și era Proroc, însă Prorocul nu le știe pe toate. Așa că la urmă această jertfă ar fi fost de prisos și nevrednică de Dumnezeu, dacă el s-ar fi gândit la acestea. Iar dacă trebuia să afle că Dumnezeu este în putere a scula și din morți pe cineva, apoi aceasta ar fi putut-o afla cu mult mai mi-

nunat de la pânțelele cel sterp [al Sarei]; și mai vârtos, chiar și mai nainte de
acea dovadă, căci credincios este el.

Dar tu nu te minuna numai de dreptul acesta, ci și de râvna lui, și văzându-l
într-atâta tulburare și vârtej de valuri, plutind ca pe o mare liniștită, tot așa să
mănuiești și tu cârma supunerii și bărbăției tale. Nu te uita numai la aceea că a
clădit jertfelnic și a pus deasupra lemne, ci adu-ți aminte și de glasul copilului,
și gândește-te câte spaime și gânduri n-au trecut prin capul lui, când mai ales a
auzit pe copil zicând: „Tată, unde este oaia de jertfă?” Gândește-te, zic, câte cu-
getări n-au trecut atunci prin capul său, nu înarmate cu sulite de fier, ci de foc,
care îl înțepau din toate părțile și-l străpungeau. Că dacă chiar și acum încă văd
pe mulți lăcrămând, deși poate nu sunt părinți și încă nici n-au auzit sfârșitul
acestei istorisiri, apoi ce a trebuit oare să sufere cel care-l născuse pe copil,
care-l crescuse, care-l avea numai pe acela, care ajunsese în bătrânețe adânci,
care-l vedea și îl auzea, și care îndată trebuia a-l jertfi? Ce înțeles au graiurile!
Ce nevinovată-i întrebarea! Cine deci era cel ce lucra aici? Oare diavolul, ca să
înflăcăreze firea? Să nu fie una ca aceasta! Ci Dumnezeu, ca astfel încă mai
mult să cerce sufletul cel de aur al dreptului. Când femeia lui Iov grăiește,
atunci diavolul lucrează, căci și sfatul ce-i dă este drăcesc, iară aici copilul
nimic hulitor nu grăiește, ci încă foarte bine-cinstitor și prevăzător. Dar apoi din
graiurile acelea și multă gingășie izvora, multă miere picura din sufletul cel
blând și liniștit. Aceste graiuri erau de-ajuns spre a muia chiar și un cuget
împietrit! Cu toate acestea, pe acel suflet de diamant nu l-au încovoiat defel, nu
l-au mișcat câtuși de puțin, și nici nu a zis: „De ce mai numești tată pe cel ce
peste puțină vreme nu-ți va mai fi tată, pe cel ce a și pierdut această cinste?” Și
pentru ce oare și copilul îl întreabă? Dar și întrebarea nu a făcut-o numai din
duh de iscodire, și ca să fie spusă, așa zicând, ci fiindcă se găsea în nedumerire
de cele ce vedea înaintea sa. Căci, într-adevăr, se gândea că dacă tatăl său nu ar
fi voit ca să-l ia tovarăș numai pe el la cele ce urmau a se petrece, negreșit că nu
ar fi lăsat pe ceilalți slujitori ca să rămână în vale și să-l ia numai pe dânsul.

Iată de ce numai când au fost singuri l-a întrebat pe tatăl său, când nimeni
nu mai auzea cele vorbite; atât de mare era înțelepciunea copilului.

Oare nu v-ați înflăcărat cu toții, bărbați și femei, la auzul acestora? Oare nu
fiecare dintre voi se disprețuiește pe sine în cugetul său și sărută pe acest co-
pil? Oare nu fiecare îi admiră înțelepciunea, rușinându-se, așa zicând, față de
evlavia acestui copil, cu care fiindu-i legate oarecum picioarele și fiind pus pe
lemne, el nu se minuna, nu se zbătea, nu învinuia pe tatăl său ca pe un ieșit
din minți, ci încă era și legat, și ridicat sus pe lemne, și toate le răbda în tăcere
ca un miel, sau mai bine zis, ca și Stăpânul nostru al tuturor, căci blândețea
aceluia o închipuia, și icoana lui o avea în sine, după cum zice: „Ca o oaie
spre junghiere s-a adus, și ca un miel fără de glas înaintea celui ce îl tunde pre
el” (Is. 53, 7), deși el a grăit, după cum și stăpânul lui a grăit. Deci cum de a

fost fără de glas? Ce înseamnă aceasta? Adică nu a zis nimic semeț, nimic aspru, ci toate cu blândețe și plăcute, iar graiurile ce le-a rostit arătau mai mult tăcerea, sau mai bine zis blândețea izvorâtă din tăcere. Fiindcă și Hristos când zicea: „De am grăit rău, mărturisește răul, iară de am grăit bine, pentru ce mă bați”, prin aceste vorbe a arătat mai multă blândețe decât dacă ar fi tăcut. Și după cum acesta vorbea cu tatăl său de pe jertfelnic, tot așa și Hristos grăia de pe cruce: „Părinte, iartă lor, zice, că nu știu ce fac” (Lc. 23, 34).

Deci ce-i răspunde Patriarhul? „Dumnezeu, fiule, se va griji de oaia de jertfă”. Fiecare dintr-înșii cheamă pe celălalt cu numirea firească, acela zicând: tată, iar acesta: fiule. Pentru aceea din amândouă părțile războiul se ațâță, și mare este tulburarea lor, în timp ce sfărâmarea de corabie nu se vede nicăieri, fiindcă filosofia pe toate le stăpânea. Apoi fiindcă a auzit că Dumnezeu se va griji, nimic n-a mai răspuns copilul, nici a mai ispitit, atât de înțelept era acel copil, și încă găsindu-se în floarea vârstei.

Ai văzut acum pe împăratul, câte armate a stăpânit, și câte războaie? Căci nici erau atât de grozavi varvarii față de cetatea Ierusalimului, când de multe ori o loveau, pe cât de grozave erau gândurile Patriarhului care-l înconjuraseră din toate părțile – și, cu toate acestea, pe toate le-a biruit.

Voiești a vedea în el și pe Preot? Pilda nu este atât de departe. Căci când îl vezi având cu sine foc și cuțit, iar jertfa stând pe altar, pentru ce te mai îndoiești de preoția lui? Iar dacă voiești a vedea și jertfa, apoi vezi-o îndoită. A adus spre jertfă pe copil, dar a adus și oaia, sau mai bine zis, mai nainte de toate celelalte a adus spre jertfă părerea, voia sa, și prin sângele oii el a sfințit dreapta sa, iar prin junghierea copilului, însuși sufletul său. Astfel deci s-a hirotonisit preot prin sângele fiului său cel unul-născut, prin jertfirea mielului. Căci și preoții se sfințeau prin sângele jertfelor ce se aduceau lui Dumnezeu.

Voiești a vedea în el și pe Proroc? „Avraam, părintele vostru, zice, s-a veselit ca să văză ziua mea, și o a văzut, și s-a bucurat”. (In. 8, 56). Tot asemenea și tu, prin botez, te faci și împărat, și preot, și proroc; împărat te faci lepădând jos toate faptele cele rele și jertfind păcatele; preot, aducându-te pe sineți lui Dumnezeu și jertfindu-ți trupul și pe tine însuși. „Că de murim împreună cu Hristos, zice, împreună cu dânsul vom și învia” (2 Tim. 2, 11); și proroc te faci aflând de cele viitoare, făcându-te însuflăt și pecetluit. Că precum pe ostași se pune pecetea, adică semnul cetei din care fac parte, tot așa și Duhul înseamnă pe cei credincioși, și de vei dezerta cumva, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceea numită tăiere împrejur, iară noi avem arvuna Duhului.

Acestea deci știindu-le, iubiților, și cugetând la vrednicia noastră, să arătăm o viață vrednică de harul Sfântului Duh, ca astfel să ne învrednicim și de viața viitoare. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Iară eu martur pre Dumnezeu chem asupra sufletului meu, că spre cruțarea voastră nu am venit până acum în Corinth.” (2 Cor. 1, 23)

Dară ce spui, fericite Pavele? Nu ai venit în Corinth cruțându-i pe dânșii? Așadar, aici ne aduci o dezicere vădită. Mai sus ziceai că de aceea nu ai venit, fiindcă cele ce chibzuiești nu le chibzuiești după trup, și că nu ești stăpân pe sineși, ci că te porți pretutindeni de stăpânirea Duhului, și ai pus la mijloc ne-cazurile ce ai avut; pe când aici spui că al tău a fost de a nu te duce la dânșii, iar nicidecum stăpânirea Duhului, de vreme ce zici: „Că spre cruțarea voastră nu am venit”. Deci ce putem spune aici? Sau că și aceasta era tot de la Duhul, că a voit el să vie, dară Duhul l-a împiedicat de a se duce, punându-i înainte ca pricină cruțarea lor – sau că vorbește de o alta ducere, arătându-le că mai nainte de a le scrie întâia Epistolă a voit a se duce, însă Duhul l-a oprit, pentru dragostea către dânșii, ca nu cumva să rămâie neîndreptați. Dar chiar și după a doua Epistolă, Duhul neîmpiedicându-l defel, el totuși pentru această pricină a rămas pe loc. Ceea ce și trebuie mai ales a bănuî, că adică la început Duhul îl împiedica, dar după aceea, chiar și el gândindu-se că aceasta este bine, a rămas pe loc. Dară tu te gândește cum iarăși pomenește de dânșii, înfățișându-se pe sine prin cele dimpotrivă, ceea ce nu voi înceta a spune neconținut. Fiindcă era firesc ca dânșii să bănuiască nevenirea lui și să zică că «De aceea nu ai voit a veni, fiindcă ne-ai urât», apoi iată că el arată cu totul dimpotrivă, că de aceea nu a voit a veni, fiindcă îi iubea pe dânșii. Dar ce înseamnă „spre cruțarea voastră”? «Am auzit, zice, că au curvit unii dintre voi; deci nu voiam ca, venind la voi, să vă supăr». Fiindcă găsindu-se printre dânșii, era neapărată trebuință de a cerceta lucrurile, de a înfrunta și a pedepsi, și multora dintre dânșii de a le cere socoteală. «Pentru aceea, zice, am crezut că este mult mai bine a sta departe și a lăsa vreme de pocăință, decât a certa, fiind de față, și a întărâta încă mai mult lucrurile». De altminteri, cam pe la sfârșitul Epis-

tolei a și învederat aceasta mai pe față, zicând: „Că mă tem nu cumva, dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți; nu cumva iarăși de voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu către voi (față de voi), și să plâng pre mulți carii au greșit mai nainte și nu s-au pocăit de necurăția, și curvia, și spurcăciunea carea au făcut” (2 Cor. 12, 20-21).

Aceasta deci o arată și aici, pe care deși o spune ca îndreptățindu-se oarecum de neducerea la dâșii, totuși îi și atinge cu multă putere și-i înfricoșează. Căci le-a și dat a înțelege pentru ce anume pedepse fiind ei vinovați, vor fi pedepsiți de nu s-ar îndrepta iute; ceea ce de altminteri iarăși o învederează pe la sfârșitul Epistolei, zicând: „că de voi veni iarăși, nu voi cruța” (2 Cor. 13, 2). Acolo desigur că o spune mai lămurit, iară aici, fiindcă era începutul Epistolei, nu o spune chiar pe față, ci cam acoperit; și încă nu se mulțamește nici cu atât, ci chiar și aceasta o îndreaptă iarăși. Fiindcă zicerea aceasta, „spre cruțarea voastră nu am venit până acum” este graiul unuia ce are mare stăpânire asupra altora – căci cineva cruță pe aceia pe care îi și poate pedepsi, domnul lor fiind – apoi mângâindu-i oarecum, și acoperind ceea ce se părea a fi aspru, zice: „Nu că doară am avea stăpânire preste credința voastră” (2 Cor. 1, 24), adică «nu de aceea am spus că cruțându-vă nu am venit, ca și cum aș fi domn peste voi». Și încă nu a spus «peste voi», ci „preste credința voastră”, ceea ce era și mai blând, și mai adevărat. Căci cine poate să silească pe cel ce nu voiește a crede?

„Ci suntem împreună-lucrători bucuriei voastre”. «Fiindcă bucuria voastră, zice, este și a noastră, de aceea nu am venit, ca nu cumva să vă supăr și pe voi, în același timp să sporesc și mâhnirea mea; deci am rămas pe loc, ca astfel îndreptându-vă prin amenințare, să vă bucurați. Căci noi toate facem spre bucuria voastră, și pentru această bucurie ne silim, de vreme ce și noi ne împărtășim de dânsa».

„Căci cu credința stați”. Privește-l și aici cât de acoperit vorbește. Fiindcă prin întâia Epistolă îi atinsese cu putere, și acum se temea de a-i atinge iarăși, mai cu seamă că dăduseră dovadă de schimbare, negreșit că de astă dată ar fi răsturnat totul dacă dâșii ar fi suferit aceeași certare, deși se schimbaseră. Pentru aceea tocmai această Epistolă este cu mult mai blândă decât cealaltă.

„Și am judecat aceasta întru mine, ca să nu vin iarăși la voi cu întristare” (2 Cor. 2, 1). Cuvântul „iarăși” arată că el era supărat încă de acolo, și părând că se îndreptățește de nevenirea sa, pe nesimțite se atinge de dâșii. Că dacă dâșii îl și supăraseră, și iarăși l-ar fi supărat, apoi poți pricepe în câtă scârbă și amărăciune s-ar fi aflat el. Decât că nu spune aceasta, că l-au supărat, ci își mânuiește vorba în alt chip, de altminteri același lucru lăsând a se înțelege, zicând că «De aceea nu am venit, ca să nu vă supăr»; ceea ce, desigur, chiar dacă are aceeași putere cu ceea ce am spus, totuși este mai bine primită de ascultători.

„Măcar că de și vă întristez eu pre voi, dar cine este cel ce mă veselește pre mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?” (2 Cor. 2, 2). Dar care este urmarea gândului? Mare este această urmare. Gândește-te bine. «Nu am voit să vin la voi, zice, ca nu cumva să vă întristez mai mult, certându-vă, mâhnindu-vă, scârbindu-vă». Apoi fiindcă și aceasta era destul de aspru și avea în sine învinuirea lor, că adică trăiau astfel și se purtau astfel încât Pavel se întrista, apoi făcând cuvenita îndreptare, zice: „Măcar că de vă și întristez eu pre voi, dar cine este cel ce mă veselește pre mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?” Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Dar dacă ar trebui de-a mă găsi și în întristare, fiind silit a vă certa și a vă vedea întristați, apoi chiar și acest lucru mă veselește. Căci aceasta este dovada celei mai mari dragoste, a mă socoti atât de vrednic, încât să pot a vă întrista pe voi, eu, cel scârbit și întristat de voi». Și privește înțelepciune la el: că ceea ce era ca lege pentru ucenici, a se întrista și a simți certările ce li se dădeau, aceasta tocmai o aduce aici ca mulțămindu-l și veselindu-l pe dânsul. «Că nimeni nu mă veselește atât de mult, zice, ca acela ce se abate de la cuvintele mele, și pe urmă se întristează văzându-mă supărat»; deși mai firesc era a zice: «Că dacă eu vă întristez pe voi, apoi cine este cel ce poate a vă veseli?» Însă nu spune aceasta, ci același lucru îl întoarce pe dos, mângâindu-i și zicând: «Deși vă întristez pe voi, totuși prin aceasta îmi pricinuiți cea mai mare mulțămire, fiindcă vă simțiți atinși de vorbele mele».

„Și am scris vouă aceasta” (2 Cor. 2, 3). Ce anume? «Că de aceea nu am venit, zice, fiindcă v-am cruțat pe voi». Și când anume a scris? Poate în întâia Epistolă, când zicea: „Că nu voiesc acum în treacăt să vă văz” (1 Cor. 16, 7). Eu nu cred aceasta, ci chiar în această Epistolă, acolo unde zice: „Nu cumva iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu față de voi” (2 Cor. 12, 21). «Am scris vouă aceasta cam pe la sfârșitul Epistolei, zice, „ca nu cumva iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu față de voi și să plâng pre mulți carii au greșit mai nainte”. Dar pentru ce ai scris? Ca nu, dacă voi veni, să am întristare de cele ce mi se cădea să mă bucur, având nădejde spre voi toți, că bucuria mea a voastră tuturor este”. Fiindcă a zis mai nainte că «Eu mă bucur, întristându-vă voi», și chiar aceasta era încă mai semeț și mai aspru, apoi iarăși a întors vorba altfel, și prin cele ce a adăogat a făcut-o mai blândă. «Pentru aceea, zice, am scris vouă mai nainte, ca nu cumva când voi veni, să vă gădesc în întristare. Pentru aceea am zis: „ca să nu vin iarăși cu întristare la voi”, nu gândindu-mă la ale mele, ci la ale voastre. Că știu că dacă mă vedeți bucurându-mă, și voi vă bucurați, iar de mă vedeți întristat, și voi vă întristați».

Dară tu privește chiar de la început cum se urmează cele grăite, căci numai așa cuvântul ne va fi mai lesne de înțeles. «Nu am venit, zice, ca nu cumva să

vă întristez pe voi, găsimdu-vă neîndreptați. Aceasta însă am făcut-o nu gândindu-mă la mine, ci la folosul vostru. Că eu, zice, fiind voi întristați, am nu puțină mulțămire când vă văd îngrijindu-vă atâta de mine, încât vă și întristați și sunteți mârniți când eu sunt necăjit. „Dar cine este cel ce mă veselește pe mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?” Dar cu toate acestea, chiar și așa găsimdu-mă, fiindcă mă gândesc la ale voastre am scris vouă aceasta, nu ca să vă întristez, căci și aici iarăși nu la folosul meu mă gândesc, ci la al vostru. Știu bine că și voi vă veți întrista văzându-mă întristat, precum și când mă vedeți bucurându-mă, vă bucurați și voi». Privește înțelepciune la dânsul. A zis: «Ca să nu vă întristez, nu am venit, deși mă bucur», zice. Apoi ca să nu pară că, fiind dâșii întristați, el se bucură, «întru atâta mă bucur, zice, întrucât vă ating pe voi, fiindcă de altminteri mă întristez când pe cei iubiți astfel mă văd silit a-i întrista, nu numai că îi cert, ci că și însumi eu sunt întristat din această pricină». Gândește-te încă cum aceasta el o pune cu laude, zicând: „de cele ce mi se cade să mă bucur”. Aceasta însă vine din partea unuia care este adevărat părinte; este ca și cum ar spune cineva de niște fii cari au avut de la el multe binefaceri și pentru cari mult s-a ostenit. «Deci dar de aceea scriu, și nu viu, fiindcă nevenind iconomisesc ceva mare și însemnat; și nu urându-vă, nici disprețuindu-vă, ci încă mult iubindu-vă».

Apoi, fiindcă a zis că cela ce îl întristează, îl bucură, ca nu cumva dâșii să zică că «de aceea te bucuri, ca să arăți tuturor câtă putere ai», a adăugat îndată: „Că din multă scârbă și necaz al inimii am scris vouă, cu multe lacrimi, nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea carea cu prisosință am spre voi” (2 Cor. 2, 4). Dar ce poate fi mai iubitor ca acest suflet? «Nu numai din scârbă, zice, ci „din multă scârbă”, și nici numai cu lacrimi, ci „cu multe lacrimi și necaz al inimii”, adică «am fost nădușit și sugrumat de întristare; și cu toate acestea, nepurtând cu mine deloc acea întristare, am scris vouă: „nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea, zice, carea cu prisosință am spre voi” – deși parcă ar fi fost mai firesc a zice «nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați», fiindcă de aceea le-a scris. Însă nu o spune aceasta, ci mai ales îndulcindu-și cuvântul și ațâțându-i spre o mai mare dragoste, pune aceasta în locul aceleia, arătând că toate le face din dragoste. Și nici nu a zis simplu, dragostea, ci „dragostea carea cu prisosință am spre voi”. Căci el voiește și prin aceasta a-i atrage, arătându-le că pe dâșii îi iubește mai mult decât pe toți și că se poartă cu dâșii ca și cu cei mai aleși ucenici. Pentru aceea și zicea: „că de și altora nu sunt apostol, dară vouă sunt”, și: „că de ați avea mulți învățători întru Hristos, dară nu mulți părinți” (1 Cor. 9, 2; 4, 15), și iarăși: „întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume, și mai mult la voi” (2 Cor. 1, 12), iar aici „dragostea carea cu prisosință am spre voi”. Așa că, deși cuvintele erau pline de mânie, totuși mânia lui izvora din multa dragoste și durere ce o

avea față de dânșii. «Și scriind Epistola, zice, eu pătimeam, simțeam durere nu numai că voi ați păcătuit, ci și pentru că eram silit a mă întrista. Dar și aceasta este tot din dragoste. După cum cineva având un copil al său cu o rană putredă pe trup, s-ar vedea silit de a-i tăia rana și a o arde, însă pentru amândouă el ar suferi deodată, adică și pentru că este bolnav, în același timp și pentru că este silit de a-i tăia rana, tot așa, zice, pătimesc și eu. Așa că ceea ce voi credeți că este semn că eu vă urăsc, aceasta tocmai este dovada ca vă iubesc mult». Deci dacă a se întrista venea din dragoste, apoi cu atât mai mult a se bucura, fiind ei întristați.

Deci îndreptățindu-se pe sine – căci în multe locuri se îndreptățește, și nu se rușinează; și dacă aceasta o face însuși Dumnezeu, zicând: „Norodul meu, ce am făcut vouă?” (Mih. 4, 3), apoi cu atât mai mult Pavel – îndreptățindu-se pe sine, zic, și urmând a trece cu vorba la urmă și la îndreptățirea cea pentru curvar, apoi ca nu cumva dânșii să-i schimonosească voia, ca și cum li s-ar fi poruncit cu totul dimpotrivă, și să se îndărătnicească – de vreme ce tot el a fost cel care se ridicase altă dată cu urgie asupra acelui curvar, iar acum le poruncește de a-i trece cu vederea, de a-l avea iarăși în dragoste – apoi privește cum a iconomisit el mai dinainte aceasta, atât prin cele vorbite, cât și prin cele ce va vorbi mai departe.

Căci ce zice el? „Iar de a întristat cineva, nu pre mine a întristat” (2 Cor. 2, 5). Mai întâi laudându-i pe dânșii, ca bucurându-se de cele ce și el se bucură și întristându-se de cele ce și el se întristează, la urmă trece cu vorba și la acel curvar, zicând mai întâi că „bucuria mea a voastră a tuturor este”. «Deci, zice, dacă bucuria mea este bucuria voastră a tuturor, apoi trebuie a o simți și acum împreună cu mine, după cum atunci v-ați întristat împreună cu mine. Căci de cele ce v-ați întristat, la urmă v-ați bucurat, și de cele ce vă bucurați acum, același lucru îl veți face dacă veți judeca drept». Și nu a zis că «întristarea mea este și a voastră a tuturor», ci acest lucru îl pregătește prin alte vorbe, iar aici a pus ceea ce nu era nevoie, a pus, zic, bucuria, spunând „că bucuria mea a voastră a tuturor este”.

Apoi le amintește de cele de mai nainte, zicând: „Iar de a întristat cineva, nu pre mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuiez pre voi pre toți”. «Știu, zice, că v-ați infuriat și v-ați smintit împreună cu mine de fapta acelui curvar, și din parte pe voi pe toți v-a întristat acel păcat. Pentru aceea am și zis „din parte”, nu ca și cum voi v-ați fi întristat mai puțin decât mine, ci ca să nu îngreuiez pe acel curvar. Că el nu numai pe mine m-a întristat, ci și pe voi deopotrivă, deși cruțându-l pe dânsul am zis „din parte”. Ai văzut cum îndată le-a muiat mânia, arătându-i pe dânșii părtași și la oțărârea lui împotriva acelui curvar?

„Că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, carea este de către mulți” (2 Cor. 2, 6). Și nu zice hotărâtor «curvarului aceluia», ci simplu „unuia ca acestuia”, ca și în întâia Epistolă, deși nu din aceeași pricină – acolo rușinându-l, iară aici cruțându-l. Pentru aceea nici nu pomenește aici defel de păcatul făcut de acela, fiindcă acum era vreme de îndreptățire.

„Așa încât dimpotrivă, voi mai mult să-i dăruiți și să-l mângâiați, ca nu cumva, pentru mai multă mahniciune, să fie înghițit unul ca acela” (2 Cor. 2, 7). Așadar, el nu numai că poruncește a slăbi cu certarea aceluia, ci încă a se și întoarce la cele dinainte. Căci pe cel bătut, dacă numai te-ai atins de el și nu-l vei vindeca, nimica ai făcut. Privește apoi și pe acela cum l-a conținut iarăși, ca nu cumva prin iertare să se facă mai rău. Că dacă s-a și mărturisit poate, și s-a și pocăit, totuși apostolul arată că a luat iertarea păcatului nu atât în urma pocăinței lui, pe cât în urma darului. Pentru care și zice: „să-i dăruiți și să-l mângâiați”, precum și mai jos același lucru îl învederează. «Nu doară că este vrednic de aceasta, zice, și nici pentru că ar fi arătat o pocăință îndeajuns cer acest lucru, ci pentru că e slab și neputincios». Pentru aceea a și adăogat: „ca nu cumva, pentru mai multă mahniciune, să fie înghițit unul ca acela”. Aceste vorbe sunt ale unuia care mărturisește pe de-o parte marea lui pocăință, iar pe de alta nici nu-l lasă a cădea în deznădăjduire.

Dar ce va să zică „să fie înghițit unul ca acela”? Sau că făcând, poate, ceea ce a făcut și Iuda vânzătorul, sau că, trăind, să se facă și mai rău. «Că măcar că ar căuta să fugă, zice, ca să nu sufere mai departe durerea pricinuită din neconținută dojenire, totuși de multe ori fiind deznădăjduit, sau ca și crăpat de necaz, acestea îl vor duce negreșit la o mai mare răutate. Deci trebuie a preîntâmpina aceasta, ca nu cumva rana să se facă mai dureroasă, și ceea ce am câștigat de-acum să nu pierdem prin necumpătare». Acestea le zicea apostolul, după cum am mai spus, și domolindu-l, și îndemnându-l a nu se face mai leneș după iertarea lui. «L-am primit, zice, nu ca pe unul ce s-a spălat și s-a curățit întru totul, ci temându-mă ca nu cumva să facă ceva și mai rău». De aici învățăm că pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărî nu numai după firea păcatelor, ci și după cugetul și aplecarea celor ce păcătuiesc, ceea ce a și făcut atunci apostolul. Căci se temea de slăbiciunea și neputința aceluia, pentru care și zicea: „ca nu cumva să fie înghițit unul ca acela” ca de o fiară sălbatică, ca de o furtună sau de o năpastă neprevăzută.

„Pentru aceea vă rog pre voi” (2 Cor. 2, 8). Aici nu mai poruncește, ci se roagă, nu ca dascăl al lor, ci ca unul de-o seamă, și se roagă de dâșii ca și cum dâșii ședeau pe scaunul de judecător, iar pe sine se pusese în rândul apărătorilor. Și fiindcă a câștigat ceea ce voia, apoi cu lăcomie oarecum se folosește de rugăciune. Și pentru ce anume îi rogi, spune-mi? „Să întăriți spre acela dragostea”, iar nu să vă apropiați de dânsul cum s-ar întâmpla. Aceasta

iarăși vine de la unul care mărturisește marea lor virtute, că adică cei ce-l iubeau pe acela astfel încât se strâneau pe lângă el și se făleau cu prietenia lui, aceia la urmă îl disprețuiseră atât de mult, încât l-au făcut pe Pavel să se ostenească pentru dânsul și să-i roage a întări din nou dragostea spre el; aceasta, zic, mărturisește marea lor virtute. Aceasta este virtute de ucenici, aceasta virtute de dascăl, de a-i face pe aceia așa de blânzi, iar pe el de a-i rândui în așa chip. Aceasta dacă s-ar face și acum, negreșit că nu s-ar vătăma cei ce păcătuiesc fără simțire. Căci nici a iubi cum s-ar întâmpla nu trebuie, și nici a disprețui fără vreo pricină oarecare.

„Pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteți într-
tru toate ascultători” (2 Cor. 2, 9), nu numai în a tăia pe cineva din adunarea credincioșilor, ci și în a-l uni, în a-l aduce iarăși în acea adunare. Ai văzut iarăși cum și aici îi împinge la luptă? Căci după cum atunci când acela a păcătuit, i-a speriat pe dânsii dacă nu-l vor tăia de la Biserică, zicând că „puțin aluat toată frământătura dospește” (1 Cor. 5, 6) și altele multe de acestea, tot așa și aici iarăși le pune înaintea frica de neascultare, și numai cât nu zice că «după cum atunci nu numai pentru dânsul, ci și pentru voi am scris, tot asemenea și acum, nu atât pentru acela, cât mai ales pentru voi, ca să nu vă arătați a fi iubitori de ceartă și neomenoși, și nu într-
tru toate ascultători. Pentru aceea a și zis: „Pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteți într-
tru toate ascultători”.

Aceea – tăierea celui curvar de la Biserică – s-ar fi crezut poate de unii a fi izvorâtă din zavistie și pizmă, pe când aceasta, primirea lui din nou printre dânsii, mai cu seama arată supunerea și ascultarea lor și dacă sunt destoinici spre iubirea de oameni. Aceasta este cu adevărat recunoștință de ucenici, a asculta de dânsul nu numai când le spunea acelea, ci și când le poruncea cele dimpotrivă. Pentru aceea a și spus „întru toate”, arătând că, dacă nu vor asculta, nu atât pe acela, cât pe dânsii se vor necinsti, dându-și singuri faima de iubitori de ceartă. Aceasta deci o face cu scopul ca și de aici să-i împingă spre supunere și ascultare. Pentru aceea și zice: „că pentru aceasta am scris vouă” – deși nu pentru aceasta le-a scris, însă zice că pentru aceasta, ca astfel să-i atragă la sine. Căci lucrul de căpetenie pentru apostol era mântuirea păcătoșului, însă acolo unde nimic nu vătăma mântuirea, le făcea și plăcerea lor. Când el zice „întru toate”, prin aceasta iarăși îi laudă, aducându-le aminte de supunerea și ascultarea de dinainte, pe care o și aduce la mijloc.

„Iar căruia dăruieți ceva, și eu” (2 Cor. 2, 10). Privește cum și de astă dată el se pune al doilea la rând, adică dă întâietate aceluia, iar el se pune la urmă. Aceasta înseamnă a muia îndărătnicia, aceasta va să zică a liniști o voință războinică. Apoi, ca nu cumva prin aceste vorbe să-i facă îngâmfați, ca văzându-se stăpâni, și să nu-l ierte pe acel curvar, iarăși îi îmboldește către aceasta,

zicând: „că și eu de am dăruit ceva, căruia am dăruit, pentru voi”, adică «chiar și aceasta pentru voi am făcut-o», zice. Și precum atunci când le porunceam de a-l tăia pe acela de la Biserică nu i-a lăsat numai pe dânșii a fi stăpâni a-l ierta. zicând: „Iată că am judecat... a da pe unul ca acela Satanei”, ci i-a luat pe dânșii ca tovarăși la această hotărâre, zicând: „adunându-vă voi și duhul meu, să dați pre unul ca acela Satanei” (pregătind prin aceasta două lucruri mari: și că a rostit hotărârea, și că nu fără dânșii a rostit-o, ca să nu pară că îi lovește prin aceasta, și nici că dă acea hotărâre singur, ca să nu-l creadă îngâmfat, iar dânșii trecuți cu vederea și umiliți, dar nici că le îngăduie lor totul, ca nu cumva, văzându-se stăpâni, să ierte fără vreme pe acel păcătos și deci să-l predea diavolului fără voia lor), tot așa și aici face, zicând «că, iată, eu am și iertat, după cum am judecat în întâia Epistolă».

După aceea, ca nu cumva să se creadă ca loviți, fiind trecuți cu vederea, zice: „pentru voi”. Dar ce? Oare pentru oameni a iertat el? Nu. Iată pentru ce a și adăogat: „în fața lui Hristos”. Ce va să zică „în fața lui Hristos”? «Sau după Dumnezeu, zice, sau în slava lui Hristos». „Ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satana, că nu este să nu știm noi cugetele (meșteșugirile) lui” (2 Cor. 2, 11). Ai văzut cum le și îngăduie puterea de a-l ierta, și apoi iarăși le-o ridică; ca prin una să-i moaie, iar prin cealaltă să le taie din capul locului îndrăzneala? Și nu numai aceasta o mrejește de aici, ci și că, dacă nu ar asculta, apoi vătămarea le-ar fi de obște, ceea ce a făcut și la început. Căci și atunci zicea că „puțin aluat toată frământătura dospește”. Aceasta deci o spune și aici prin cuvintele: „ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satana”.

Și pretutindeni, în sfârșit, el și pe sine se dezvinovățește în privința aceluia curvar, și pe dânșii în același timp. Căci gândește-te de la început. „Iar de a întristat cineva, zice, nu pre mine m-a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți”; apoi iarăși: „Că destul este unuia ca acesta certarea aceasta, carea este de către mulți”. Aceasta este părerea și hotărârea lui. Totuși el nu a stat numai în hotărârea lui, ci iarăși îi ia de tovarăși, zicând: „Așa că, dimpotrivă, mai mult să-i dăruieți și să-l mângâiați. Pentru aceea vă rog pre voi să întăriți spre acela dragostea”. Deci după ce le-a lăsat lor toată puterea, deodată trece la puterea și stăpânirea sa, zicând: „Că pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteți întru toate ascultători”. Mai departe apoi iarăși le face pe plăcerea lor, zicând: „Iar căruia dăruieți ceva” – aici le face lor plăcere – „și eu” – iar aici sieși. Apoi mai departe și acelora, și sieși, zicând: „Că și eu, de am dăruit ceva, pentru voi (am făcut aceasta) în fața lui Hristos” – adică sau spre slava lui Hristos, sau că și aceasta am făcut-o poruncindu-mi-se de Hristos, ceea ce mai cu seamă îi îndupleca pe dânșii. Căci s-ar fi înfricoșat, firește, dacă nu ar fi dăruit ceea ce trecea la Hristos, și ceea ce era pe placul său. Apoi iarăși arată vătămarea obștească dacă nu ar fi

ascultători, zicând: „ca să nu fim cuprinși (ispitiți) de Satana”. Și bine zice el „ca să nu fim cuprinși”, «fiindcă diavolul nu-și ia numai pe ale sale, ci răpește și cele ale noastre, zice, fiindcă acela (curvarul) s-a făcut mai bun. Să nu-mi spui numai că el a ajuns pradă fiarei celei sălbatice, ci gândește-te și la aceasta, că prin pierderea aceluia se împrăștiă numărul turmei, și mai ales acum, când se poate recăștiga ceea ce diavolul a lepădat».

„Că nu este să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui”, fiindcă de multe ori și sub forma evlaviei el pierde pe cineva, căci el pierde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă și dimpotrivă, a-l strica prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinței. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia și pe ai noștri, când el și poruncind a păcătui prăpădește și nimicește, și chiar când, poruncind noi a se pocăi, el pierde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este de ajuns a pierde pe cineva prin păcat, ci și prin pocăință o face aceasta, dacă noi nu privighem. Pentru aceea, cu drept cuvânt că a și numit aceasta cuprindere sau ispitire, fiindcă necuratul ne stăpânește chiar și prin cele ale noastre. A lua pe cineva în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său – dar a-l lua și pentru pocăință, aceasta nu mai este a lui; arma aceasta este a noastră, și nicidecum a lui. Când deci el și așa ne poate lua în stăpânirea sa, gândește-te cât de urâtă este această biruire a noastră, cum își va bate joc și va râde de noi ca de niște mișei și ticăloși, dacă ar fi ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Și într-adevăr, este lucru de răs și încărcat de cea mai josnică rușine ca dânsul să făurească ranele prin chiar doftoriile noastre. Pentru aceea și zicea apostolul: „că nu este să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui”, dând prin aceste cuvinte a se înțelege felurimea uneltirilor, viclenia lui, și tot ceea ce poate vătăma sub forma evlaviei.

¹ Acestea deci și noi cugetându-le, iubitorilor, să nu disprețuim pe nimenea vreodată, și iarăși niciodată să nu deznădăjduim dacă cădem în păcate, și nici iarăși să nu ne trândăvim, ci greșind noi, să ne zdrobim cugetul, iar nu să punem înainte numai vorbe goale. Căci eu cunosc pe mulți cari zic că trebuie negreșit a plânge cineva păcatele sale, însă nimic mare nu lucrează; ei postesc, cum să nu, și poartă haine aspre, însă mai mult decât cârciumarii iubesc banii; se biruie de mânie mai mult decât fiarele sălbatice, și se bucură de hulele aruncate asupra aproapelui mai mult decât se bucură alții de laudele ce li se fac. Acestea însă nu sunt pocăință; ci mai mult chip al pocăinței sunt, și umbră, iară nu pocăință. Pentru aceea este bine a zice și de aceștia ceea ce spune Pavel: gândiți-vă bine, că „nu este ca să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui”. Pe unii necuratul îi pierde prin păcate, pe alții prin pocăință, pe ceilalți prin alt

¹ *Partea morală.* Despre pocăință, și că nu trebuie a disprețui pe nimeni (*Veron*).

mijloc, nelăsând a se folosi cu ceva din pocăința lor. Fiindcă a pierde de-a dreptul pe cineva nu a găsit mijlocul, apoi asupra unora prelungește necazurile, iar roadele le răpește el, încredințându-i că au isprăvit toate, și astfel nemaigrijindu-se de celelalte. Deci ca nu cumva să ne frământăm în zadar și fără scop, apoi mai bine să vorbim puțin și cu femeile, căci boala aceasta este mai cu seamă a femeilor. Bine este și ceea ce faceți acum, adică bune sunt și postul, și culcarea jos pe pământ, și cenușa pe cap, însă când celelalte nu sunt de față, nici un folos nu aveți din acestea. De altfel Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci pentru ce, lăsând acea cale, vă deschideți o alta? Au păcătuțit odinioară Ninevitenii, și au făcut de acestea pe care și voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s-au folosit. După cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doftori îi văd și multe doftorii le scriu, însă cel înțelept nu se gândește ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie a ne gândi și în cea de față. Deci ce a folosit pe varvarii aceia? Și-au rânduit post în păcatele lor, ba încă și-au rânduit un post foarte aspru, și-au rânduit îmbrăcare cu sac, cu cenușă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dar și-au rânduit și schimbarea vieții. Dar să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoși. «Și de unde am putea ști?», zici tu. Dacă ne vom duce la doftor, dacă-l vom întreba pe dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ne va spune. Dar mai drept grăind, pentru ca nimeni să nu fie care să nu știe, și nici să aibă trebuință de a i se spune, el a și scris doftoria ce i-a ridicat pe dânșii din boală.

Deci care este acea doftorie? „Și au văzut Dumnezeu, zice, că s-a întors fieștecăre din calea sa cea vicleană, și s-a pocăit de relele care grăise să le facă lor” (Iona 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul sau cenușa ce-și pusese pe cap. Și acestea nu le zic nu surpând postul – să nu fie una ca aceasta! – ci îndemnând ca o dată cu postul să se facă și ceea ce este mai bun decât postul, aceea adică de a se depărta cineva de toată răutatea.

A păcătuțit și David. Deci să vedem cum s-a pocăit și acesta. Trei zile a șezut pe pământ, însă aceasta o făcea nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care era ca beat de patimă; pe când păcatul în alt chip l-a curățit, prin smerita cugetare, prin zdrobirea inimii, prin umilința sufletului, prin faptul că nu a mai căzut în acele păcate, că-și amintea într-una de ele, că suferea cu mulțămire toate cele ce veneau asupra-i, că îi cruța pe cei ce îl întristau, și nu numai că nu se răzbuna împotriva celor ce meșteșugeau rele asupra sa, ci încă și pe cei ce voiau să facă aceasta îi împiedica. Când, de pildă, Semei arunca asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare¹, David zicea către curtenii lui care se smintiseră de aceasta: „Lăsați-l să blesteme, că Domnul au zis lui: Blestemă pre David”. Căci el avea inimă zdrobită și smerită, ceea ce mai vărtos i-au și

¹ A se vedea cartea a 2-a a Împăraților 16, 6 și urm.

curățit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăință. Dar dacă noi, postind, vom fi îngâmfați, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom și vătăma mai mult.

Deci, iubituie, smerește-ți și tu inima, ca să tragi către tine pe Dumnezeu, căci „aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima” (Ps. 33, 18). Oare nu vezi în casele cele mai strălucite cum cei necinstiți nu răspund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru disprețul în care i-a adus păcatul? Tot așa fă și tu. Chiar de te-ar batjocori cineva, tu nu te înfură, ci suspină din străfundul inimii, nu pentru batjocură, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Suspină când păcătuiești, iar nu când urmează a fi pedepsit, fiindcă aceasta dacă o faci, nu înseamnă nimic – ci suspină fiindcă ai disprețuit pe Stăpânul tău, cel atât de blând, cel atât de blajin, cel ce atât de mult te-a iubit pe tine, și a fost atât de legat de mântuirea ta, încât chiar și pe Fiul său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea deci suspină, și să o faci neconținut, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arăta astăzi vesel și mâine posomorât, apoi iarăși vesel, ci petreci totdeauna în plâns și zdrobire de sineți. „Fericți cei ce plâng, zice, că aceia se vor mângâia”, adică cei ce plâng și se jelesc neconținut. Rămâi deci făcând aceasta neconținut, și fiind cu băgare de seamă la tine însuși, și zdrobindu-ți inima, întocmai celui care, pierzând pe fiul său cel adevărat, l-ar jeli întruna. „Rupeți-vă, zice, inima, iară nu veșmintele voastre” (Ioil 2, 13). Dar cel rupt nu se mai poate ridica în sus, cel zdrobit nu se scoală. Pentru aceea Prorocul Ioil zice: „Rupeți-vă inima”, iar David: „Inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu va defăima” (Ps. 50, 19). Măcar de ai fi și înțelept, măcar și bogat, măcar și boier, rupe-ți inima, nu o lăsa pe dânsa ca să cugete mari, nici să se îngâmfe. Căci ceea ce e rupt nu se îngâmfe. Tot așa și tu, smerește-te cu cugetarea. Gândește-te că vameșul numai printr-un singur grai s-a îndreptățit, deși ceea ce-a spus nu era smerită cugetare, ci adevărată mărturisire. Deci dacă aceasta are o atât de mare putere, dar încă smerita cugetare? Iartă păcatele celor ce greșesc ție, căci și lucrul acesta iartă păcatele. Și pentru cea dintâi, zice: „L-am văzut că a umblat posomorât pre căile sale și l-am tămăduit pre el” (Is. 57, 17-18), și aceasta a muiat mânia lui Dumnezeu în vremea lui Ahaav; iar pentru cea de-a doua zice: „Iertați și se va ierta vouă”. Dar mai este încă și altă cale care poartă această doftorie pentru noi, adică defăimarea păcatelor celor săvârșite. „Spune tu întâi fărădelegile tale, zice, ca să te îndreptățești” (Is. 43, 26). Și cel ce pătimește rele și mulțamește, dezleagă păcatele, precum și milostenia, carea este mai mare decât toate.

Deci numără doftoriile care vindecă ranele tale, și toate le pune neconținut: smerita cugetare, mărturisirea, nepomenirea de rău, a mulțami lui Dumnezeu pătimind rele, a face milostenii cu bani și cu lucruri și a te ruga cu stăruință.

Astfel văduva aceea a îmblânzit pe judecătorul nemilostiv și crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud și nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzi pe cel blând și milostiv. Dar apoi este și o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adică de a lua apărarea celor nedreptățiți. „Judecați, zice, pe cel orfan, și dați dreptate văduvei, și veniți să ne întrebăm, zice Domnul; și de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi” (Is. 1, 17. 18). Deci de care răspuns am putea fi vrednici, având atâtea căi ce duc către cer, și astfel de doftorii care vindecă ranele, și dacă chiar și după baia nașterii din nou rămânem în aceleași păcate?

Așadar, iubiților, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă nu au căzut, să rămână în frumusețea lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se în-deletnicească în bine; că măcar de nu ar găsi la ei păcate, totuși izbânzile lor acestea le vor face încă o mai mare frumusețe – iară noi, cei ce mult păcătuim, să ținem seamă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfel să stăm cu îndrăzneală înaintea scaunului lui Hristos și să ne învrednicim de bunătățile cele făgăduite nouă. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Și venind eu în Troada pentru evanghelia lui Hristos, și ușă deschisă fiind mie întru Domnul, nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând pre Tit, fratele meu.” (2 Cor. 2, 12)

Aceste graiuri par a fi nevrednice de Pavel, dacă pentru lipsa unui frate a părăsit, sau mai bine zis a lăsat la voia întâmplării mântuirea celor de acolo; pare apoi că ele sunt cu totul depărtate de urmarea gândului. Deci cum? Voiți poate mai întâi a dovedi că se ține de gândul lui, sau că nu a grăit nimic nevrednic de dânsul? Mie mi se pare că a doua pricină e mai nimerit a o desluși mai întâi, căci numai așa ne va fi și cealaltă mai ușor de înțeles și mai lămurită. Deci cum acestea sunt în legătură cu cele de mai nainte? Să ne amintim însă chiar acelea, și atunci vom ști aceasta.

Deci care erau cele dinainte? Acelea pe care le zicea la începutul Epistolei: „Că nu voim să nu știți voi pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia, că preste măsură am fost îngreuiți și preste puțință”, și arătând și chipul cum a scăpat de acele greutateți, și mai adăogând și altele la mijloc, la urmă iarăși s-a văzut silit a le supune că și din altă pricină a fost amărât. Cum și în ce fel? Pentru că nu a găsit acolo pe Tit. Firește că aceasta era ceva greu de suferit și îndeajuns de a-i tulbura sufletul și a suferi ispite. Căci când și cel ce mângâie nu este de față, spre a putea da ajutor la ducerea poverii, firește că și necazul e mai mare. Acest Tit este același pentru care zice mai departe că venise de la dânsii pe lângă apostol, pentru care aduce multe și mari laude, și pentru care spune că l-a trimis la dânsii. Deci voind a le arăta că și prin aceasta tot pentru dânsii s-a necăjit, le-a spus vorbele de aici.

Cum că vorbele acestea sunt în legătură cu cele de mai nainte este vădit din cele ce am spus până acum; și cum că nici nu sunt nevrednice de Pavel, și aceasta voi încerca a o dovedi.

Apostolul nu a spus că lipsa lui Tit din Troada l-a împiedicat pe dânsul în mântuirea celor ce voiau a se apropia de Creștinism și nici că din această pricină a trecut cu vederea pe cei ce crezuseră, ci că nu a aflat odihnă sau liniște în sufletul său, adică s-a scârbit, s-a întristat pentru lipsa fratelui, arătând prin aceasta cât de grea i se părea lipsa lui, și de aceea a și plecat de acolo.

Dar ce înseamnă: „venind în Troada pentru evanghelie”? Nu zice simplu «am călătorit», ci s-a dus acolo să propovăduiască Evanghelia. Dar și venind pentru aceasta, și găsind acolo lucru mare, „și ușă fiind mie deschisă întru Domnul”, zice, „nu am avut odihnă”, însă nu pentru aceasta a fost împiedicat în lucrul evangheliei. Deci cum de zice că: „lăsându-i pre dânșii (luându-mi ziua bună) am mers în Machedonia” (2 Cor. 2, 13)? Adică «nu am stat acolo mult timp, fiind neliniștit, fiind necăjit». Dar poate că chiar se și împiedicase lucrul evangheliei, lipsind acela; însă nici aceasta nu este pentru dânșii o mângâiere mică. «Că dacă ducându-mă acolo, zice, unde era ușă deschisă întru Domnul, însă iute am plecat, fiindcă nu am găsit pe fratele Tit, apoi cu atât mai mult voi, zice, trebuie a ști nevoile împrejurărilor care ne duc și ne poartă peste tot locul, și nu ne lasă a călători după cum voim, nici a sta mai mult la aceia unde am voi». Pentru aceea și adaogă iarăși, puind și aici călătoria pe seama lui Dumnezeu, precum a făcut și mai nainte puindu-o pe seama Duhului, și zice: „Iar mulțămită lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Hristos și arată mireazma cunoștinței sale prin noi în tot locul” (2 Cor. 2, 14). Ca să nu pară deci că acestea le spune bocindu-se, înalță mulțămire lui Dumnezeu.

Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Pretutindenea necaz, pretutindeni strâmtorare. Am venit în Asia și am fost îngreuiat peste măsură. Am venit în Troada, și nu am găsit acolo pe fratele Tit. Nu am venit la voi, dar și aceasta nu puțină supărare mi-a cășunat, ci încă foarte mare, și fiindcă mulți au păcătuț printre voi, și fiindcă de aceea nici voi nu m-ați văzut». „Căci cruțându-vă pre voi, zice, nu am venit în Corinth”. Deci ca să nu pară că se văicărește întruna zicând acestea, adaogă că «nu numai că nu ne scârbim în aceste necazuri și strâmtorări, ci încă ne și bucurăm; și ceea ce este mai mult, că nu numai din pricina răsplătirilor viitoare, ci chiar și din pricina celor de acum, căci și aici, prin aceste necazuri, suntem străluciți și lăudați. Așadar atât de departe suntem de a ne plânge, încât faptul acesta îl numim chiar biruință și ne mândrim cu toate cele ce pătimim». Pentru care și zicea: „Mulțămită lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Hristos”, adică «celui ce prin toate ne face cunoscuți și lăudați. Căci ceea ce se crede a fi necinste, adică a fi alungat de pretutindenea, aceasta nouă ni se pare a fi de cea mai mare cinste». Pentru aceea nu a zis «celui ce ne-a făcut arătați în totul», ci „celui ce ne face

pre noi pururea biruitori”, arătând că prigonirile acestea ridică pretutindeni pe pământ semne de biruință fără sfârșit împotriva diavolului.

Apoi împreună cu biruitorul punând și pricina, prin aceasta ridică iarăși pe ascultător. Nu numai că de către Dumnezeu ne facem pururea biruitori, ci și „întru Hristos”, adică pentru Hristos și pentru propovăduirea evangheliei. Fiindcă trebuie a birui, este neapărat trebuitor ca noi, cei cari purtăm stindardul biruinței, să fim în totul arătați, fiindcă îl purtăm tocmai pentru că vom fi văzuți de toți și cinstiți de toți.

„Și arată mireasma cunoștinței sale prin noi în tot locul”. Mai sus a zis: „pururea biruitori”, iară aici zice „în tot locul”, arătând prin aceasta că fiecă timp și loc este plin de luptele apostolilor. «Ca și cei ce poartă mir sau mireme, tot așa și noi, zice, suntem învederați tuturor», numind prin „mireasmă” cunoștința. Și nu a zis simplu cunoștință, ci „mireasmă” – sau mirosul cel plăcut al cunoștinței. De altfel, așa și este cunoștința de față: nici foarte lămurită, dar nici întru totul acoperită. Pentru aceea și zicea el în întâia Epistolă: „Că vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură” (1 Cor. 13, 12); și aici numește mireasmă acest fapt. Cel ce cunoaște mireasma, știe unde se găsește mirul, însă esența acelui mir nu o știe defel, dacă nu s-a întâmplat să o știe mai dinainte. Tot asemenea și noi: Cum că este Dumnezeu, aceasta o știm, dar care este esența lui nu o știm defel.

Deci noi suntem ca o cădelniță împărătească, și ori în ce parte ne vom duce, se răspândește din noi mireasmă cerească și miros duhovnicesc. Acestea deci le zicea apostolul, pe de-o parte arătând și puterea propovăduirii evangheliei, căci prin cele ce meșteșugeau vrăjmașii împotriva lor, prin acelea tocmai îi străluceau mai mult decât prigonitorii lor, făcând întreaga lume a cunoaște și biruințele, și mireasma lor, în același timp și pe dânșii mângâindu-i pentru necazurile și ispitele lor, ca toate să le rabde cu bărbăție, deoarece chiar și mai nainte de răsplată se bucură de faimă sau de un răsunset în lume.

„Că a lui Hristos bună mireasmă suntem lui Dumnezeu, întru cei ce se mântuiesc și întru cei ce pier” (2 Cor. 2, 15). «Chiar de se mântuiește cineva, zice, sau de se pierde, evanghelia rămâne aceeași, și cu aceeași putere; căci după cum și lumina, dacă întunecă pe cei slabi, tot lumină rămâne, deși întunecă, și mierea, măcar de s-ar părea amară celor bolnavi, totuși firea ei rămâne tot dulce – așa și evanghelia, cu bună mireasmă este, măcar de ar pieri unii necrezând într-însa. Căci pierderea sau nimicirea necredincioșilor nu este lucrul evangheliei, ci a nerekunoștinței lor. Și buna mireasmă a evangheliei mai cu seamă în aceea se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Așadar, prețul și puterea evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar și din pierderea celor răi. Fiindcă și soarele, foarte strălucitor fiind, tocmai de aceea și vătămă, mai cu seamă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea și

Mântuitorul este spre căderea și ridicarea a multora, dară totuși rămâne mântuitor, căzând chiar mii; precum și venirea lui mai mult a vătămat pe cei ce nu au crezut, și cu toate acestea rămâne mântuitoare omenirii.

Pentru aceea și apostolul zice: „că bună mireasmă suntem lui Dumnezeu”. adică măcar de se și pierd unii, totuși noi rămânem ceea ce suntem. Și nu a zis simplu bună mireasmă, ci „lui Dumnezeu”. Când însă suntem bună mireasmă lui Dumnezeu, și el aceeași o hotărăște, la urmă cine mai poate grăi împotrivă? Dar și cuvintele „a lui Hristos bună mireasmă suntem”, mi se pare că au o îndoită tâlcuire. Sau că prin aceste cuvinte se spune că, murind noi păcatului, ne-am adus ca jertfă Lui, sau că suntem bună mireasmă a jertfei lui Hristos. Este ca și cum ar zice cineva: «bună mireasmă a acestei jertfe este mirosul acesta al vostru». Deci sau că aceasta învederează numele de „bună mireasmă”, sau, după cum am spus, că adică în fiecare zi se jertfesc pentru Hristos.

Ai văzut unde a ridicat el ispitele, pe care le numește biruință, bună mireasmă și jertfă adusă lui Dumnezeu? După aceea, fiindcă a zis: „bună mireasmă suntem și întru cei ce pier”, apoi ca să nu-ți închipui că și aceia sunt bine primiți, a adăogat: „Unora adică mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață” (2 Cor. 2, 16), adică pe această bună mireasmă unii o aduc prinos în așa fel că se mântuiesc, iar alții în așa chip că se pierd. Așa că, de se pierde cineva, pricina este în el însuși, fiindcă se zice că și pe scroafe mireasma le înăbușă, și lumina întunecă pe cei slabi, după cum am mai spus.

Astfel deci este firea celor buni, căci nu numai ale lor se îndreaptă, ci și pe cele dimpotrivă le pierd; și prin aceasta mai cu seamă se arată puterea lor. Căci și focul își arată puterea nu numai când luminează, nici numai când curăță și limpezește aurul, ci și când mistuie spinii, și atunci, zic, își arată puterea, și atunci se învederează ca foc. Și Hristos deci și prin aceasta își arată măreția lui, când adică va pierde pe cel fără de lege cu duhul gurii sale, și-l va nimici cu arătarea venirii sale (2 Thes. 2, 8).

„Și spre acestea cine este vrednic?” zice. Deci fiindcă a grăit lucruri mari: că suntem jertfa lui Hristos și bună mireasmă, că ieșim biruitori pretutindenii, la urmă iarăși cumpănește vorba, punând totul în seama lui Dumnezeu. Pentru aceea și zice: „Și spre acestea cine este vrednic?” «Totul, zice, este a lui Hristos, și nimic al nostru». Ai văzut cum el grăiește cu totul potrivit apostolilor celor mincinoși? Aceia se făleau, ca și cum ar fi adus ceva de la dânsii în propovăduirea evangheliei, iară apostolul Pavel spune că de aceea se mândrește și se fălește, fiindcă nu este nimic al său. „Că lauda noastră, zice, aceasta este: mărturia cunoștinței cugetului nostru, că nu întru înțelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume”. Și ceea ce aceia credeau a fi laudă, adică câștigarea înțelepciunii din afară, apostolul Pavel spune cu totul dimpotrivă, adică răsturnarea și desființarea acelei înțelepciuni.

pentru care și zice aici: „Și spre aceasta cine este vrednic?” Dar dacă nu suntem vrednici, apoi ceea ce se petrece cu noi este al harului lui Dumnezeu.

„Că nu suntem precum cei mulți, cari cârciumăresc (măsluiesc) cuvântul lui Dumnezeu” (2 Cor. 2, 17). «Dacă chiar și grăim lucruri mari, totuși nu spunem că este ceva al nostru, ci toate ale lui Hristos. Noi nu urmăm pe apostolii cei mincinoși, cari zic că ale lor sunt cele multe. Aceasta va să zică a cârciumări, când cineva măsluiește vinul, când vinde cu bani ceea ce trebuia a da în dar. Prin aceste cuvinte mi se pare că ia în derâdere și averile, și ceea ce am mai spus iarăși dă a înțelege, adică acei amăgitori amestecă cele ale lor cu cele ale lui Dumnezeu, ceea ce și Isaia zicea, învinovățind: „Că cârciumarii tăi amestecă vinul cu apă” (Is. 1, 22.). Dacă deci se spun acestea și despre vin, apoi nu ar greși cineva dacă ar spune așa și de învățătură. «Însă nu așa facem noi, zice, ci ceea ce ni s-a încredințat, aceea și dăm mai departe, împărtășindu-vă cuvântul neamestecat, nemăsluit». Pentru aceea a și adăogat: „ci ca din curăție, ci ca de la Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu întru Hristos grăim”. Nu propovăduim acestea, zice, amăgindu-vă, făcându-vă plăcere sau punând ceva de la noi și amestecând, ci ca de la Dumnezeu”, adică «nu spunem că vă hărzim ceva de la noi, ci pe toate le-a dat Dumnezeu». Căci aceasta înseamnă „de la, Dumnezeu”, adică a nu ne mândri de nimic ca fiind al nostru, ci toate a le lega de dânsul.

„Întru Hristos grăim”. Adică nu întru înțelepciunea noastră, ci învățați prin puterea lui – iară aceia se fălesc nu în așa chip, ci ca și cum ar fi pus ceva de la dânsii. Pentru aceea și luându-i în râs, în altă parte zicea: „Că ce ai, care nu ai luat? Iar de ai și luat, pentru ce te îngâmfi ca și cum nu ai fi luat” (1 Cor. 4, 7)? Aceasta este cea mai mare virtute, a pune totul în seama lui Dumnezeu, a nu socoti nimic al tău, a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci el este cel ce va cere răspuns de faptele făcute. Dar acum toate s-au răsturnat pe dos, căci de cela ce șade pe scaun și cere răspuns de fapte nu ne temem așa de tare, iar de cei ce stau împreună cu noi și ne judecă, ne înfricoșăm.

¹Dar de unde oare vine boala aceasta? De unde și cum a pătruns în sufletul nostru? De acolo că nu ne gândim întruna la Dumnezeu, ci ne lipim de cele de față. De aici vine apoi că și în faptele cele rele ușor cădem, iar dacă poate și facem vreo faptă bună, o facem mai mult de fală, ca și de aici să ne vină pagubă. A văzut cineva de multe ori pe o femeie cu căutătură vinovată și necurată, și nu-l știe poate nici femeia aceea și nici cei ce sunt pe lângă dânsa; însă de ochiul cel neadormit nu se poate dosi. Căci acela chiar și mai nainte de a se

¹ *Partea morală.* Despre frica lui Dumnezeu și a nu ne teme de nimeni altul decât de dânsul, cum și de a nu face nimic pentru fală. (*Veron*).

face păcatul a știut că acel suflet va fi stricat, a cunoscut și așezarea lui lăuntrică, și cugetele cele care se învârtesc numai în tulburări și neliniște, fiindcă cel ce știe toate nici nu are trebuință de mărturii și dovezi.

Deci nu te uita către cei deopotrivă cu tine. Măcar de te-ar lăuda vreun om, totuși nu vei avea nici un folos dacă Dumnezeu nu te va lăuda. Chiar de te-ar disprețui vreun om, totuși nici o vătămare nu vei avea, dacă Dumnezeu nu te va disprețui. Așadar nu mânia pe judecător făcând vorbă multă de cei deopotrivă cu tine, iar când el se nemulțamește împotriva ta, tu nu te temi, nici te înfricoșezi. Să disprețuim dar lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet, căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne târî aici jos pe pământ, în vreme ce Dumnezeu ne ridică până la cer? Dacă frații lui Iosif ar fi avut înaintea lor frica lui Dumnezeu, precum trebuia a avea, nu ar fi omorât pe fratele lor în pustietate. Cain de asemenea, dacă s-ar fi temut de dânsul, după cum trebuia, nu ar fi zis fratelui său: „Vino să ieșim la câmp” (Fac. 4, 9). Dar pentru ce, fricosule și ticălosule, îl desparți pe dânsul de tatăl său și-l scoți în pustietate? Nu cumva poate Dumnezeu nu vede și în câmp cutezanța ta? Nu te-ai învățat de la cele petrecute cu tatăl tău, că Dumnezeu toate le știe și că este de față la toate cele ce se petrec? Și pentru ce oare nu a spus aceasta Dumnezeu către dânsul chiar, carele tăgăduia: «Te ascunzi de mine, carele sunt de față pretutindeni și știu până și tainele omului? Pentru ce ai făcut aceasta?» – pentru că încă nu putea acela a filosofa bine. Deci ce-i spune Dumnezeu? „Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine”, zice, nu ca și cum sângele ar avea glas, ci după cum și noi zicem despre niște împrejurări învederate și lămurite că «faptul acesta strigă la cer».

Pentru aceea ni se cade totdeauna a avea înaintea noastră hotărârea lui Dumnezeu, și atunci toate cele rele se vor stinge. Tot așa, și în rugăciuni vom fi cu trezvie dacă ne vom gândi cu cine vorbim, dacă vom judeca bine că atunci noi îi aducem jertfă, că avem în mână cuțit, și foc, și lemne; dacă cu gândul nostru deschidem porțile cerului, dacă ne strămutăm acolo, și luând cuțitul Duhului, îl înfigem în gâtul jertfei, dacă îi vom jertfi lui trezvia noastră și vom vărsa lacrimi. Că astfel este sângele acestei jertfe, și cu o astfel de jertfă se va înroși acel jertfelnic.

Deci nu lăsa atunci nimic din gândurile omenești să îți stăpânească cugetul. Gândește-te bine că și Avraam, aducând jertfă lui Dumnezeu, nu a lăsat a fi de față atunci nici femeia sa, nici sluga, și nici altcineva. Nici tu dară nu lăsa ca să fie de față atunci cu tine vreuna din patimile ce robesc, ci ridică-te singur acolo unde s-a ridicat și acela, și unde nimeni altul este slobod a se ridica. Chiar de ar încerca a se ridica atunci astfel de cugete, poruncește lor cu stăpânire și zi: „Sedeți aici, iară eu și pruncul, închinându-ne, ne vom întoarce la voi” (Fac. 22, 5), și lăsând la poalele muntelui și asinul, și slugile, și orice necuvântătoare

sau proaste și de nimic, ridică-te pe munte, luând cu tine numai ceva cuvântător, după cum acela a luat numai pe Isaac. Dar și jertfelnicul clădește-ți-l asemenea cu acela, nimica omenesc având, ci fiind afară de fire, căci și acela, de nu ar fi fost afară de fire, nu ar fi jertfit pe pruncul său. Și nimic să nu te supere atunci, ci să te faci mai înalt chiar și decât cerurile. Suspină din adâncul sufletului, jertfește mărturisirea ta. „Spune tu întâi, zice, fărădelegile tale, ca să te îndreptățești” (Is. 43, 26). Adu jertfă zdrobirea inimii. Că aceste jertfe nu în țărână sfârșesc, nici în fum se prefac, nici în văzduh se împrăștie: nu au trebuință nici de lemne și foc, ci numai de cuget umilit. Acesta este focul care le arde și nu le mistuie, acesta și lemnele de jertfă. Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se mistuiește, ci încă mai strălucit se face, după cum mai strălucit se face și aurul purtat și muncit în foc.

Iar lângă toate acestea, și aceea păzește, adică rugându-te, să nu zici nimic din cele ce ar putea mânia pe Stăpânul tău, nici să te apropii blestemând pe vrăjmașii tăi. Că dacă a avea vrăjmași este ocară, apoi a-i și blestema, pricepe cât rău poate să fie. Căci trebuind tu a da răspuns pentru ce ai vrăjmași, tu îi mai și prihănești. Și de care iertare te vei învrednici, și prihănindu-i, și încă într-o vreme ca aceea când ai trebuință de mila lui cea mare? Că tu te-ai apropiat [de Dumnezeu] rugându-te pentru ale tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva să aduci aminte de cele ale tale. Că de vei zice: «Bate pe vrăjmașul,» prin aceasta singur ți-ai închis gura, nemandând limbii îndrăzneală; întâi, fiindcă ai mâniat pe judecătorul încă din capul locului, și al doilea, pentru că ceri împotriva chipului rugăciunii. Căci dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum oare pentru pedepsire vorbești? Cu totul dimpotrivă trebuia a face, a te ruga adică pentru păcatele lor, ca aceeași și pentru noi cu îndrăzneală să o cerem. Acum însă, înaintea hotărârii judecătorului apucând cu a ta, ceri a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc, care lucru te și lipsește de toată iertarea. Iar dacă pentru ale lor păcate te vei ruga, măcar de și nimic vei zice de ale tale, toată treaba ai săvârșit. Gândește-te câte jertfe sunt în legea veche: jertfa laudei, jertfa mărturisirii, jertfa mântuirii, jertfa curățirilor (θυσία καθαριῶν) și altele multe, dară nici una nu este împotriva vrăjmașilor, ci pentru ale sale păcate este fieștecarea, sau și pentru isprăvi. Au doară nu cumva la alt Dumnezeu te apropii? Ci la acela te apropii, carele au zis: „Rugați-vă pentru vrăjmașii voștri.” Deci cum de strigi împotriva lor? Cum de rogi pe Dumnezeu a strica legea sa? Nu acesta este chipul celui ce se roagă: nimeni se roagă ca altul să piară, ci ca el să se mântuiască. Pentru ce dar porți numai chipul celui ce se roagă, iară graiuri ai de prihănitor? Iar când pentru noi înșine ne rugăm, atunci și ne scărpinăm, și căscăm, și în mii de gânduri cădem; dar când ne rugăm pentru vrăjmași, cu trezvie facem aceasta. Căci

fiindcă știe diavolul cum că asupra noastră împingem sabia, pentru aceasta nu ne trage înapoi, nici ne împiedică atunci, ca astfel mai mult să ne vătămăm.

«Dară, zici tu, am fost nedreptățit și mă necăjesc». Apoi atunci roagă-te împotriva diavolului, carele mai vârtos ne nedreptățește pe noi toți. Aceasta chiar ți s-a și poruncit a zice: „Ci ne izbăvește de cel viclean.” Acela este vrăjmașul nostru cel neîmpăcat, pe când omul, oricâte ne-ar face, prieten ne este și frate. Deci împotriva diavolului să ne mâniem, împotriva lui să chemăm pe Dumnezeu și să zicem: „Zdrobește pe Satana sub picioarele noastre” (Rom. 16. 20), căci el naște și pe vrăjmași. Iar dacă împotriva vrăjmașilor te vei ruga, rugăciunea pe carea acela o voiește te rogi; precum dacă te vei ruga pentru vrăjmași, împotriva lui te rogi. Pentru ce dară, lăsând pe adevăratul vrăjmaș, muști din mădulările tale, mai rău decât fiarele sălbatice prin aceasta făcându-te?

«Dară m-a ocărât, zici tu, și mi-a luat averea.» Și pe cine oare trebuie a jeli? Pe cel ce a pătimit răul, sau pe cel ce a făcut răul? Este vădit că pe cel ce a făcut răul, căci luându-ți averea pe nedrept, singur s-a scos pe sine din dragostea lui Dumnezeu, și mai mult a pierdut decât a câștigat; așa că tocmai el este cel nedreptățit. Prin urmare, trebuie a ne ruga pentru vrăjmași, iar nu a-i blestema, ca milostiv să li se facă Dumnezeu.

Vezi câte au pătimit cei trei Coconi, nici un rău făcând: și-au pierdut patria, și-au pierdut slobozenia, robitu-s-au și s-au dus într-o țară străină și varvară, ba încă trebuia a fi omorâți pentru un vis zadarnic și deșert. Deci intrând ei împreună cu Daniil în cuptor, pentru ce anume se rugau? Ce oare ziceau? Poate ziceau: «Surpă pe Navuhodonosor? Ia-i de pe cap coroana? Pogoară-l de pe scaun?» Nimic de acestea, ci îndurările lui Dumnezeu cereau. Iar când se găseau în cuptorul cel cu foc, ei tot așa se rugau.

Nu însă tot așa faceți și voi, ci pătimind cu mult mai mici decât aceia, și poate de multe ori după dreptate, nu conținuți a arunca mii de blesteme asupra vrăjmașilor. Unul, de pildă, zice: «Doboară pe vrăjmașul precum ai cufundat oastea lui Faraon», altul zice: «Rănește trupul lui cu boale», și un altul iarăși: «Răsplătește lui asupra copiilor». Au oare nu cunoașteți graiurile acestea? Dară de unde vine vouă răsul acesta? Vedeți cum aceste fapte de răs sunt, când se zic fără vreo patimă? Încă și tot păcatul atunci se arată cât este de urâcios, când îl golești de așezarea și pornirea celui ce l-a cutezat. Căci când vei aminti celui ce s-a mâniat graiurile pe care le-a rostit întru iuțimea sa, el își va acoperi fața de rușine, va râde de sine și va voi a suferi mii de rele, decât a fi ale sale acele graiuri; pe cel desfrânat, de-l vei duce la muierea curvă după împreunare, și dânsul se va întoarce de către aceea ca de către o spurcată.

Tot așa și voi, cari nu sunteți în patimă, râdeți acum, căci de răs sunt graiurile acestea, și de babe bete, și de muieratică împuținare de suflet. Dară și Iosif, vânzându-se de frații săi și ajungând rob, ba încă și în temniță stând, nici

un grai amar nu a scos împotriva celor ce l-au mâhnit. Dar ce anume zicea? „Cu furtașag sunt furat, zice, din pământul Evreilor” (Fac. 40, 15), și nu mai adaogă de cine a fost furat și vândut, căci se rușina chiar el de relele ce suferise de la frații lui, mai mult decât cei ce le făcuseră. Tot astfel trebuie a ne găsi și noi; adică a ne mâhni mai mult pentru cei ce ne-au necăjit pe noi, decât pentru noi înșine, fiindcă vătămarea la aceia trece. După cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane, cugetând lucruri mari, mai vârtos sunt vrednici de milă și de plâns din pricina acestei turbări, tot așa și cei ce nedreptățesc pe cei ce nu le fac nici un rău sunt vrednici de multe lacrimi, iar nu de blesteme, ca unii ce-și vatăcă sufletele lor. Căci nimic este mai scârbos ca un suflet ce blestemă, și nici mai necurat ca limba ce aduce astfel de jertfe.

Om ești: nu vărsa venind de aspidă. Om ești: nu te face fiară sălbatică. Pentru aceea ți s-a dat gură, nu ca să muști, ci ranele altora să vindecii. «Adu-ți aminte pentru ce te-am îndemnat, zice Dumnezeu: Să ierți și să lași. Dară tu acum și pe mine mă rogi ca să mă fac părtaș răsturnării și călcării poruncilor mele și te încerci a mânca, așa zicând, pe fratele tău, și-ți însângerezi limba, precum cei nebuni își însângerează dinții cu ale lor mădulări». Cum să nu se bucure diavolul și să nu râdă când aude o astfel de rugăciune? Cum să nu se întărească Dumnezeu, să se întoarcă și să urască, când îl rogi pentru astfel de lucruri? Și ce ar putea fi mai cumplit decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropia de sfintele Taine având vrăjmași – dar încă cel ce nu numai că are, dar se și roagă împotriva lor, cum nu ar trebui să fie scos afară chiar și din ograda bisericii?

Acestea dar cugetându-le, iubitorilor, și pricina jertfei lui știind, cum că pentru vrăjmași s-a jertfit [Dumnezeu], apoi nici vrăjmaș să avem; sau de vom avea, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfel și noi, iertarea celor păcătuite luând, cu îndrăzneală să stăm înaintea Divanului lui Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Au doară începem iarăși pre noi a învedera? Au doară ne trebuiesc, precum oarecărora, cărți de înfățișare către voi sau dela voi?” (2 Cor. 3, 1)?

Ceea ce trebuia a răsturna degrab, adică vorbele aceloră «că te lauzi pe tine singur», aceasta tocmai preîntâmpinând a spus aici, deși de altminteri el și mai în urmă a căutat să o îndrepte prin atâtea cuvinte, ca de pildă: „spre aceasta cine este vrednic?”, și „ca din curățenia inimii grăim” – dar cu toate acestea, nu se simte nici așa mulțămît. De altfel, acesta este și obiceiul lui Pavel: ceea ce pare a fi grăit mare despre dânsul, el o pune mai dinainte, iar după aceea o înconjoară cu multă băgare de seamă. Dar tu și de aici gândește-te la marea lui înțelepciune, căci un lucru ce se pare a fi trist și posomorât – vorbesc de scârbe și necazuri – el astfel l-a înălțat și l-a arătat atât de strălucit și vestit, încât din cele vorbite izvorăște antitheza dorită. Același lucru îl face și cam pe la sfârșit, căci după ce numără miile de primejdii, de batjocuri, strâmtorări, nevoi și altele de acest fel, adaogă zicând: „Că nu iarăși învederați ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi” (2 Cor. 5, 12). Și pune aceasta acolo cu multă putere și cu mai multă îmbărbătare, iară aici, în stihul ce ne stă de față, pune mai mult cuvinte de dragoste. „Au doară ne trebuiesc, precum oarecărora, cărți de înfățișare (recomandare) către voi?” Acolo cele vorbite sunt pline și de multă băgare de seamă – ca trebuincioasă și folositoare – dar și de mânie, zicând: „Că nu iarăși învederați ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi”, și „Iarăși vă pare că ne îndreptățim înaintea voastră” (2 Cor. 12, 19)? Și mai departe: „Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți” (2 Cor. 12, 20). Ca să nu se pară că el prin lingușire caută slavă, ca dorind această cinste din partea lor, zice acestea: „mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă

precum nu voiți”. Acestea însă le spune cu multă putere aici, pe când la început nu grăiește așa, ci mult mai blând.

Deci ce este ceea ce el spune? Vorbește de ispite și primejdii, că pretutindeni acestea se dau pe față de Dumnezeu întru Hristos, și întreaga lume știe de biruințele acestea. Dară după ce a vorbit lucruri mari despre sine, la urmă surpă tot ceea ce a vorbit despre sine, zicând: „Au doară începem iarăși pre noi a învedera (recomanda)?” Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Poate că s-ar împotrivi cineva, zice, și m-ar întreba: «Dar ce este aceasta, Pavele? Acestea le spui pentru tine și te lauzi pe sineți?» Deci el, dezlegând această bănuială, zice că «Nu voim aceasta, că adică să ne fălim și să ne mândrim, și atât de departe suntem de a cere de la voi scrisori de recomandare, încât în loc de asemenea scrisori vă avem pe voi». „Căci, zice, cartea noastră voi sunteți” (2 Cor. 3, 2). Și ce înseamnă „voi sunteți”? Adică: «Dacă ar trebui a fi noi lăudați către alții, apoi pe voi v-am pune la mijloc în loc de orice scrisoare», ceea ce spunea și în întâia Epistolă, zicând: „Că pecetea apostoliei mele voi sunteți” (1 Cor. 9, 2). Aceasta însă aici nu o spune chiar așa, ci cu oarecare șagă, ca astfel să-și facă cuvântul mai usturător. „Au doară, zice, ne trebuiesc cărți de înfățișare (recomandare)?” Și dând a înțelege pe acei apostoli minciñoși, a adăogat: „precum oarecărora către voi, sau de la voi” către alții?

Apoi fiindcă cea grăită era prea grea, o îndreaptă iarăși, adăogând și zicând: „Cartea noastră voi sunteți, scrisă în inimile noastre, cunoscându-se și cetindu-se de către toți oamenii, arătându-vă că sunteți carte a lui Hristos” (2 Cor. 3, 2-3). Aici nu arată numai dragoste, ci mărturisește și de izbânzile lor, de vreme ce sunt destoinici a arăta tuturor oamenilor vrednicia dascălului prin ale lor virtuți. Aceasta înseamnă cuvintele „cartea noastră voi sunteți”. «Ceea ce ar putea face scrisorile voastre recomandându-ne și făcându-ne vrednici de cinste, zice, aceasta o faceți voi, fiind văzuți și auziți de alții». Virtutea ucenicilor împodobește și înfrumusețează pe dascăl, și-l recomandă mai mult decât orice scrisoare.

“Scrisă în inimile noastre”, adică «pe care toți o cunosc; astfel vă purtăm pretutindeni și vă avem în minte neconținut». Este ca și cum ar fi zis: «lauda (recomandarea) noastră către alții voi sunteți, fiindcă vă avem în inimă neconținut și către toți arătăm cu glas mare izbânzile voastre. Deci nu numai că voi sunteți lauda noastră către alții – și deci nu avem trebuință de scrisori din partea voastră – ci și pentru că vă iubim pe voi foarte, nu avem trebuință de laudă (recomandare) către voi. Că cineva are nevoie de scrisori de recomandare către niște necunoscuți, dară voi sunteți în cugetul nostru».

Și nu a zis simplu: „sunteți”, ci a adăogat îndată „scrisă în inimile noastre”, adică «nici nu puteți cădea vreodată. Că după cum pricep cei ce citesc șirul de slove din scrisori, tot așa și în inima noastră citind, știu toți dragostea noastră ce o avem pentru voi. Deci dacă scrisorile de aceea sunt făcute, spre a arăta că cutare, de pildă, este prietenul meu, și prin urmare voiesc ca și el să aibă ace-

eași îndrăzneală față de mine, apoi este de-ajuns dragostea voastră, care totul va face. Dacă venim la voi, nu avem trebuință de alții ca să ne recomande prietenia voastră, apucând mai înainte; iar dacă ne ducem la alții, iarăși nu avem trebuință de scrisori, fiind de ajuns în locul acestora dragostea voastră, căci purtăm scrisoarea în inimile noastre».

Apoi, încă mai mult lăudând pe dâșii, îi numește și cartea sau scrisoarea lui Hristos, zicând: „Arătându-vă că sunteți carte a lui Hristos” (2 Cor. 3, 3). Dar zicând acestea, el își ia sămânță de vorbă de aici și începe a cerceta cele ale legii vechi. De altminteri el spune aici că dâșii sunt scrisoarea sau cartea lui Hristos și din altă pricină. Mai sus i-a arătat ca înfățișând (recomandând) pe apostol prin viața lor, pentru care i-a și numit scrisoare; aici însă îi numește scrisoarea (cartea) lui Hristos, ca unii cari au scrisă pe ea legea lui Dumnezeu. «Că ceea ce a voit Dumnezeu să arate tuturor și vouă, acestea s-au fost scris în inimile voastre. Noi însă v-am pregătit ca să primiți scrisorile. După cum Moisi a săpat pietrele și tablele, așa și voi sufletele voastre».

Pentru aceea și zice: „cea slujită de noi”. Însă egalitatea în aceasta o aveau: căci pietrele și tablele acelea au fost scrise de Dumnezeu, iară acestea (sufletele) sunt scrise de Duhul lui Dumnezeu. Deci unde este deosebirea? „Scrisă nu cu cerneală, zice, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu; nu în table de piatră, ci în tablele cele de carne ale inimii.” Apoi, pe câtă deosebire este între Duh și cerneală, între tablă de piatră și inimă trupească, pe atâta deosebire este între acestea și acelea, și prin urmare și între cei ce slujesc unora și altora.

Dar fiindcă a grăit aici lucruri mari, iute se îndreptă pe sine, zicând: „Și nădejde ca aceasta avem prin Hristos către Dumnezeu” (2 Cor. 3, 4). Și iarăși totul pune în seama lui Dumnezeu, căci la toate acestea Hristos ne este pricina.

„Nu că destoinici suntem a cugeta ceva de la noi, ca dintru noi” (2 Cor. 3, 5). Privește aici și o altă îndreptare, căci el a câștigat virtutea aceasta – vorbesc de smerita cugetare – în cea mai înaltă măsură. De aceea când grăiește ceva mare de dânsul, toată graba o pune spre a îndrepta iute și în orice chip tot ce a vorbit – ceea ce face și aici, zicând: „Nu că destoinici suntem a cugeta ceva de la noi, ca dintru noi”, adică „când am spus că «nădejde avem», nu am zis că aceasta, de pildă, este de la noi, iar aceea de la Dumnezeu, ci totul pun în seama lui și așa gândesc”.

„Ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu, carele au și făcut pre noi destoinici a fi slujitori celui nou legământ” (2 Cor. 3, 6). Dară ce va să zică „ne-a făcut destoinici”? Adică «ne-a făcut puternici, îndemănateci. Și nu este aceasta puțin lucru, a aduce în lume astfel de table și scrisori, cu mult mai mari decât cele dinainte». Pentru aceea a și adăugat: „nu slovei, ci duhului”. Iată aici și o altă deosebire. Dar ce? Oare legea aceea nu era duhovnicească? Dar atunci cum de spune tot el: „că știm că legea duhovnicească este” (Rom. 7, 14)? Negreșit că duhovnicească, însă nu ieșea din ea Duhul, căci și Moisi nu a adus din munte duh, ci slove săpate în piatră – iară noi suntem încredințați că ni se dă duhul.

Pentru aceea și îndreptează mai bine aceasta, zicând: „Că slova omoară, iar duhul face viu”. Aceste vorbe nu le-a spus el cum s-ar brodi, ci face prin ele vorbire de Iudeii aceia cari cugetau lucruri mari de dânșii. Prin „slovă” el numește aici legea, care pedepsea pe cei ce păcătuiau, iar prin „duh” înțelege harul, care prin botez face vii, adică înviază pe cei omorâți prin păcate.

Deci după ce a spus osebirea cea de la fire a acestor două cărți sau scrisori, adică deosebirea firii tablelor, el nu stăruie mai mult în această osebire, ci trecând iute mai departe, stăruie mai mult asupra legământului celui nou, pe care ascultătorul o poate prefera ca folositoare și ușor de împlinit. «Nu are nici o oboseală sau trudă mare în ea, zice, și dă un mai mare har». Dacă apostolul, vorbind de Hristos, pune mai mult ceea ce ține de iubirea lui de oameni decât de vrednicia lui, și totuși amândouă acestea se leagă împreună, apoi cu atât mai mult trebuia a face aceasta fiind vorba de Legământul cel Nou.

Dar ce înseamnă: „slova omoară”? A spus mai sus că „nu în table de piatră, ci în tablele cele de carne ale inimii”, și nu se părea că spune de vreo deosebire mare. A adăogat apoi că aceea era scrisă cu slove sau cu cerneală, iară aceasta cu Duhul lui Dumnezeu. Dar nici aceasta nu-i deștepta atât de mult. Spune în sfârșit ceea ce era în stare a-i întraripa, că adică aceea omoară, iară aceasta face viu. Și ce va să zică ceea ce el spune aici?

În legea veche cel ce păcătuia era pedepsit – iară în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se, se botează și se face drept; dar drept făcându-se, viază, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche, când prindea pe ucigaș îl omora, iară legea harului, când prinde pe ucigaș, îl luminează și îl face viu. Și ce spun eu de ucigaș? Chiar lemne de era prins cineva de lege că adună în ziua Sâmbetei, era ucis cu pietre. Aceasta va să zică că „slova omoară”. Dar harul prinde mii de ucigași și de tâlhari, pe care botezându-i îi izbăvește de relele dinainte. Aceasta va să zică „iar duhul face viu”. Slova chiar din viu face pe cel prins de ea mort, iară harul, din mort face viu pe cel vinovat. „Veniți către mine, zice, cei osteniți și împovărați” (Mt. 11, 28), și nu a zis: «vă voi pedepsi», ci „vă voi odihni.” Căci în botez se îngroapă păcatele, se șterg toate cele dinainte, omul este înviat și harul întreg este scris în inima lui ca pe o tablă.

Deci cugetă singur cât de mare este vrednicia Duhului, când tablele lui le arată că sunt mai bune decât cele dinainte, și când le învederează mai mari și mai însemnate decât însăși învierea. Căci și moartea aceasta (după har) este cu mult mai grozavă decât cea dinainte – de care se și izbăvește omul – și încă cu atât mai grozavă cu cât și sufletul este mai bun decât trupul; și că însăși viața aceasta se trage din moartea aceea – viața aceasta, zic, pe care Duhul o dă. Deci dacă Duhul o hărăzește pe aceasta, cu atât mai mult pe cea mai mică; căci pe aceea o desăvârșeau și Prorocii, pe aceasta însă nu. Căci nimeni nu poate ierta păcatele, fără numai unul Dumnezeu. Dar nici pe aceea (învierea din morți) nu o dădeau Prorocii fără Duh. Și nu numai aceasta este de mirare, că adică Duhul face viu pe cel mort

prin păcat, ci pentru că dă aceasta și altora a o face. „Luați, zice, Duh Sfânt”. Pentru ce oare? Fără Duh nu se putea? Dar aici arată Dumnezeu că faptul acesta este al puterii celei mai înalte și al esenței aceleia împărătești, și că tot aceeași putere o are și Duhul, care o și dă credincioșilor. Pentru care și adaogă, zicând: „Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor, și căroră le veți ține, ținute vor fi.”

¹Deci iubiților, fiindcă ne-a făcut vii, să rămânem iarăși vii, și să nu ne întoarcem din nou la moartea de dinainte, căci Hristos nu mai moare. „Căci ce a murit păcatului, zice, o dată a murit” (Rom. 6, 10), și nu voiește a ne mântui pururea prin har, fiindcă atunci am fi goi de toate faptele cele bune. Pentru aceea deci el voiește a se aduce și ceva de noi. Să aducem deci, și sufletul să-l păstrăm întruna viu. Și ce anume este viața sufletului, află aceasta de la trup. Căci și trupul atunci spunem că este viu, când pășește cu pași sănătoși – iar când el se istovește parcă pășind și se mișcă fără rânduială, măcar de s-ar părea că este viu, sau că pășește, totuși o astfel de viață este mai groaznică decât orice moarte. Măcar că și grăiește ceva, totuși nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfel de trup este mai de jelit decât al celor morți.

Tot așa și sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, măcar de s-ar părea că trăiește, totuși a și murit. Când aurul nu-l vede ca aur, ci precum ceva mare și prețios, când cele viitoare nu le pricepe defel, când se târăște pe pământ, când face cu totul altceva în locul celor cuvenite, atunci este mort. Căci, într-adevăr, de unde cunoaștem noi că avem suflet? Oare nu din lucrările sale? Și când el nu lucrează cele ale sale, oare nu a și murit? De pildă, când sufletul nu se îndeletnicește cu virtutea, când răpește și face călcare de lege, apoi cum pot eu să spun că ai suflet? Că poate unde mergi pe drum? Dară pe drum merg și dobitoacele necuvântătoare. Că poate unde mănânci și bei? Dară aceasta o fac și fiarele sălbatice. Că poate stai drept pe două picioare? Dară aceasta îmi arată mai cu seamă că ești fiară cu chip de om. Căci dacă ai toate cele ale fiarei sălbatice, iar spaima ei de om nu o ai deloc, apoi atunci mai mult mă tulburi și mă spăimântezi, și ceea ce vād în tine mi se pare mai mult o urâciune.

Că dacă aș vedea o fiară sălbatică grăind cu glas omenesc, negreșit că nu aș zice că este om, ci tocmai pentru acest lucru aș zice că acea fiară este mai urâcioasă decât orice fiară sălbatică.

Deci de unde să pot eu ști că tu ai suflet de om, când azvârli cu picioarele ca și măgarii, când ești răutăcios precum cămila, când muști ca urșii, când furi ca vulpile, când ești veninos și viclean ca șarpele, când ești nerușinat ca și câinele? Așadar, de unde aș putea afla că tu ai suflet de om? Voiești poate a-ți arăta un suflet mort și unul viu? Să ducem vorba iarăși la bărbații aceia din

¹ *Partea morală.* Despre viața cea în Hristos, și că cel ce se dezmiardă în plăceri murdare și grăiește vorbe urâcioase are sufletul mort; cum și despre Iosif și Eghipteanca aceea (*Veron*).

vechime și, de voiești, să punem la mijloc pe bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, și de aici vom putea ști ce va să zică moartea sufletului. Căci și acel bogat avea mort sufletul său, iar aceasta se vede din cele ce lucra. Într-adevăr, că din cele cerute de la suflet nimic nu lucra. Mânca, și bea, și se dezmiarda numai. De acest fel sunt și astăzi cei nemilostivi și cruzi, căci și aceștia au sufletul mort ca și acela, fiindcă întreaga căldură a unui astfel de suflet, ce ar trebui să aibă către aproapele, este pierdută cu totul, și se găsește la urmă mai mort decât un trup mort și fără viață.

Nu însă tot așa era și săracul Lazăr, ci stând la înălțimea celei mai mari filosofii, el strălucea întruna; se lupta cu foamea neconținut, neavând nici chiar hrana zilnică, și nici așa nu a spus ceva hulitor către Dumnezeu, ci toate le-a suferit cu bărbăție. Dar aceasta nu este doar vreo mică lucrare a sufletului, ci este dovada cea mai mare a unui suflet zdravăn și sănătos. Când acestea însă nu le are sufletul, apoi este vădit că le-a pierdut din pricină că a și murit. Și oare nu zicem că este mort un asemenea suflet, spune-mi, când diavolul a căzut asupra lui lovindu-l, împungându-l mușcându-l, dându-i cu piciorul, neșimțind el nimic din acestea, ci șezând ca mort? Și în vreme ce i se răpește averea, el nu simte nimic, diavolul săltând de bucurie, iar el rămânând nemișcat precum trupul mort?... Când frica lui Dumnezeu nu-l mai însoțește cu deadinsul, atunci negreșit un asemenea suflet este mort, ba chiar mai de jelit ca un mort, pentru că dacă nu se preface în țărână și pulbere ca trupul, totuși se preface în cele cu mult mai grețose și mai puturoase ca acelea: adică în beții, în mâinii, în lăcomii, în iubiri necuviincioase și poftes urâcioase.

Dar dacă voiești a cunoaște mai amănunțit putoarea unui asemenea suflet, apoi adă-mi de față un suflet curat, și atunci vei vedea necurăția, murdăria și putoarea celui alt. Acum însă tu nu vei putea cunoaște. Până ce noi ne vom găsi în duhul unei asemenea putori, nu vom simți nimic, iar când ne vom nutri cu hrană duhovnicească, atunci vom simți acel rău. Voiesc a spune de vorbele cele duhovnicești ce trebuie a ieși din gura noastră – deși lucrul acesta la mulți li se pare cu totul neînsemnat. Și nu voi mai vorbi acum despre gheena, ci, de voiți, să cercetăm cele de față; și nu voi spune de cel ce face fapte urâcioase, ci de cel ce grăiește vorbe necuviincioase, care se murdărește pe sine întocmai ca și cel ce sloboade din gura lui bale puturoase. Și dacă scursoarea aceasta este atât de necurăță, apoi poți să judeci ce fel este izvorul sau sorgintea unei astfel de scursori murdare. „Că din prisosința inimii grăiește gura” (Mt. 12, 34), zice. Dar eu nu numai de aceasta jelesc, ci și pentru că nici nu se pare la mulți acest fapt a fi dintre cele necuviincioase. De aici apoi și izvorăsc toate relele, când adică noi păcătuim și nu credem că am păcătuit cu ceva.

Voiești deci a afla cât rău vine de la a grăi vorbe urâte? Gândește-te la cei ce te ascultă, cum roșesc ei de purtarea ta cea necuviincioasă. Căci ce poate fi mai urâcios ca un bărbat care grăiește vorbe murdare? Ce poate fi mai necin-

stit? Niște astfel de oameni singuri se împing pe dânșii în rândul mimilor sau a măscăricilor din teatru, și în rândul muierilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se rușinează mai mult decât voi. Dar atunci cum vei putea a-ți cuminți femeia, și învățându-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este a slobozi din gura ta putregai împuroiat, decât un cuvânt murdar. Când îți pute gura, tu nu te atingi nici măcar de mâncările cele obștești, și când sufletul are într-însul atâta putoare, tu îndrăznești încă a te împărtăși cu sfintele Taine, spune-mi? Dacă cineva, luând un vas murdar, l-ar pune pe masa ta, negreșit că l-ai alunga, azvârlind cu lemne într-însul; și pe Dumnezeu, carele șade pe masa sa – că masă a sa este gura noastră plină de mulțămire – cum nu-l vei întărâta asupra-ți, slobozind din gura ta cuvinte mai spurcate ca orice murdărie? Și cum s-ar putea oare aceasta? Nimic nu întărâta pe cel sfânt și curat ca niște astfel de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic și nerușinat ca a grăi astfel de murdării și a le auzi. Nimic nu slăbește puterea înțelepciunii ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urâte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preț, iar tu slobozești din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul și-l faci nemișcător. Căci când tu batjocorești, aceasta nu este glasul sufletului, ci al mâniei. Când rostești cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci neînfrânarea; când vorbești de rău, zavisția; când uneltești rău, lăcomia. Toate acestea deci nu sunt fapte de-ale sufletului, ci de-ale patimilor lui, de-ale boalelor de care suferă. Că după cum a se strica și a trece în putreziciune nu este numai decît al trupului, ci al morții și al bolii care se găsește într-însul – tot asemenea și faptele cele rele ale sufletului nu sunt ale sale, ci ale patimilor cuibărite într-însul.

Iar de voiești a auzi glas de suflet viu, ascultă pe Pavel zicând: „Că având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați suntem” și „Prin care lumea mie s-a răstignit, și eu lumii”, și „câștig mare este bunăcinstirea” (1 Tim. 6, 8 și 6; Gal. 6, 14). Ascultă și pe Petru zicând: „Aur și argint nu am cu mine, dar ceea ce am, aceasta îți dau” (Fap. 3, 6). Ascultă și pe Iov mulțămind lui Dumnezeu și zicând: „Domnul au dat, Domnul au luat, fie numele Domnului binecuvântat” (Iov 1, 21). Acestea sunt cuvinte ale unui suflet viu, acestea ale unui suflet care își face datoriile sale. Așa zicea și Iacov: „De îmi va da mie Domnul pâine spre a mânca, și haină spre a mă îmbrăca” (Fac. 28, 20; 39, 9), astfel și Iosif. „Cum voi face cuvântul acesta, și voi păcătui înaintea lui Dumnezeu?” Nu însă tot așa zicea și muiera cea varvară, ci ca și cum era beată și smintită, grăia astfel zicând: „Culcă-te cu mine”.

Acestea deci știindu-le, iubiților, să râvnim sufletul cel viu, și să fugim de cel mort, ca astfel să ne învrednicim și vieții viitoare. De care fie ca toți să ne împărtășim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Iar dacă slujba morții, cea cu slove închipuită în pietre, s-a făcut cu slavă, cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi, pentru slava feței lui cea trecătoare, cum nu mai vârtos slujba duhului va fi cu slavă?” (2 Cor. 3, 7-8)

A spus că tablele lui Moisi au fost de piatră, ca unele ce aveau slove săpate pe ele, și că tablele acestea de carne – inimile apostolilor – erau scrise cu Duhul lui Dumnezeu; că slova omoară, iară duhul face viu. Mai lipsea la urmă ca, o dată cu asemuirea aceasta, să se adauge și altceva nu mic, adică despre slava lui Moisi, ceea ce aici, în legea nouă, nimeni nu a văzut cu ochii trupului. Pentru aceea se și credea a fi ceva mare, deoarece acea slavă era supusă simțurilor – căci se vedea cu ochii trupului, deși altfel era neapropiată – pe când slava legii celei noi este gândită, adică se poate pricepe numai. Căci priceperea deplină a acestei măreții nu poate fi limpede și lămurită ochilor celor slabi, ci acea slavă încă mai mult îi înalță și-i întoarce către sine.

Deci fiindcă a ajuns la această asemuire, și se încearcă acum a arăta măreția slavei din legea nouă – deși era foarte greu a dovedi aceasta, din pricina tâmpirii trupești, așa zicând, a ascultătorilor – apoi privește ce face el și cum cerne pricina, mai întâi aducând deosebirea izvorâtă din cugetări, pe care le împletește din cele vorbite mai nainte. «Că dacă slujba legii celei vechi era a slovei ce omoară, iar cea a legii noi este viața, zice, apoi este mai presus de toată îndoiala că și slava aceasta este mai mare decât aceea». Și fiindcă nu putea a o arăta ochilor celor trupești, apoi cu cugetarea a înfățișat măreția ei, zicând: „Iar dacă slujba morții cea închipuită cu slove în pietre s-a făcut cu slavă, cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă?” Prin cuvintele „slujba morții” el înțelege Vechiul Legământ sau Legea veche. Dar tu privește cum el chiar și în asemuirea făcută întrebuintează multă strășnicie în cuvinte, încât să nu dea nici cea mai mică pricină ereticilor. Căci nu a zis «făcătoarea morții»,

ci „slujba morții”, fiindcă slujește spre moarte, iar nu fiindcă a născut moartea, căci făcătorul morții păcatul a fost. Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iar nu făcătoare, căci a descoperit încă mai lămurit răul, și-l pedepsea, însă nu împingea pe cineva la rău, și slujea nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuia. Astfel că era prin aceasta destoinică a împiedica păcatul, căci ceea ce arăta păcatul atât de grozav este vădit că putea face pe cineva de a și fugi de păcat. După cum deci, cel ce întrebuițând sabia când taie pe cel osândit la moarte, prin aceasta el slujește pe judecătorul care a dat hotărârea, iar nu el este care a omorât, deși în fapt el a omorât, și nici nu este el care a judecat și a osândit, ci numai răutatea celui pedepsit – tot așa și aici se petrece, căci nu legea omoară, ci păcatul. Păcatul deci și omoară, și osândește, iar legea pedepsind, slăbea pe nesimțite puterea păcatului, și prin frica de pedeapsă îl împiedica și-l împruțina.

Dară apostolul nu s-a mulțămît numai cu aceasta în înfățișarea măreției legii celei noi, ci a mai adăogat și altceva, zicând: „cea închipuită cu slove în pietre”. Privește cum iarăși doboară cugetul Iudeilor, căci nimic alta nu era legea veche, fără numai slove. Dar din slove nu izvora vreun ajutor care să însuflețească pe cei ce se luptau, după cum se petrece cu botezul, ci numai stâlpi și scripturi, purtând pe ele moartea celor ce încălcau litera lor. Ai văzut cum el, îndreptând pricirea Iudaicească, doboară chiar de la nume vrednicia lor, spunând de piatră, de slove, de slujba morții, și încă adăogând că era închipuită? Dar de aici nimic alta nu se învederează, fără numai că legea sau s-a întemeiat într-un singur loc, iar nu ca duhul, carele este pretutindeni de față și tuturor le însuflă o mare putere; sau că poate slovele însuflă o mare amenințare, amenințare care nici nu poate pieri, ci rămâne pentru totdeauna, ca una ce este săpată în piatră.

După aceea, părându-se că laudă cele vechi, în fapt însă iarăși amestecă și aici învinuirea adusă Evreilor. Căci zicând că slujba morții „cea închipuită cu slove în pietre, s-a făcut cu slavă”, a adăogat îndată: „cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi” – ceea ce era dovada marii lor neputințe și a pironirii lor la cele pământești. Și iarăși, nu pentru slava tablelor legii, ci pentru slava feței lui cea trecătoare” zice. Îl arată, cu alte cuvinte, pe dânsul slăvit, iar nu pe tablele legii, fiindcă nu a zis că neputând să caute la tablele legii, ci „la fața lui Moisi, pentru slava feței lui cea trecătoare”.

Apoi fiindcă a înălțat acea slavă, privește cum iarăși o doboară, zicând: „cea trecătoare”, ceea ce, de altfel, nu arată vreo învinovățire oarecare, ci numai o împruținare. Nici a zis «cea stricată, cea rea», ci aceea care încetase, aceea care a avut sfârșit.

„Cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă?” Îmbărbătat de acum, el înalță și ridică cele ale legii celei noi, ca neclătite. Și vezi ce face: a pus în asemuire piatra cu inima, și slova cu duhul. Apoi arătând cele izvorâte din

aceste două, nu le mai pune la urmă, ci spunând de cea izvorâtă din slovă, adică de moarte și osândire, nu mai pune cele izvorâte din duh, adică viața și îndreptarea, ci pe însuși duhul, ceea ce-i făcea cuvântul mai însemnat. Într-adevăr, Legământul cel Nou nu numai viață dă, ci dăruiește și Duhul, care și dă viață, ceea ce este cu mult mai mare decât viața. Pentru aceea a și zis: „slujba duhului”. Dar apoi același lucru îl învederează și prin cuvintele următoare, „Că de a fost slujba osândirii slavă” (2 Cor. 3, 9) – și deslușește mai învederat ce este „că slova omoară”, spunând că adică legea a fost numai arătătoare a păcatului, nu însă și făcătoarea lui: „cu mult mai vârtos prisosește slujba dreptății întru slavă”. Tablele acelea arătau pe cei ce păcătuiau și-i pedepseau, iară tablele legii noi nu numai că nu pedepsesc pe cei păcătoși, ci încă îi fac și drepti. Dar acest bun mare l-a hărăzit botezul.

„Că nici s-a slăvit ceea ce era slăvit întru această parte, pentru slava cea covârșitoare” (2 Cor. 3, 10). În stihurile dinainte a arătat că și slujba dreptății este întru slavă, și încă nu cum s-ar întâmpla, ci că și prisosește întru slavă, căci nu a zis «Cum nu mai mult slujba duhului va fi întru slavă», ci „prisosește întru slavă”, având dovadă din pricinile spuse. Aici însă arată și mai marea înălțime din legea nouă, ca și cum ar zice: «Că dacă o asemuiesc pe aceasta cu aceea, apoi atunci slava legii vechi nici nu mai este slavă», pregătind aceasta nu cum s-ar nimeri, că adică nu mai este slavă, ci fiind vorba de asemuire. Pentru aceea tocmai a și adăogat: „întru această parte”, adică după asemuirea dintre ele, ca urmare a acestei asemui. Dar prin aceasta, firește, el nu defaimă legea veche, ci încă o și învederează foarte mult, fiindcă chiar și asemuirile se obișnuiesc a se face între lucruri ce sunt au înrudire între dânsle.

Mai departe apoi pune în mișcare și un alt cuget, care arată măreția și din altă parte. Și care este acel cuget? Cel de la timp, zicând: „căci de s’a săvârșit cea trecătoare cu slavă, cu mult mai vârtos cea care rămâne va fi întru slavă” (2 Cor. 3, 11). Una a încetat, a conținut, iar cealaltă rămâne neconținut.

„Drept aceea, având nădejde ca aceasta, multă îndrăznire întrebuițăm” (2 Cor. 3, 12). Fiindcă ascultătorii, la auzul atâtor împrejurări desfășurate despre legea veche, cerea a vedea cu ochii, așa zicând, slava legii noi, privește cum îl îndreaptă către veacul viitor. Pentru aceea și nădejdea a pus-o la mijloc, zicând: „Drept aceea, având nădejde ca aceasta”. Care anume? «Că ne-am învrednicit adică nu numai noi apostolii de mai mari bunătăți decât Moisi, ci și toți cei ce cred». „Multă îndrăznire întrebuițăm”. Dar către cine acea îndrăznire, spune-mi, către Dumnezeu, sau către ucenici? «Către voi, ucenicii noștri», zice; adică «vă grăim cu toată slobozenia, nimic ascunzând de voi, nimic bănuind, nimic împuținând, ci grăind deschis; și nu ne-am temut ca nu cumva să vătămăm privilegiile voastre, după cum Moisi pe cele ale Iudeilor». Și cum că aceasta a dat a se

înțelege, ascultă cele ce urmează, sau mai bine zis, trebuie mai întâi a spune istoria, căci chiar el neconținut se învârtă în jurul acelei istorii.

Deci care este acea istorie? Că Moisi, luând din nou cele două table ale legii, s-a pogorât cu ele de pe munte și că s-a fost slăvit vederea feței lui care strălucea atât de mult, cât nu se puteau apropia de el fiii lui Israil ca să-i vorbească, până ce a pus un acoperământ pe fața sa. Și s-a scris această istorie astfel la Ieșire: „Iară când s-a pogorât Moisi din munte, și cele două table erau în mâinile lui, și pogorându-se din munte nu știa că s-a fost slăvit vederea feței chipului lui de când a grăit lui Dumnezeu, și s-au temut a se apropia de dânsul, și i-a chemat pre dâșii Moisi, și a grăit lor. Și după ce a încetat a grăi către ei, a pus acoperământ pre fața sa. Și când intra Moisi înaintea Domnului să grăiască lui, lua acoperământul până ce ieșea” (Ieș. 34, 29-34). Deci aducându-le aminte de această istorie, zice: „Și nu precum Moisi punea acoperământ pre fața sa, ca să nu caute fiii lui Israil la sfârșitul celei ce era trecătoare” (2 Cor. 3, 13). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nu este nevoie a vă acoperi ca Moisi, căci voi sunteți în putere a căuta spre slava aceasta, cu carea suntem îmbrăcați, deși este cu mult mai mare și mai strălucitoare decât aceea». Ai văzut procopseala sau sporirea lor? Căci tot Pavel, spunând în întâia Epistolă: „Cu lapte pre voi am hrănit, iară nu cu bucate” (1 Cor. 3, 2), iată că aici zice că: „multă îndrăznire întrebuițăm”, și aduce pe Moisi la mijloc, înaintând cu vorba prin asemuire, și prin aceasta înălțând pe ascultător. Și de astă dată îi adaogă și pe dâșii, și spune Iudeilor că «noi nu avem trebuință de acoperământ, ca Moisi când vorbea căpeteniilor norodului». Cele de după aceasta el le ridică la însăși vrednicia legiuitorului, sau chiar și mai departe.

Dar acum să ascultăm cele ce urmează: „Ci s-au orbit înțelegerile lor, că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, același acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică” (2 Cor. 3, 14). Privește aici ce voiește el să pregătească prin aceste cuvinte. «Ceea ce s-a petrecut cu Moisi o dată numai, aceasta se petrece cu Legea neconținut. Deci cele spuse nu sunt vreo defăimare adusă Legii, precum nici lui Moisi, care s-a acoperit atunci; ci numai defăimarea Iudeilor celor nerecunoscători. Acela avea slava sa, dar dâșii nu puteau să o privească. Și atunci pentru ce vă mai minunați, zice, dacă ei nu pot privi la slava aceasta a harului, când nu au putut privi nici la cea mai mică, aceea a lui Moisi, și nici au putut să caute la fața lui? Pentru ce vă tulburați dacă Iudeii nu cred în Hristos, când dâșii nu cred nici în Lege? Pentru aceea tocmai nici harul nu l-au cunoscut, fiindcă nu au cunoscut nici Vechiul Legământ, și nici slava din el. Căci slava Legii se va întoarce către Hristos».

Ai văzut cum și de aici doboară trufia Iudeilor? Căci de la ceea ce dâșii credeau că covârșise, adică de la strălucirea feței lui Moisi, de la aceea, zic, le arată tâmpirea și alipirea lor de cele pământești. «Deci să nu se fâlească cu aceasta,

zice; căci ce are a face aceasta, dacă socotim că Iudeii nu s-au bucurat de privirea feței lui Moisi?» Pentru aceea el neconținut răscolește acest fapt, zicând acum, de pildă: „Că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, același acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică”, iar altă dată spunând: „Ci până astăzi, când se citește Moisi, acoperământ pre inima lor zace”, arătând că acel acoperământ zace și în citire, și în inima lor. Mai sus zicea: „cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi, pentru slava feței lui cea trecătoare” – decât care ce ar putea fi mai înjosit? Când nefiind încă stricată (desființată) cea slavă, sau mai bine zis, nefiind încă nici cea asemuită cu aceea, și chiar de puteau fi privitori, cea slavă se acoperea de dânșii, „ca să nu caute fiii lui Israil la sfârșitul celei ce era trecătoare” – adică la Lege, că are sfârșit – „ci s-au orbit, zice, înțelegerile lor” – apoi de aici poți vedea deosebirea. «Dar, zici tu, ce are a face pricina de față cu acel acoperământ?» Apoi apostolul a adus ca mărturie acoperământul lui Moisi, care prescria mai dinainte cele viitoare. «Nu numai atunci nu au văzut Iudeii, ci nici astăzi, zice, nu văd Legea. Și pricina este chiar într-înșii, căci împietrirea cugetului vine de la unul care nu simte, și este nerecunoscător. Așadar, noi suntem care cunoaștem și Legea, iar de dânșii nu numai harul, ci chiar și Legea a fost acoperită».

„Că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, același acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică (se desființează)”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Chiar Legea, dânșii nu pot cunoaște că a încetat, fiindcă nu cred în Hristos. Că dacă prin Hristos a încetat, după cum a și încetat, și Legea a spus aceasta mai dinainte, apoi atunci cum cei ce nu primesc pe Hristos, care a desființat Legea, vor putea să cunoască că Legea s-a desființat? Neputând deci să cunoască aceasta, este vădit că nu cunosc nici puterea Legii care a spus acestea, și nici întreaga ei slavă». Și unde oare a spus aceasta, că întru Hristos se desființează Legea? Dar nu numai că a spus, ci și prin fapte a arătat. Și mai întâi că jertfele și întregul ritual le-a mărginit într-un singur loc, în templu, iar mai pe urmă chiar și templul l-a desființat. Că dacă nu ar fi voit ca jertfele să înceteze, cum și întreaga Lege pentru ele, una din două ar fi făcut: sau că nu ar fi desființat templul, sau că, desființându-l, nu ar fi oprit a se jertfi în altă parte. Dar acum întreaga lume, ba chiar și pe însăși cetatea Ierusalimului o a făcut neprimitoare de astfel de ierurghii, și numai templul lăsându-l și hotărându-l pentru jertfe; și, în sfârșit, a arătat chiar prin fapte că prin Hristos au încetat cele ale Legii, fiindcă Hristos a desființat și templul.

Iar dacă voiești a cunoaște și din cuvinte cum se desființează prin Hristos, ascultă pe însuși legiuitorul Moisi zicând: „Proroc din frații voștri, ca pre mine, va scula vouă Domnul Dumnezeu vostru; de dânsul să ascultați întru toate oricâte va grăi către voi. Și va fi, tot sufletul care nu va asculta pre Proorul acela se va pierde” (A 2-a Lege 18, 15-19; cf. Fap. 3, 22-23). Ai văzut

cum a arătat și Legea că în Hristos încetează? Căci Prorocul acesta, adică Hristos, de care Moisi a poruncit a asculta, și Sâmbăta a desființat-o, și tăierea împrejur, și toate celelalte atingătoare de trup le-a desființat. Dar și David tot aceeași învederând, zicea de Hristos: „Tu ești preot în veac, după rânduiala lui Melhisedec” (Ps. 109, 4), și nu după rânduiala lui Aaron. Pentru aceea și Pavel, tâlcuind mai lămurit aceasta, zice că: „Mutându-se preoția, de nevoie se face și Legii mutare” (Evr. 7, 12). Și aiurea iarăși zice: „Jertfa și prinosul nu ai voit ... arderi de tot și pentru păcat nu ai binevoit. Atunci am zis: Iată viu” (Evr. 10, 5-7). Dar apoi încă și alte multe mărturii este cu puțință a scoate din Legea Veche, arătând cum prin Hristos legea se desființează. Deci când te lepezi de Lege, atunci poți vedea Legea bine; întrucât însă tu te ții de Lege și nu crezi în Hristos, nu știi nici însăși Legea.

Pentru aceea a și adăugat, pregătind același lucru mai lămurit încă: „Ci până astăzi, când se citește Moisi, acoperământ pre inima lor zace”. Nu a zis că acoperământul rămâne numai în slove, ci „întru citire”, dar citirea nimic alta nu este decât energia sau lucrarea celui ce citește. Și iarăși: „Când se citește Moisi”. Dar încă mai lămurit a învederat aceasta prin ceea ce urmează, spunând mai pe față: „acoperământ pre inima lor zace”. Fiindcă și pe fața lui Moisi acoperământul nu sta pentru dânsul, ci pentru tâmpirea Iudeilor și cugătarea lor cea trupească.

Deci învinovățindu-i îndeajuns, la urmă arată și chipul îndreptării lor. Care deci este acest chip? „Iar când se vor întoarce către Domnul” – ceea ce este a se depărta de Lege – „se va ridica acoperământul” (2 Cor. 3, 16). Ai văzut că acoperământul acela nu era pentru fața lui Moisi, ci pentru privirea Iudeilor? Nu se făcea aceasta spre a se astupa slava lui Moisi, ci pentru ca dâșii să nu vadă, căci nici puteau. Așa că cusurul acesta era al lor; nu pe Moisi îl împiedica acest fapt de a nu ști ceva, ci pe dâșii. Și nu a spus pe față «când vor părăsi Legea», cu toate că, prin cuvintele „când se vor întoarce către Domnul, se va lua acoperământul”, aceasta a lăsat să se înțeleagă. A stăruit dar apostolul în această istorie până la sfârșit. Căci și Moisi, când vorbea către Iudei, își acoperea fața, iară când se întorcea către Dumnezeu era descoperit. Aceasta era un chip al celor ce aveau să fie, că adică când ne vom întoarce către Domnul, atunci vom vedea slava Legii și descoperită fața legiuitorului, sau mai bine zis, nu numai aceasta va fi, ci și că vom fi atunci în rânduiala lui Moisi.

Ai văzut cum îndeamnă pe Iudeu la credință, arătând că nu numai pe Moisi poate a-l vedea, venind spre har, ci încă se va afla chiar în rânduiala legiuitorului? «Nu numai că vei vedea, zice, slava, pe care atunci nu ai văzut-o, ci chiar și tu însuși vei fi în acea slavă, sau mai bine zis, chiar și în mai mare slavă, și atât de mare, cât nici să se mai vadă cea asemuită cu aceasta». Cum și în

ce chip? Că adică, întorcându-te către Domnul, și făcându-te sub har, te vei bucura de acea slavă cu care, asemuită fiind slava lui Moisi, se pare aceasta din urmă a fi atât de mică, încât nici că mai este slavă. Și cu toate acestea, deși mică și foarte înjosită față de slava aceea, totuși tu, Iudeu fiind, nici de aceasta nu te vei învrednici, pe când dacă te faci credincios, te vei învrednici a vedea și pe cea cu mult mai mare decât aceasta. Când vorbea către cei credincioși, zicea că nu s-a slăvit ceea ce era slăvit – aici însă nu așa. Dar cum? „Când se vor întoarce către Domnul, se va lua acoperământul”, ridicându-i câte puțin, și punându-i mai întâi în rândul lui Moisi, și la urmă făcându-i părtași celor mai mari. «Când vei vedea, zice, pe Moisi întru slavă, atunci și către Dumnezeu te vei întoarce, și te vei bucura de o mai mare slavă decât aceasta».

Privește deci câte a pus de la început, care și fac deosebirea și arată mai marea măreție a Noului Legământ față de Vechiul Legământ, și nu doar lupta dintre ele, nici potrivnicia. «Vechiul Legământ este slovă, zice, și piatră, și slujbă a morții, și se strică, adică se desființează; și totuși, Iudeii nu s-au învrednicit nici de acea slavă. Noul Legământ este tablă de carne a inimii, și duh, și îndreptățire, și rămâne, și toți ne învrednicim de slava lui, nu numai unul, precum Moisi s-a bucurat atunci de slava cea mică, după cum și zice mai jos: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind”, iar nu cea a lui Moisi.

Dar fiindcă unii zic că cuvintele „când se vor întoarce către Domnul” sunt spuse pentru Fiul, împotrivindu-se cu aceasta dogmelor celor întru totul mărturisite, să cercetăm mai cu amănunțime aceasta, punând mai întâi de față aceea de la care se pare că făuresc asemenea credință.

Deci ce va să zică el aici? După cum altundeva spunea: „Duh este Dumnezeu”, tot așa spune și aici că „Duh este Domnul”, însă nu a spus că: „Duh este Domnul”, ci „Domnul Duhul este”. Mare este deosebirea deci între una și alta. Căci când el voiește a spune așa precum tu zici, nu pune articol epitetului. Aici însă, în propoziția „Domnul Duhul este” (Ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμα ἐστὶ) epitetul „Duhul” este articulat. De altfel, să vedem toate cele ce a spus mai înainte, despre ce anume le-a spus. De pildă, când apostolul zicea că „slova omoară, iar Duhul face viu”, și iarăși „scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu”, oare le spunea pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Învederat este că pentru Duhul, căci către Duhul îi chema el de la slovă. Apoi ca nu cumva, auzind cineva cuvântul „Duhul”, să se gândească că dacă Moisi s-a întors către Domnul, iar el către Duhul, prin aceasta să-și închipuie că Duhul este mai mic decât Fiul, iată că, îndreptând o astfel de bănuială, zice: „Iară Domnul Duhul este”, adică «și Duhul este Domn», zice.

Și ca să afli că vorba lui este despre Mângâietorul, a adăugat: „și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia.” Însă nu ai putea zice că apostolul ar

fi voit să spună: «unde este Domnul Domnului». Vorbește aici de slobozenie, asemuindu-o cu robia de dinainte. Apoi, ca nu cumva să-ți închipui că vorbește de viața viitoare, zice: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind” (2 Cor. 3, 18), adică nu slava cea conținută, ci aceea rămasă – „întru același chip ne preschimbăm din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului.”¹ Ai văzut cum iarăși pune pe Duh în rând cu Dumnezeu, iar pe dâșii îi ridică în rândul apostolilor? Căci și mai înainte a spus: „sunteți carte a lui Hristos”, iar aici: „iară noi toți, cu fața descoperită”, deși dâșii au venit purtând slava după legea lui Moisi. «Însă, după cum noi, zice, nu am avut trebuință de acoperământ, tot așa și voi cei ce ați primit legea nouă, deși de altfel este cu mult mai mare slava acesteia, căci nu a feței noastre este această slavă, ci a Duhului. Dar cu toate acestea, puteți a căuta spre acea slavă deopotrivă cu noi. Aceia nici prin mijlocitor nu au putut, iară voi și fără mijlocitor puteți privi la o slavă mai mare. Aceia nu au putut căuta spre slava lui Moisi, în vreme ce voi puteți căuta și spre slava Duhului». Dar dacă Duhul ar fi mai prejos, fi-rește că nu ar putea da cele mai mari decât acelea.

Ce va să zică oare: „slava Domnului ca prin oglindă privind, întru același chip ne preschimbăm”? Aceasta mai lămurit s-a arătat când harurile lucrau semne și minuni, dară nici acum nu este greu celui ce are ochii ageri a vedea aceasta. Căci de îndată ce ne botezăm, sufletul strălucește mai mult decât soarele, fiind curățit de Duhul, și atunci nu numai privim către slava lui Dumnezeu, ci și de acolo primim oarecare strălucire. După cum argintul curat ce stă spre razele soarelui sloboade și el raze dintr-însul, nu numai de la firea sa, ci și de la strălucirea razelor soarelui, tot așa și sufletul curățit și ajuns mai strălucitor decât argintul primește raze de la slava Duhului, și aceleași raze le sloboade și el dintr-însul. Pentru aceea și zice: „Ca prin oglindă privind, în același chip ne preschimbăm, din slavă” – din slava Duhului – „în slavă” – în slava noastră, cea apropiată de aceea, și în așa fel precum se cade a fi de la Domnul Duhului. Privește cum și aici numește pe Duhul Domn. Dar și aiurea se poate vedea domnia Duhului. „Și slujind ei Domnului, și postindu-se, a zis Duhul: Osebiți mie pre Varnava și pre Savlu” (Fap. 13, 2). Pentru aceea a zis: „slujind ei Domnului ... osebiți mie”, ca să arate egalitatea. Și iarăși Hristos zice: „robul nu știe ce face domnul său” (In. 15, 15), în vreme ce Duhul știe cele ale lui Dumnezeu, precum omul știe cele ale sale, neînvățat de cineva – fiindcă chipul nu rămâne prin sine. Dară și a lucra precum voiește arată puterea și

¹ Atât în ediția Sfântului Ioan Hrisostom, cât și în ediția noastră, *Textus receptus*, fraza aceasta este precum urmează: τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος, adică „în același chip ne preschimbăm (același chip îl luăm) din slavă în slavă, ca din Domnul Duhului”. De aci se vede lămurit că traducerea din ediția de Buzău, „ca din Duhul Domnului” nu este exactă, fiindcă se preschimbă ideea predominantă.

stăpânirea lui. Acest Duh ne preschimbă, nu ne lasă a lua chipul veacului acestuia; acest Duh este făuritorul unei astfel de zidiri. După cum zice: „Zidiți întru Hristos Iisus” (Efes. 2, 10), tot așa zice: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și Duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele” (Ps. 50, 12).

¹Voiești a-ți arăta aceasta mai învederat și de la apostoli? Gândește-te la Pavel, ale cărui haine lucrau minuni; gândește la Petru, ale căruia și umbrele aveau putere. Dar dacă dânșii nu ar fi purtat chipul împăratului, atunci și razele sclipitoare ce slobozeau ar fi fost neapropiate lor, și nici hainele sau umbrele lor nu ar fi lucrat atâtea minuni. Căci hainele împăratului sunt înfricoșate și tâlhariilor. Voiești poate și prin trup strălucind a vedea aceasta? „Și căutând, zice, la fața lui Ștefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger” (Fap. 4, 15). Dar această slavă nu este nimic față de cea dinlăuntru, ce strălucește mai mult decât soarele. Ceea ce Moisi avea pe fața sa, aceștia o poartă în sufletul lor, ba încă și mai mult. Slava lui Moisi era supusă mai mult simțurilor, în vreme ce slava sufletului este netrupească. Și precum trupurile ce strălucesc în foc împrăstie din strălucirea lor și altor trupuri de aproape, dând și acelora din strălucirea lor, același lucru se întâmplă și cu credincioșii. Pentru aceea tocmai astfel de oameni sunt scăpați de cele pământești și văd înaintea lor numai cele din ceruri.

Vai mie, bine este aici să și suspinăm cu amar, că bucurându-ne de o astfel de noblețe, nu știm nici cele spuse, pentru că iute pierdem din minte împrejurările și ne temem de cele simțite. Căci slava aceasta nepovestită și înfricoșată rămâne în cugetele noastre pe o zi sau două, iar la urmă o stingem, aruncându-ne iarăși în vârtejul celor pământești, și în desimea norilor de griji respingem razele acestei slave.

Furtună sunt, iubiților, cele pământești, și mai posomorâte decât chiar furtuna, fiindcă nu ger se naște de aici, nici ploaie, și nici mocirlă și mlaștină adâncă, ci cea mai grozavă decât toate acestea, adică gheena și relele gheenei. Și după cum pe un ger aspru îngheață toate mădulările și sunt ca moarte, tot așa și sufletul, tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot așa și un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi și vine acea spaimă. Căci, într-adevăr, nimic nu este mai fricos decât cel alipit de cele pământești. Un astfel de om trăiește viața lui Cain, tremurând în fiecă clipă. Și ce spun eu de morți, și pagube, și piedici, și ciocoinicii, și măguliri? De vreme ce el și fără de acestea se teme de mii de prefaceri. Lada poate gemă de aurul din ea, dară sufletul nu s-a izbăvit de frica sărăciei. Și cu drept cuvânt, căci ca de niște lu-

¹ *Partea morală.* Împotriva Arienilor despre Duhul, și despre strălucirea trupului sfinților, cum și de a nu iubi fără sfială, ci numai a admira pe Dumnezeu. Omul, spre a nu se deda la rele, trebuie a-și ocupa cugetul cu îndeletniciri folositoare (*Veron*).

cruri putrede și nestatornice își prinde ancora, și chiar dacă nu el însuși suferă vreo prefacere, totuși văzând la alții acea prefacere, el s-a și pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpânește, mare este și nebărbăția lui.

Un asemenea om este lipsit de îndrăzneală nu numai în fața primejdiilor, ci și față de toate celelalte. Când, de pildă, va cădea în pofta averilor, el nu lea-pădă năvala aceasta ca un bărbat slobod, ci ca și un rob cumpărat cu bani toate le face, robind poftei urâcioase a iubirii de argint ca și unei stăpâne. De ar vedea vreo fată frumoasă, de îndată se pitulează, fiind prins de dânsa, și ca un câine turbat umblă după desfrânări, în vreme ce ar trebui să facă cu totul dimpotrivă. Când tu vezi o femeie frumoasă, nu te gândești de îndată cum ai putea să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăvești de acea plăcere. «Dar, zici tu, cum s-ar putea face aceasta, când nu este al meu a iubi?» Dar al cui este, spune-mi? «Al ispitirii dracului». Și crezi că în toate și peste tot numai dracul este care uneltește? Prin urmare, luptă-te cu putere împotriva bolii. «Dar nu pot», zici tu. Haide deci ca mai întâi aceasta să-ți arătăm, că ceea ce se întâmplă este numai din pricina trândăviei tale, că la început singur tu ai înlesnit calea dracului și că acum, dacă vei voi, o vei putea depărta cu multă înlesnire.

Spune-mi, rogu-te, cei ce preacurvesc, oare fiind stăpâniți de dorință preacurvesc, sau că mai mult pofind primejdiile, cum s-ar întâmpla? Este vădit că fiind stăpâniți de dorință. Așadar, se pot bucura ei de vreo iertare? Nicidecum. Și pentru ce oare? Pentru că a lor este greșala. «Dar, zici tu, pentru ce îmi împletești silogisme de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alunga patima și nu pot; ci îmi stă înaintea, mă apasă și simt dureri grozave». Dară, omule, voiești poate s-o alungi, însă nu faci ceea ce fac cei ce alungă ceva, ci tu pătimești același lucru, pe care, de pildă, îl pătimește cel bolnav de friguri, care, umplându-și pânțele de apă rece, ar zice: «Cât mă gândesc ca să sting frigurile, și deși voiesc, totuși nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra».

Acum să vedem dacă nu cumva și tu faci același lucru, crezând că ai aflat mijlocul de a stinge patima, iară în fapt o aprinzi. «Nu», zici tu. Așadar, spune-mi, ce anume ai făcut tu vreodată ca să stingi patima? Dar ce anume face a crește, sau mai bine zis, ajută la sporirea unei patimi? Că dacă poate nu suntem cu toții vinovați de asemenea greșale, totuși pe cei mai mulți i-am găsi vinovați de iubirea de bani mai vârtos decât de iubirea trupurilor. Cu toate acestea, tuturor le va sta la îndemână doftoria obștească, și unora, și altora. Căci și aceea este iubire necuviincioasă, ca și aceasta; dar aceasta este cu mult mai înflăcărată și mai aprinsă. Când deci stăpânim lucrul cel mai mare, este vădit că și pe cel mai mic îl vom stăpâni cu ușurință. «Dar, zici tu, dacă aceasta este mai înflăcărată și mai aprinsă, pentru ce nu toți sunt stăpâniți de rău, ci cei mai mulți sunt ca nebuni după bani?» Mai întâi, fiindcă pofta aceasta ni se pare fără de primejdii, apoi, deși pofta trupurilor este mai înflăcărată, totuși se stinge mai degrabă.

Haideți dar să vorbim despre iubirea trupurilor și să vedem cum sporește răul, căci numai așa vom ști dacă vinovăția aceasta este a noastră sau nu. Și dacă este a noastră, să facem totul spre a scăpa de rău, iar dacă nu este a noastră, apoi pentru ce să ne mai jelim în zadar? Pentru ce oare nu iertăm pe cei stăpâniți de această patimă, ci încă îi învinuim?

Deci de unde își ia naștere dorința aceasta? «De la frumusețea feței, zici, când acea femeie este frumoasă la față și plăcută». Zadarnic spui aceasta și în deșert, că dacă o față frumoasă ar putea să atragă către sine pe îndrăgitori, apoi o astfel de femeie pe toți i-ar avea de îndrăgitori, iar dacă nu-i are pe toți, apoi e învederat că aceasta nu vine de la fire, nici de la frumusețe, ci de la niște ochi neînfrânați. Când tu, văzând o femeie frumoasă, te minunezi cu iscodire și o dorești, ai și primit săgeata. «Dară, zici tu, cine văzând o femeie frumoasă, ar putea să n-o laude? Deci dacă nu atârână de noi a ne minuna de astfel de lucruri, învederat este că dorința nu este în noi». Oprește-te, omule! Ce amesteci toate la un loc, învârtindu-te în toate părțile, și nu voiești a vedea rădăcina răului? Căci văd pe mulți că se minunează de vreo femeie și o laudă, însă nu și dorindu-o. «Și cum este cu puțință a te minuna de o femeie, zici tu, și a nu o dori?» Nu te neliniști, căci tocmai aceasta vin a-ți spune, ci așteaptă, și vei auzi pe Moisi minunându-se de fiul lui Iacov și zicând: „Și era Iosif mândru la chip și frumos la față foarte” (Fac. 39, 6). Apoi oare dorea, cel ce grăia acestea? «Nicidecum, zici tu, fiindcă nici nu vedea pe Iosif». Dar noi pătimim acestea nu numai față de frumusețile văzute, ci și față de cele auzite. Și pentru ca să nu te cerți cu noi în asemenea pricini, oare David nu era un bărbat frumos foarte, rumen la față și cu niște ochi fermecători, ceea ce este partea cea mai tiranică a frumuseții (vorbesc de frumusețea ochilor)? Au oare s-a biruit cineva a dori de dânsul? Nicidecum. Așadar, nu de la minunarea de cineva vine și dorirea, pentru că mulți au mame în floarea tinereții și frumoase la față, și totuși nu s-au gândit câtuși de puțin să se biruie cu dorirea către dânsle – să nu fie una ca aceasta! – ci numai cât se minunează de cea văzută, dară nu cad în poftă rușinoasă! «Dară, zici tu, iarăși este isprava firii și aici». A cărei firi, spune-mi? «Căci sunt mame», zici. Apoi n-ai auzit că Perșii, nesilindu-i nimeni, se împreună cu mamele lor, și nu unul, sau doi, ci întreg neamul? Dar afară de acestea, și de acolo se învederează, că boala aceasta nu vine de la frumusețea trupului îndeobște, sau de la frumusețea feței, ci numai de la un suflet trândăvit și rătăcit.

De multe ori s-au văzut bărbați care, trecând cu vederea femeii frumoase și încântătoare, s-au dat pe sine unor femei urâte și spurcate. De unde se vedește că a se îndrăgosti de o femeie nu vine de la frumusețea feței sale, fiindcă dacă ar fi așa, apoi asemenea femeii ar fi robit pe cei căzuți mai nainte de cele urăcioase.

Deci care este pricina? Că dacă a dori nu vine de la frumusețea feței, apoi de unde își are începutul și obârșia? Poate că de la dracul cel viclean? Desigur

că își are și de acolo, însă nu aceasta este ceea ce se caută, ci să vedem de nu cumva și noi suntem pricina. Nu numai de la draci vine cuiva aceasta, ci împreună cu dâșii vine mai întâi de la noi. De nicăieri nu se naște această boală cumplită, fără numai de la obicei, de la graiuri lingușitoare, de la lene și nelucrare, de la a nu avea nimic de făcut.

Mare este într-adevăr, mare este tirania obișnuinței, și atât de mare încât se mută în nevoie a firii. Dar dacă obișnuința zămislește această patimă, învederat este că tot ea o și poate stinge. Mulți dorind în acest fel, au încetat de a mai dori, nemaivăzând pe cele pe care le doreau. Aceasta firește că se pare pentru un timp scurt foarte dureros și foarte dezgustător, dar cu timpul se face plăcut, și la urmă patima se face cu neputință chiar celor ce ar voi.

«Dar, zici tu, ce este de făcut, dacă și fără obișnuință este cineva rob de la cea întâi vedere?» Și aici este pricina trândăvia trupului, dezmiardările și neglijarea de cele trebuitoare, ba chiar de cele neapărat trebuitoare. Un astfel de om se poartă încoace și încolo întocmai ca o stea rătăcitoare, fiind împins de orice rău, și ca pe un copil rătăcit îl robește cel ce și-a pus în minte a robi un astfel de suflet. Fiindcă obișnuința sufletului este de a lucra, apoi când îi vei înceta lucrarea în cele bune – fiindcă el nu poate sta în nelucrare – se va vedea silit a naște pe celelalte. După cum pământul, când nu este semănat sau sădit, sloboade din el buruieni de rând – tot așa și sufletul, când nu are ce face din cele neapărat trebuitoare; și fiindcă dânsul dorește în tot chipul a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Și după cum ochiul nu încetează a vedea, și de aceea, când cele bune nu-i stau înaintea, vede și rele, tot așa și cugetul omului, când se va fi depărtat de la cele bune și folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare.

Cum că îndeletnicirea și grija pot de la cel întâi atac să alunge răul, aceasta este vădit din mai multe părți. Când tu, de pildă, vezi vreo femeie frumoasă, și simți ceva pentru dânsa, să n-o mai vezi defel, și atunci ai scăpat. «Și cum am să pot a nu o mai vedea, zici tu, fiind tras de pofta de a o vedea?» Predă-te pe sineți altor îndeletniciri, de pildă, cărților folositoare, îngrijirilor de cele necesare, episcopisirii și îngrijirii de orfani, ajutorării celor nedreptățiți, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu de-acestea ocupă-ți sufletul. Cu chipul acesta vei putea îndreptă nu numai o rană proaspătă, ci chiar și pe cea învechită și întepenită, cu ușurință o vei alunga. Că dacă batjocura face, pe cel ce dorește, a desface dorirea, după cum spune și proverbul, apoi cu cât mai mult aceste îndeletniciri duhovnicești nu ne vor depărta de rele, dacă am voi a ne depărta? Dar dacă noi pururea stăm de vorbă și ne petrecem timpul cu niște astfel de săgeți ce întruna ne însăștează, vorbind și auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreținem boala. Dar cum vei putea spune că stingi focul, dacă în fiecă clipă tu îl aprinzi din nou?

Aceste rele izvorâte din obișnuință să se spună celor tineri, iar celor ajunși de acum bărbați și în stare a filosofa să li se spună ceea ce este mai mare decât

toate, adică frica lui Dumnezeu, aducerea aminte de Gheena și dorința de Împărăția Cerurilor – căci toate acestea sunt de-ajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea, mai gândește-te și la aceea, că adică ceea ce vezi, nimic alta nu este, fără numai flegmă, și sânge, și suc al unei hrane trecute în putrezire. «Dar, zici tu, floarea este încântătoare la vedere». Dar, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, și cu toate acestea și ele putrezesc și se vestejesc. Deci nici aici nu te uita numai la frumusețea ei, ci pogoa-
ră-te mai afund cu gândirea, și atunci, dezvelind cu cugetul acea pielită frumoasă, privește cu amănunțime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă și trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos și în afară nu au nimic urât; dar dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înlăuntrul acelor trupuri, noi nu am putea iubi astfel de oameni. Dar poate că ochiul acelei femei este gingaș, și zburdalnic în privire, sprâncenele sunt frumos întinse și genele bat în vânt, și fecioara este blândă, și căutătura liniștită. Decât privește bine și aici, și vei vedea că nimic nu este, fără numai nervi, și vine, și pielite, și artere. Însă tu închipuie-ți ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, vestejit de tristețe, umflat de mânie, cât de greșos este, cât de iute se nimicește și cum pierе mai repede decât cele scrise.

De la acestea apoi strămută-ți mintea la frumusețea cea adevărată. «Dar, zici tu, nu văd frumusețea sufletului». De vei voi, o vei vedea, căci după cum te poți minuna de cei ce lipsesc și nu-i poți vedea cu ochii trupești, ci numai cu cugetul, tot așa este cu puțință a vedea și frumusețea sufletului fără ochii aceștia trupești. Nu ai istorisit de multe ori despre vreun chip sau vreo față frumoasă? Și ai pățimit ceva în zugrăvirea acelei frumuseți? Întipărește-ți și de astă dată frumusețea sufletului și dezmiardă-te cu frumusețea lui. «Dar, zici tu, nu văd cele netrupești». Și cu toate acestea, noi mai mult decât pe cele trupești le vedem pe acelea cu mintea noastră. Pentru aceea și ne minunăm de îngeri și arhangheli, deși nu-i vedem; ne minunăm, zic, și de virtutea sufletului lor. Chiar de ai vedea vreun om cumpătat și blând, tu admiră-l mai mult pe acesta decât acea față frumoasă. Chiar de ai vedea vreunul batjocorit și suferind când este nedreptățit, tu admiră-l și iubește-l, cu toate că poate ar fi îmbătrânit. Aceasta este frumusețea sufletului, niciodată nu se vestejește, și chiar la bătrânețe are mulți îndrăgitori și întruna înflorește.

Deci ca și noi să câștigăm această frumusețe, să râvnim pe cei ce o au și să ne facem îndrăgostiți de dânșii. Căci numai așa vom putea și noi ca, luând această frumusețe, să ne bucurăm de bunătațile veșnice. Căroră fie ca toți să ne împărtășim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Pentru aceea, având slujba aceasta, dupre cum suntem miluiți, nu pregetăm, ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinii.” (2 Cor. 4, 1-2)

Fiindcă mai sus a fost grăit lucruri mari, și s-a pus pe sine înaintea lui Moisi, cum și pe toți credincioșii, la urmă simțind parcă covârșirea și mărimea celor spuse, privește cum iarăși cumpătează vorba. Trebuia ca să înalțe lucrul pentru apostolii cei mincinoși, și pentru ascultători, și iarăși să îndrepte vorba cea prea de tot, nu însă să o doboare cu totul, căci ar fi fost fapta unuia care se joacă. Pentru aceea o apucă pe altă cale cu vorba, spre a arăta adică că ceea ce avem nu stăpânim doar prin ale noastre izbânzi, ci totul ne-a venit din iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Pentru aceea și zice: „Având slujba aceasta.” «Nu am adus noi nimic de la noi, zice, ci numai ne-am făcut slujitori, și am slujit celor dați nouă de Dumnezeu». Pentru aceea nu a zis «dăruire» sau «căpătuială», ci „slujbă”. Și nici cu aceasta nu s-a mulțămît, ci a mai adăogat: „după cum suntem miluiți”. «Că chiar aceasta, zice, adică faptul de a sluji acestora, vine din mila și iubirea de oameni a lui Dumnezeu; deși a ne izbăvi de rele, iar nu a ni se da atâtea bunătăți este faptul milei sau milostivirii lui – însă mila lui Dumnezeu se întinde și aici».

„Nu pregetăm (nu ne pierdem cumpătul)”, zice, așa că chiar și acest fapt tot în seama iubirii sale de oameni puie-se. Căci cuvintele „după cum suntem miluiți” trebuie a fi socotite ca zise și pentru slujbă, cum și pentru că „nu pregetăm”. Și gândește-te cum se încearcă a doborî sau a împuțina cele cu privire la dânsul. «Că cel ce s-a învrednicit de acestea, zice, însă toate le-a avut din mila și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, nu este mare lucru a da dovadă de atâtea osteneli, a se primejdui și a suferi ispite. Pentru aceea nu numai că nu ne pierdem cumpătul, ci încă ne și bucurăm și suntem plini de îndrăzneală». Căci zicând „nu pregetăm”, adaogă îndată:

„Ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinii, nu cu șiretlic umblând, nici viclenind cuvântul lui Dumnezeu” (2 Cor. 4, 2). Și ce înseamnă „cele ascunse ale rușinii”? «Nu făgăduim, zice, nici punem înaintea lucruri mari, iar în fapte să arătăm cu totul dimpotrivă celor grăite, după cum fac aceia». Pentru care și zicea aiurea: „La cele de față vă uitați?” – Ci suntem așa fel, zice, precum suntem văzuți, nu având ceva în două feluri, și nici grăind sau făcând fapte de acelea care ar trebui să fie ascunse și să ne rușineze». Iar aceasta tâlcuind, a adăogat: „nu cu șiretlic umblând”. Ceea ce dâșii credeau ca o laudă, aceea el o învederează a fi rușinos și de râs.

Dar ce va să zică „cu șiretlic”? Adică aceia aveau slavă, fără să le-o răpească cineva; luau slavă, însă o ascundeau; adică aveau slava sfinților și adevăraților apostoli, însă erau încărcăți de mii de rele. «Dar noi, zice, ne-am depărtat de aceștia». Acestea le numește el ascunse și ale rușinii. Noi însă, zice, suntem astfel precum suntem văzuți, și nimic având ascuns, nu numai în viața noastră, ci chiar și în propovăduirea evangheliei». Căci aceasta înseamnă cuvintele „nici viclenind cuvântul lui Dumnezeu, ci cu arătarea adevărului”, adică nu numai în față și de ochii lumii, „ci cu arătarea adevărului învederându-ne spre toată cunoștința cugetului oamenilor”. «Nu numai credincioșilor, zice, suntem învederați, ci și necredincioșilor, stând înaintea tuturor spre a ne cerne faptele noastre după cum vor voi. De aici deci ne învederăm, sau mai bine zis, de aici ne recomandăm conștiinței oamenilor; nu de la a ne ascunde, de la a ne arăta fățarnici, și a purta pe față mască frumoasă. Deci zicem că nimic nu am luat; iar la aceasta vă luăm pe voi de martori; zicem apoi că nimic rău nu cunoaștem în noi, și pentru aceasta iarăși cerem mărturia voastră, iar nu ca aceia care își acoperă ale lor și înșală pe mulți. Noi însă, și viața noastră o punem înaintea voastră a tuturor, și propovăduirea evangheliei o dezbrăcăm de orice ascunsuri, ca astfel toți să cunoască adevărul ei».

După aceea apoi, fiindcă necredincioșii nu știau puterea evangheliei, a adăogat că «nu a noastră este vina, ci nesimțirea acelor». Pentru care și zice: „Iar de este și acoperită evanghelia noastră, întru cei pieritori este acoperită, întru cari Dumnezeu veacului acestuia a orbit mințile necredincioșilor (2 Cor. 4, 3-4). Ceea ce și mai înainte zicea, „unora adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață” – aceasta spune și aici.

Dar oare ce va să zică „Dumnezeul veacului acestuia”? Cei ce bolesc de boala lui Markion zic că aici se vorbește numai despre Dumnezeu cel drept și nu și despre cel bun – căci dâșii spun că este un Dumnezeu drept numai, iar nu și bun. Maniheii însă zic că aici se spune de diavol, voind prin aceasta a aduce pe lângă Dumnezeu și un alt făurar al zidirii, ceea ce este foarte prostesc. Căci de multe ori Scriptura obișnuiește a numi ceva Dumnezeu nu doar de la vrednicia celui numit, ci de la slăbiciunea și neputința celor supuși, pre-

cum, de pildă, atunci când pe mamona îl numește domn și pe pântece dumnezeu. Însă nici pântecele este dumnezeu din această pricină, și nici mamona este domn al lumii, ci numai al acelor ce se supun acestora, sau mai bine zis, sunt robiți de acelea.

Noi însă zicem că aici nici de diavol nu se spune și nici de vreun alt făuritor, ci de Dumnezeu tuturor; și astfel să se citească această pericopă: *că Dumnezeu a orbit mințile necredincioșilor veacului acestuia*, căci veacul viitor nu are necredincioși, ci numai veacul acesta. Dar dacă și ar citi cineva altminte-re, ca de pildă: „Dumnezeu veacului acestuia”, nici așa nu va avea vreo greșală, căci aceasta nu-l arată pe dânsul a fi Dumnezeu numai al veacului acestuia. Pentru că, de pildă, îl numim și Dumnezeu cerului, dar nu este Dumnezeu numai al cerului; îl mai numim și Dumnezeu zilei acesteia, deși zicând aceasta nu-l mărginim numai la ziua de astăzi; îl mai numim încă și Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeu lui Isaac, și Dumnezeu lui Iacov, deși el nu este Dumnezeu numai al acelor.

Dar, în sfârșit, în Scripturi ar putea găsi cineva multe mărturii de felul acestora.

Deci cum i-a orbit? Nu lucrând el spre aceasta – să nu fie! – ci lăsând și îngăduind orbirea lor. Fiindcă Scriptura obișnuiește a grăi astfel, ca, de pildă, când zice: „au dat pre ei Dumnezeu întru necercată minte” (Rom. 1, 28). Dar fiindcă dâșii cei dintâi nu au crezut, și deci singuri s-au făurit pe dâșii nevrednici a vedea cu ochii tainele, la urmă și Dumnezeu i-a părăsit. Căci ce trebuia oare a face? Trebuia oare a-i sili și a le descoperi tainele fără ca dâșii să voiască a vedea? Dar atunci mai mult încă ar fi disprețuit faptul și nu ar fi văzut defel.

Pentru care a și adăogat: „Ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos”, nu spre a nu crede în Dumnezeu, ci spre a nu vedea necredința ce era înlăuntrul lor, ceea ce și nouă poruncindu-ne, ne-a pus în vedere a nu arunca mărgăritarele înaintea porcilor. Că dacă și necrezând ei, le-ar fi descoperit, apoi atunci boala mai mult încă li s-ar fi prelungit. Căci și cel ce ar sili pe un bolnav de ochi a privi la razele soarelui, prin aceasta încă mai mult i-ar prelungi boala. Pentru aceea doftorii tocmai că-i închid pe aceștia într-o cameră întunecoasă, ca astfel boala să nu se prelungească.

Tot așa deci să se înțeleagă și aici: că adică dâșii au ajuns necredincioși pentru dâșii chiar; dar făcându-se necredincioși, nu mai vedeau tainele evangheliei, Dumnezeu trăgând de la dâșii razele sale. Ceea ce și ucenicilor le zicea că: „Pentru aceasta în pilde grăiesc lor, că văzând, nu văd, și auzind, nu aud” (Mt. 13, 13). Dar pentru ca, printr-o pildă, să fac și mai lămurit ceea ce spun, apoi închipuie-ți că un Ellin oarecare toate ale noastre le crede basme. Deci acest Ellin cum ar putea mai mult să se folosească? Intrând poate, și văzând tainele noastre, sau stând afară?

Pentru aceea și zice: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei” – stăruind încă în istoria cu Moisi. Că adică ceea ce s-a petrecut cu Iudeii în vremea lui Moisi, aceasta se petrece și cu evanghelia pentru toți necredincioșii. Și ce va să zică ceea ce este acoperit și care pentru dânșii nu este luminat? Ascultă pe dânsul, care zice: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos, carele este chipul lui Dumnezeu”. De pildă: crucea este mântuirea lumii și slava lui; că însuși cel răstignit va veni cu multă slavă să judece lumea, și toate celelalte: cele de față, cele viitoare, cele văzute, cele nevăzute, și în sfârșit slava cea negrăită a celor așteptate. Pentru care a și zis: să lumineze lor, ca astfel să nu ceri totul aici; că adevărata lumină este numai aceea împrăștiată de Duhul. Aceasta tocmai învederându-o și mai sus, a numit-o mireasmă, precum și arună, arătând că ceea ce este mai mult acolo stă. Și totuși acestea toate au fost ascunse de dânșii; și au fost ascunse, fiindcă dânșii cei dintâi nu au crezut.

Apoi, arătând că dânșii nu numai slava lui Hristos nu o cunosc, ci că nu o știu nici pe aceea a Tatălui, a adăugat îndată: „carele este chipul lui Dumnezeu”. Adică: «Nu sta numai la Hristos – căci după cum prin Hristos vezi pe Tatăl, tot așa necunoscând slava aceluia, nu o vei cunoaște nici pe a acestuia».

„Că nu pre noi propovăduim, ci pre Hristos Iisus Domnul, iară pre noi robi vouă prin Iisus” (2 Cor. 4, 5). Dar care este legătura? Și ce are de-a face aceasta cu cele spuse? Sau poate face vorbire de aceea că se lăudau pe dânșii, făcând pe ucenici a se numi după numele lor, ceea ce zicea în întâia Epistolă, că „eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo” (1 Cor. 3, 4), sau altceva mai însemnat. Și care ar putea fi aceasta? Fiindcă ei împotriveau apostolilor foarte tare, și din toate părțile le întindeau curse, apoi pare că le zice: «Nu cumva poate vă luptați cu noi și ne războiți? Războiți negreșit pe cel propovăduit prin noi; că nu pe noi propovăduim. Eu sunt rob, zice, al celor cari au primit propovăduirea evangheliei, făcând toate pentru altul, și numai pentru slava aceluia. Așa că, războindu-mă pe mine, războiești lucrurile aceluia. Atât de departe sunt de a-mi pune în seamă ceva din cele ale evangheliei, încât nu mă dau în lături a fi rob vouă pentru Hristos, căci lui i s-a părut drept a vă cinsti pe voi, fiindcă atât de mult v-a iubit și totul a făcut pentru voi.

Pentru aceea și zice: „iară pre noi robi vouă prin Hristos”. Ai văzut suflet curat al slavei? «Nu numai că nu sfeterisim¹ nimic din cele ale stăpânului, zice, ci chiar și pe noi ne supunem vouă pentru dânsul».

„Că Dumnezeu carele au zis să lumineze dintru întuneric lumina, acela au strălucit în inimile noastre” (2 Cor. 4, 6). Ai văzut cum iarăși celor ce caută a vedea slava aceea care covârșește pe cea a lui Moisi, arată acea slavă strălucind cu prisosință? «După cum atunci strălucea pe fața lui Moisi, tot așa a

¹ A sfeterisi: a șterpeli, a fura. (n. ed.)

strălucit și în inimile voastre», zice. Și mai întâi le aduce aminte de cele petrecute întru începutul zidirii, de lumina cea văzută, cum și de întunericul cel simțit, arătând că aceasta este cea mai mare făurire. Și unde zice oare că a strălucit lumină din întuneric? Întru început și în începătura zidirii. „Întuneric era deasupra adâncului. Și au zis Dumnezeu: să se facă lumină, și s-a făcut lumină” (Fac. 1, 2-3). Dar atunci a zis: „Să se facă”, și s-a făcut; acum însă nu a zis, ci însuși el s-a făcut nouă lumină. Nu a mai spus apostolul că și acum a zis să se facă lumină, ci că chiar el a strălucit. Pentru aceea strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simțite, ci pe însuși Dumnezeu prin Hristos. Ai văzut egalitate desăvârșită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind, spre același chip ne preschimbăm din slavă în slavă ca de la Duhul Domnului”, iară pentru Fiul: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos, carele este chipul lui Dumnezeu cel nefăcut”, pe când pentru Tatăl zice: „Cela ce au zis să lumineze dintru întuneric lumina, acela au strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos”.

Că precum când a zis: „evangheliei slavei lui Hristos”, a adăugat îndată: „carele este chipul lui Dumnezeu”, arătând prin aceasta că dâșii s-au lipsit și de slava lui – tot așa și când a spus: „Cunoștinței slavei lui Dumnezeu – a adăugat îndată: „în fața lui Iisus Hristos”, arătând că printr-însul cunoaștem pe Tatăl, precum și că prin Duhul ne apropiem de dâșul.

„Și avem comoara aceasta în vase de lut, așa încât covârșirea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu de la noi” (2 Cor. 4, 7). Fiindcă a fost spus până acum lucruri mari despre slava cea negrăită a lui Dumnezeu, apoi ca nu cumva să zică cineva: «Dar cum atunci, bucurându-ne de atâta slavă, ne mai găsim încă în trup muritor?» – iată că apostolul spune că tocmai acesta este lucru minunat și cea mai mare dovadă de puterea lui Dumnezeu, că un vas de lut a putut să rabde o astfel de strălucire și să păstreze în el o astfel de comoară. De care lucru minunându-se, zice: „așa încât covârșirea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu de la noi”, iarăși dând a înțelege pe aceia cari se mândreau, ca și cum de la dâșii ar fi făcut ceva. Că și mărima celor date nouă, cum și slăbiciunea și neputința celor ce le-au primit arată puterea lui, nu numai că ne-a hărăzit lucruri mari și minunate, ci și fiind noi mici și nebăgați în seamă. Căci prin cuvintele „vase de lut” el lasă a se înțelege ușurința de a se sparge aceste vase, adică slăbiciunea firii trupului nostru celui muritor. Fiindcă și trupul nostru nu este cu nimic mai presus sau mai bun decât lutul; tot așa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin schimbăciunile aerului și prin altele multe, prin care el se face iute stricăcios. Acestea le zicea apostolul, pe de-o parte spre a înfrunta mândria acelora, iar pe de alta spre a arăta că nimic nu

este omenesc în cele ale noastre. Căci mai ales atunci se întrevade puterea lui Dumnezeu, când prin cei proști și nebăgați în seamă lucrează fapte mari. Pentru care zicea și aiurea: „Că puterea lui Dumnezeu într-o neputință se săvârșește” (2 Cor. 12, 9). De altminteri, chiar și în Legea veche găsim că prin țăntări și muște a pus pe fugă armate întregi de ale varvarilor; pentru care și numea pălitura (omida) puterea lui cea mare¹; dar și la început, amestecând numai limbile, a dărâmat totuși acel mare turn din Vavilon. Încă și în războaie, acum, de pildă, prin trei sute de bărbați a alungat armate nenumărate, iar altă dată numai prin trâmbițe a dărâmat cetăți puternice; după acestea apoi, printr-un copil mic și nebăgat în seamă, prin David zic, întreagă armata a varvarilor a pus-o pe fugă. Tot asemenea și aici numai doisprezece apostoli trimitând, au colindat lumea întreagă, doisprezece, zic, și aceștia fiind alungați și războiți pretutindeni.

²Să ne minunăm dar de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm și să i ne închinăm. Să întrebăm pe Iudei, să întrebăm pe Ellini, cine anume a încredințat întreaga lume de a se depărta de obiceiurile părintești și a-și schimba viața? Oare pescarul, sau făcătorul de corturi? Oare vameșul, sau cel neînvățat și prost? Și cum s-ar putea oare aceasta, dacă nu ar fi fost la mijloc puterea dumnezeiască, care toate le-a izbutit prin aceia? Dar și dacă grăiau, în ce anume îi încredințau? «Botezați-vă, ziceau, în numele celui răstignit». Care cel răstignit? Acela pe care nici nu-i văzuse, și nici de dânșii s-a fost văzut. Și cu toate acestea, dânșii propovăduind și spunând asemenea lucruri îi încredințau că nu sunt dumnezei, deși ascultătorii lor credeau în asemenea zei și erau predați lor de la strămoși, iar Cel răstignit, Hristos pe toți îi atrăgea la sine. Deși, dacă poate era știut de toți că el a fost răstignit și îngropat, totuși că a înviat din morți nimeni nu știa, fără numai puțini dintre dânșii. Cu toate acestea însă, și în aceasta au încredințat pe cei ce nu văzuseră; și încă i-au încredințat nu numai că a înviat, ci că s-a înălțat și la ceruri, și că va veni să judece viii și morții.

Dar oare de unde venea încrederea în asemenea vorbe, spune-mi? De niciieri altundeva, fără numai de la puterea lui Dumnezeu. Căci mai întâi de toate însăși înnoirea stă ca piedică tuturor – dar când încă cineva înnoiește atât de multe, apoi atunci lucrul se face și mai supărător – când răstoarnă temeliile unei vechi deprinderi, când prăbușește legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea, nici chiar propovăduitorii nu păreau tocmai vrednici de credință, pentru că se trăgeau dintr-un neam urât de toți și pentru că erau fricoși și necărturari.

Cum deci de au străbătut ei lumea întreagă? Cum de v-au încredințat pe voi și pe strămoșii voștri, cari se părea că filosofau, și i-au biruit împreună cu zeii

¹ A se vedea Ioil 2, 25.

² *Partea morală.* Despre Apostoli și despre puterea dumnezeiască dintr-înșii.

lor? Oare nu este vădit că de acolo, că aveau cu dânșii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doar izbânzi de-ale puterii omenești, ci ale puterii celei dumnezeiești și negrăite. «Nu, zici tu, ci a puterii fermecătorești». Dar atunci trebuia a mai spori încă puterea dracilor și a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci dar cum de au fost răsturnate toate acestea și prăbușite, iar cele ale noastre cu totul dimpotrivă, căci au luat locul acelorora? Așa că și de aici se vedește că cele petrecute erau după voia lui Dumnezeu și că nu numai prin propovăduire, ci și prin însăși viața acelor propovăduitori. Cum de s-a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum disprețul averilor, al vieții și al tuturor celorlalte? Căci fermecătorii și cei vicleni nimic din acestea nu ar fi putut face, ci cu totul dimpotrivă. Aceștia însă ne-au învățat viața îngerilor, și nu numai că ne-au învățat, ci și dânșii au lucrat-o, și în țara noastră, și în țările varvarilor, și chiar la marginile pământului. De unde se vedește că pe toate le-a săvârșit numai puterea lui Hristos, care pretutindeni strălucește și care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger.

Acestea toate cugetându-le, și având dovada cea mai sigură despre cele viitoare pe înseși faptele petrecute până acum, închinați-vă cu noi puterii celei nebiruite a celui răstignit, ca astfel să fugiți și de osânda cea negrăită, în același timp să vă și învredniciți de împărăția cea veșnică. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Întru toate necaz pătimind, dară nu strâmtorându-ne; lipsiți fiind, dară nu de tot deznădăjduindu-ne; prigoniți, dară nu părăsiți.” (2 Cor. 4, 8-9)

Stăruiește încă a arăta că totul este numai din puterea lui Dumnezeu, înfruntând cugetele acelor cari se îngâmfau, ca și cum ceea ce lucrau era din propria lor putere. «Și nu numai aceasta, zice, este minunat, că găsindu-se în vase de lut, păstrăm totuși comoara acesta, ci că și pătimind mii de rele și din toate părțile loviți cu putere, noi încă o păstrăm și nu o pierdem. Chiar de diamant de ar fi fost vasul acesta, și tot nu ar fi putut să poarte o comoară atât de mare, și nici că ar fi putut să stea întreg împotriva atâtor uneltiri; iar acum iată-l că poartă acest comoară, și nici pătimește ceva rău, pentru harul lui Dumnezeu».

„Întru toate, zice, necaz pătimind, dară nu strâmtorându-ne”. Și ce va să zică „întru toate”? Întru vrăjmași, întru prieteni, întru cei trebuitori, întru alte nevoi; adică întru toate alungați de cei ce ne războiesc, de cei mai de aproape ai noștri.

„Dară nu strâmtorându-ne”. Și privește cum pune înainte fapte dimpotrivă, ca și de aici să arate puterea lui Dumnezeu.

„Necaz pătimind, zice, nu ne strâmtorăm; lipsiți fiind, nu ne deznădăjduim”, adică «nu cădem cu totul în deznădăjduire. Suntem nesocotiți de multe ori și nu izbutim, însă nu într-atât încât să cădem din cele dobândite; că toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru cercarea noastră, iar nu pentru biruirea noastră».

„Prigoniți fiind, dară nu părăsiți; surpați (doborâți), dară nu prăpădiți”, adică «ispitele ce se petrec, iară cele ce curg din ispite, deloc. Dar și aceasta este tot din harul lui Dumnezeu». În alt loc spune că toate acestea au fost îngăduite de Dumnezeu și pentru smerita cugetare a lor, și pentru întărirea altora. „Ca să nu mă înalț, zice, datu-s-a mie îmbolditor îngerul satanei”, și iarăși: „ca să nu

cugete cineva de mine mai mult decât vede și aude ceva de la mine” (2 Cor. 12, 7 și 6); și aiurea iarăși: „ca să nu fim nădăjduind spre noi” – dară aicea mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut cât câștig este din ispite? Căci și puterea lui Dumnezeu a arătat-o aici, în același timp și harul lui l-a descoperit încă mai mult. „Ți-ajunge harul meu”, zice, însă prin aceste cuvinte și pe dânsul l-a îndemnat spre smerita cugetare, dar și pe alții îi pregătește spre contenire, și-i face mai băgători de seamă, „știind, zice, că necazul răbdare lucrează, iară răbdarea curățire, iară curățirea nădejde” (Rom. 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii și cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, negreșit că de aici se îndemnau a întinde această virtute încă mai mult în toate lucrările lor, după cum și zice: „În toată vremea omorârea Domnului Iisus în trup purtând, ca și viața lui Iisus în trupul nostru să se arate” (2 Cor. 4, 10). Și ce oare este omorârea Domnului Iisus, pe care o purtau? Adică morțile lor din fiecare zi, prin care și învierea se învederează. «Dacă cineva nu crede, zice, că Iisus a murit și a înviat, apoi văzându-ne pe noi murind în fieștecarea zi, și înviind, să crează în sfârșit în înviere».

Ai văzut cum din ispite el a scos și o altă pricină a învierii? Și care este aceasta oare? „Ca și viața lui Iisus în trupul nostru să se arate”, zice, adică să ne scoată pe noi din primejdii. Așa că ceea ce pare că este slăbiciune și părăsire, tocmai aceasta o vestește înviere a lui. «Că nu atât s-ar fi arătat, nimic suferind noi neplăcut, puterea aceea a lui, precum se arată acum, deși am suferit cu adevărat, însă nu am fost biruiți».

„Pentru că pururea noi cei vii la moarte ne dăm pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor” (2 Cor. 4, 11). Pretutindenea când a spus ceva întunecat, se tâlcuiește iarăși pe sine – ceea ce a făcut și aici, tâlcuindu-se mai lămurit. «Pentru aceea ne dăm, zice, adică purtăm cu noi omorâciunea, ca astfel să se arate puterea vieții lui, care nu îngăduie ca trupul cel muritor ce pătimește atâtea să fie biruit de mulțimea relelor». Dar și altminteri se poate lua. Cum adică? Cum zice aiurea: „De murim împreună cu el, și viem împreună cu el” (2 Tim. 2, 11). Că după cum acum suferim moartea lui, și vii fiind noi, alegem mai bine a muri pentru dânsul, tot așa și el va alege a ne învia atunci, fiind morți. Că dacă noi de la viață mergem la moarte, apoi și el de la moarte ne va duce pe noi la viață».

„Pentru aceea dară, moartea întru noi se lucrează, iară viața întru voi” (2 Cor. 4, 12). Aici el nu vorbește deloc despre moarte, ci despre ispite și viață liniștită. «Noi, zice, suntem în primejdii și ispite, iară voi în liniște, folosindu-vă de viață din aceste ispite. Cele primejdioase noi le suferim, iară voi vă bucurați de cele bune, căci nu îndurați atâtea ispite».

„Dar având același duh al credinței, precum este scris: Crezut-am, pentru aceea am și grăit; și noi credem, pentru aceea și grăim; știind că cela ce au

sculat pre Domnul Iisus, și pre noi prin Iisus ne va scula” (2 Cor. 4, 13-14). Ne-a pomenit aici de un Psalm care are multă filosofie într-însul și îndeajuns de a ne mângâia, mai ales în primejdii. Căci și dreptul acela, găsindu-se în mari primejdii, a grăit acele cuvinte fiindcă nu putea a le înconjura altfel, fără numai cu ajutorul lui Dumnezeu. Apoi, fiindcă [apostolul] obișnuiește mai cu seamă a mângâia pe cei de același fel, de aceea și zice: „având același duh”, adică: «prin același ajutor, prin aceeași împreună-lucrare prin care dânsul s-a mântuit, și noi ne mântuim; de la duhul sau prin duhul prin care el a grăit, și noi grăim». De unde se arată lămurit că între Vechiul și Noul Legământ este mare împreună-glăsuire și că același Duh lucrează în amândouă; și că nu numai noi suntem în primejdii, dară și cei vechi toți au fost în primejdii; că trebuie a ne îndrepta prin credință și nădejde, iară nu a căuta dezlegarea de năprasna a celor ce ne stau în cale.

Apoi, fiindcă a arătat prin gândiri învierea și viața, și că primejdia nu vine doar din pricina slăbiciunii și a părăsirii, la urmă aduce și credința, și că ei îi pune în seamă totul. Dar și pentru credință el aduce ca dovadă învierea lui Hristos, zicând că „și noi credem, pentru aceea și grăim”. Și ce credem, spune-mi? „Că cel ce au sculat pre Domnul Iisus, și pre noi ne va scula și va sta împreună cu noi”, zice.

„Ca toate sunt pentru voi, ca harul înmulțindu-se, prin mai mulți să prisoască mulțămirea, spre slava lui Dumnezeu” (2 Cor. 4, 15). Iarăși îi înțelepțește, ca nu cumva să pună harul pe seama oamenilor – vorbesc adică de apostolii cei mincinoși. Harul deci este întreg al lui Dumnezeu, carele voiește a se da multora, ca astfel să se vadă încă mai mare. «Pentru voi, zice, este învierea, cum și toate celelalte; căci a fost făcut acestea nu numai pentru unul, ci pentru toți».

“Pentru aceea nu pregetăm: ci de s-ar și strica omul nostru cel dinafară, dară cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi” (2 Cor. 4, 16). Și cum se strică oare? Fiind prigonit, alungat, și mii de rele suferind. „Dară cel dinlăuntru, zice, se înnoiește din zi în zi”. Și cum se înnoiește? Cu credința, cu nădejdea, cu bunăvoința, cu înfruntarea relelor. Că cu cât mai mult pătimește trupul, cu atât mai mult și sufletul are nădejdele cele mai bune și se face mai strălucit, ca și aurul care este mai mult lămurit în foc. Dară tu privește cum el răstoarnă toate cele supărătoare ale vieții acesteia.

„Pentru că cea curând trecătoare ușurare a necazului nostru, cu covârșire într-o covârșire, vecinică greutate a slavei lucrează nouă; neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd” (2 Cor. 4, 17-18). Așadar, faptul puindu-l pe seama nădejzii, și aceea ce zicea în Epistola către Romani, „că prin nădejde ne-am mântuit; însă nădejdea carea se vede nu este nădejde” (Rom. 8, 24), tot aceasta pregătindu-o și aici, pune alături cele de față cu cele viitoare, cele de acum cu cele veșnice, ușorul cu ceea ce este greu, necazul cu slava. Și încă nici cu acestea nu se mulțamește, ci mai pune și un alt grai de două ori în șir, și zicând: „cu

covârșire întru covârșire”. Apoi arată și cât este de ușor a birui, în atâtea necazuri găsiindu-ne. Și cum este ușor? „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd”. Astfel și cel de față este ușor, precum și viitorul este mare. dacă noi ne depărtăm de cele văzute, dacă le disprețuim. „Că cele ce se văd sunt trecătoare”, zice. Așadar și necazurile sunt la fel. „Iar cele ce nu se văd sunt vecinice”. Prin urmare, și cununile sunt de acest fel. Și nu a zis: «necazurile cutare sau cutare», ci toate cele ce se văd, fie că ar fi supărare, fie că ar fi odihnă; astfel ca nici prin unele să nu ne îngâmfăm, nici prin altele să nu ne împrumăm. Pentru aceea nici nu a zis, vorbind de cele viitoare, «împărăția cea veșnică», ci „cele ce nu se văd sunt vecinice”, fie că ar fi împărăția cea veșnică, fie osânda cea veșnică; ca și de aici să ne temem, și de acolo și ne îndemnăm.

¹Deci iubitorilor, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd sunt veșnice, către acelea să avem privirea ațintită. Căci ce răspuns vom avea dacă vom alege pe cele trecătoare în locul celor veșnice? Că dacă poate cel de față este plăcut, totuși nu este pentru totdeauna. Lucrul dureros pentru om este veșnicia osânde și neiertarea păcatelor. Ce răspuns vor avea cei ce s-au învrednicit de Duhul și cari, bucurându-se de atâtea daruri, cad cu totul la pământ? Că pe mulți aud spunând aceste vorbe de răs: «Dă-mi ziua de astăzi și ia-o pe cea de mâine. Că dacă acolo vor fi de acelea de care spuneți voi, una din două s-a întâmplat; iar dacă nu va fi nimic, două în loc de nimic». Dar ce poate fi mai nelegiuit decât graiurile acestea? Ce poate fi mai bârfitor? Noi vorbim despre cer și despre bunătățile acelea negrăite, și tu aduci la mijloc pe ale celor de la hipodrom? – Și nu te rușinezi, nici îți acoperi fața grăind de acestea, care sunt mai mult vorbele unor smintiți? Nu-ți crapă obrazul de rușine, fiind atât de pironit la cele de față? Nu vei înceta a bârfi ca un smintit și a trâncăni ca un copil? Că dacă Ellinii grăiesc de acestea, nu e nimic de mirare; dar ca bărbați credincioși să bârfească în acest fel, ce iertare vor avea? Așadar, tu bănuiești în totul acele nemuritoare nădejdi? Așadar le crezi pe toate acestea cu îndoială? Și cum ar putea fi acestea vrednice de iertare? «Dar cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească acestea?» Dintre oameni nu a venit nici unul; însă Dumnezeu, care este mai vrednic de credință decât toți oamenii, el ne-a arătat acestea. Dar nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; și atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-l vezi cu ochii? «Cred foarte mult», zici tu. Dacă te-ar întreba cineva dintre necredincioși: «Și cine a venit din cer și ne-a vestit acestea?» Ce vei răspunde? De unde știi că este Dumnezeu? Din cele ce se văd, zici, din buna orânduială ce se vede în toată firea, din aceea că faptul este vădit tuturor. Deci primește la fel și cuvântul cel pentru judecată. «Cum?», zici tu. Eu îți voi spune, iar tu răspunde-mi. Oare acest Dumnezeu este drept și răsplătește fiecăruia după

¹ *Partea morală. Despre răsplata viitoare și despre înfricoșata judecată (Veron).*

dreptate? Sau poate cu totul dimpotrivă, că adică cei răi și nedrepți voiește a se dezmiarda și a fi fericiți, iar cei buni a fi osândiți și a se munci? «Nicidecum, zici tu, că nici omul nu ar face așa, darămite Dumnezeu». Deci cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viața viitoare, dacă nu va fi răsplată faptelor săvârșite? Vezi că una în loc de alta, și nu două în loc de una? Dară eu îți voi arăta cu trecerea timpului că nu una în locul alteia, ci cu cei dreپți vor fi două în loc de nimic, iar cu cei păcătoși, cari se dezmiardă, chiar și aici este cu totul dimpotrivă. Cei ce s-au dezmiardat aici nu vor lua nici măcar una în loc de alta, iară cei ce își petrec viața în virtuți vor lua două în loc de nimic.

Într-adevăr, cari sunt oare în liniște și în mulțămire sufletească, cei ce rău folosesc viața lor sau poate cei ce filosofează? Poate că tu vei spune că sunt aceia, eu însă îi arăt pe aceștia, iar pe aceia cari se bucură de cele de acum eu îi numesc mucenici, și nu se vor rușina, desigur, de cele ce voi grăi. Că de multe ori au fost amărâți de peșitorii ce au mijlocit în căsătoriile lor, și în ziua când în sfârșit căsătoriile lor au fost urzite, au fericit pe cei ce nu s-au căsătorit. Mulți apoi dintre tineri, sosindu-le timpul de a se căsători, pentru nimic alta nu s-au dat înapoi de la această datorie, fără numai pentru greutățile căsătoriei. Dar acestea le spun nu defăimând nunta, căci este cinstită, ci pe cei ce o întrebuințează în scop rău.

Deci dacă cei uniți prin căsătorie de multe ori au socotit viața lor de nesuferit, apoi ce am putea spune pentru cei ce se tăvălesc în mocirlele curviei și cari se găsesc mult mai rău decât tot robul și ticălosul? Ce vom zice de cei putregăiți în dezmierdări și atinși de mii de boale în trupul lor?

Dar poate că a fi cineva în slavă este lucru plăcut. Și cu toate acestea, nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubește slava deșartă este mai rob ca toți robii, căci voiește a plăcea tuturor; iară cel ce calcă în picioare slava deșartă este mai presus de toți ceilalți, și nici că se îngrijește de slava din partea altora.

A avea averi se pare iarăși a fi ceva plăcut. Însă de multe ori am arătat că cei ce nu au nimic sunt cu mult mai bogați decât aceștia și întru o mai mare mulțămire sufletească și neprimejduire.

Poate că a se îmbăta cineva este ceva plăcut. Și cine ar putea zice aceasta? Prin urmare, dacă a nu fi bogat este mai de dorit decât bogăția; dacă a nu fi căsătorit e mai ușor decât a fi căsătorit; dacă a disprețui slava este cu mult mai plăcut și mai mulțămitor decât a umbla cu gura căscată după slavă; și dacă a nu se dezmiarda și îmbuibă cineva este mai de dorit decât a se tăvăli în dezmierdări, apoi și în cea de față mai mult are de partea sa cel ce nu este pironiți de cele de aici. Și nu mai spun că acela, măcar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuși are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijină; iară acesta, măcar de

s-ar bucura de mii de dezmierdări, are totuși în sine frica viitorului care îl încurcă și-i tulbură plăcerile. De altminteri nici acesta nu este un mijloc de osândă nebăgat în seamă, după cum și cealaltă se petrece cu cei ce cu adevărat sunt mulțamiți sufletește.

Dar împreună cu acestea mai este încă și o altă pricină de mare însemnătate. Și care este acea pricină? Că adică cele ale dezmierdărilor vieții nici când sunt nu se văd, fiind răsturnate de firea lucrurilor și de timp, iară celelalte nu numai că sunt, dar rămân încă și nestrămutate. Ai văzut că nu două sunt în loc de nimic, ci și trei, și patru, și zece, și douăzeci, și chiar mii am putea pune în loc de nimic? Și ca să cunoști aceasta și din pilde, apoi gândește-te la bogatul acela din evanghelie și la Lazăr, cum unul s-a bucurat de cele de acum, iar altul de cele viitoare. Apoi oare ți se pare că este unul și același lucru, a fi pedepsit în toată vremea, și a fi sărac o vreme scurtă? Este tot una a fi bolnav cu trupul cel stricacios, și a fi pârjolit veșnic într-un suflet nemuritor? A se încununa și a se dezmiarda întruna după acea boală scurtă, și a fi muncit veșnic după scurta mulțămire a acelor de acum? Și cine ar putea spune aceasta? Căci ce ai voi, bunăoară, să punem înainte, cățătimea, felurimea, rânduiala lui Dumnezeu, sortul pentru fiecare din acestea? Până când oare vei rosti graiuri de-ale buhailor de baltă, cari veșnic se tăvălesc prin mocirlă? Acestea nu sunt vrednice de oameni, ființe cuvântătoare, cari au suflet atât de cinstit și cari cu puțină osteneală pot câștiga cerurile.

Voiești poate a-ți dovedi și de aiurea că este acolo judecata cea înfricoșată? Apoi atunci deschide ușile conștiinței tale și privește pe judecătorul ce șade chiar în cugetul tău. Deci dacă chiar tu însuși te osândești, deși ești iubitor de sineți și nu suferi a te pedepsi cu o pedeapsă nedreaptă, dară Dumnezeu oare nu va avea cu atât mai mult grija celui drept? Oare nu va da el hotărârea sa cea nemitarnică pentru toate, ci va lăsa ca să se poarte toate la noroc și fără scop? Și cine ar putea zice aceasta? Nu este nimeni, ci și Ellinii, și varvarii, și poeții, și filosofii, și tot neamul omenesc împreună-glăsuiesc în acestea cu noi, deși poate nu la fel, căci unii zic că în iad ar fi oarecare judecată. Astfel deci lucrul este vădit și mărturisit de toți.

«Dar din ce pricină, zici tu, nu pedepsește aici?» Ca să se arate îndelunga lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea și ca să nu facă neamul nostru nemișcat, iar pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie să-i silească spre mântuire. Că dacă îndată ar fi pedepsit pentru păcate, cum s-ar fi mântuit Pavel, cum Petru, dascălii cei mai mari ai lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum Galatenii? Cum alții mulți? Pentru aceea tocmai nici nu pedepsește pe toți aici, ci numai pe unii dintre toți, și nici acolo nu-i pedepsește pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să miște și să deștepte și pe cei mai fără sim-

țire prin cei pe cari îi pedepsește, și prin cei pe cari nu-i pedepsește să-i îmboldească a dori cele viitoare.

Sau nu vezi și aici pedepsiți pe mulți, precum, de pildă, pe cei uciși sub dărâmurile turnului, pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor, pe cei dintre Corintheni cari s-au sfârșit printr-o moarte fără de vreme, din pricină că s-au împărțășit din sfintele Taine cu nevrednicie, pe Faraon, sau pe cei dintre Iudeii uciși de varvari, și pe mulți alții, și atunci, și acum, și neconținut? Precum și pe alții, cari au păcătuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, precum alții mulți? Toate acestea fac ca și pe cei ce sunt încredințați să-i deștepte spre cele viitoare, dar și pe cei leneși să-i facă mai sprinteni. „Că Dumnezeu, zice, este judecător drept, și puternic, și îndelung răbdător, și neaducând mânie în toate zilele” (Ps. 7, 12). Dar dacă noi rău folosim îndelunga lui răbdare, apoi va veni vremea când nici o clipă nu va mai răbda, ci îndată ne va pedepsi.

Deci să nu facem așa ca, pentru a ne dezmiarda o clipă aici – căci aceasta este viața de față – să ne atragem osândă pe veacuri nemărginite, ci să ne ostenim o clipeală, spre a ne dezmiarda și a ne încununa întruna. Nu vedeți că chiar și în lucrurile omenești așa fac cei mai mulți dintre oameni, că adică aleg puțină osteneală pentru o liniște și odihnă mai îndelungată, deși poate li se întâmplă cu totul dimpotrivă? Că, de pildă, aici este de multe ori cumpănire între osteneli și câștig, dar de multe ori și dimpotrivă, căci, de pildă, ostenelile sunt nesfârșite, iară rodul este puțin, și de multe ori nici puțin; dar fiind vorba de Împărăția Cerurilor, cu totul altfel se întâmplă, căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea și mulțămirea este mare, este nesfârșită. Gândește-te bine. Plugarul muncește tot anul și tocmai pe la sfârșit de multe ori își pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale osteneli. Căpetenia și ostașul iarăși până la cea mai înaintată vârstă și-au petrecut viața în războaie și necazuri, și la urmă fiecare dintre dânșii se duce; însă unul, de pildă, împreună cu biruința și-a pierdut și viața, iară celălalt este mai sărac decât toți săracii.

Deci ce răspuns vom avea, spune-mi, dacă în cele trupești noi alegem mai bine cele grele și ostenitoare, pentru ca apoi să ne odihnim puțin, sau nici puțin – fiindcă nădejdea este cu îndoială – iar în cele duhovnicești facem cu totul dimpotrivă, și astfel ne atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

Pentru aceea vă rog pe voi toți a vă deștepta – deși poate târziu – din această moliciune și nesimțire. Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în vremea aceea, nici fratele, nici tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul, nimeni, ci de vom fi descoperiți din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult, de pildă, plângea bogatul acela din evanghelie și ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Ci ascultă ce spunea Avraam: „Prăpastie s-a întărit între voi și între noi, ca cei ce vor voi să treacă de aici către voi, să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă” (Lc. 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe

celelalte ca să le împrumute puțin untdelemn pentru candelile lor? Însă ascultă și pe acelea ce spun: „Nu cumva să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă” (Mt. 25, 9), așa că nimeni nu a putut să le bage în cămara de nuntă.

La acestea gândindu-ne și noi, să ne îngrijim de viața noastră. Oricâte osteneți ai spune, și oricâte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunătățile viitoare. Pune înainte, de voiești, foc, și fier, și fiare sălbatice, ba chiar și mai grozave, și totuși, față de muncile acelea nu sunt nici măcar ca o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, se fac chiar ușoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare a se lupta și cu mărimea și cu îndelungarea muncilor – pe când nu tot așa se petrece și cu cele viitoare, ci amândouă acestea, adică îndelungarea și covârșirea merg împreună, atât în cele bune, cât și în cele mahnicioase.

Deci pe cât mai este vreme, „să întâmpinăm fața lui întru mărturisire” (Ps. 104, 2), ca astfel să-l vedem atunci pe dânsul blând și liniștit și ca să scăpăm de acele puteri amenințătoare. Nu vezi pe ostașii cari slujesc aici pe cei ce stăpânesc, cum târăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaogă și lumânări aprinse, cum taie mădulările? Dar toate acestea sunt jucării și de râs față de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt vremelnice, iară acolo nici viermele nu se sfârșește, nici focul nu se stinge, căci atunci și trupul va fi nestrăicios.

Dar să nu fie, iubiților, ca noi să cunoaștem acestea din cercare, ci acele grozăvii să ne fie de-ajuns numai a le grăi, și nici să fim dați muncitorilor acelora, ci aici să ne cumințim. Câte nu vom grăi atunci, învinovățindu-ne pe noi înșine? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scânci? Dar cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva după ce corabia s-a stricat și s-a cufundat, și nici doftorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe ori vor spune că «trebuia să facem cutare sau cutare», însă toate vor fi în zadar. Noi trebuie a grăi toate și a face numai cât sunt nădejdi de îndreptare, dar când nu mai suntem deloc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, este de prisos a mai grăi. Căci și Iudeii vor zice atunci: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului” (Mt. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi și nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuia să grăiască așa, nu au grăit.

Deci ca nu cumva și noi să pătimim așa pentru petrecerea noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel înaintea Divanului lui Hristos cu îndrăzneală să stăm, de care fie a ne învrednici cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA 8

„Că știm că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri.” (2 Cor. 5, 1)

Iarăși le deșteaptă buna lor voire prin aceea că le pune înainte multe ispite, fiindcă era firesc ca în lipsa lui dânsii să se facă mai slabi în a le suferi. Deci ce spune el? «Nu trebuie a ne minuna, zice, că pătimim rele, și nici să ne tulburăm, căci multe foloase tragem noi de aici». A spus și cele dinainte, că, de pildă, noi purtăm moartea lui Iisus și că avem cu noi cea mai mare dovadă a puterii lui, după cum zice: „ca mulțimea puterii să fie a lui Dumnezeu”, și că înfățișăm o dovadă lămurită a învierii: „ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor”. Dar fiindcă o dată cu acestea a spus că și omul cel dinlăuntru se face astfel mai bun: „ci de s-ar și strica omul nostru cel dinafară, zice, dar cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi”, arătând iarăși cât de folositor este a fi alungați și prioniți, la urmă adaogă zicând că atunci când îndeobște se întâmplă aceasta, atunci miile de bunătăți vor răsări celor ce au suferit. «Ca nu cumva, zice, auzind că omul tău cel dinafară se strică, să te întristezi, apoi află că atunci când numaidecât se petrece aceasta, tu trebuie să te bucuri, căci vei ajunge la cele mai bune sfârșituri. Așa că nu numai că nu trebuie a te întrista că trupul ți s-a vătămat în parte acum, ci încă chiar să cauți vătămarea și stricarea lui în totul, fiindcă aceasta mai cu seamă te duce la nestrăciune».

Pentru care a și adăogat: „Că știm că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri”. Deci fiindcă iarăși a adus vorba despre înviere, în care mai ales boleau acești Corintheni, apoi ia mai dinainte în ajutorul său și judecata ascultătorilor, și astfel o și pune înainte, însă nu la fel cu cele spuse înainte, ci plecând ca de la alt subiect – căci de acum erau îndreptați, și zice: „Știm că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidi-

re de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri”. Unii sub numele de «casă» înțeleg lumea aceasta, dară eu mai curând aş crede că se face vorbire aici de trup. Dară tu te gândește cum apostolul și prin numirile acestea arată că mai mari sunt cele viitoare decât cele de acum, Căci spunând «cea pământească» a pus îndată în față pe cea „vecinică în ceruri” – fiindcă numirea de «cort» de multe ori arată nestatornicia. Pentru aceea și zice: „În casa părintelui meu multe lăcașuri sunt” (In. 14, 2). Dar dacă aiurea numește locul de odihnă al sfinților corturi, apoi nu a zis simplu «corturi», ci cu adaos, fiindcă nu a zis «ca să fie primiți în corturile lor», ci „în veciniciile corturi” (Lc. 16, 9). Zicând apoi „nefăcută de mână”, a dat a înțelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? Nicidecum, însă el aici face vorbire sau de casele cele făcute de mână, sau dacă nu de aceasta, apoi a numit trupul cel nefăcut de mână casă a cortului celui veșnic. El nu a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.

„Că în aceasta și suspinăm, lăcașul nostru cel din ceruri a îmbrăca dorind” (2 Cor. 5, 2). Care cort, spune-mi? Trupul cel nestricăcios. Și pentru ce suspinăm acum? Pentru că acel trup este cu mult mai bun. Zice că acel trup este din cer pentru nestricăciunea lui – căci prin această numire el arată darul trimis din ceruri, iară nicidecum trupul. Deci nu numai că nu trebuie a ne mâhni pentru ispitele noastre din parte, ci încă a căuta și întregimea în aceste ispite, ca și cum ar zice: «suspini că ești prigonit, că îți este trupul acesta, adică omul cel de dinafară, atât de ticăloșit; dar suspină mai ales că aceasta nu se întâmplă cu toată grozăvia, și încă nici se strică cu totul». Ai văzut cum a întors vorba la cele dimpotrivă, arătând că pentru acestea trebuie a suspina, fiindcă nu s-au desfășurat în întregimea lor, ci numai în parte. Pentru aceea la urmă nici nu-l mai numește pe trup cort, ci lăcaș; și cu drept cuvânt – fiindcă cortul se dărâ-mă ușor, pe când lăcașul cel ceresc rămâne întruna.

„Dacă și după ce ne vom dezbrăca¹, nu ne vom afla goi” (2 Cor. 5, 3), zice; adică măcar de vom și lepăda trupul, totuși acolo nu ne vom înfățișa fără trup, ci împreună cu același trup făcut nestricăcios. Unii zic – ceea ce mai ales trebuie a fi încuviințat – „că și dacă vom fi îmbrăcați, nu goi ne vom afla. Pentru ca nu cumva, auzind de înviere, toți să se facă îndrăzneți, apoi și zice: „că și dacă vom fi îmbrăcați”, adică și dacă vom lua nestricăciunea și trup nestricăcios, totuși „nu ne vom afla goi” de slavă și de siguranță – ceea ce și în întâia Epistolă zicea, că „toți vom învia, însă fiecare întru a sa rânduială”, și „sunt trupuri cerești și trupuri pământești” (1 Cor. 15, 23 și 40). Învierea va fi

¹ La Sf. Ioan Hrisostom în acest stih este întrebuințat verbul ἐκδύομαι, în participiu: ἐκδυσόμενοι, – *fiind dezbrăcați*, iar în cursul explicărilor întrebuințează participiul verbului ἐνδύομαι – ἐνδυσόμενοι, *fiind îmbrăcați*.

obștească pentru toți, iar slava nu va mai fi obștească, ci unii în cinste, iară alții întru necinste, unii întru Împărăția Cerurilor, iară alții vor învia spre osândă. Tot aceasta a arătat-o și aici, zicând: „că și dacă vom fi îmbrăcați, nu goi ne vom afla”.

„Că cei ce suntem în cortul acesta suspinăm, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm” (2 Cor. 5, 4). Aici iarăși cu desăvârșire și într-un chip foarte lămurit a închis gurile ereticilor, arătând că nu se vorbește cum s-ar întâmpla pentru trupul acesta și celălalt, ci pentru stricăciune și nestricăciune. «Nu suspinăm, zice, ca să scăpăm de trup, căci de acesta nici nu voim a ne dezbrăca – ci voim a ne slobozi de stricăciunea cea dintru dânsul»; pentru care și zice: „nu voim să ne dezbrăcăm de trup, ci să ne îmbrăcăm în el cu nestricăciunea». Mai departe apoi și tâlcuiește aceasta: „ca ce este muritor (stricăcios) să se înghită de viață”, zice. Fiindcă la mulți se părea greu lucru a se lepăda de trup, iară el se împotrivea hotărârilor celor mulți, zicând că suspinăm și nu voim să ne dezbrăcăm de dânsul, putând a i se răspunde: «Apoi dacă sufletul despărțindu-se de trup pătimește de acestea și se văicărește, cum de tu spui că noi suspinăm fiindcă nu ne despărțim de trup?» – apoi ca nu cumva să i se răspundă de acestea, iată că el pare că le zice: «Nici eu nu spun aceasta, zice, că de aceea suspinăm, ca să-l lepădăm, fiindcă nimeni nu se lepadă de el fără mâhnire, după cum de altfel și despre Petru zice Hristos, că „te vor încinge și te vor duce unde tu nu voiești” (In. 21, 18), ci că să ne îmbrăcăm cu nestricăciunea dată lui. Că ceea ce îngreuiază trupul nostru nu este doar că el este trup, ci că suntem îmbrăcați cu un trup muritor și supus patimilor; aceasta deci este care ne și pricinuieste întristarea. Deci viața venind, mistuie numai stricăciunea trupului, iară nu trupul. «Și cum s-ar întâmpla aceasta?» zici tu. Dar nu cerceta, căci Dumnezeu este care face. Nu cerne lucrul în zadar. Pentru aceea tocmai a și adăogat: „Iară cela ce au făcut pre noi spre aceasta Dumnezeu este” (2 Cor. 5, 5). De aici el ne arată că acestea sunt hotărâte de la început de Sus. «Nu doar acum i s-a părut așa, ci încă de la început ne-a plăzmuit pe noi din pământ, cum și pe Adam l-a făurit; însă nu l-a făurit pentru ca el să moară, ci încă să-l facă și nemuritor. După aceea, arătând că lucrul este adevărat și dând dovada cuvenită, a adăogat îndată: „Carele au și dat nouă arvuna Duhului”. Căci și atunci ne-a plăzmuit spre aceasta, și acum tot spre aceasta ne-a pregătit prin botez, iar pentru aceasta ne-a dat nu mică cheazășie, ci pe Duhul Sfânt. Neconținut el numește faptul arvună, voind a arăta pe Dumnezeu ca datornic al tuturor, și de aici să-și făurească cuvântul vrednic de crezut chiar și pentru cei mai tâmpi.

„Îndrăznind dar pururea, și știind” (2 Cor. 5, 6). Cuvântul „îndrăznind” este zis în legătură cu prigonirile, cu uneltirile și cu necazurile pe care le îndurau întruna, ca și cum pare că le-ar fi zis: «Te alungă pe tine cineva, te prigonește,

te răpune? – să nu cazi, căci pentru tine se face totul; nu te teme, ci îndrăznește. Că ceea ce te face ca să suspini și să fii trist, fiindcă adică slujești stricăciunii, aceasta o răpune, sau mai bine zis o ridică din mijloc și iute te scapă de această robie». Pentru care și zice: „îndrăznind dar pururea”, nu în liniște, ci în scârbe și necazuri, „și știind că, petrecând în trup, depărtați suntem de la Domnul. Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere, nădăjduim și binevoim mai vârtos a fi depărtați de trup, și să petrecem cu Domnul” (2 Cor. 5, 7. 8). Ceea ce este mai mare și mai însemnat decât toate a pus-o tocmai la urmă; căci a lua nestricăciunea cea împreună cu Hristos este cel mai mare bun.

Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Cel ce vă războiește și vă răpune nu stinge viața voastră. Nu te speria, ci îndrăznește, deși ești ostenit cu totul. Căci nu numai că te scapă de stricăciune și de greutate, ci încă te și trimite iute către Domnul». „Știind că, petrecând în trup, depărtați suntem de la Domnul, nădăjduim și binevoim mai vârtos a fi depărtați de trup, și să petrecem cu Domnul”. Ai văzut cum, ascunzând cele triste, adică numirea morții și a sfârșitului, în locul lor a pus pe cele mai mult dorite, numindu-le călătorie către Domnul, și cele ce se par plăcute – cele a le vieții – lăsându-le la o parte, le-a numit de la cele triste, spunând că viața aceasta de aici este depărtare de la Domnul? Acestea le-a spus pentru ca nimeni nici să se creadă mulțumit și fericit cu cele de acum, ci încă să se și îngreuieze, și nici urmând a se sfârși, să se împuțineze, ci încă să se și bucure, ca unul ce merge către mai mari bunătăți. Apoi, ca nu cumva să zică cineva, auzind că ne înstrăinăm de la Domnul, «Dar pentru ce zici acestea, că suntem oare depărtați de la dânsul fiind aici pe pământ?» – iată că el din capul locului a îndreptat aceasta, zicând: „Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere”. Adică îl știm, îl cunoaștem pe dânsul și aici, însă nu atât de lămurit. Ceea ce spune și aiurea, zicând: „ca prin oglindă, în ghicitură”. „Nădăjduim și binevoim”. Vai, unde a dus el vorba: la dorința de moarte, arătând ca plăcut ceea ce este greu și de nesuferit, și ca neplăcut și de nesuferit ceea ce este plăcut. Căci cuvintele „binevoim” înseamnă „dorim”. Și ce dorim? „Să fim depărtați de trup și să petrecem cu Domnul”, zice.

Aceasta o face apostolul pururea, ceea ce am arătat și mai nainte, întorcând vorba celor ce-i grăiau împotriva înspre cele potrivnice. „Pentru aceea ne și nevoim, zice, ca ori petrecând, ori depărtați fiind, plăcuți lui să fim” (2 Cor. 5, 9). «Ceea ce se cere, aceasta este, zice; chiar acolo de am fi, sau chiar și aici, noi să trăim după voia lui; acesta este lucrul de căpetenie. Așa că tu și ai Împărăția Cerurilor încă de aici fără cercare». Apoi ca nu cumva, ajungând într-o astfel de dorință, să se împuțineze iarăși față de întârzierea ducerii, el de aici le și dă cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților. Și care este acela? A fi plăcuți lui Dumnezeu. Nici a pleca de aici cum s-ar întâmpla nu este ceva bun, ci a fi lăudat, a fi încuviințat, prin care și se face bună acea plecare; și nici a ră-

mâne aici cum s-ar întâmpla este ceva greoi, ci numai a se împotrivi cineva voii lui Dumnezeu. Așadar să nu-ți închipui că este de ajuns numai călătoria din acest trup, fiindcă pretutindeni este trebuință de virtute. După cum atunci când a spus de înviere nu ne-a lăsat numai a nădăjdui în ea, ci a spus: „Dacă și după ce ne vom îmbrăca, nu ne vom afla goi”, tot așa și acum, arătând acea călătorie, ca nu cumva să-ți închipui că aceasta îți este de ajuns pentru mântuire, a adăugat că trebuie a fi plăcuți lui Dumnezeu.

Apoi, fiindcă până acum a îndemnat pe ascultători de la multe bunătăți puse înainte, mai departe îi înfricoșează de la împrejurările supărăcioase pe care le raportează. Căci folosul se găsește și în câștigarea celor bune, precum și în fugirea de cele rele, ceea ce este gheena și Împărăția Cerurilor. A fugi de osândă are cea mai mare putere asupra cuiva; că dacă paguba s-ar mărgini la a nu câștiga cele bune, negreșit că cei mai mulți ar suferi aceasta – însă când ajunge până și la a suferi rele, apoi atunci nu ar mai putea răbda. Trebuia ca pierderea împărăției cerurilor să fie socotită de dânșii ceva de nesuferit, însă pentru neputința celor mulți aceasta pare cu mult mai grozavă; și fiindcă nu atât dăruirea celor bune mișcă pe ascultătorul cel încăpățânat, pe cât amenințarea cu pedepsele, de nevoie era ca el să sfârșească vorba aici, zicând: „Pentru că noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos” (2 Cor. 5, 10). Apoi după ce a înfricoșat și a mișcat pe ascultători cu amintirea divanului lui Hristos, iată că nici aici nu a pus înainte numai cele rele fără cele bune, ci a amestecat cu acelea și oarecare plăcere, zicând: „Ca să ia fieștecăre cele prin trup, către carile a lucrat, ori bine, ori rău”.

Acestea spunând, și pe cei ce au avut izbânzi, însă au fost prigoșiți, îi împunicește cu nădejdi, și pe cei căzuți îi face a fi mai cu băgare de seamă prin frica ce le-o însuflă. Totodată a adeverit și cuvântul despre învierea trupurilor. «Nu se poate, zice, ca acela ce a slujit și unuia și altuia să rămână afară de toată răsplata, ci împreună cu sufletul cele rele vor fi pedepsite, iar cele bune vor fi încununate».

Dar unii dintre eretici zic că alt trup va învia. Cum, spune-mi? Adică altul a păcătuit și altul se pedepsește? Altul a avut virtuți, și altul se încununază? Dar atunci ce veți putea spune lui Pavel, care zice: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm”? Cum apoi, ceea ce este stricăcios, ceea ce este muritor, va fi înghițit de viață? El nu a zis doar: «Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritor de trupul cel nemuritor», ci „pentru ca cel muritor (stricăciunea) să se înghită de viață”. Dar aceasta numai atunci se petrece, când va învia același trup; dacă însă îl lași pe acesta și-ți făurești un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci rămâne aceeași. Pentru aceea nu se petrec lucrurile așa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adică trupul, să se îmbrace într-un nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iar atunci în aceea;

și pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățișa atunci, fiindcă altminteri nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. „Nu poate stricăciunea pre nestricăciune a moșteni” (1 Cor. 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nestricăciunea? Ci dimpotrivă, stricăciunea este înghițită de viață și, prin urmare, viața biruiește pe stricăciune, iar stricăciunea pe viață niciodată. Că după cum ceara se topește de foc, iar dânsa niciodată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot așa și stricăciunea se topește de nestricăciune și pierе, iară aceasta nu poate niciodată a o stăpâni pe aceea.

¹Să ascultăm deci glasul lui Pavel, care zice că „noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos” și să zugrăvim acel divan, și să ni-l închipuim că ne stă de față acum și ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când Pavel, fiindcă vorba îi era despre necazuri și nu voia ca iarăși să-i mai întristeze și cu aceasta, nu a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că „va lua fieștecăre duple cum a lucrat”, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel divan ne stă de față și fiecare să-și întrebe conștiința lui, și chiar să-și închipuie pe judecător că este de față, și că totul se descoperă și se aduce la mijloc. Căci nu urmează ca noi să stăm de față cum s-ar întâmpla, ci ni se vor și descoperi faptele. Așadar, nu v-a pălit obrazul de rușine? Așadar, nu v-ați spăimântat? Deci dacă acum, când încă faptul nu se desfășoară înaintea noastră, ci numai ni l-am închipuit în cugetul nostru, și încă ne prăpădim din pricina conștiinței noastre – apoi ce vom face atunci, când acel divan va sta de față, când întreaga lume va fi de față, când vor sta acolo îngeri și arhangheli, când și celelalte stăpânii și puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază și cutremur? Ce vom face când vor suna trâmbițele cele neîntrerupte, glasurile acele nesfârșite? Căci chiar de nu ar fi gheena, totuși a fi lepădat de la acea strălucire și a se depărta necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând Împăratul și cei împreună cu dânsul, și fiecare știindu-și lipsa lui, nu atâta simțim plăcere din privirea strălucirii, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtășim cu nimic din pofala ce se desfășoară primprejurul lui – apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că este mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelei cete, de a nu se învrednici de slava cea negrăită, de a fi aruncat departe de frumusețea aceea și de bunătățile cele nepovestite? Când apoi și întuneric va fi, și scrâșnirea dinților, și legături nedezlegate, și viermele cel neadormit, și foc nestins, și scârbă, și amărăciune, și limbi fripte din pricina aceluia foc, precum, de pildă, a aceluia bogat din evanghelie; când ne vom tângui și nimeni nu ne va auzi, când vom suspina și vom răcni din pricina rănilor, și nimeni nu ne va avea în băgare de

¹ *Partea morală. Despre înfricoșata judecată (Veron).*

seamă, și peste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâie – apoi cum vom socoti pe cei ce se găsesc astfel? Dar ce ar putea fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar putea fi mai de jelit?

Că dacă, intrând într-o temniță și văzând pe unii nespălați, pe alții legați și topiți de foame, pe unii închiși la întuneric, ne cutremurăm și ni se împuținează inima de frică și apoi facem toate spre a nu cădea și noi acolo; dar când vom fi trași și băgați în temnițele gheenei, în acele locuri de munci, ce ne vom face oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fier, ci de foc care nu se stinge niciodată. Și nici cei ce vor fi atunci de față nu vor fi de o cinste cu noi – pe cari trebuia a-i îmblânzi de multe ori – ci îngeri, la cari nu ne-ar fi slobod nici măcar a ne uita, fiind grozav de înfuriați pentru cele cu care noi am batjocorit pe Stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugămintă, pe alții dând bani, pe alții altele, și astfel aducând o mângâiere oarecare celor osândiți, ci toate vor fi acolo neiertate; căci chiar Noe de ar fi, sau Iov, sau Daniil, și nu ar îndrăzni a spune ceva văzând pedepsiți pe ai lor. Fiindcă chiar milostivirea cea de la fire atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla a vedea oameni buni și drepti ca părinți ai unor copii stricați și răi, precum și pe niște copii buni ca fii ai unor părinți răi și stricați. Așa că plăcerea și mulțămirea sufletească va fi curată atunci și cei ce se vor bucura de bunătățile cele nepieritoare nu vor fi întru nimic mișcați prin milostivire, ba încă zic că această milostivire va fi cu totul stinsă, și împreună cu Stăpânul vor fi și dânșii îngrețoșați și smintiți de faptele celor mai de aproape ai lor. Că dacă niște oameni cum s-ar întâmpla, și încă disprețuiesc pe copiii lor când îi văd răi, și chiar se leapădă de înrudirea cu dânșii, apoi cu atât mai mult dreptii atunci.

Prin urmare, nimeni să nu nădăjduiască cele bune dacă nu a făcut ceva bine, măcar de ar avea mii de strămoși drepti și buni. „Ca să ia fieștecăre după cum a făcut, zice, ori bine, ori rău”. Aici mi se pare că face vorbire și de cei ce curvesc, îngrădindu-i cu frica de acolo, și nu numai pe aceia îi înfricoșează, ci și pe toți cei ce păcătuiesc.

Să ascultăm deci și noi. Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotrivește-te acelei poftă, și de îndată vei izbuti a o stinge. Chiar de ai voi să grăiești ceva urâcios, gândește-te la scrâșnirea dinților de atunci, și frica aceea îți va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpești avutul altuia, tu ascultă pe judecătorul care poruncește și zice: „Legați mâinile și picioarele sale și aruncați-l pre dânsul în întunerecul cel mai dinafară” (Mt. 12, 13) – și atunci vei arunca de la tine și această poftă. Sau de te îmbeți și te găsești veșnic în beție, tu ascultă pe bogatul din Evanghelie zicând: „Trimite pre Lazăr să-și întingă vârful degetului său în apă și să-mi răcorească limba mea” (Lc. 16, 24) – și atunci vei fugi de patimă. Iar de cumva îți place a te dezmiarda în desfătări, tu gândește-te

bine la groaza și neliniștea de acolo și nici prin minte nu-ți va mai veni asemenea poftă. Sau de cumva ești poate aspru și crud, adu-ți aminte de acele fecioare, ale cărora candelă stingându-se, au fost scoase afară din camera cea de nuntă, și atunci iute te vei face iubitor de oameni. Dar poate că ești leneș și trândav? Apoi atunci gândește-te la cel ce a ascuns talantul, și te vei face mai iute decât focul. Poate că te roade pofta de avutul aproapelui? Ei, apoi gândește-te la viermele cel neadormit, și cu ușurință vei depărta de la tine această boală și toate cele bune le vei face. Că doară nu ni s-a poruncit nimic greu și nici cu neputință a împlini. Deci cum de ni se par nouă grele cele poruncite? Negreșit că din pricina trândăviei noastre. După cum când suntem treji, până și cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi ușoare și cu înlesnire, tot așa și când suntem în trândăvie, chiar și cele mai ușoare ni se vor părea grele și de nesuferit.

Toate acestea deci cugetându-le, să nu ne gândim la cei ce se dezmiardă în desfătări, ci la sfârșitul lor: aici adică îngrășarea sau buhăiala trupului și băligar de-ajuns, iară acolo viermele neadormit și focul cel veșnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârșitul lor: aici adică frică și spaimă, iar acolo legăturile cele nedelegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deșartă, ci la ceea ce se naște de aici: aici adică robie și prefăcătorii urâcioase, iar acolo pagubă de nesuferit și ardere veșnică. Dacă deci vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom șopti întruna poftelor noastre celor rele, grabnic vom scoate din noi dragostea de cele de acum, în același timp vom și aprinde în noi dorul de cele viitoare. Deci să aprindem în noi acel dor și să-l ațâțăm întruna. Că dacă numai gândirea la acele bunătăți – deși este cam întunecată – și încă ne aduce plăcere nespusă, apoi gândește-te ce fel de mulțămire ne va da înfăptuirea acelor bunătăți. Fericiți vor fi, și de trei ori fericiți, cei ce se vor bucura de acele bunătăți, după cum și cei ce vor lua cele dimpotrivă vor fi de jelit, ba încă de trei ori vrednici de jelit.

Deci iubiților, ca nu cumva să ne facem ca aceștia din urmă, ci precum cei dintâi, să voim mai bine virtutea, căci numai așa ne vom bucura și de bunătățile cele viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

*„Știind dar frica Domnului, pre oameni adevărim,
iară lui Dumnezeu arătați suntem; și nădăjduim că și
întru cugetele (conștiințele) voastre suntem arătați.”
(2 Cor. 5, 11)*

«Acestea deci știindu-le, zice, adică divanul acela înfricoșat, toate le facem, încât să nu dăm vouă pricină, nici de vreo piedică oarecare, nici de vreo bănuială oarecare mincinoasă împotriva noastră pentru niscaiva fapte vicleane». Ai văzut strășnicie a viețuirii și râvna unui suflet ce se îngrijește? «Că nu numai când am face ceva viclean, zice, am fi învinuiți, ci măcar de nu am face, însă am fi bănuiați că facem, și noi fiind stăpâni a lepăda bănuiala, disprețuim totuși orice dezvinovățire, apoi vom avea a da răspuns».

„Că nu iarăși învederați ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi” (2 Cor. 5, 12). Privește cum el întruna îndreaptă bănuiala ce li s-ar fi părut lor, că se laudă pe sine. Că nimic nu supără urechea ascultătorilor ca a spune cineva de dânsul lucruri mari și minunate. Deci fiindcă s-a văzut silit a veni cu vorba la această pricină, iarăși o îndreaptă, zicând «că aceasta pentru voi o facem, și nu pentru noi, ca astfel voi să vă mândriți, și nicidecum noi». Și nici acestea nu le-a spus el în bobote, ci pentru apostolii cei mincinoși; pentru cari a și adăogat: „ca să aveți (prilej) spre cei ce se laudă în față, iar nu în inimă”. Ai văzut cum i-a depărtat de la aceia și i-a tras către dânsul, dovedind că chiar acești Corintheni doreau de a avea oarecare prilej prin care să poată grăi pentru dânsii și să-i dezvinovățească de cele pentru care îi învinovăteau? «Nu pentru ca noi să ne lăudăm, zice, grăim vouă acestea, ci pentru ca voi să grațiți în slobozenie pentru noi» – ceea ce mărturisește marea lui dragoste pentru dânsii – «și nu pentru ca voi să vă mândriți cum s-ar întâmpla, ci pentru ca să nu vă rătăciți». Aceasta însă nu o spune pe față, ci în alt chip, și cu mult mai blând își mânuiește vorba, fără însă să lovească pe aceia, zicând: „Ca să aveți prilej de a vă mândri spre cei ce se laudă în față”.

Și nici chiar aceasta nu poruncește a o face cum s-ar brodi, nefiind nici o pricină, ci atunci când aceia se vor truși, căci apostolul pretutindeni caută timpul priincios. O face aceasta nu spre a se arăta pe sine strălucit, ci pentru ca pe aceia să-i facă a conteni cu purtarea lor cea fără rânduială și vătămătoare ucenicilor.

Dar ce va să zică „în față”? Adică în lucrurile cele văzute, în cele făcute pentru ochii lumii. Căci de acest fel erau apostolii cei mincinoși, cari pe toate le făceau pentru iubirea de cinstiri, iară înlăuntru erau goi cu desăvârșire; cari aveau evlavie numai în față, părând cinstiți, iară în lucrurile cele bune fiind în totul pustii.

„Că ori de ne răpim cu mintea, lui Dumnezeu (pentru Dumnezeu o facem), ori de suntem întregi la minte, vouă (pentru voi o facem)” (2 Cor. 5, 13). «Chiar dacă vom grăi vouă ceva mare – ceea ce el numește extaz sau răpire cu mintea, ceea ce și aiurea o numește *afrosini* sau necumințenie – aceasta o facem pentru Dumnezeu, ca nu cumva voi, crezându-ne proști, să ne disprețuiți și să vă pierdeți, și măcar de v-am spune ceva cumpătat și smerit, pentru voi o facem, ca să vă învățați a fi smerit-cugetători». Sau că spune și aceea «că, dacă cineva ne crede pe noi ieșiți din minți, noi cerem plata de la Dumnezeu, pentru care și suntem bănuți de așa ceva; iar de ne crede întregi la cuget, apoi atunci bucure-se și el de întreagă-cugetarea noastră». Sau și altminteri: «Zice cineva că suntem smintiți? Pentru Dumnezeu suntem așa». Pentru care și adaogă:

„Că dragostea lui Hristos ne ține, judecând noi aceasta” (2 Cor. 5, 14), căci «nu numai frica de cele viitoare, zice, dar și cele petrecute nu ne lasă a fi trândavi, sau a dormita, ci ne ațăță și ne împing către ostenele cele pentru voi». Și care sunt oare cele petrecute? „Că de au murit unul pentru toți”, zice, „iată dară că toți au murit”. Prin urmare, s-au petrecut acestea fiind cu toți pierduți. «Dacă nu ar fi murit cu toții, nu ar fi murit nici el pentru toți. Că aici sunt pricinile mântuirii noastre, și nicidecum acolo». Pentru aceea și zice: „Că dragostea lui Hristos¹ ne ține”, și nu ne lasă a ne liniști. Căci este cea mai de pe urmă ticăloșie, și mai grozavă decât însăși gheena, ca după ce dânsul ne-a arătat atâta dragoste, să se găsească unii cari nu au lucrat nimic chiar după o astfel de îngrijire din parte-i. Că mare este covârșirea dragostei lui, că a și murit pentru lumea întreagă și că, găsindu-se această lume în asemenea stare nenorocită, el a primit a muri».

„Ca ceia ce viază să nu mai vieze loruși, ci celui ce au murit pentru ei și au înviat” (2 Cor. 5, 15). «Deci dacă noi nu trebuie a viețui pentru noi, nu vă tulburați, zice, nici vă neliniștiți când vin asupra voastră primejdii și supărări». Dar apoi el pune înainte și un cuget neîndoielnic, prin care arată că lucrul acesta este din datorie. «Că dacă noi trăim, pentru dânsul murind, zice, apoi

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom se zice „că dragostea lui Dumnezeu ne ține”.

lui îi datorăm că trăim; pentru dânsul viem». Și se pare că ceea ce el spune este una și aceeași; dar dacă cineva ar cerceta cu scumpătate, ar găsi două idei aici: că pentru dânsul viem și, pe de altă parte, că el a murit pentru noi, dintre care este de-ajuns chiar numai una spre a ne face răspunzători; dar când sunt încă amândouă, poți pricepe cât de mare este datoria. Dar mai bine zis, sunt chiar trei: adică și pârga sau începătura pentru tine a înviat, și la ceruri s-a înălțat, pentru care a și adăogat: „celui ce au murit pentru noi și au înviat”.

„Încât noi de acum pre nimenea știm dupre trup” (2 Cor. 5, 16). Că dacă toți au murit și toți au înviat – și au murit astfel întrucât îi osândise tirania păcatului, și au înviat prin baia nașterii din nou și înnoirii Duhului Sfânt – cu drept cuvânt zice că „pre nimenea știm dupre trup”. Căci ce este dacă și sunt în trup? Dar viața aceea trupească a pierit, s-a nimicit, și ne-am născut de Sus, din Duhul sau prin Duhul, și deci știm o altă viață, și o altă stare, adică pe aceea din ceruri. Și iarăși arată pe Hristos căpetenie chiar a trupului, pentru care a și adăogat: „iar de am și cunoscut pre Hristos dupre trup, dar acum nu-l mai cunoaștem”. Deci ce, spune-mi, a lepădat el oare trupul și acum nu mai este împreună cu trupul? Să nu fie una ca aceasta, căci și acum este în trup. „Că acest Iisus, zice, carele s-au înălțat de la voi la ceruri, așa va veni” (Fap. 1, 11). „Așa”. Adică cum? În trup, împreună cu trupul. Deci cum de spune „iar de am și cunoscut pre Hristos dupre trup, dar acum nu-l mai cunoaștem”? Zicerea «a fi în trup», spusă pentru noi, oamenii, înseamnă a fi în păcate, iar «a nu fi în trup» va să zică a nu fi în păcate; pe când zisă pentru Hristos înseamnă a fi întru pătimirile de la fire, precum: a fi în sete, a fi în foame, în osteneală, în dormire. „Că păcat nu au făcut, zice, nici vicleșug nu s-a aflat în gura lui” (1 Pt. 2, 22). Pentru care și zicea: „Cine din voi mă vădește pre mine pentru păcat?” Și iarăși: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, și întru mine nu are nimic” (In. 8, 46; 14, 30). A nu fi însă Hristos în trup înseamnă a scăpa până și de trebuințele cele de la fire, iară nicidecum a nu fi în trup. Căci cu acest trup va veni să judece lumea, avându-l întreg și nepătimitor. Către care și noi vom păși, făcându-se trupurile noastre asemenea cu trupul slavei lui.

„Deci de este cineva în Hristos, zidire nouă este” (2 Cor. 5, 17). Fiindcă până acum i-a îndemnat la virtute de la dragostea lui Dumnezeu către noi, la urmă îi îndeamnă chiar de la înseși faptele petrecute. Pentru aceea a și adăogat: „Deci de este cineva în Hristos, zidire nouă este”. Dacă cineva a crezut întru el, zice, a venit într-o altă făurire, căci de Sus s-a născut, prin Duhul. Așa că și pentru aceasta, zice, suntem datori a via întru dânsul, nu numai că nu mai suntem ai noștri, și nu numai că el a murit pentru noi, nu numai că a înviat pârga sau începătura noastră, ci pentru că am venit și întru o altă viață. Privește câte cuvinte de îndreptare spre a vieții bine ne-a pus înainte. Pentru aceea și vindecarea sau îndreptarea răului el a însemnat-o cu un nume obișnu-

it, ca astfel să arate marea schimbare și prefacere. După aceea, adăogind mai departe cele spuse și arătând cum sunt zidire nouă, zice: „cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi”. Care cele vechi? Adică păcatele, zice, necucerniciile, sau în sfârșit și toate cele Iudaice; sau, mai bine zis, și acestea, și acelea. „Iată toate s-au făcut noi”.

„Iar toate de la Dumnezeu” (2 Cor. 5, 18). Așadar, nimic este de la noi, căci și iertarea păcatelor, și înfierea, și slava aceea negrăită de la dânsul se dă. Ne îndeamnă, așadar, nu numai de la cele viitoare, ci și de la cele de acum. Căci gândește-te: a zis că vom învia, că vom trece în nestrăciune și că vom avea acolo locuință veșnică; dar fiindcă cele de acum au mai mare putere de îndemn decât cele viitoare pentru cei ce nu cred în aceste adevăruri, după cum trebuie a crede, apoi el le arată câte au și primit, și cine erau mai înainte. Deci ce fel erau când au primit aceste bunătăți? Morți cu toții, după cum și zice: „că toți au murit” și că „pentru toți au murit”, așa că pe toți îi iubea deopotrivă, deși erau învechiți și îmbătrâniți în rele. Dar iată și suflet nou – căci s-a curățit – și trup nou, și slujire a lui Dumnezeu nouă, și făgăduințe noi, și Legământ, și viață, și masă, și îmbrăcăminte – și, în scurt, toate noi. Căci în locul Ierusalimului de jos am luat mitropolia (metropolă) cea de sus, și în locul templului celui văzut și simțit vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur, botezul; în loc de mană, trupul Stăpânului; în loc de apă din piatră, sânge din coastă; în loc de toiagul lui Moisi sau Aaron, crucea; în locul făgăduinței vechi, Împărăția Cerurilor; în loc de mii de preoți, un singur Arhiereu; în loc de miel necuvântător, Miel duhovnicesc. Acestea și de acestea judecând Pavel, zicea: „toate s-au făcut noi”. Dar toate acestea de la Dumnezeu sunt, prin Hristos și prin harul său. Pentru care a și adăogat: „Carele au împăcat pre noi luiși prin Hristos, și au dat nouă slujba împăcării”. Că de la dânsul avem toate bunătățile. Cel ce ne-a făcut prieteni, acela este pricina și a celorlalte pe care Dumnezeu le-a dat prietenilor săi. Că nu lăsându-ne vrăjmași ne-a răsplătit astfel, ci făcându-ne prietenii săi. Când eu zic că Hristos este pricina împăcării noastre cu Dumnezeu, numesc în același timp și pe Tatăl; precum și când zic că Tatăl a dat, numesc în același timp și pe Fiul. „Că toate printr-însul s-au făcut” (In. 1, 3), zice, așa că el este pricina și a acestor bunătăți. Căci nu noi am alergat la dânsul, ci el ne-a chemat pe noi. Cum ne-a chemat? Prin jertfirea lui Hristos. „Și au dat nouă slujba împăcării”. Aici iarăși arată vrednicia apostolilor, învederând ce fel de lucru mare li s-a încredințat și măreția dragostei lui Dumnezeu în același timp. Căci nu doară, fiindcă dânsii nu au ascultat de solumul care a venit, s-ar fi mâniat și i-ar fi lăsat la voia întâmplării, ci încă stăruiește rugându-i, și printr-însul, și prin alții. Deci cine nu s-ar minuna după dreptate de o astfel de îngrijire părintească? A fost jertfit Fiul, venind tocmai

spre împăcare, cel unu-născut, și nici așa Tatăl nu i-a îndepărtat pe cei ce l-au ucis, nici a zis: «Am trimis pe Fiul meu în solie, iară dâșii nu numai că nu au voit să asculte, ci încă l-au răstignit și l-au ucis; prin urmare, drept este a-i lăsa la voia întâmplării» – ci cu totul dimpotrivă, căci dacă dâșul s-a dus, apoi iată că lucrul său l-a încredințat nouă. „Și au dat nouă, zice, slujba împăcării”.

„Pentru că Dumnezeu era împăcând lumea luiși în Hristos, nesocotind lor greșalele lor” (2 Cor. 5, 19). Ai văzut dragoste care covârșește toată mintea, toată judecata? Căci cine era cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. «Dară, zici tu, a trimis pe Fiul, și nu a venit el». Pe Fiul a trimis, firește, dară nu numai Fiul ruga, ci împreună cu dâșul și printr-însul și însuși Tatăl. Pentru care și zicea că Dumnezeu era în Hristos împăcând luiși lumea, adică prin Hristos. Fiindcă a zis: „Carele au dat nouă slujba împăcării”, apoi îndreptează vorba, zicând: «Să nu credeți că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iară cel ce lucrează totul este Dumnezeu, cel ce a împăcat lumea cu sine prin unul-născut Fiul său». Și cum i-a împăcat cu sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai s-a făcut prietenul lor, ci încă s-a făcut prieten în chipul acesta. Cum? Lăsându-le păcatele, căci altfel nu era cu putință. Pentru care a și adăogat: „nesocotind lor greșalele”.

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toți am fi pierit. Dar cu toate acestea, atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că nu a căutat să-i pedepsească, ci încă să-i și împace cu dâșul; nu numai că le-a iertat păcatele, dar încă nici le-a mai socotit. Tot așa trebuie și noi a ierta vrăjmașilor, ca astfel să ne învrednicim și noi aceleiași iertări.

„Și punând întru noi cuvântul împăcării”. «Căci nici noi nu am venit, zice, ca să vă aducem ceva greu, ci ca să vă facem pe toți prieteni cu Dumnezeu. «Fiindcă pe mine nu m-au ascultat, zice, apoi stăruiți voi, rugându-i, până ce-i veți îndupleca». Pentru care a și adăogat: „Drept aceea, în locul lui Hristos vă rugăm, ca și cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi. Rugămu-vă în locul lui Hristos: împăcați-vă cu Dumnezeu”. Ai văzut cum a ridicat faptul, aducând pe Hristos ca făcând această rugămintă? Și încă mai mult, căci nu numai pe Hristos l-a adus, ci și pe Tatăl. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «a trimis Tatăl pe Fiul ca să îndemne, să roage și să mijlocească pentru firea oamenilor în locul său. Dar după ce acela a fost jertfit și s-a înălțat la ceruri, noi am primit solia în locul său; și în locul său, precum și în locul Tatălui vă rugăm. Atâta cinstește neamul omenesc, încât și pe Fiul l-a dat, știind că va fi jertfit, și ne-a făcut și pe noi apostoli pentru voi». Așa că după dreptate zicea apostolul aiurea: „toate sunt pentru voi” (2 Cor. 4, 15).

„Rugămu-vă în locul lui Hristos”, adică pentru Hristos, căci noi am luat lucrul în locul lui. Iar dacă ți se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă și cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Hristos, ci noi facem aceasta și în locul Tatălui». Pentru care a și adăogat: „Ca și cum Dumne-

zeu s-ar ruga prin noi”. «Nu numai prin Fiul se roagă, ci și prin noi cari am luat solia în locul lui. Să nu credeți, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuși Hristos vă roagă, însuși Tatăl lui Hristos prin noi». Și ce ar putea fi deopotrivă cu măreția faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăți făcând lor, și așa batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă și pe Fiul său l-a dat, ca printr-însul să ne împăcăm. Dar cei ce l-au primit, nu numai că nu s-au împăcat, ci încă l-au și ucis. Iarăși a trimis pe alți soli ca să-i roage, și aceștia fiind trimiși, el singur este carele cere și se roagă. Și ce anume cere? „Împăcați-vă cu Dumnezeu”. Și nu a zis «împăcați pe Dumnezeu cu voi», căci nu el este care dușmănește, ci voi, fiindcă Dumnezeu niciodinioară nu dușmănește. Și apărându-l ca pe un sol trimis, zice:

„Că pre cela ce nu au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut” (2 Cor. 5, 21). «Nu spun cele mai dinainte, că, de pildă, ați batjocorit, că cu nimic nu v-a nedreptățit, că v-a făcut bine, că nu a căutat răzbunare, că el cel dintâi vă roagă, deși el cel dintâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem în vedere acum. Dar oare nu ar fi drept a vă împăca cu dânsul, cel puțin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Și ce a făcut? „Că pre cel ce nu au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut”. Că dacă nimic alta nu ar mai fi făcut, fără numai aceasta, apoi poți pricepe cât de mare este faptul de-a da pe Fiul său pentru noi, cari l-am batjocorit. Acum însă a făcut lucruri mari, și împreună cu acestea, pe cel ce cu nimic nu a nedreptățit». Însă nu a spus chiar așa, ci ceea ce este cu mult mai mare și mai însemnat, aceasta a pus-o înainte. Și care anume? „Pe cel ce nu au cunoscut păcat”, zice, pe cel ce este însuși dreptatea, „păcat l-au făcut”, adică l-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos și a muri ca un blestemat. „Blestemat, zice, este cel spânzurat pre lemn” (Gal. 3, 13). Că a muri astfel este cu mult mai mare și mai însemnat decât a muri în chip obișnuit, ceea ce și aiurea dând a înțelege, zicea: „Ascultător făcându-se până la moarte, iară moarte de cruce” (Flp. 2, 8). Căci faptul acesta nu era în sine numai osândă și pedeapsă, ci și necinste. Și acum gândește-te singur câte ți-a dăruit. Mare lucru este, desigur, ca și păcătos fiind, să moară pentru cineva; dar când încă este și drept cel ce pătimește aceasta, și moare pentru păcătoși, și nu numai că moare, ci încă ca și un blestemat, și nu numai ca blestemat, ci încă și dăruindu-ne prin aceasta mari bunătăți pe care niciodată nu le-am așteptat – „ca să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul”, zice – apoi ce cuvânt și ce minte ar putea să înfățișeze acestea? «Că pe cel drept, zice, l-a făcut păcătos, ca pe cei păcătoși să-i facă drepti». Sau mai bine zis, nici numai aceasta nu a spus, ci ceva cu mult mai mare, căci nu a pus numai starea lucrului, ci însăși însușirea. Căci nu a zis: «l-a făcut păcătos», ci „l-a făcut păcat”, și nu numai pe cel ce nu a păcătuیت, ci chiar pe cel ce nu a cunoscut păcatul, ca și noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu. Că a lui Dumnezeu este aceasta, când nu din fapte, când nici o pată nu se va găsi pe ea, ci din har ne

îndreptătim, unde piere tot păcatul. Faptul că tot ce i-a fost hărăzit este de la Dumnezeu, nu lasă pe om a se îngâmfa, și în același timp îl face a cunoaște măreția dăătorului. Dreptatea cea dinainte era din lege și din faptele legii, iară aceasta este dreptatea lui Dumnezeu.

¹ Acestea deci cugetându-le, să ne temem de cuvintele de față mai mult decât de gheena; să ne sfiim de ele și să ne temem mai mult decât de împărăția lui Dumnezeu, și să nu credem că este lucru grozav a fi pedepsiți, ci a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi el pe noi, firește că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atât de nerecunoscători față de binefăcătorul nostru. Dacă chiar aici unii, având o femeie de care s'au îndrăgostit, de multe ori se omoară pe sineși fiindcă nu s-au învrednicit de dragostea ei, iar dacă s-au învrednicit, însă i-au greșit cu ceva, nu se mai cred vrednici de a trăi – apoi oare când noi batjocorim astfel pe bunul și iubitorul de oameni Dumnezeu, nu este drept a ne afunda singuri în focul gheenei? Să mai spun încă și ceva minunat, și poate multora de necrezut? Mai mare va fi mângâierea celui pedepsit după ce a întăritat atât de mult pe iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte și va iubi pe Stăpân după cum trebuie a-l iubi, mai mult chiar decât a celui ce nu va fi pedepsit. Și aceasta o putem vedea și din obișnuința de obște. Că cel ce a nedreptățit pe cel iubit de el, atunci numai este liniștit, când se învinovățește pe sine și ar pătimi ceva rău. După cum și David zicea: „Eu, păstorul, am păcătuit, și eu, păstorul, am făcut rău; iar aceștia, turma, ce au făcut? Facă-se mâna ta întru mine și întru casa tatălui meu” (2 Împ. 24, 17). Și când a pierdut pe Avessalom, cerea luiși cea mai de pe urmă osândă, deși nu era el cel ce nedreptățise, ci cel nedreptățit; dar fiindcă foarte mult iubea pe cel pierdut, și-a prelungit singur, sau mai bine zis s-a chinuit pe sine cu durerile sufletești, mângâindu-se prin acestea.

Deci și noi când greșim către cel ce nu trebuia a greși, să ne învinovățim singuri pe noi. Nu vedeți pe cei ce pierd pe copiii lor adevărați, că de aceasta se bat cu pumnii și își smulg părul capului, pentru că au parcă o mângâiere de a se pedepsi pe dânșii pentru cei iubiți? Deci dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiți de noi, și încă ne aduce o mângâiere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânșii au fost scârbiți – dar încă când noi suntem cei ce ațâțăm și batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va liniști pe noi faptul de a ne învinovăți și a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoială. Dacă cineva iubește pe Hristos precum trebuie a-l iubi, știe ceea ce eu spun acum, că și dacă l-ar ierta Hristos, el nu va putea răbda de a nu fi pedepsit – căci va suferi cea mai mare pedeapsă întărâtându-l pe dânsul.

¹ *Partea morală.* Despre slujirea sfinților, și pentru a nu iscodi cine este vrednic, ci pentru Dumnezeu a face aceasta către toți și de acolo a aștepta răsplata (*Veron*).

Și știu că multora li se pare de necrezut, dar totuși așa este precum am spus. Dacă deci iubim pe Hristos după cum trebuie a-l iubi, noi singuri ne vom pedepsi când păcătuim. Celor ce iubesc pe altul nu le este dezgustător de a pătimi ceva rău pentru că au întăritat pe cel iubit, ci dezgustător este de a întărita pe cel iubit. Chiar de este mâniat acesta și nu pedepsește, atunci mai cu seamă muncește, așa zicând, pe cel ce iubește – iar când i-ar cere răspuns de faptele lui, atunci mai mult încă va mângâia pe acesta.

Deci, iubiților, nu de gheena să ne temem atât de mult, pe cât a nu disprețui pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceea. Când el, fiind întăritat, își întoarce fața de la tine, și aceasta este mai rău decât orice, este mai greoi decât orice. Și ca să afli cât de grozav este acest fapt, gândește-te la ceea ce eu spun. Dacă cineva ar vedea pedepsit la moarte pe un om rău și tâlhar, iar el ar fi împărat, și pe fiul său cel iubit și unul-născut l-ar preda spre a fi jertfit, și împreună cu moartea ar lua de la cel osândit și pricina, strămutându-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pe cel osândit, ci încă să-l și izbăvească și de numele rău ce îl avea; apoi după aceasta ridicându-l la o vrednicie mare, iată că după scăparea lui și slava câștigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul – apoi dacă acela ar avea minte, oare nu ar voi mai bine să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzător de o așa de mare nerecunoștință?

Aceasta deci să o cugetăm și acum, și să suspinăm cu amar pentru cele cu care am întăritat pe binefăcătorul, și să nu ne îmbărbătăm că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult. Căci și printre oameni, când cineva, lovit fiind peste obrazul drept, dă spre lovire și pe cel stâng, mai mult se răzbună pe acela decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; și când, fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocorește, ci încă și binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori. Deci dacă chiar și printre noi oamenii, când sunt unii batjocoriți și suferă cu îndelungă răbdare, noi ne rușinăm de aceasta, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu, cei ce păcătuiesc trebuie a se rușina și a se sfii întru, deși poate nu pătimesc nici un rău. Căci la urmă tot dânsii, spre răul capului lor, își îngrămădesc asupra-le pedeapsa cea nepovestită.

Acestea dar cugetându-le, iubiților, să ne temem mai nainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta este miile de rele ce le-ai spune. Și nu numai să ne temem, ci să și fugim de păcat și să ne îngrijim a plăcea neconținut lui Dumnezeu, căci aceasta este Împărăția Cerurilor, aceasta viața, aceasta miile de bunătăți. Astfel deci ne vom învrednici și de Împărăția Cerurilor, și de bunătățile viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Și împreună-lucrând vă și rugăm, ca nu în deșert harul lui Dumnezeu să primiți voi. Că zice: în vreme primită te-am ascultat, și în ziua mântuirii am ajutat ție.” (2 Cor. 6, 1-2)

Fiindcă a zis că «Dumnezeu se roagă, și că noi suntem mijlocitori și ne rugăm, și că împăcați-vă cu Dumnezeu» – apoi ca nu cumva să cădem din nou, de aici ne îndeamnă, ne înfricoșează și ne ațâță, zicând: „Vă rugăm ca nu în deșert harul lui Dumnezeu să primiți voi”. «Nu pentru că ne roagă, zice, și a trimis mijlocitori, apoi de aceea să ne trândăvim; ci tocmai din această pricină să ne grăbim spre a plăcea lui Dumnezeu și să ne agonisim hrană duhovnicească», ceea ce și mai sus zicea: „că dragostea lui Dumnezeu ne ține”, adică strânge la un loc, ne împinge, ne silește. Deci ca nu cumva și după această îngrijire să cădem, și să nu arătăm nimic bun, și să cădem din atâtea bunătăți, de aceea vine prin aceste cuvinte apostolul și pare că zice: «Să nu vă închipuiți că dacă a trimis pe cei ce se roagă de voi în locul lui Dumnezeu, apoi acestea au a fi pururea. Acestea se vor petrece până la venirea lui de a doua oară, până atunci el vă roagă, întrucât suntem aici, iar după aceasta, judecată și pedeapsă. Pentru aceea, zice, ne ținem întruna de voi». El nu numai de la măreția bunătăților și de la iubirea de oameni îi îndeamnă pururea, ci și de la scurtimea vremii. Pentru care și zicea aiurea: „Că acum mai aproape este nouă mântuirea” (Rom. 13, 11), și iarăși: „Domnul aproape este” (Flp. 4, 3). Aici însă el face încă mai mult, căci nu numai de la scurtimea și micimea timpului îi sfătuiește, ci chiar și de la vremea de față, care este potrivită spre mântuire. „Că iată acum vreme bine primită, zice, iată acum ziua mântuirii”. Deci să nu pierdem vremea cea bună, ci să arătăm o râvnă vrednică de har. «Că de aceea și noi ne grăbim, zice, știind și scurtimea, cum și prilejul de vreme potrivită». Pentru care și zicea: „împreună-lucrând vă rugăm”, «împreună-lucrând cu voi, zice; căci cu voi mai ales împreună-lucrăm decât cu Dumnezeu, pentru care sau în locul căruia

noi mijlocim. Căci el nu are trebuință de nimic, ci întreaga mântuire trece la voi». Dar dacă zice că împreună-lucrăm și cu Dumnezeu, nici aceasta nu o trece cu vederea, căci și aiurea zice: „Că ai lui Dumnezeu împreună-lucrători suntem” (1 Cor. 3, 9), adică prin aceasta se mântuiesc oamenii.

„Și vă rugăm”. Dumnezeu rugându-i, însă nu cum s-ar întâmpla, ci punând înainte îndreptățirile acestea: că a dat pe Fiul său, pe cel drept, pe cel ce nu știa de păcat, și pentru noi, cei păcătoși, l-a făcut păcat, ca noi să ne facem dreți; ceea ce nici nu trebuia a se ruga, Dumnezeu fiind, și încă pe oameni rugând, pe cei ce îl disprețuiseră, iară ei trebuia a se ruga; dar cu toate acestea, se roagă. «Noi însă vă rugăm, zice, neavând nici un drept a vă spune vreo binefacere, ci numai una singură: aceea că ne rugăm în locul lui Dumnezeu, care a arătat atâtea lucruri mari. Vă rugăm deci să primiți binefacerea și să nu respingeți darul. Ascultați-ne deci, și nu primiți harul în deșert». Deci ca nu cumva să creadă ei că numai aceasta înseamnă împăcare, adică a crede celui ce-i cheamă, apoi adaogă acestea, cerând îngrijire și băgare de seamă asupra vieții. Căci cel ce odată s-a izbăvit de păcate și s-a făcut prieten, dacă din nou se tăvăleşte în cele de dinainte, apoi iarăși se întoarce la dușmănie și în zadar a mai primit harul. Dacă noi trăim în necurătenie, cu nimic mare nu ne-am folosit spre mântuire din harul dăruit – ba încă ne și vătămăm mai mult, împovărându-ne cu păcatele, căci chiar după cunoștința unui astfel de har, noi ne-am înturnat la cele dinainte.

Aceasta însă nu o spune pe față, ca nu cumva să facă vorba greoaie, ci spune numai că cu nimic nu ne folosim. După aceea pomenește și de o prorocie, împingându-i, așa zicând, și grăbindu-i ca să se deștepte spre apărarea mântuirii lor. Că zice: „În vreme primită te-am ascultat, zice, și în ziua mântuirii am ajutat ție”. „Vreme primită”. Care este acea vreme? Vremea dăruirii, vremea harului, când nu se cere răspuns pentru păcate, nici se pedepsește, ci când după împăcare încă se și bucură cineva de mii de bunătăți, de dreptate, de sfințenie și de toate celelalte. Câte trebuia să îndure omul ca și se învrednicească de vremea aceasta? Însă iată că, neobosindu-ne defel, toate acestea au venit, aducând cu ele iertarea tuturor celor de dinainte. Pentru aceea o numește bineprimită, fiindcă a primit și pe cei ce păcătuiseră mult, și nu i-a primit cum s-ar întâmpla, ci încă i-a ridicat la cea mai înaltă cinste, după cum se petrece și cu împăratul când vine, că atunci nu mai este vreme de judecată, ci de har și de mântuire. Pentru aceea o și numește bineprimită.

Deci cât ne găsim, așa zicând, în șanțul de apărare¹, cât lipsește ceasul al unsprezecelea, să ne apropiem și să arătăm o viață vrednică, căci este ușor. Că cel ce se luptă într-o astfel de vreme, în care se revarsă asupra-i un atât de

¹ ἐν τῷ σκόμματι, în redută, în loc întărit cu valuri și parapete.

mare dar, ușor va câștiga răsplata. Căci și împărații de pe pământ, când se găsesc în vremea serbărilor lor și când se arată privitorilor în hainele cele mai de preț, chiar și cel mai mic de se apropie de dânșii, iau darurile cele mai mari – pe când în zilele în care judecă este trebuință de multă strășnicie, de multă cercetare.

Tot așa și noi în vremea darului acestuia să ne luptăm, căci este ziua cea de har dumnezeiesc, pentru care cu ușurință ne vom învrednici de cununi. Că dacă, fiind încărcăți de atâtea rele, și totuși s-a lipit de noi și ne-a izbăvit de toate, aducând, bineînțeles, și cele cerute de la noi, apoi oare nu va face aceasta cu mult mai vârtos acum?

După aceea – cum, de altminteri, face neconținut – se pune pe sine la mijloc și poruncește a lua pildă de la dânsul. Pentru aceea și adaogă: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca să nu se prihănească slujba noastră” (2 Cor. 6, 3), încredințându-i nu numai de la vreme, ci și de la dânșii, cari au avut izbânzi. Și privește cu câtă smerenie spune aceasta; căci nu a zis doar: «Luați aminte la noi, că suntem astfel», ci povestește cele cu privire la dânsul, spre răsturnarea învinuirii ce i s-ar fi adus. Și pune deodată două covârșiri de viață fără de prihană, zicând: „Nici o sminteală întru nimic dând”, și nu zice «învinuire», ci ceea ce este cu mult mai mic, „sminteală”, adică muștrare, nedând nimănui pricină de osândire împotriva noastră; „ca să nu se prihănească slujba noastră”, adică nimeni să nu se agațe de dânsa. Și iarăși nu a zis: «ca să nu fie învinovățită», ci să nu i se arunce nici cea mai mică pricină sau ponos, nici să nu poată cineva a o huli cât de puțin.

„Ci întru toate învederându-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu” (2 Cor. 6, 4). Aceasta este cu mult mai mare. Că nu este totuna a fi slobod de toată învinuirea și a arăta astfel de lucruri, încât din toate părțile să se învedereze ca fiind slujitori ai lui Dumnezeu. Și nici este același lucru a se izbăvi de toată învinuirea și a fi încărcat de laude. Și nu a zis: «arătându-ne», ci „învederându-ne (recomandându-ne)”, adică slujind de pildă, arătând prin fapte. Mai departe apoi arată și chipul cum ei s-au dovedit așa. Deci cum s-au făcut dânșii astfel? „Întru multă răbdare”, zice, punând aici temelia bunătăților. Pentru care nici nu a zis simplu «răbdare», ci „multă răbdare”, arătând aici și mărimea răbdării. Pentru că a suferi un rău și al doilea nu este vreun lucru mare – și de aceea adaogă mai departe și mulțimea ispitelor, zicând: „în necazuri, în nevoi”. Aceasta este întinderea necazului, când adică relele sunt peste putință de a fi înlăturate, și întocmai ca și ceva trebuitor, omul poartă pe capul său relele fără să le poată înlătura.

“În strâmtorări”, adică în cele ale foamei, zice, și în cele ale celorlalte nevoi, sau mai simplu: în cele ale ispitelor. „În bățai, în temnițe, în neașezări (nestatorniciri)” (2 Cor. 6, 5). Deși fiecare dintre acestea prin sine însăși era de nesuferit,

și a fi în bătaie numai, și a fi în temnițe, și a nu putea sta într-un loc, fiind alungat – căci aceasta înseamnă „în neașezări” – dar încă atunci când vin și toate pe capul cuiva, apoi poți pricepe de ce fel de suflet are trebuință acela. Mai departe apoi, împreună cu cele dinafară, pune și cele de la dânsul.

„În osteneli, zice, în privegheri, în posturi, în curăție”. Prin toate acestea el face vorbire de ostenelile ce le avea colindând lumea și lucrând, la nopțile în care învăța pe ucenici, sau că și în timpul nopților lucra. Și după toate acestea el nu se lenevea nici în posturi, deși toate erau de ajuns în locul a mii de posturi. Sub numirea de curăție el înțelege sau întreaga-cugetare (σοφοσύνη), sau curăția în toate, sau că nu primeau plată, sau că propovăduiau evanghelia în dar.

„În cunoaștere”. Și ce va să zică „în cunoaștere”? Adică în înțelepciunea cea dată de Dumnezeu, care este adevărata cunoaștere, iară nu după cum erau acei păruți înțelepți cari se făleau în învățătura cea de afară, iar de aceasta erau lipsiți.

„În îndelunga-răbdare, în bunătate”. Și acestea cereau un suflet nobil, ca din toate părțile fiind împins și împuns, el să le sufere pe toate cu îndelungă răbdare. Apoi arătând cum și prin ce împrejurare s-au făcut așa, a adăugat: „Întru Duhul Sfânt”, căci întru el, zice, toate le facem». Dar tu privește când a pus el ajutorul Duhului Sfânt: după ce adică mai întâi a arătat cele din partea sa. Dar mie mi se pare că prin aceasta el voiește a spune și altceva. Și ce anume? «Că suntem plini de Duhul Sfânt, zice, și arătăm și de aici apostolia noastră, fiindcă ne-am învrednicit de haruri duhovnicești». Dar dacă cineva ar zice că împreună cu cele spuse el ar lăsa a se înțelege aici că chiar și în harul Sfântului Duh nu a dat nici o sminteală, nu ar vătăma gândul. Căci și cei ce au luat printr-înșii darul limbilor au fost prihăniți din pricină că s-au îngâmfat. Că este cu puțință a lua cineva și har duhovnicesc și totuși a nu-l întrebuința după cum se cade. «Nu însă așa și noi, zice, ci chiar și întru Duhul Sfânt, adică și în harurile Duhului – noi am fost fără de prihană.

“În dragoste nefățarnică”. Aceasta este pricina tuturor bunătăților, aceasta l-a făcut pe el așa, aceasta face ca și Duhul să rămână întru dânsul, prin care și izbutește totul. „În cuvântul adevărului” (2 Cor. 6, 7) – ceea ce în multe locuri spune, că nu viclenind cuvântul lui Dumnezeu, și nici schimbându-l. „Întru puterea lui Dumnezeu”, zice. Ceea ce pururea face, că nimic nu-și pune în seamă lui, ci totul lui Dumnezeu, și toate isprăvile sale socotindu-le ca de la dânsul venite, aceasta a făcut și aici. Fiindcă a grăit lucruri mari, și prin toate acestea a pus înainte o viață fără ponos și o filosofie înaltă, apoi toate la un loc el le pune în seama Duhului Sfânt și a lui Dumnezeu.

De altminterea, cele spuse de dânsul aici nu sunt cum s-ar întâmpla; că dacă fiind cineva în liniște și încă este foarte greu a le face toate acestea; dar

încă atunci când mai este și supărat și bântuit de niște astfel de ispite, și prin toate să strălucească, apoi poți pricepe ce fel de suflet are unul ca acela. Deși, de altfel, nu numai acestea le-a suferit, ci încă și mai multe decât acestea, pe care le înșiră mai departe. Și ceea ce este mai minunat, nu numai că era nebiruit plutind în astfel de valuri, și nici numai că toate le răbda cu bărbăție, ci le suferea și cu mare plăcere. Ceea ce prin cele ce urmează lămurit o învederează, zicând astfel: „Prin armele dreptății cele de-a dreapta și cele de-a stânga.”

Ai văzut tărie a sufletului și chibzuință puternică? Iată că el arată aici că scârbele și necazurile sunt arme care nu numai că nu-i biruiesc, ci încă îi și îngrădesc și-i fac mai puternici. Prin „cele de-a stânga” el numește pe cele ce par a fi supărăcioase – căci de acestea sunt cele ce au plată. Și pentru ce oare pe acestea le numește astfel? Sau că după părerea celor mulți, sau fiindcă Dumnezeu a poruncit a ne ruga ca să nu fim duși în ispită.

“Prin slavă și necinste, prin defăimare și bună faimă” (2 Cor. 6, 8). Ce spui? Că te bucuri de cinste, o treci aceasta ca lucru mare? «Da», zice. Și de ce? Că a suferi cineva necinste este mare lucru, iar a se împărtăși de slavă nu este trebuință de un suflet voinic. «Ba încă foarte voinic, zice, că astfel bucurându-se de dânsa, să nu se abată din calea cea dreaptă». Pentru aceea el cugetă la fel și pentru una ca și pentru cealaltă, fiindcă în amândouă strălucea deopotrivă.

Dar cum oare se face arma dreptății? Fiindcă se aduc mulți la buna cinstire când dascălii sunt în cinste; căci aceasta este și dovadă de lucruri bune, și în același timp slăvește pe Dumnezeu. Încă și aceasta este a iscusinței lui Dumnezeu, de a aduce propovăduirea evangheliei prin cele dimpotrivă. Căci gândește-te bine: era legat Pavel? Și aceasta era pentru evanghelie, după cum zice: „Că cele pentru mine mai vârtos spre sporul evangheliei au venit” și „Cei mai mulți din frați întru Domnul, nădăjduind întru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăi cuvântul” (Flp. 1, 12-14). Se bucura poate de slavă? Dar și aceasta iarăși îi făcea pe dânsii mai osârduitori. „Prin defăimare și bună faimă”, zice. Dânsii nu sufereau cu voinicie numai cele din trupul lor, ca de pildă scârbele și celelalte toate pe care le-a înșirat, ci chiar și pe cele ce se atingeau de sufletul lor, fiindcă toate acestea nu-i tulburau defel. Ieremia de pildă, suferind multe ispite, oprea de la acestea, și fiindcă era luat în bătaie de joc, zicea: „Nu voi mai proroci, nici voi mai numi numele Domnului” (Ier. 20, 9). Încă și David în multe locuri se plânge de ocara îndreptată asupra-i. Chiar și Isaia, după multe altele, îndeamnă, zicând: „Nu vă temeți de ocara oamenilor, și cu defăimarea lor nu vă biruiți” (Is. 51, 7). Și Hristos iarăși, ucenicilor: „Când vor zice tot cuvântul viclean împotriva voastră, mințind pentru mine, bucurați-vă și vă veseliți, zice, că plata voastră multă este în ceruri.” Aiurea încă spune: „și săltați”. Negreșit că nu ar fi pus o plată așa de mare dacă și

lupta nu ar fi mare. În munci, de pildă, și trupul împărtășește împreună cu sufletul durerile, fiindcă durerile acelea sunt și ale trupului, și ale sufletului; iară în cea de față numai ale sufletului sunt. Într-adevăr că mulți au căzut numai din pricina acestor dureri, și și-au pierdut și sufletul lor. Chiar și lui Iov i se păreau mai mari ranele și viermii de pe trup decât ocările prietenilor săi. Nu este, cu adevărat, nu este nimic mai dureros pentru cei necăjiți ca a-i lovi în suflet. Pentru aceea, împreună cu primejdiile și cu ostenele pune și aceasta, zicând: „Prin slavă și necinste”. Mulți dintre Iudei nu voiau să creadă, pentru slava celor mulți, căci se temeau nu ca să nu fie pedepsiți, ci ca să nu fie scoși din sinagogi. Pentru care și zicea: „Cum puteți să credeți, slavă unul de la altul luând?” (In. 5, 44). Și mulți am vedea poate, care disprețuind toate relele, la urmă au fost biruiți de slavă.

„Ca niște înșelători, și adevărați”, zice. Aceasta este „prin defăimare și bună faimă.” „Ca niște necunoscuți, și cunoscuți” (2 Cor. 6, 9). Aceasta este „prin slavă, și necinste”. Unora erau cunoscuți și cinștiți, iar alții nici nu se înjoseau ca să-i cunoască.

“Ca cei ce murim, și iată suntem vii”, adică ca niște osândiți la moarte, ceea ce tot necinstire era. Aceasta o spunea arătând pe de-o parte puterea lui Dumnezeu cea negrăită, iar pe de altă parte și răbdarea lor. «Cât privește din partea celor ce ne pizmuiesc, noi murim, și aceasta toți o cred; iar pentru Dumnezeu noi scăpăm de primejdii». Apoi arătând și pricina pentru care Dumnezeu le îngăduie acestea, a adăugat: „Ca niște pedepsiți, și nu omorâți”, arătând prin acestea marele câștig de la ispitele lor, cum și pe vrăjmașii lor folosindu-le fără să voiască.

“Ca și când ne-am mâhni, însă pururea bucurându-ne” (2 Cor. 6, 10), adică «de către cei de afară suntem bănuți că am fi în mâhnire; noi însă nu băgăm seama la aceia, ci avem întruna o plăcere nevestejită». Și nu a zis „bucurându-ne” simplu, ci a adăugat și urmarea bucuriei, zicând: „pururea bucurându-ne”. Ce ar putea deci fi deopotrivă cu o viață care, deși bântuită de atâtea rele, totuși se bucură de cea mai mare veselie?

“Ca niște săraci, dar pre mulți îmbogățind”. Unii zic că aici este vorba de bogăția cea duhovnicească, dar eu aş zice că se vorbește și de cea trupească, căci și cu această bogăție se îmbogățeau, având într-un chip cu totul străin și nevăzut deschise lor casele tuturor. Și aceasta a arătat-o prin următoarele cuvinte, zicând: „ca nimic având, și toate avându-le”. Și cum este cu puțință aceasta? Cum deci este cu puțință de a fi cel dimpotrivă? Că cel ce stăpânește multe nimic nu are; iar cel ce nu are nimic, stăpânește toate. Și nu numai aici, ci și în altele multe, din cele dimpotrivă se fac iarăși dimpotrivă. Iar dacă cumva te minunezi cum s-ar putea ca acela ce nu are nimic să aibă totul, apoi chiar pe dânsul să-l aducem la mijloc, pe el care porunca lumii întregi; și nu

numai averilor, ci chiar și ochilor lor era stăpân, după cum zice: „De ar fi fost cu puțință, ați fi scos și ochii voștri și mi i-ați fi dat mie” (Gal. 4, 15). Acestea le spune, învățându-i a nu se tulbura față de credințele celor mulți, măcar de i-ar fi socotit pe dânșii ca înșelători, sau necunoscuți, sau osândiți, sau morți; măcar de ar fi mârniți, sau în sărăcie, sau nu ar avea nimic, sau că s-ar întrista cu cei întristați; fiindcă nici celor orbi soarele nu le este văzut, nici celor smintiți nu le este cunoscută plăcerea celor înțelepți.

Deci singuri credincioșii sunt judecători drepecți ai faptelor, și dânșii nu se bucură și nici se întristează cu alții pentru aceleași împrejurări. Că dacă, de pildă, cineva fără cercare de luptele din stadion, văzând pe un luptător cu rane pe trup, în același timp și cu cununa pe cap, l-ar crede poate pe acela ca suferind din pricina rănilor, nu este nimic de mirare, fiindcă el nu cunoaște plăcerea și mulțămirea cea venită în urma cununii. Prin urmare, și aceștia, fiindcă numai cele ce noi pătimim știu, iar pentru ce anume le pătimim nu știu, cu drept cuvânt că își închipuie numai ceea ce văd, adică luptele și primejdiile de față, în vreme ce premiile și cununile, cum și pricina luptelor nu o știu.

Dar oare ce înseamnă zicerea lui Pavel, că toate le avea, nimic neavând? „Ca nimic având, zice, și toate avându-le”. Cele trușești și cele sufletești. Acela pe care cetățile îl primeau ca pe un înger, pentru care scoțându-și până și ochii i-ar fi dat pentru dânsul, și pentru care și-ar fi pus până și grumazul lor, cum nu ar fi avut toate ale acelora? Iar de voiești poate a vedea aici și cele duhovnicești, apoi și în acestea îl vei vedea îmbogățit. Căci prietenul acesta al Dumnezeuului tuturor, prieten, zic, în așa fel încât s-a învrednicit a se împărtăși de lucruri negrăite de ale Stăpânului îngerilor, cum nu ar fi fost mai bogat decât toți și nu ar fi avut toate? Dacă nu ar fi fost așa, nu i s-ar fi supus lui dracii, precum i s-au supus, și nici nu ar fi alungat patimile și boalele precum le-a alungat.

¹Deci și noi, când pătimim ceva pentru Hristos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne și bucurăm. Când postim, săltăm ca și cum ne-am desfăta, când suntem batjocoriți, jucăm ca și cum am fi fost lăudați, când cheltuim, ne înfierbântăm ca și cum am câștiga; măcar de am da celor săraci, socotim aceasta ca și cum am lua – căci cel ce nu dă cu acest gând nu va da cu mulțămire. Deci când tu voiești a-ți împrăștia din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adică cheltuiești, ci că încă vei câștiga mai mult, și aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Și nu numai fiind vorba de milostenie să te gândești așa fel, ci la toată virtutea nu te gândești la asprimea și amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere și dulceața răsplătirilor, iar mai

¹ *Partea morală.* Despre bogăție și sărăcie, și că nu firea lucrurilor aduce căderea cuiva, ci slăbiciunea sufletului (*Veron*).

presus de toate pe însăși pricina acelor lupte, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, și atunci cu ușurință vei birui în lupte și vei viețui în mulțămire toată viața. Căci nimic nu poate da omului o mulțămire atât de mare precum o conștiință curată. Pentru aceea Pavel, fiind zbuciumat și strâmtorat în fiecare zi, se bucura și era vesel, iară cei de acum, nici în vis chiar pătimind ceva din acestea, sunt triști și se bocesc, ceea ce de nicăieri nu vine, fără numai de acolo că nu au cugetarea de filosof. Căci pentru ce te bocești? Că ești sărac și lipsit de cele trebuitoare? Dar de aceea mai cu seamă trebuie ca să te bocești, că ești mic de suflet, iar nu pentru că ești sărac; nu pentru că nu ai avere, ci pentru că prețuiești atât de mult banii. Pavel murea în fiecare zi și nu plângea, ci încă se și bucura; întruna se lupta cu sărăcia și nu era trist, ci încă se și mândrea. Dară tu, fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi și te tulburi? «Da, zici tu, că acela se îngrijea numai de ale sale, iară eu trebuie să mă îngrijesc și de slugi, și de copii, și de femeie». Dară nici el nu se îngrijea numai de ale sale – ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijești pentru o singură casă, iară el pentru săracii cei mulți ce erau în Ierusalim, pentru cei din Machedonia, pentru cei de pretutindeni cari trăiau în sărăcie, pentru ca să se dea acelora nu mai puțin decât se primea. Căci îndoită era grija lui de lumea întreagă: și ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, și ca în cele duhovnicești să se îmbogățească. Și nu atât te întristează pe tine copiii cei flămânzi pe cât îl întristau pe dânsul toate treburile credincioșilor. Și ce spun eu ale credincioșilor? Când el nu era slobod nici de cele ale necredincioșilor, ci încă atât de mult se topea din această pricină, încât se și ruga ca să fie anathema pentru dânsii, iară tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, nu ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijești pentru o singură femeie, iară el se îngrijea pentru Bisericele de pe pământ. „Că grija mea, zice, este pentru toate Bisericele” (2 Cor. 11, 28).

Deci până când te vei juca, o, omule, asemuindu-te pe sineți cu Pavel, și nu vei conțeni o dată cu această micime de suflet? Așadar, trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de râs. «Dar nu numai aceasta mă întristează, zici tu, ci și că cutare este cu stăpânire, iară eu sunt necinstit și înjosit». Și ce este cu aceasta? Căci și fericitul Pavel la mulți li se părea că este necinstit și înjosit. «Dar acela era Pavel», zici tu. Așadar, nu firea lucrurilor face tristețea și nemulțămirea ta, ci slăbiciunea părerii tale. Deci nu plânge sărăcia, ci pe tine, care te afli astfel, și mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici umbla după averi, ci ceea ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adică filosofia și virtutea, pe acestea le urmează neconținut. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcia; iară dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, au cei bogați, dacă sufletele le sunt sărace? Nu atâta te plângi tu pe sineți, pe cât se plânge acela că nu are încă averile tuturor. Iară dacă poate nu plânge ca tine, deschide conștiința lui și vei vedea plângerile și bocetele sale. Voiești poate să-ți arăt bogăția ta, ca astfel să conțenești a ferici pe cei bogați în bani? Vezi cerul acesta cât de mare și de frumos este, cât de sus se găsește? Dar de frumusețea aceea nu se bucură mai mult bogatul, și nici că ar putea să te întreacă cu vederea și să facă cu el ce ar voi, căci precum s-a făcut pentru dânsul, tot așa s-a făcut și pentru tine. Dară soarele, acest astru strălucit și luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este de obște tuturor și nu toți se bucură de el deopotrivă, și săraci, și bogați? Dară încă și cununa stelelor și crugul lunii, oare nu tuturor răsar deopotrivă? Dară mai drept vorbind, și dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea decât cei bogați. Căci aceștia, cufundați de multe ori în beții și petrecând în ospete și somn adânc, nici că simțesc însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperământul caselor și la umbră – pe când săracii mai mult decât toți se găsesc desfătându-se sub frumusețea acestor stihii.

Dar dacă vei cerceta chiar și aerul, cel ce este pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat și mai îmbelșugat. Căci călătorii și lucrătorii de pământ se dezmiardă în mijlocul acestor stihii mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar și meșteșugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate și cari se îmbată în fiecare zi.

Și ce este pământul? Oare nu este de obște tuturor? «Nu», zici tu. Dar cum de zici acestea, spune-mi? «Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar și în oraș are mai multe pogoane de pământ, și că a înființat pe ele grădini întinse, dar apoi și în țarină are multe ogoare însușite lui». Dar ce? Fiindcă el și le-a însușit, apoi el singur se bucură de ele? Deloc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit a le împărți la toți, și grâul, și vinul, și untdelemnul pentru tine le face și pretutindeni slujește ție. Dar chiar și acele grădini întinse, cum și casele, după cheltuielile cele nespuse, după acele osteneli și necazuri, ție îți aduc folosință, luând de la tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar și la băi și pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se același lucru: pe cei bogați cheltuind și bani, și griji, și osteneli, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în liniște. Și deci nu se folosește de pământ mai mult decât tine, căci doară acela nu umple zece pânțec, și tu numai unul.

Dar poate că el se împărtășește din mâncăruri mai alese? Apoi nici nu este aici mare lăcomie; dar iată că chiar și aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Belșugul mesei lui de aceea ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dar chiar și plăcerea aceasta tot mai multă este la cel

sărac, și nu numai plăcere, ci și sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârșește pe cel sărac, că-și făurește singur trupul mai slab și plăpând, și că-și adună mai multe izvoare de boale. Căci toate cele ale săracului sunt iconomise după fire, iară cele ale bogatului, din pricina necumpătării și a stricăciunii, se sfârșesc totdeauna în boale.

Și de voiești, apoi îți putem arăta aceasta și prin pilde. Dacă, de pildă, ar trebui să aprinzi focul în cuptor, și unul ar arunca în cuptor haine de mătase, și ar îngrămădi acolo multe și nemărginite horbote¹ delicate, și apoi ar da foc cuptorului, iară un altul ar pune lemne de stejar și de brad; ei bine, ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puțin. Și pentru ce oare? De altfel, nimic nu ne împiedică a întoarce altminteri aceeași pildă. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iară celălalt ar azvârli hoituri de dobitoace, apoi lângă care cuptor ai sta tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne sau lângă cel cu hoituri? Desigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după fire și este o plăcută priveliște celor ce văd – pe când celălalt, prin fumul puturos, prin duhoarea împrăștiată din arderea sângelui și a oaselor, te-ar alunga și pe tine, și pe toți cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind și te-ai îngreșat de acel cuptor? Ei bine, astfel sunt pântecele celor bogați. Căci în asemenea pântece mai mult putregai ar găsi cineva decât în cuptorul acela, și vânturi puturoase, și scurgeri necurate, și în fiecare părticică nemistuire multă, din pricina lăcomiei. Căci nefiind de ajuns căldura cea firească spre a le mistui pe toate, toate mâncărurile stau în pântece și pricinuiesc multă greață. Cu ce ar putea cineva asemăna pântecele acelora? Însă nu vă îngreuiati față de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediți-mi.

Așadar, cu ce ar putea cineva asemui aceste pântece? Căci nici sunt de ajuns cele spuse spre a arăta ticăloșia unor astfel de oameni. Am găsit deci și o altă asemuire. După cum se întâmplă cu haznalele când, dacă arunci într-una gunoaie de bălegar, de iarbă, de trestie, bucăți de pietre și de noroi, o înfunzi, și la urmă se scurge pe deasupra șiroiul de murdărie, aceasta se petrece și cu pântecele omului. Că fiind închis el dedesubt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase și vătămătoare dau în clocot deasupra. Nu însă tot așa se petrece cu cei săraci; ci precum pâraiele cele curate și cristaline, ieșind din matca lor, udă grădini și raiuri, tot așa și pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămășițele din pântecele bogaților.

Dar nu la fel sunt cele ale bogaților, sau bine zis ale celor ce se dezmiardă și se îmbuibă, ci sunt încărcate de materii vântoase, de bale, de venin, de sân-

¹ Dantele.

ge stricat, de vânturi puturoase, și de altele de acest fel. Pentru aceea nimeni trăind întruna în desfătări nu poate fi sănătos, ci veșnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aș întreba: Pentru ce oare ni s-au dat mâncărurile? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoși și în putere? Firește că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoși și puternici. Pentru ce dar rău le folosiți, pricinuindu-vă prin ele boale în trupul vostru? Iată însă că cel sărac, prin mâncarea lui cea simplă își câștigă sănătate, putere și vigoare. Deci nu plânge pe mama sănătății pentru sărăcie, ci încă te și bucură, și de voiești a te îmbogăți, disprețuiește averile. Căci adevărata bogăție stă nu în a avea bani, ci în a nu avea trebuință ca să aibi. Și dacă aceasta am putea să o izbutim, și aici vom fi mai bogați decât toți bogații, și acolo ne vom învrednici de bunătățile viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Gura noastră s-a deschis către voi, Corinthenilor, inima noastră s-a lărgit. Nu întru noi vă strâmtorați, ci vă strâmtorați întru înlăuntrurile voastre.” (2 Cor. 6, 11-12)

Povestindu-le lor despre ispitele și necazurile lui „în multă răbdare, zice, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătaii, în temnițe, în neașezare, în osteneli, în privigheri”, și arătând că faptul acesta este mare lucru „ca niște mânăși, zice, iară pururea bucurându-ne, ca nimic având, și toate avându-le” și numindu-le pe acestea arme, „ca niște pedepsiți, și nu omorâți”, și în același timp învederând prin toate acestea grija și puterea lui Dumnezeu, după cum zice, „ca să fie măreția puterii de la Dumnezeu, iară nu de la noi”; numărând apoi pe lângă acestea și luptele lui: „că pururea moartea lui o purtăm”, și că faptul acesta este dovadă de învierea morților: „ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor”, și căror fapte s-a făcut părtaș, cum și ce i s-a încredințat, după cum zice: „pentru Hristos vă rugăm, ca și cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi”, cum și căror lucruri este el slujitor, adică nu slovei, ci duhului – la urmă vine și îi ceartă că nu se găsesc bine față de dânsul. Dar nu deodată vine la această pricină, ci mai întâi spunând cele atingătoare de dragostea ce le arată, la urmă trece și la acea pricină cu vorba. Că dacă cel ce ceartă este cinstit și prin ale sale fapte, dar încă atunci când mai dă pe față și dragostea ce o are către cei învinuiți de dânsul, firește că atunci își face vorba mai plăcută. Pentru aceea și el, trecând cu vorba de la ispitele și ostenelile lui la dragoste, se atinge la urmă de dânsii. Deci care sunt semnele arătătoare de dragoste? „Gura noastră s-a deschis către voi, Corinthenilor”. «Dar, zici tu, unde este aici semnul dragostei? Și ce înseamnă ceea ce el spune aici?» «Nu putem răbda, zice, ca să tăcem față de voi, ci voim ca pururea să grăim și să vorbim cu voi» – ceea ce este obicei al celor ce iubesc. Că ceea ce se petrece cu un trup când mâinile noastre îl sucesc în toate părțile, același lucru se petrece și cu sufletul prin atingerea cu cuvântul.

Împreună cu aceasta el mai dă a se înțelege și altceva. Și ce anume? «Că toate le spunem vouă, zice, cu toată îndrăznirea, precum celor iubiți, și nimic nu ascundem, nimic nu dosim». Apoi, fiindcă urmează a-i certa, își cere iertare, dând dovadă puternică că-i iubește mult prin însuși faptul că-i cearta cu toată îndrăznirea. Dar apoi și adaosul acelor numiri este dovadă de mare prietenie, și bunăvoință, și căldură – fiindcă noi obișnuim a învăța în toate părțile numele celor iubiți de noi.

„Inima noastră s-a lărgit”. După cum ceea ce încălzește obișnuiește de a întinde, de a umfla un lucru, tot așa și însușirea dragostei este de a lărgi. Căci dragostea este caldă și fierbinte. Aceasta a deschis și gura lui Pavel și tot dânsa i-a lărgit și inima. «Că nu numai cu gura vă iubesc, zice, ci am și inima care glăsuiește împreună, și de aceea grăiesc cu toată sinceritatea, cu toată gura, cu tot cugetul». Nimic nu este mai întins și mai larg ca inima lui Pavel, dacă pe toți credincioșii îi iubea tot atât de mult ca un îndrăgostit, fără ca prin aceasta inima lui să fie împărțită sau slăbită din pricina dragostei, ci rămânând întreagă în fiecare dintre dâșii. Și ce poate fi de mirare că Pavel se găsea așa fel față de credincioși, când inima lui primea într-însa și pe necredincioși, și chiar pe întreaga lume? Pentru aceea nu a zis simplu «vă iubesc pe voi», ci mai tare, mai grăitor. „Gura noastră s-a deschis... inima noastră s-a lărgit”, căci pe toți vă avem înăuntru. Și nici aceasta simplu, ci cu cea mai mare lărgime. Că cel iubit umblă cu multă slobozenie în inima celui ce iubește. Pentru aceea și zice: „Nu vă strâmtorați întru noi, ci vă strâmtorați întru înăuntrurile voastre.”

Dară tu privește cum și certarea lui este făcută cu multă economie – ceea ce este a celor ce iubesc mult. Căci nu a zis: «nu ne iubiți pe noi», ci nu cu aceeași măsură cu care vă iubim noi, fiindcă nu voiește a se atinge prea tare de dâșii. Și pretutindeni ar putea vedea cineva cum este de înfierbântat față de credincioși, alegând cuvintele în fiecare din Epistolele sale. Că Romanilor le zicea: „Doresc să vă văd pre voi”, și „de multe ori am gândit ca să vii la voi”, și „dacă se va prilejui ca să vii o dată la voi.” Galatenilor le zicea: „Iubiții mei, pre cari iarăși cu durere vă nasc”, iară Efesenilor: „Pentru aceea plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos”, pe când Filipenilor: „că cine este nădejdea mea, sau bucuria, sau cununa laudei? Nu și voi?” – și le spunea acestea fie că le grăia în legăturile sale, fie că le avea în inimă. Colosenilor le spunea: „Pentru că voiesc să știți voi câtă luptă am pentru voi, și câți nu au văzut fața mea în trup, ca să se mângâie inimile voastre”, pe când Thessalonicenilor: „Precum muma își încălzește pre fiii săi, așa ținându-ne de voi, binevoim a da vouă nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre”. Lui Timothei, de pildă, îi spune: „Aducându-mi aminte de lacrimile tale, ca să mă umplu de bucurie”, iară lui Tit: „Lui Tit, preaiubitului fiu”,

și lui Filimon asemenea, încă și Evreilor multe le scrie de acest fel, și nu conținește a se ruga și a le zice: „Că încă puțin oarece, cel ce este să vină, va veni”, ca și cum ar grăi mama către copiii ce sunt supărați.

Corinthenilor le spune: „Nu vă strâmtorați întru noi”. Nu le spune numai că îi iubește, ci că este și el iubit de dânșii, ca și prin aceasta să-i atragă încă mai mult spre dânsul. Deși unora le mărturisește aceasta, zicând: „A venit Tit la noi ... spuind nouă dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră pentru mine” (2 Cor. 7, 6-7), și Galatenilor: „De ar fi fost cu puțință, ați fi scos ochii voștri și mi i-ați fi dat” (Gal. 4, 15), iară Thessalonicenilor: „ce intrare am avut la voi” (1 Thes. 1, 9), iară lui Timothei: „Aducându-mi aminte de lacrimile tale, ca să mă umplu de bucurie” (2 Tim. 1, 4) – și, în sfârșit, pretutindeni l-ar găsi cineva în Epistolele sale mărturisind însuși el ucenicilor că îi iubește și că este iubit, însă nu la fel. Și aici zice: „măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puțin sunt iubit de voi”. (2 Cor. 12, 15). Dar aceasta o spune mai pe la sfârșitul Epistolei, iară aici este mai înflăcărat în dragostea lui. „Nu vă strâmtorați, zice, întru noi, ci vă strâmtorați întru înălăuntrurile voastre”, «voi adică spre a ne primi pe noi, iară eu spre a primi o cetate întregă și o mulțime atât de mare». Și nu a zis «nu ne primiți pe noi», ci că „vă strâmtorați”, același lucru lăsând a se înțelege, însă cu oarecare cruțare și ca să nu se atingă de dânșii cu prea mare putere.

„Ci răsplătindu-mi la fel, (ca unor fii grăiesc), lărgiți-vă și voi.”. Deși nu este același lucru a fi iubit întâiași dată, și după aceea a iubi, că chiar dacă ar voi să găsească cineva o măsură deopotrivă, totuși se micșorează prin faptul că cel ce iubește după ce a fost iubit vine în al doilea rând, «dar, zice, nimic nu mai scormonesc, că chiar dacă ați luat de la mine pricina dragostei, însă dacă arătați față de mine aceeași măsură, eu totuși vă iubesc». Mai departe apoi, ca să arate că faptul acesta este din datorie și că cele spuse sunt afară de toată lingușirea: „ca unor fii grăiesc”, zice. Ce înseamnă „ca unor fii”? «Nimic mare nu vă cer dacă, tată fiind, voiesc a fi iubit de voi». Dar tu privește înțelepciunea și smerita cugetare a acestui fericit, căci el nu pune aici primejdiile cele pentru dânșii, și ostenele, și necazurile îndurate, deși poate multe avea de spus – și astfel el este și aici fără vreo trufie – ci numai a iubi. «Pentru aceea, zice, vă cer a fi iubit de voi, fiindcă m-am făcut tatăl vostru și sunt cuprins de o dragoste nespusă pentru voi» – ceea ce de multe ori cam întărește și zădărește pe cel iubit, când mai ales îi pune cineva de față binefacerile ce i le-a arătat. Dar prin aceasta s-ar fi părut că îi ia în bătaie de joc, și de aceea nu face așa Pavel, ci «iubiți-mă, zice, precum copiii iubesc pe tatăl lor», ceea ce este mai cu seamă a firii, și datorat fiecărui tată. Apoi, ca să nu pară că acestea le grăiește pentru sine, arată că o face pentru câștigul lor mai mult și pentru a-și atrage prietenia lor. Drept care a și adăugat: „Nu vă înjugați la jug străin

cu cei necredincioși” (2 Cor. 6, 14). Și nu a zis: «Nu vă amestecați cu cei necredincioși», ci atingându-se mai mult încă de dâșii, ca unii ce au nedreptățit, sau mai bine zis au înjosit dreptatea, «nu vă plecați grumazul vostru», zice.

„Că ce împărtășire are dreptatea cu fărădelegea?” Aici, în sfârșit, face asemuire nu între dragostea lui și a acelora ce-i stricau pe dâșii, ci între noblețea lor și necinstea acelora. Astfel deci și cuvântul său s-a făcut mai de cinste, dar și mai potrivit cu vrednicia lui, și prin aceasta încă mai mult îi atrăgea spre sine. După cum ar zice cineva unui copil care disprețuiește pe părinți și s-a dat în brațele celor mișei: «Ce faci, copile? Disprețuiești pe tatăl tău și alegi în locu-i pe oamenii mișei, încărcăți de mii de rele? Nu știi că el este mai bun decât aceia și mai de cinstit?» Și cu chipul acesta l-ar îndepărta de la atingerea cu aceia, dacă el iubește cu adevărat pe tatăl său. Dacă i-ar zice: «Nu știi cu cât este mai bun tatăl tău decât aceia?» – nimic nu va face cu aceasta, iară dacă lasă pe tatăl său la o parte și îl asemuiește chiar pe dânsul cu aceia, zicându-i: «Nu știi cine ești tu, și cine sunt aceia? Nu te gândești la noblețea și la libertatea ta, cum și la necinstea acelora? Că ce poți tu avea de obște cu acei tâlhari, cu acei mișei și șarlatani?» – apoi printr-o astfel de asemuire și prin laudele aduse lui iute îl va scoate din brațele și unirea cu aceia. Asemuirea dintâi nu ar primi-o cu plăcere, fiindcă întâietatea dată tatălui asupra sa i s-ar părea ca o învinuire adusă lui – și când mai ales a întristat pe un tată atât de bun – pe când prin a doua asemuire nimic din aceste nu se întâmplă. Căci nimeni nu ar voi să nu fie laudat; și apoi la un loc cu laudele aduse, și muștrarea făcută lui este bine primită.

Prin asemenea asemuire se descrețește, așa zicând, fruntea celui muștrat, și se înțelepțește mult, și la urmă fuge cu dezgust de unirea cu aceia.

Dar nu numai aceasta este de admirat la apostol, că adică, a înaintat așa de bine cu asemuirea, ci încă și altceva mai mare a făurit, și mai minunat. Căci mai întâi aducând vorba prin întrebare, fapt ce este al acelora cari spun lucrurile lămurit și mărturisite de toți, după aceea și prin mulțimea numirilor întinde încă mai mult cele despre care se vorbește – fiindcă nu pune înainte numai un nume, sau două, sau trei, ci o mulțime de nume. Pe lângă acestea apoi, în loc de persoane el pune nume de lucruri și de fapte, înfățișând și virtutea cea mai înaltă, dar și răutatea cea mai de jos și arătând depărtarea cea mare între aceste două, încât nici se poate închipui. „Că ce împărtășire are dreptatea, zice, cu fărădelegea? Ce împreunare are lumina cu întunericul? Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte este credinciosului cu necredinciosul? Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idolii?”

Ai văzut cum a pus numirile acestea pe față, fiindu-i de ajuns spre a îndepărta pe cineva de la atingerea cu cei răi? Căci nu a zis: «ce împreunare au cei din lumină cu cei din întuneric, ci pune înainte chiar acele potrivnicii care ni-

ciodată nu se pot întâlni la un loc: lumina și întunericul. Nici a zis: «Ce unire poate fi între cei ai lui Hristos și cei ai diavolului», ci punând înainte ceea ce este mai atrăgător: Hristos și Veliar – numind astfel pe apostat, adică pe cel ce s-a lepădat de credință, după graiul evreiesc.

„Sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios”. Aici, în sfârșit, ca să nu pară că el numai cât învinuiește răutatea în chip simplu, și aduce laude virtuții, pomenește și de persoane nehotărâte. Și nu a zis «ce împărtășire are credinciosul cu cel necredincios?» – ci pune la mijloc răsplătirile, zicând: „ce parte.” „Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idolii? „Că voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu” (2 Cor. 6, 16). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nici împăratul vostru nu are nimic de-a face cu el – „căci ce unire are Hristos cu Veliar?” – și nici lucrurile – „căci ce împărtășire are lumina cu întunericul?” Prin urmare, nici voi nu trebuie a avea». Mai întâi el pune pe împărat, și la urmă îi pune și pe dâșii, cu aceasta mai ales smulgându-i de la atingerea cu cei răi.

După aceea, zicând: „bisericii lui Dumnezeu cu idolii”, și rostindu-se lămurit că „voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu”, trebuia negreșit la urmă să aducă de față și mărturia Scripturii, dovedind că ceea ce a spus nu este lingușire. Cel ce laudă, dacă nu aduce dovadă, se crede că lingușește. Deci care este mărturia aceea? „Că voi locui întru dâșii, zice, și voi umbla”, adică voi locui în biserici și voi umbla, învederând prin aceasta cea mai mare legătură cu dâșii.

„Și voi fi lor Dumnezeu, și ei vor fi mie norod”. «Ce spui? zice. Porți în sineți pe Dumnezeu, și tu alergi la aceia? Pe Dumnezeu care nu are nimic de-a face cu dâșii? Și cum pot fi acestea vrednice de iertare? Deci, zice, gândește-te cine umblă cu tine, cine locuiește în tine».

„Pentru aceea ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți, și de necurat să nu vă atingeți, și eu voi primi pre voi, zice Domnul” (2 Cor. 6, 17). Și nu a zis: «Nu faceți lucruri necurate», ci cere încă o mai mare strășnicie; «nici să vă atingeți, zice, nici să vă apropiați». Ce este necurăția trupului? Preacurvia, curvia și toată desfrânarea. Dar a sufletului? Gândurile necurate, precum a se uita cineva cu căutătură desfrânată, pomenirile de rău, vicleșugurile și toate cele asemenea. Deci voiți poate ca din amândouă părțile să fiți curați? Ei bine, ai văzut răsplătirea care este? A te izbăvi de cele viclene, a te uni cu Dumnezeu. Ascultă acum și cele ce urmează: „Și voi fi vouă Tată, și voi veți fi mie spre fii și fiice, zice Domnul atotțiitorul” (2 Cor. 6, 18). Ai văzut pe Proroc cum din capul locului vestește cea de față bună-nașterea, adică nașterea din nou cea prin har?

„Acele făgăduințe luând deci, iubiților” (2 Cor. 7, 1), zice mai departe. Care făgăduințe? Acelea adică de a fi biserică a lui Dumnezeu, de a fi fii și fii-

ce ale lui, de a-l avea pe dânsul locuind în noi și umblând, de a ne face norodul său, de a avea pe însuși Dumnezeu ca Tată al nostru.

Deci să ne curățim pe noi de toată necurătenia trupului și a sufletului. Nici de cei necurați să nu ne atingem – căci aceasta va să zică curăție a trupului – și nici de cei ce spurcă sufletul – căci aceasta înseamnă curăția sufletului. „Să ne curățim pre noi de toată spurcăciunea trupului și a duhului”, zice; și nici că se mulțamește numai cu aceasta, ci adaogă: „săvârșind sfințenie întru frica lui Dumnezeu”. Căci nu doar a nu se atinge de necurat face curat, ci ne mai trebuie încă ceva ca să ne facem sfinți; ne trebuie râvnă, băgare de seamă, evlavie. Și bine a zis el: „întru frica lui Dumnezeu”, fiindcă se poate ca cineva să fie întreg-cugetător și să săvârșească sfințenie nu întru frica lui Dumnezeu, ci din slavă deșartă. Împreună cu aceasta apoi, el mai lasă a se înțelege și altceva prin cuvintele „întru frica lui Dumnezeu”, adică lasă a se înțelege chipul cum să poată ajunge cineva la sfințenie. «Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuși de o vei îngrădi cu frica lui Dumnezeu, ai doborât furia ei».

¹ Prin cuvântul „sfințenie” de aici apostolul nu înțelege numai întreaga cugetare, ci izbăvirea de tot păcatul, căci sfânt este numai cel curat. Dar curat ar fi cineva nu numai când s-ar izbăvi de curvie, ci și de lăcomie, și de zavistie, și de ușurătate, și de slavă deșartă; și mai vârtos de slava deșartă – de care pretutindeni trebuie a fugi, dar mai cu osebire în milostenie, fiindcă nici nu ar mai fi milostenie aceea dacă ar fi însoțită de această boală, ci lăudăroșenie, cruzime. Când tu dai milostenie nu pentru a milui, ci spre a trâmbița facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este milostenie, ci este încă chiar ocară, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Așadar, milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv, a da celui sărac. Fiindcă și cei din teatru dau copiilor celor stricați, cum și altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă și cei ce-și bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este iubire de oameni, ci obrăznicie. Cu aceștia seamănă și iubitorul de slavă deșartă. Că după cum acela, bătându-și joc de trupul curvei, la urmă îi dă plata bătaii de joc, tot așa și tu ceri plata de la cel ce a luat bătaia de joc de la tine, îmbrăcându-te astfel cu slavă deșartă și pe tine și pe acela.

Dar împreună cu acestea și paguba este negrăită, și întocmai ca o fiară sălbatică sau ca un câine turbat ce se repede, tot așa și boala aceasta răpește de la noi bunătățile câștigate. Aceasta este neomenie și cruzime, ba chiar și mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos și crud nu ar da celui ce are trebuință; tu însă faci și mai mult decât acela, fiindcă împiedici pe cei ce vor a da. Căci când tu trâmbițezi ceea ce dai, pe de-o parte ai doborât credința celui ce

¹ *Partea morală.* Curăția se alcătuiește din toate virtuțile. Despre cei ce se îmbogățesc și cei ce sunt lipsiți, și că săracii se deosebesc sau covârșesc în toate. (*Veron*).

a primit de la tine, iară pe de alta ai împiedicat și pe cel ce ar fi voit să dea, dacă mai ales ar fi leneș și trândav unul ca acela. Ce fel de milostenie este aceea când și pe tine te necinstești, și pe cel ce a luat de la tine, și pe cel ce ți-a poruncit încă îl necinstești îndoit, pe de-o parte că, avându-l pe dânsul de privitor al milosteniei, tu nu ești mulțămnit cu atâta, ci mai cauți pe lângă dânsul și privirile celor deopotrivă cu ține, iară pe de alta că încalci și legea care a oprit o astfel de milostenie!

Aș fi voit ca să mai aduc și altele de față, ca, de pildă, postul și rugăciunea, și să arăt cât de mult vatămă și acolo slava deșartă; dar mi-am adus aminte că în cuvântul de dinainte nu am sfârșit după cât trebuia vorba și gândul pe care îl înfățișam. Și care era vorba aceea? Ziceam că săracii covârșesc pe cei bogați în cele pământești, când vorbeam despre sănătate și plăcere, și cam nelămurit am spus aceasta. Haide deci să o arătăm mai limpede astăzi și să dovedim că nu numai în cele pământești, dar chiar și în cele duhovnicești săracii covârșesc pe cei bogați.

Într-adevăr, ce anume bagă pe cineva în Împărăția Cerurilor, bogăția sau sărăcia? Să ascultam pe însuși Stăpânul cerurilor zicând de bogați că: „Mai lesne este cămila prin urechile acului a trece, decât bogatul în Împărăția Cerurilor a intra”, iară de săraci zicând cu totul dimpotrivă: „Iară de voiești să fii desăvârșit, vinde averile tale și dă săracilor, și vino de urmează mie, și vei avea comoară în ceruri” (Mt. 19, 24 și 21). Și dacă voiți, apoi să vedem cele vorbite și să le cercetăm din amândouă părțile. „Strâmtă și îngustă este calea care duce în viață” (Mt. 7, 14), zice. Dar oare cine pășește pe această cale? Cel ce se dezmiardă în desfătări, sau cel ce trăiește în sărăcie? Cel ce este singur, sau cel ce duce pe umeri mii de poveri? Cel ce umblă lăfăit, sau cel ce este cu grijă și băgare de seamă?

Dar ce nevoie este de socotințe, când putem veni la înseși persoanele ce ne pot sluji drept pildă? Sărac era Lazăr, și încă foarte sărac; bogat însă era cel ce trecea cu vederea pe săracul ce ședea la poarta sa. Deci care din aceștia a intrat în Împărăția Cerurilor și se desfăta în sânurile lui Avraam? Cine se ardea în foc și nu era stăpân nici pe o picătură de apă? «Dar, zici tu, și mulți dintre săraci se pierd, și iarăși mulți dintre bogați se vor bucura de acele bunătăți negrăite». Dar cu totul dimpotrivă se petrec lucrurile, căci puțini bogați se mântuiesc, iară cei mai mulți sunt dintre cei săraci. Căci gândește-te bine: cercetând cu amănunțime piedicile bogăției, cum și neajunsurile sărăciei – sau mai drept vorbind, nici pe cele ale bogăției și nici pe ale sărăciei, de vreme ce fiecare din acestea sunt ale celor ce le stăpânesc – noi vom vedea care din ele este arma cea mai ușoară în câștigarea biruinței.

Deci ce neajuns pare a avea sărăcia? Minciuna. Ce neajuns are bogăția? Mândria, mama relelor, care și pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu era

așa mai nainte. Și iarăși, rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint. Dar cine stă alături de această rădăcină? Bogatul sau săracul? Oare nu este vădit că bogatul? Căci cu cât cineva se înconjoară de mai multe, adică cu cât are mai mult, cu atât dorește și mai mult. Slava deșartă iarăși este un păcat, care vatămă multe fapte bune; dar și aproape de aceasta stă tot bogatul. «Dar, zici tu, cele ale săracului, ca, de pildă, necazul și strâmtorarea, nu le spui?» Dar acestea sunt de obște și celui bogat, ba încă mai mult sunt ale bogatului decât ale săracului. Așa că neajunsurile ce par a fi ale sărăciei sunt de obște și sărăciei, și bogăției, iară cele ce sunt ale bogăției sunt numai ale acesteia.

«Dar, zici tu, când săracul, din pricina lipsei de cele trebuitoare, multe rele lucrează?» Dar nici un sărac nu este silit a face atâtea rele din pricina sărăciei, pe câte fac bogații pentru ca mai mult să se îmbogățească și pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult dorește săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat dorește cele de prisos; nu atâta este volnic săracul a se sluji de viclenie, pe cât poate acela. Căci dacă el și pofteste mai mult, în același timp și poate mai mult, apoi este vădit că și mai multe va face. Nu atâta se sperie săracul de foamete, pe cât se teme bogatul de pierderea averilor și tremură de frică că nu o să mai poată lua pe ale tuturor.

Deci când acesta stă alături și de slava deșartă, și de mândrie, și de iubirea de argint, care este rădăcina tuturor relelor, apoi ce nădejde de mântuire va avea, dacă nu va arăta o mare filosofie? Cum va călători pe calea cea strâmtă? Așadar, să nu purtăm în gură credințele tuturor, ci să cercetăm lucrurile. Căci cum nu este necuviincios ca, atunci când este vorba de bani, noi să nu credem altora, ci să ne încredem numai numărătorii și socotelii făcute, iară când este vorba de fapte, să fim atrași așa cum s-ar întâmpla la credințele altora – și acestea se petrec cu toate că noi avem un dreptar desăvârșit în toate mișcările noastre, avem, zic, hotărârea legilor Dumnezeuiești?

Pentru aceea vă rog pe voi toți ca, lăsând la o parte ce gândește cutare sau cutare în aceste pricini, toate să le cercetați și să le căutați în sfintele Scripturi, și găsind acolo adevărata bogăție, pe aceasta să o vânam, ca astfel să ne bucurăm și de veșnicele bunătăți. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Cuprindeți pre noi: pre nimenea am nedreptătit, pre nimenea am stricat, spre nimenea am lăcomit. Nu spre osândire zic, că am zis mai nainte că în inimile noastre sunteți, ca împreună să murim și împreună să viem.” (2 Cor. 7, 2-3)

Iarăși aduce vorba de dragoste, contenind, așa zicând, asprimea certării. Fiindcă i-a certat și i-a mustrat ca pre cei iubiți, însă nu deopotrivă și ei iubind, ci smulși de la dragostea lui și amestecați cu mulți alți stricători, la urmă iarăși moaie asprimea certării, zicând: „Cuprindeți pre noi”, adică «iubiți-ne». Și încă nu a zis «iubiți-ne», ci mai înduioșător, mai mișcător: „cuprindeți pre noi”. «Cine v-a abătut pe voi, zice, cine v-a scos din minți? Cum de suntem strâmtorați întru voi?» Fiindcă mai sus a zis: „strâmtorați-vă întru înălăuntrurile voastre”, apoi aici, arătând mai învederat aceasta, zice: „cuprindeți pe noi”, atrăgându-i către sine prin asemenea cuvinte. Căci nimic nu încheagă prietenia atât de bine precum a afla cel iubit că cel ce îl iubește îl dorește foarte mult.

„Pre nimenea am nedreptătit”. Privește iarăși cum el nu pune binefacerile, dar în același timp cum și cuvântul și-l face încă mai plăcut și mai mușcător; totodată face vorbire și de apostolii cei mincinoși, căci zicând „pre nimenea am nedreptătit”, a adăugat încă: „pre nimenea am stricat, spre nimenea am lăcomit”. Și ce va să zică „pre nimenea am stricat”? Adică «pe nimeni nu am înșelat» – după cum și aiurea zice: „ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pre Eva cu vicleșugul său, așa să se strice și cugetele voastre” (2 Cor. 11, 3).

„Spre nimenea am lăcomit”, adică «nu am răpit, nu am uneltit înșelăciune asupra cuiva». Și nu zice, de pildă: am fost de folos vouă în cutare s-au cutare împrejurare; ci făcându-și cuvântul mai înțepător, „nu am nedreptătit” zice, și parcă numai nu le spune: «Chiar dacă nu v-am fi făcut nici o binefacere, totuși nici așa nu ar fi trebuit a ne disprețui; că nu aveți nimic de zis spre a ne învinovăți, fie mare sau mic». După aceea apoi, fiindcă simțea oarecum greutatea

vorbelor sale, iarăși s-a îndreptățit pe sine. Și nici a tăcut în totul – fiindcă nu ar fi putut trezi pe nimeni, și nici a lăsat neîndreptată asprimea cuvântului, căci atunci mai mult ar fi zădărnit ascultătorul. Deci ce spune el?

„Nu spre osândire zic”. Și de unde se învederează aceasta? „Că am spus mai nainte, zice, că în inimile noastre sunteți, ca împreună să murim, și împreună să viem”. Aceasta este cea mai mare prietenie, când chiar și disprețuit, el alege totuși a și muri și a via împreună cu dâșii. «Nu cum s-ar întâmpla, zice, sunteți voi în inimile noastre, ci așa precum v-am spus. Că este cu puțință a și iubi pe cineva, dar și a fugi de primejdii; însă cu noi nu se petrece așa». Dar tu privește și aici chibzuința lui cea nespusă; căci nu a spus despre cele făcute pentru dâșii, ca să nu pară iarăși că-i ia în bătaie de joc, ci le vorbește de cele viitoare. «De s-ar întâmpla, zice, să sufăr vreo primejdie, eu sunt gata a răbda totul pentru voi, și nici moartea, precum nici viața nu mi se par a fi ceva prin ele însele; ci unde ați fi voi, aceasta îmi va fi mie mai de dorit. Mai de dorit îmi va fi moartea înaintea vieții, cum și viața înaintea morții». Dar dacă a muri pentru alții este cu adevărat semn al prieteniei, dar a trăi așa cum nu ar dorit cineva, fie chiar și pentru neprieteni? Deci pentru ce a pus el acest fapt ca mare? Pentru că este foarte mare cu adevărat. Mulți împreună-pățimesc poate cu prietenii ce întâmpină niscaiva rele, dar când acelor prieteni le merg bine treburile nu numai că nu se bucură, ci încă și pizmuiesc. «Nu însă așa se petrec lucrurile cu noi, zice, ci chiar în nenorociri de ați fi, noi nu ne temem a ne împărtăși din scârbele voastre, precum și de ați face bine, noi nu suntem cuprinși de pizmă».

Apoi, fiindcă neconținut a învățat acestea, zicând: „Nu vă strâmtorați întru noi” și „strâmtorați-vă întru înlăuntrurile voastre”, și „Cuprindeți pre noi”, și „Lărgiți-vă și voi”, și „Pre nimenea am nedreptățit”, și s-ar fi părut toate acestea ca o osândire aruncată asupra lor, apoi privește cum greutatea aceasta a cuvântului o îndreaptă în alt chip, zicând: „Multă îmi este îndrăzneala către voi” (2 Cor. 7, 4). «Pentru aceea îndrăznesc a spune acestea, zice, nu grăindu-le doar spre osândire, ci pentru multa îndrăzneală ce am față de voi», ceea ce învederând și mai nainte, zicea: „Mare îmi este lauda pentru voi”, «să nu vă închipuiți, zice, că dacă le spun acestea, le vorbesc ca un pârâș al vostru, fiindcă foarte mult mă îngâmf și mă mândresc cu voi, ci pentru că mă îngrijesc și voiesc ca voi încă mai mult să înaintați în virtute. Ceea ce și Evreilor după multă certare le zicea: „Însă avem încredințare pentru voi, iubiților, de cele mai bune și carile se țin de mântuire, măcar de și așa grăim... Și dorim ca fieștecare dintre voi aceeași sânguință să arate spre adevărarea nădejzii până în sfârșit” (Evr. 6, 9-11) – aceeași o spune și aici, zicând că „multă îmi este lauda pentru voi”, adică «ne mândrim și ne lăudăm pentru voi și către alții». Ai văzut cum i-a mângâiat? Și nu a zis simplu «mă laud», ci „multă îmi este lau-

da pentru voi”. A adăugat apoi, zicând: „umplutu-m-am de mângâiere”. Și de care mângâiere? «De mângâierea cea de la voi, că îndreptându-vă, prin faptele voastre m-ați mângâiat», zice. Aceasta este fapta celui ce iubește cu adevărat: de a și învinovăți pentru că nu este iubit, în același timp a se și teme ca nu cumva să-i întristeze învinovățindu-i prea mult.

Pentru aceea zice: „umplutu-m-am de mângâiere, preaprisosescu-mă cu bucuria întru tot necazul nostru”. «Dar aceasta, zici tu, pare a fi potrivnică celor mai dinainte». Însă nu este potrivnică defel, ci încă în multă legătură, că acestea le fac pe acelea a fi bine primite, și laudele de aici învederează foarte mult folosul tras din muștrarea celor de mai nainte, ascunzând durerea pricinuită de acea muștrare. Pentru aceea cu drept cuvânt întrebuițează aceste vorbe. Căci nu a zis «umplutu-m-am de bucurie», ci „preaprisosescu-mă cu bucuria”, și mai bine zis, nici numai simplu „prisosescu-mă” (περισσεύομαι), ci „preaprisosescu-mă” (ὑπερπερισσεύομαι), arătând și de aici dorința lui, că chiar așa de ar fi iubit, încât să se bucure și să se veselească, el totuși nici așa nu va crede că este iubit cum trebuie a fi iubit, și nici că a luat totul – atât de nesăturat era el în a iubi și a fi iubit. Că față de a fi iubit de alții, mai mare bucurie aduce faptul de a-i iubi mult pe aceia. Așa că și acesta era semn al dragostei lui către dânșii.

Și fiind vorba de mângâiere, zice: „umplutu-m-am”, adică «m-am îndestulat de ceea ce-mi datorăți», iar fiind vorba de bucurie, zice: „preaprisosescu-mă cu bucuria”, adică «am fost mânios, am fost amărât față de voi, însă v-ați îndreptățit îndeajuns și m-ați mângâiat; nu numai că mi-ați ridicat orice pricină de întristare, ci încă mi-ați cășunat și o mare bucurie». Apoi arătând măreția bucuriei, el nu numai prin cuvintele „preaprisosescu-mă cu bucuria” învederează aceasta, ci și prin adaosul: „întru tot necazul nostru”. «Atât de mare este plăcerea ce ne-ați făcut, încât chiar în tot necazul nostru nu s-a întunecat acea plăcere, ci prin prisosința măreției sale noi am biruit supărările ce ne cuprinseseră și nu ne-a lăsat nici măcar să le simțim».

“Că venind noi în Machedonia, nici o odihnă a avut trupul nostru” (2 Cor. 7, 5). Fiindcă a spus mai sus de necazul avut, apoi aici arată și felul aceluia necaz, pe care-l mărește cu cuvântul, ca astfel să arate cât de mare este mângâierea și bucuria lui din această pricină, dacă a putut birui o atât de mare scârbă.

„Ci întru toate am fost necăjiți”. Și cum întru toate? „Din afară războaie”, din partea necredincioșilor – „dinlăuntru temeri” – pentru cei slabi dintre credincioși, ca nu cumva să fie trași în curse, fiindcă de acestea se petreceau nu numai printre Corintheni, ci și pe aiurea.

“Dară cel ce mângâie pre cei smeriți mângâiat-au pre noi cu venirea lui Tit” (2 Cor. 7, 6). Fiindcă mai nainte le-a mărturisit lucruri mari, apoi ca să nu pară că-i lingusește, ia de martor pe Tit fratele, care venise de la dânșii după

trimiterea întâii Epistole și-i povestise lui cele cu privire la îndreptarea lor. Dar tu gândește-te și la aceea, cum el pretutindenea pune ca mare lucru venirea lui Tit, căci și în urmă zicea: „Că venind în Troada pentru evanghelia lui Hristos, nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit, fratele meu”, și aici de asemenea spune că „mângâiat-au pre noi Dumnezeu cu venirea lui Tit”, pentru că voiește a arăta pe bărbatul acesta vrednic de credință și a-l face prietenul lor. Și privește cum amândouă acestea el le pregătește cu multă iscusință, căci când le spune: „nu am avut odihnă cu duhul meu”, prin aceasta arată măreția virtuților sau a însușirilor lui, iară când zice că «în necazul nostru venirea lui ne-a fost de ajuns spre mângâierea noastră» – „și nu numai cu venirea lui, ci și cu mângâierea cu carea s-a mângâiat de voi” (2 Cor. 7, 7) prin aceasta apropie sau împrietenește pe bărbat cu acești Corintheni. Nimic nu face și nu întărește prietenia atât de mult precât a spune de cineva lucruri potrivite și sănătoase, ceea ce și despre Tit le spune lor, că „mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-a odihnit duhul lui de către voi toți”, și că, «venind Tit la noi, ne-a întripat cu plăcerea pricinuită, vestindu-ne atâtea lucruri bune de voi. Pentru aceea venirea lui ne-a bucurat. Și nu numai prin venirea lui ne-am bucurat, ci și pentru mângâierea cu carea s-a mângâiat la voi». Și cum s-a mângâiat? Prin virtuțile lor, prin isprăvile lor. Pentru aceea și adaogă:

„Spuind nouă dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră pentru mine, încât eu mai vârtos m-am bucurat”. Acestea toate l-au bucurat pe dânsul, l-au mângâiat. Ai văzut cum dă pe față și pe Tit, ca foarte mult îndrăgostit de dânsii, dacă propășirea lor el o credea ca mângâiere a sa, și că venind de la dânsii el se mândrea cu dânsii față de Pavel ca și cum s-ar fi mândrit de ale sale isprăvi. Și privește cum le spune cu căldură: „dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră”. Era firesc lucru ca dânsii să plângă și să fie triști, pentru că mult era necăjit fericitul Pavel că de atâta vreme nu-l mai văzuse. Pentru aceea nici nu a spus el simplu «lacrămi», ci „plângere”, și nici numai poftă simplă (ἐπιθυμία), ci „dor aprins, dorire fierbinte” (ἐπιπόθησιν) – și nici numai o năzuință, o aplecare oarecare a sufletului lor, ci „zel, râvnă fierbinte”, și încă râvnă pentru dânsul, râvnă venită din pricina acelui curvar, din pricina celor ce învinovăteau pe apostol. «V-ați înfierbântat, zice, v-ați aprins și v-ați înflăcărat primind scrisorile mele». Pentru aceea preaprisosește cu bucuria, de aceea s-a umplut de mângâiere, fiindcă s-a atins de dânsii după cum trebuia. Dar mie mi se pare că acestea sunt spuse nu numai pentru mângâierea celor mai dinainte, ci și pentru îndemnul lor spre fapte bune. Că și dacă unii dintre acești Corintheni erau răspunzători pentru păcatele arătate mai nainte, și deci nevrednici de laudele acestea, totuși apostolul nu-i deosebește pe unii de alții, ci pune de obște și laudele și păcatele, lăsând ca cugetul fiecăruia să

aleagă pe cele ale sale, și în chipul acesta și acelea sunt ușoare la auz, și acestea duc pe ascultători la o mare râvnă.

¹ Astfel trebuie a se găsi și astăzi cei învinovați; adică a plânge și a fi triști; astfel trebuie a dori pe dascălii lor, astfel trebuie a-i căuta mai mult decât pe părinții lor. Prin părinții trupești căpătăm viața, însă prin cei sufletești căpătăm cunoștința de a viețui bine. Astfel trebuie a primi epitimiiile părinților, astfel trebuie a se întrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu într-însii, sau mai bine zis nu de dânșii numai atârână totul, ci și de voi. Că de ar vedea cel păcătos că, dacă a fost certat și pedepsit de părintele său, a fost însă măgulit de frații lui, se va face negreșit mai trândav. Dar când și părintele ceartă, când și tu te-ai mâniat – fie ca unul ce te îngrijești de frate, fie ca unul ce te-ai smintit de el împreună cu tatăl – ai lucrat nu puțin la îndreptarea lui. Tu arată doar o mai mare râvnă, și jalește-l nu pentru că a fost pedepsit, ci pentru că a păcătuit. Dar dacă eu voi clădi, iară tu vei dărâma, atunci cu ce am folosit mai mult decât cu ostenelele? Dar mai bine zis, paguba ta nu se mărginește numai aici, ci încă îți mai atragi și pedeapsa asupra-ți. Cel ce împiedică a se vindeca rana are nu o mai mică pedeapsă decât cel ce a pricinuit acea rană, ci încă și mai mare. Căci nu este tot una a răni cu a împiedica vindecarea rănii, fiindcă aceasta din urmă naște numaidecât moartea, iară cea dintâi nu totdeauna.

Acestea vi s-au spus, iubitorilor, ca împreună cu cei ce stăpânesc, să vă întristați și voi de cele ce, după dreptate, îi smintesc pe dânșii, și când veți vedea pe cineva certat, cu toții să-l ocoliți, mai mult chiar decât dascălul său. De voi să se teamă mai mult cel păcătos, decât de cei mai mari ai săi; că dacă el se va teme numai de dascăl, iute va păcătui din nou; dar dacă el este înconjurat de atâția ochi și de atâtea guri, va fi în mai mare ocrotire. Deci după cum, când nu vom face așa, vom fi pedepsiți cu cele mai de pe urmă pedepse, tot așa și când vom face acestea, ne vom împărtăși de câștigul ce vine din îndreptarea acelui păcătos.

Deci așa să facem. Iar dacă ar zice cineva că creștinilor li se cuvine a fi cu iubire de oameni față de frați, apoi afle că iubitor de oameni este cel ce se supără pe păcătos, iară nicidecum cel ce mai înainte de vreme se pleacă apucăturilor lui și nici măcar nu-l lasă de a-și simți păcatul. Căci cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri și ieșit din minți? Cel ce îl culcă pe pat și-l oprește de la mâncăruri și băuturi ce nu se cad, sau cel ce îl lasă că să-și încarce pântecul peste măsură și-l îngăduie de a fi în voia lui, și a face tot ceea ce face un om sănătos? Oare nu cel dintâi este care-l îndreaptă, pe când celălalt, deși se pare că se poartă cu dânsul cu iubire de oameni, totuși îi ațâță mai mult boala?

¹ *Partea morală. Despre epitimii (canonisiri) (Veron).*

Tot așa deci vom zice și aici. Căci este cu adevărat o faptă de iubire de oameni a nu le face pe plac totdeauna celor bolnavi și nici a linguși poftele lor cele necuviincioase. Nimeni nu iubea atât de mult pe acel curvar dintre Corintheni ca Pavel, care a poruncit de a-l preda Satanei – precum și de asemenea nimeni nu a urât atât de mult pe acela precum l-au urât cei ce se strânseseră împrejurul lui și-i luaseră apărarea – după cum a arătat sfârșitul. Căci aceia l-au înfumurat, și încă mai mult i-au ațâțat trufia – în vreme ce Pavel l-a conținut și l-a cumințit, și nu s-a depărtat de el până ce l-a adus la o sănătate curată. Aceia au mai adăugat încă la răul ce era, în vreme ce Pavel chiar și pe cel de la început l-a smuls din rădăcină.

Să cunoaștem deci și noi aceste legi ale iubirii de oameni. Căci și pe un cal, dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu și zăbală și-l împiedici cu putere, ba de multe ori îl și bați – deși aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este mama scăpării lui. Tot așa fă și cu păcătosul. Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa dezlegat, ca nu cumva să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voi lega, Dumnezeu nu-l va lega, iară dacă eu nu-l voi lega, atunci îl așteaptă legăturile cele nedezlegate. „Că dacă ne-am fi judecat pre noi înșine, zice, nu ne-am mai fi judecat” (1 Cor. 11, 31).

Deci să nu crezi că aceasta vine de la cruzime și neomenie, ci încă de la cea mai înaltă blândețe, și de la cea mai bună vindecare, și de la cea mai mare îngrijire. «Dar, zici tu, i-au și dat un timp destul de îndelungat ca pedeapsă». Cât timp, spune-mi? Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulțimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului. Așadar, aceasta să mi-o arăți: dacă acel păcătos s-a umilit, dacă s-a schimbat, și atunci totul s-a făcut; iar dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumva a folosit și într-un timp scurt, să nu o mai pui; iară de nu a folosit cu nimic, apoi și după zece ani pune-o, și acesta să-ți fie hotar al dezlegării răni: câștigul sau vindecarea celui legat.

Dacă așa ne vom îngriji și de noi înșine, și de alții, și nu ne vom uita defel la socotințele oamenilor și la rușinea de dânșii, ci gândindu-ne la rușinea și pedeapsa de acolo – iară mai presus de toate, că întărâtăm pe Dumnezeu – și vom pune doftoriile pocăinței, atunci grabnic îi vom duce la sănătatea cea adevărată și ne vom învrednici și de bunătățile viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Pentru aceea, de v-am și întristat cu Epistolia, nu mă căiesc, măcar de mă și căiam.” (2 Cor. 7, 8)

Așadar, el se îndreptățește pentru Epistolă – când nu mai era nici o primejdie pentru vindecare, fiind de acum păcatul îndreptat – și arată folosul tras din acest fapt. Aceasta a făcut-o mai nainte, zicând: „Că din multă scârbă și necaz am scris vouă, nu ca să vă întristați, ci să cunoașteți dragostea carea mai mult am către voi”, și tot aceasta o face și aici, mrejind însă faptul prin mai multe. Și nu a zis: «că mai nainte mă căiam, dar acum nu mă căiesc». Însă cum? „Nu mă căiesc acum, măcar de mă și căiam”. «Deși atâtea erau cele scrise de mine, încât să covârșească chiar măsura certării, zice, și să mă facă a mă căi, adică de a-mi părea rău, totuși marele câștig care izvorăște din ele nu mă lasă să mă căiesc». Acestea însă le-a spus nu certându-i peste măsură, ci înălțând laudele aduse lor. «Atât de mare îndreptare ați arătat, zice, încât deși v-am lovit cu putere, încât îmi părea rău – mă laud totuși cu roada». Întocmai ca și pe copii, când cu supărare și necaz primesc vindecarea bolii, și când, în urma vreunei tăieturi sau arsuri sau doftorii amare, îi mângâiem întruna, astfel face și Pavel. „Că văd, zice, că epistolia aceea, măcar de v-a și întristat pentru o clipă¹, acum însă mă bucur, nu că v-ați întristat, ci că v-ați întristat spre pocăință” (2 Cor. 7, 9). Zicând că „nu mă căiesc”, spune și pricina, punând ceea ce a venit folositor din Epistolă și îndreptățindu-se cu multă grijă și zicând: „dacă v-a și întristat pentru o clipă”. Căci ceea ce întristează ține o clipă, pe când ceea ce este folositor dăinuie pururea. Urmarea gândului ar fi cerut să zică că, «deși pentru o clipă v-a întristat, însă pentru totdeauna v-a veselit și v-a fost de folos». Fără numai el nu spune așa, ci mai nainte de a arăta câștigul, trece iarăși la laudele aduse lor și la dovada îngrijirii lui, zicând: «Acum mă bucur nu că

¹ Expresia din original πρὸς ὥραν este un elenism care înseamnă „pentru o clipă”, după cum și πρὸς καιρόν înseamnă „pentru un timp”.

v-ați întristat» – căci ce folos am eu din a vă întrista voi? – «ci că v-ați întristat spre pocăință», adică întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă și tatăl când vede pe copil operat de doctor nu se bucură doar pentru că copilul are dureri și se vaită, ci pentru că se îndreaptă. Tot așa și Pavel. Dar tu privește cum el, de la lucruri, strămută izbânda la dânsii, iar ceea ce este întristător se pune în socoteala Epistolei, și ce este bun și folositor o socotește ca izbânda lor. Căci nu a zis: «v-a îndreptat Epistola» – deși era așa – ci „v-ați întristat spre pocăință”.

„Căci după Dumnezeu v-ați întristat, ca întru nimic să vă păgubiți de către noi”. Ai văzut chibzuință negrăită? «Că dacă nu am fi făcut aceasta, zice, v-am fi păgubit pe voi». Izbânda o pune pe socoteala lor, iară paguba pe socoteala sa – dacă ar fi tăcut. «Dacă nu v-am fi îmboldit, ca astfel prin acea îmboldire să vă îndreptați, v-am fi păgubit, și încă nu numai pe voi, ci și pe noi. Căci după cum cel ce nu dă neguțătorului cele ce urmează a fi cărate pe mare, el singur este care pricinuieste paguba, tot așa și noi, dacă nu v-am fi dat vouă pricină de pocăință, v-am fi păgubit». Ai văzut deci că a nu certa pe cei ce greșesc este o pagubă și pentru dascăl, și pentru ucenic?

„Că întristarea cea după Dumnezeu, necăită pocăință spre mântuire lucrează” (2 Cor. 7, 10). «Pentru aceea, zice, deși m-am căit mai nainte de a vedea rodul și cât de mare este câștigul, totuși acum nu mă căiesc. Căci așa este întristarea cea după Dumnezeu». Și, în sfârșit, filosofează despre întristare, arătând că nu întotdeauna este rea, ci numai când ea este după lume. Deci ce va să zică „întristarea lumii”? «Dacă te întristezi, zice, pentru bani, pentru slavă, pentru cel ce a părăsit lumea sau pentru cel mort, toate acestea sunt după lume, sau întristări de ale lumii. Pentru aceea și moarte lucrează. Căci cel întristat pentru slavă pizmuiește și este silit de multe ori a se prăbuși și a se pierde, ca, de pildă, întristarea cu care s-a întristat Cain, Isav și alții». Deci aceasta o numește el întristare a lumii, sau după lume, care este spre vătămarea celor întristați. Dară în păcate numai întristarea după Dumnezeu este folositoare, iar aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort nu-l poate învia. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult ațâță boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate este singurul care se folosește cu ceva din întristare, căci cheltuiește, așa zicând, și nimicește păcatele. Deci fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doftoria, apoi numai aici are putere și își arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

«Iată că Cain, zice, fiindcă nu a fost încuviințat de Dumnezeu, era întristat». Dar nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedea pe fratele său strălucind. Dar dacă el simțea durere de aceasta, trebuia negreșit a face la fel ca dânsul și a se bucura cu acela; dar acum el, întristându-se, a arătat că era în-

tristat după lume, iară nu după Dumnezeu. Nu însă tot așa și David, nu Petru, și nici unul din ceata dreptilor. Pentru aceea dânșii erau totdeauna în câștig, fie că se întristau pentru ale lor păcate, fie că pentru păcatele străine. Căci ce este mai împovăraător ca întristarea? – Dar cu toate acestea, când ea este după Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea și bucuria aceasta a lumii se sfârșesc cu nimic, pe când întristarea cea după Dumnezeu „necăită pocăință spre mântuire lucrează”. Lucrul minunat al acestei întristări este că nici nu se căiește cineva fiind întristat astfel, ceea ce mai cu seamă este osebirea întristării lumești.

Ce poate fi mai de dorit decât dobândirea unui copil? Și ce poate fi mai sfâșietor ca moartea unui asemenea copil? Dar cu toate acestea, părinții lui, în toiul jelaniei, neputând suferi pe nimeni și bătându-se cu pumnii, iată că după trecere de vreme aceștia se căiesc fiindcă s-au întristat peste măsură, ca unii ce nu au câștigat nimic de aici, ba încă mai mult s-au vătămat. Nu tot așa este și întristarea cea după Dumnezeu, ci aceasta are două însușiri bune: a nu fi biruit cineva din pricina celor pentru care este trist, și că aceasta întristare se sfârșește în mântuire, în vreme ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unii ca aceștia, și după întristare foarte mult se împruținează și se învinuiesc pe sine, dând prin aceasta dovada cea mai mare că ceea ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea după Dumnezeu cu totul dimpotrivă, pentru care și zice: „necăită pocăință spre mântuire lucrează” – căci nimeni nu se va împruțina și deznădăjdui dacă se întristează pentru păcat, dacă se tânguie și se zdrobește pe sine. Ceea ce și fericitul Pavel spunând, nu are trebuință de a aduce pildă din altă parte pentru cele spuse și nici a pune la mijloc istorii vechi pentru cei întristați, ci chiar pe Corintheni îi dă de pildă. Și de la cele ce au făcut, de la acelea, zic, dă dovadă, pentru ca astfel o dată cu laudele să-i și învețe, și încă mai mult să-i atragă către sine.

„Că iată, zice, însăși aceasta că după Dumnezeu v-ați întristat, câtă sânguință a lucrat în voi!” (2 Cor. 7, 11). «Întristarea aceasta, zice, nu numai că nu v-a adus în stare de a vă împruțina și deznădăjdui, ca și cum ați fi făcut aceasta în zadar, ci încă v-a făcut și mai sânguitori». După aceea spune și dovezile sânguinței. „Ci încă și răspuns”, sau îndreptățire către mine. „Ci încă și întărâtare” sau îngrețosare către acel păcătos. „Ci încă și frică” – căci sânguința aceasta a lor și grabnica îndreptare erau dovada unora ce aveau frică. Și ca să nu pară că se îngâmfă și se trufește pe sine, privește cât de iute a îndreptat vorba, zicând: „ci încă și dorire” – de mine; „ci încă și râvnă”, adică osârdia cea către Dumnezeu; „ci încă și izbândă” sau răzbunare, fiindcă ați răzbunat legile lui Dumnezeu cele batjocorite».

„Întru toate v-ați învederat curați a fi întru acest lucru”. Nu numai în a nu îndrăzni s-au arătat curați – că aceasta era învederat – ci și că nu s-au unit cu

aceaia la bucuria lor. Fiindcă în întâia Epistolă spunea „Și voi v-ați semețit?” (1 Cor. 5, 2) – aici spune că «Și de această bănuială v-ați izbăvit; nu numai că nu l-ați lăudat pe acel curvar, ci încă l-ați și certat și v-ați întărit, v-ați scârbit de dânsul».

„Deci de am și scris vouă, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit” (2 Cor. 7, 12). Dar ca nu cumva să zică: «Și pentru ce ne cerți pe noi, când suntem curați de acest fapt?» – iată că și mai înainte ridicându-se, și făurindu-și mai dinainte răspunsul, zicea așa după cum stă scris: „nu mă căiesc, măcar de mă și căiam”, adică «atât de departe sunt de a mă căi acum pentru cele ce v-am scris atunci, zice, încât mai mult m-am căit atunci decât acum, când v-ați unit cu toții și ați înfruntat pe acel curvar». Ai văzut iarăși cum graba lui și râvna au întors vorba la cele dimpotrivă? De la acelea de la care credeau că și-a schimbat părerea de dânsii, ca unul ce i-a îndreptat în zadar pentru propășirea lor, tocmai de la acelea el arată că le vorbește fără sfială tot adevărul. El nu se dă în lături câtuși de puțin a le face pe plac când trebuie a face aceasta.

Dar el, care spunea mai sus că „cel ce se lipește de curvă un trup este” și „să dați pe unul ca acela Satanei, spre pierzarea trupului”. Și „tot păcatul carele va face omul afară de trup este” (1 Cor. 6, 16; 5, 5; 6, 18), și altele de acest fel – cum de zice aici „nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit”? Apoi el o face aceasta nu dezicându-se, ci încă urmându-și neabătut gândul. Și pentru își urmează neabătut gândul? Pentru că îi era lui foarte trebuitor a le arăta dragostea ce avea către dânsii. Deci el nu ridică, nu desființează datoria de a se îngriji de acel curvar, ci, după cum am spus, arată și dragostea cea către dânsii, și cum că cea mai mare frică l-a cuprins de întreaga Biserică. Căci se temea ca nu cumva răul să se împrăstie și cu timpul să cucerească Biserica. Pentru aceea și zicea cu alt prilej: „Puțin aluat toată frământătura dospește” (1 Cor. 5, 6). Aceasta o spunea atunci; aici însă, fiindcă dânsii au izbutit în fapta bună, nu mai spune așa, ci în alt chip. Același lucru dă a se înțelege și aici, însă vorba o întrebuințează cu mai multă dulceață, zicând: „Ci ca să se arate către voi sânguința noastră cea pentru voi”, adică: «ca să vedeți voi cât vă iubesc». Firește că aceasta este același lucru cu cea dinainte, însă tâlcuită în alt chip s-ar părea că are o altă înfățișare. Dar cum că același lucru este, tu cercetează bine înțelesul, și nimic alta nu vei găsi. «Fiindcă vă iubesc foarte mult, zice, apoi m-am temut ca nu cumva să pătimiți vreun rău de aici, ca nu cumva voi înșivă să primiți întristarea».

După cum deci când zice: „Nu cumva Dumnezeu se îngrijește de voi?” (1 Cor. 9, 9), prin aceasta nu spune că Dumnezeu nu se îngrijește, fiindcă nimic din cele ce alcătuiesc lumea nu poate fi lipsit de pronia, adică purtarea de grijă a lui Dumnezeu – ci numai că Dumnezeu nu pentru voi a legiuit sau a avut

grijă în primul rând – tot așa și aici: «Mai întâi de toate eu am scris pentru voi, zice, și al doilea pentru acela. Aveam în mine dragostea chiar și fără Epistolă, însă am voit a o arăta și vouă», cum și tuturor, prin cele scrise acolo».

„Pentru aceasta ne-am mângâiat” (2 Cor. 7, 13), zice, fiindcă v-am arătat și sânguința cea către voi, și că în sfârșit totul am izbutit». După cum și aiurea zice: „Că acum noi vii suntem, dacă stați voi întru Domnul”, și iarăși: „Care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei? Au nu chiar voi?” (1 Thes. 3, 8; 2, 19). Aceasta este viață, aceasta mângâiere, aceasta este bucuria dascălului care are minte: propășirea spre bine a ucenicilor.

¹Nimic nu arată atâta pe un stăpânitor ca iubirea de cei stăpâniți – fiindcă și pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci că a și iubi după ce a născut. Deci dacă unde este firea, și încă este atâta trebuință de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este harul. Astfel au strălucit toți cei vechi. Câți dintre Evrei au fost slăviți, de aici s-au arătat așa. Astfel s-a arătat Samuil mare, zicând: „Să nu-mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi” (1 Împ. 12, 23). Astfel s-a arătat David, astfel Avraam, astfel Ilie, astfel fieștecăre dintre dreptii din Legământul Nou și din cel Vechi. Că și Moisi, părăsind bogății și comori nespuse pentru cei stăpâniți, a voit mai bine a suferi rele împreună cu norodul lui Dumnezeu, în vreme ce mai nainte de hirotonia sau alegerea lui la această vrednicie era căpetenie a norodului prin faptele sale. Pentru aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel Evreu: „Cine te-a pus pre tine stăpân și judecător preste noi?” (Ieș. 2, 14). Ce spui? Vezi faptele și te îndoiești de numirea aceasta? Ca și cum cineva, văzând un doftor strălucit tăind și legând un mădular bolnav al trupului, i-ar zice: «Și cine te-a pus pe tine doftor și ți-a poruncit a tăia?» Meșteșugul, prietene, cum și boala ta, i-ar răspunde doftorul. Tot asemenea și pe Moisi știința sau meșteșugul de a stăpâni l-a făcut așa precum este.

Căci, iubiților, a stăpâni este un meșteșug – iară nu numai o vrednicie – și încă un meșteșug mai înalt decât toate meșteșugurile din lume. Dar dacă stăpânirea celor din afară este meșteșug și știință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovnicești. Căci cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât și aceea este mai bună decât altele, și mai bine zis, cu mult mai bună. Și de voiți, să cercetăm mai cu amănunțime vorba aceasta.

Meșteșug este lucrarea pământului; meșteșug este și țesătoria, meșteșug este și zidăria; meșteșuguri care sunt foarte trebuitoare și care cuprind în ele întreaga noastră viață. Celelalte meșteșuguri sunt slujitoare acestora, ca de pil-

¹ *Partea morală.* Despre stăpânirea duhovnicească și lumească; despre supunerea către stăpânitori și despre grija acestora (*Veron*).

dă turnătoria de aramă, tâmplăria, păstoria. Însă dintre toate acestea cea mai trebuitoare este lucrarea pământului, pe care Dumnezeu a așezat-o la început prin însăși plăzmuirea omului. Fără de încălțăminte și fără de haine este cu putință a trăi cineva – fără de lucrarea pământului însă este cu neputință. Se zice că de acest fel sunt nomazii cei de sub stăpânirea Sciților, cari trăiesc viața întreagă în căruțe (ὄμαξόβιοι), cum și filosofii cei goi (γυμνοσοφισταὶ) ai Inzilor. Aceștia au dat la o parte și meșteșugul ciubotăriei, și al țesătoriei, și al zidăriei, și au trebuință numai de lucrarea pământului.

Rușinați-vă voi, cari aveți trebuință de meșteșuguri prisoselnice, de bucătari, și plăcintari, și împestrițători de haine și de mii de alții de acest fel ca să puteți trăi. Rușinați-vă voi cari ați adus în viață meșteșuguri deșarte. Rușinați-vă voi cei credincioși de acei varvari cari nu au trebuință de meșteșuguri. Fiindcă Dumnezeu a făcut astfel ca firea să fie îndestulată cu puțin.

Dară eu nu silesc pe nimeni și nici legiuiesc a vieții cineva așa, ci precum a cerut Iacov. Și ce a cerut el? „De-mi va da mie Domnul pâine să mănânc și haină să mă îmbrac” (Fac. 28, 20). Astfel a poruncit și Pavel, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi” (1 Tim. 6, 8). Deci întâia este lucrarea pământului, a doua țesătoria, a treia zidăria – iară cea mai de pe urmă decât toate este ciubotăria. Printre noi sunt mulți, fie slujitori, fie lucrătorii de pământ, care trăiesc fără de încălțăminte. Așadar, acestea sunt meșteșugurile cele trebuitoare și folositoare. Haide acum să le asemuim pe acestea cu meșteșugul cel de la început, cu lucrarea pământului. Pentru aceea am adus la mijloc pe cele mai de căpetenie dintre toate, ca astfel, când se va arăta acesta mai bun decât toate celelalte, biruința lui împotriva celorlalte să fie neîndoielnică.

Deci de unde vom arăta că meșteșugul acesta este mai trebuit decât toate celelalte? De acolo că fără de el nici un folos nu este de celelalte. Și dacă credeți, lăsând pe toate la o parte, să punem la mijloc pe cea mai de căpetenie decât toate, lucrarea pământului.

Deci ce folos ar putea avea mâinile cele multe ale lucrătorilor de pământ, când aceștia s-ar război între dânșii și și-ar răpi unii altora averile? Dar acum iată că frica de stăpânitor îi ține pe loc și păstrează cele strânse de dânșii; iară de vei desființa aceasta, apoi este prisoselnică osteneala pusă de dânșii. Iară dacă ai cerceta cu amănunțime, ai afla și o altă stăpânire, maica acesteia, și care slujește de legătură între dânsele. Și care este acea stăpânire? Este aceea în puterea căreia fiecare trebuie a se stăpâni și a se cărmui pe sine însuși, înfrângându-și patimile cele sălbatice, și totdeodată grijind și păstrând cu toată strășnicia toate odraslele virtuții. Că sunt feluri de stăpâniri: una, de pildă, când oamenii stăpânesc cetățile și popoarele, îndreptând viața aceasta politică, ceea ce arătând Pavel, zicea: „Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu” (Rom. 13, 1), după

care, învederând câștigul de la această stăpânire, a adăugat zicând că stăpânitorul este slugă a lui Dumnezeu spre bine: „slugă a lui Dumnezeu este, izbânditor spre mânia celui ce face răul” (Rom. 13, 4). Altă stăpânire este iarăși, prin care fiecare om ce are minte în cap se stăpânește pe sine, ceea ce învederând apostolul, zicea: „Iar de voiești să nu-ți fie frică de stăpânire, fă binele” (Rom. 13, 3), vorbind aici de stăpânitorul dinlăuntrul omului, sau mai bine zis de omul ce se stăpânește pe sine însuși.

Dară aici mai este și o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Și care este aceasta? Cea din Biserică, de care și pomenește Pavel, zicând: „Ascultați pre învățătorii voștri și vă supuneți lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă” (Evr. 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună și mai înaltă decât cea lumească, pe cât mai bun și mai presus este cerul decât pământul, sau mai bine zis chiar și mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânța răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământești, ci se îndeletnicește numai de lucrurile ce sunt în ceruri. „Că petrecerea noastră în ceruri este” (Flp. 3, 20), zice, deci și viața noastră acolo este, după cum zice: „că viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (Col. 3, 3). Și deci și răsplătirile sunt acolo, cum și căile pentru cununile de acolo. Că această viața nici se sfârșește după încetarea noastră din viața de aici, ci după aceea încă strălucește mai mult.

Pentru aceea tocmai, cei ce au această stăpânire au încredințată o cinste cu mult mai mare nu numai decât a ocârmuitorilor, ci chiar mai mare și decât a celor ce poartă pe cap diademe împărătești, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni întru mai mari și pentru fapte mai mari. Dar nici cel ce se îndeletnicește cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletnicește cu cea duhovnicească nu le vor putea întrebuița bine dacă mai întâi nu se vor stăpâni pe dânșii precum se cade și dacă nu vor păzi cu toată băgarea de seamă amândouă legile acestea. Că după cum stăpânirea celor mulți este îndoită, astfel îndoită este și cea de a se stăpâni cineva pe sine. Și iarăși și de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, după cum a dovedit vorba de mai nainte. Ar putea vedea cineva și unele dintre meșteșuguri imitând stăpânirea, și mai ales lucrarea pământului. Că întocmai ca și un stăpânitor al plantelor este și lucrătorul de pământ, pe unele tăindu-le și împiedicându-le, iară pe altele îngrijindu-le și înmulțindu-le, întocmai după cum fac cei mai aleși stăpânitori, când pe cei ce vatămă pe cei mulți îi pedepsesc și-i taie de la atingerea cu alții, iară pe cei buni și blânzi îi încurajează spre mai bine. Pentru aceea și Scriptura aseamănă pe stăpânitori cu lucrătorii de vii.

Și ce dacă plantele nu slobod glas din ele precum cei ce pătimesc rele prin cetăți? Însă prin înfățișarea lor arată parcă nedreptatea ce li se face, veștejindu-se și fiind strâmtorate de buruienile cele rele. Și după cum răutatea se pedesește cu legile, tot așa și aici, prin meșteșugul agriculturii, se îndreaptă răutatea pământului, cum și sălbăcia sau prostimea plantei. Fiindcă toate câte se văd în obiceiurile oamenilor le vom găsi și la plante: asprimea, moleșirea, sfiala, dârzenia, nestatornicia; și unele dintre dânsule sunt tăiate din belșug fără vreme și în dauna celor de alături, iară altele sunt sărăcite și nedreptățite, ca de pildă când gardurile, înverzind, se ridică în sus în dauna plantelor din apropiere, sau când alți copaci fără rod și sălbatici cresc în sus și împiedică creșterea celor de pe dedesupt. Și după cum stăpânitorii și împărații au și de acei cari vatămă și se războiesc cu stăpânirea lor, tot așa și lucrătorul de pământ are a se lupta cu năvala fiarelor sălbatice, cu schimbările aerului, cu seceta, cu tăciunile sau rugina, cu multa ploaie, cu piatra, cu pâcla și cu multe altele de acest fel. Iară acestea se întâmplă ca astfel tu întruna să-ți ai privirea îndreptată către Dumnezeu. Celelalte meșteșuguri atârnă și de râvna oamenilor, pe când lucrarea pământului cel mai mare ajutor îl are în puterea lui Dumnezeu și aproape în întregimea ei atârnă de el; pentru că are trebuință de ploile de sus, de starea anotimpurilor, iară mai presus de toate, de pronia sau de purtarea lui de grijă. „Nici cel ce sădește, nici cel ce udă este ceva, ci Dumnezeu cel ce dă creșterea” (1 Cor. 3, 7), zice.

Între plante este și moarte, și viață, și dureri, și nașteri, ca și printre oameni. Se poate ca să fie și tăiate, și rod să aducă; se poate să și moară, iară cel mort să se facă același ca și la început; de unde și vine că pământul ne dă multe și felurite pilde de înviere în vorbirile noastre. Căci când rădăcina scoate roadă, când sămânța odrăslește, oare faptul acesta nu este înviere? Și dacă s-ar cerceta fiecare în parte, s-ar vedea marea înțelepciune și îngrijire a lui Dumnezeu, statornicită în principiul acesta.

Dar ceea ce voiam a spune este că îngrijirea aceasta este cu privire la pământ și plante, în vreme ce îngrijirea noastră se duce către sufletele noastre. Așadar, pe câtă depărtare este între plante și suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească și bisericească, și pe atât este mai bună aceasta decât aceea. Stăpânitorii lumii acesteia iarăși sunt cu atât mai prejos de cei ai Bisericii, pe cât este mai bine a stăpâni pe cel ce se supune de bunăvoie decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea de la fire. Acolo totul se face de frică și de silă, iară aici izbânda este al bunei voiri și al voii slobode.

Dar stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci și prin aceea că este și părintească, cum s-ar zice, fiindcă are în sine blândețea tatălui care, poruncind a se face chiar lucruri mari, încredințează. Stăpânitorul lumii de afară zice că dacă preacurvești, ai murit; aceasta însă

chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată și te amenință foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este sfânt, și îndreptător nu numai al trupului, ci și al sufletului. Deci pe câtă depărtare este între suflet și trup, pe atâta iarăși se găsește între stăpânirea aceasta și aceea. Acela este stăpânitor și judecător al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor dovedite numai, și de multe ori se face chiar pârâșul acestora – pe când tribunalul acesta învață pe cei ce sunt inițiați în Tainele Bisericii că cel ce ne judecă pe noi va pune la mijloc și în priveliștea întregii lumi toate în golătatea lor, și că este cu neputință a se ascunde ceva.

Așa încât Creștinismul ține viața noastră cu mult mai bine decât legile din afară. Că dacă, tremurând omul până și de cele ascunse, îl face a se teme, și dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere răspundere de fapte și, prin urmare, îl ațâță către virtute, apoi este vădit că mai cu seamă această stăpânire ne încheagă viața.

Și de voiești să vedem și hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedea și aici o mare deosebire între dâșii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată viața cea mai strălucită și neprihănită – iară cel hirotonisit în această stăpânire nu este pus acolo pentru slavă omenească sau pentru liniștea sa, ci pentru osteneli și sudori și pentru folosul celor mulți. Pentru aceea se și bucură de mult ajutor din partea Duhului Sfânt. La stăpânirea lumească puterea ei se întinde până la a porunci cele ce trebuie să se facă – pe când la cea bisericească i se mai adaogă și ajutorul rugăciunilor și al harului. Mai mult încă, în cea dintâi nu este vorba de nici o filosofie, nici stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom fi după aceasta, și pentru ce ne vom duce de aici, și cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; ci vorba este mai mult de polițe și de zapise, și de bani, pe când de acestea nici o vorbă, nici o îngrijire. În Biserică însă pentru toate acestea ar putea vedea cineva făcându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire și tribunal, și loc de însănătoșire, și școală de filosofie, precum și dascălie a sufletului, și loc al alergărilor care duc către ceruri. Cum că această stăpânire este și mai blândă decât toate – deși cere mai mare strășnicie decât toate celelalte – aceasta se învederează de aici. Când stăpânitorul de afară prinde pe preacurvar, de îndată îl pedepsește – deși, de altfel, care este câștigul? – dar aceasta nu va să zică a doborî patima, ci trebuie a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitorul bisericesc însă, aflând de preacurvar, nu se gândește cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci același lucru ca și cum, înfățișându-ți-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i contenești boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac așa, ci tai boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înlăuntrul Tainelor și îngrădirilor sfinte, după

care, recâştigându-l izbăvit de toată răutatea şi făcându-se mai bun prin pocăinţă, îl primesc din nou în sânul Bisericii.

«Şi cum se poate, zici tu, a doborî preacurvia?» Se poate prea bine, dacă lucrurile se petrec sub legile acestea. Căci Biserica este baie duhovnicească, care spală şi curăţă nu murdăria trupului, ci a sufletului, prin feluritele chipuri de pocăinţă. Tu, dacă laşi pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuşi nevindecat, în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit şi nici pedepsesc ca tine, ci îi cer şi răspundere de fapte, aşa după cum mi se cuvine, în acelaşi timp şi îndrept ceea ce este stricat.

Voieşti poate şi de aiurea să afli cum tu, scoţând din teacă sabia goală şi arătându-i tăişul celor păcătoşi, prin aceasta nu ai făcut nici o îndreptare, iară eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi pentru aceasta nu am trebuinţă de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul şi marea, şi pe însăşi firea omenească. Şi cercetează cu amănunţime cum se găseau lucrurile omeneşti mai nainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a dispreţuit pe atunci moartea? Cine şi-a bătut joc de averi? Cine a dispreţuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munţi şi prin pustietăţi, îmbrăţişând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, şi mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea ştiindu-le, iubiţilor, şi aflând noi că de aici izvorăşte tot folosul acestei vieţi şi îndreptarea lumii, veniţi cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte şi a lua parte la adunările de aici şi la rugăciuni. Căci dacă vă veţi pune astfel în rânduială, veţi putea arăta o viaţă vrednică de ceruri şi vă veţi învrednici de bunătăţile cele făgăduite. Căroră fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI

„Iară mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-a odihnit duhul lui de către voi toți.”¹ (2 Cor. 7, 13).

Privește iarăși cum înalță laudele lor și arată dragostea cea către dânșii. Căci zicând că s-a bucurat, că Epistola a avut urmări atât de frumoase – „acum mă bucur, zice nu că v-ați întristat, ci că v-ați întristat spre pocăință” – și arătându-le dragostea sa, zice că „deși am scris vouă, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit, ci ca să se arate către voi sânguința noastră cea pentru voi”, la urmă spune de un alt semn al dragostei lui către dânșii, ceea ce le aduce lor mare laudă și arată în același timp și adevărata lor dragoste. „Ne-am bucurat, zice, de mângâierea voastră, iară mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit” – deși aceasta nu este a unuia care iubește grozav, a se bucura mai mult de acela decât de dânșii. «Da, zice, nu atât de mult m-am bucurat pentru acela, pe cât m-am bucurat pentru voi». Pentru aceea el pune și pricina, zicând „că s-a odihnit duhul lui de către voi toți”. Nu a zis «s-a odihnit el», ci „duhul lui”, adică «dragostea lui cea pentru voi». Și cum s-a odihnit? „De către voi toți”, zice. Dar și aceasta este o mare laudă.

„Că ori pentru ce m-am lăudat înaintea lui pentru voi” (2 Cor. 7, 14) – mare este lauda lor când dascălul se mândrește – „nu m-am rușinat” zice, adică «de aceea m-am bucurat, că v-ați arătat mai buni, și prin lucruri mi-ați dovedit graiurile. Așa că cinstea mea este îndoită: și că voi ați sporit în fapte bune, și că eu nu m-am arătat ca un căzut din adevăr, adică nu am fost amăgit în nădejtile mele». „Ci precum toate într-un adevăr le-am grăit vouă, așa și lauda noastră ce a fost către Tit adevărată s-a făcut”. Aici și altceva lasă a se înțelege: «că după cum noi grăim de voi toate după adevăr – fiindcă era firesc ca

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom, fraza de la începutul stihului 13, „Pentru aceasta ne-am mângâiat de mângâierea voastră”, face parte din stih 12.

Tit să le fi spus lor multe laude de aceasta – tot așa și cele spuse nouă de Tit pentru voi ni s-au părut adevărate».

„Și inima lui mai mult este spre voi, aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor” (2 Cor. 7, 15). Aceasta vine de la cel ce laudă și recomandă pe cineva ca foarte înfierbântat de dragoste și legat de dâșii. Și nu a zis: «dragostea lui», ci a întrebuințat un alt grai, mai apriat: «inima lui, duhul lui», ceea ce învederează marea lui dragoste. Apoi ca nu cumva să pară că prin aceste vorbe el îi lingusește, pretutindeni pune pricinile dragostei, ca astfel, după cum am spus, să piară și gândul de linguire, și pe aceia mai mult să-i îndemne, puindu-le lor în seamă lauda și arătând că dâșii sunt începutul și pricina unei astfel de dragoste din partea lui Tit. Căci zicând: „Și inima lui mai mult este spre voi”, a adăogat: „aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor”. Aceasta arată și pe Tit recunoscător către binefăcători, de vreme ce, luându-i pe toți în sufletul său, s-a întors la Pavel și neconținut își aducea aminte de dâșii, avându-i veșnic în cuget și în vorbă; dar și pe Corintheni îi cinstea faptul acesta foarte mult, căci împresurându-l pe Tit cu o astfel de dragoste, l-au întovărășit până la plecarea lui.

Mai departe apoi spune și de ascultarea lor, mărimdu-le râvna; pentru care și zice: „Că cu frică și cu cutremur ați primit pre el”, adică nu numai cu dragoste, ci și cu cinste deosebită. Ai văzut cum apostolul le mărturisește o îndoită virtute: că adică dâșii îl și iubeau pe Tit ca pe părintele lor, dar se și sfiau de el ca stăpân, și nici din pricina acelei sfiei întunecând, așa zicând, dragostea lor, dar nici din pricina dragostei slăbindu-le sau împuținându-li-se sfiala și frica de el! Aceasta o spunea și mai sus, „că întristarea carea este după Dumnezeu... câtă sânguință a făcut întru voi, câtă râvnă, câtă frică, câtă dorință”?

„Bucuru-mă că întru toate mă încred în voi.”¹ Ai văzut că pentru dâșii mai cu seamă el se bucură? «Mă bucur, zice, că nici într-un fel nu ați rușinat pe dascălul vostru și nici nu vă arătați nevrednici de mărturia mea». Așa că nu atât de Tit se bucura, că s-a bucurat de o așa mare cinste, pe cât de dâșii, că au arătat atâta recunoștință. Și ca să nu se creadă că se bucură mai mult de acela, privește cum și aici pune pricina. După cum mai sus a zis: „Că ori pentru ce m-am lăudat înaintea lui pentru voi, nu m-am rușinat”, tot așa și aici, că „întru toate mă încred în voi”. «Măcar de ar fi nevoie ca să vă mustru, totuși nu mă tem că vă veți depărta de mine; măcar de m-aș lăuda, totuși nu mă tem că aș rămâne rușinat; măcar de v-aș lăuda ca supuși și ascultători, sau ca iubitori, sau ca având osârdie, eu am nădejde, am încredere în voi. V-am zis să-l tăiați (pe acel curvar), și l-ați tăiat; am zis apoi să-l primiți între voi, și l-ați

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom, această pericopă formează stihul 16, pe când în ediția noastră, *Textus receptus*, în Cap. 7 sunt numai 15 stihuri.

primit. Am zis că sunteți priviți ca mari și minunați de Tit, și că știți a vă sfii de dascălii voștri, și că toate acestea prin fapte le-ați arătat adevărate. Dar toate acestea nu atâta le-a aflat el de la mine, pe cât de la voi chiar. Deci s-a înturnat de la voi ca îndrăgostit grozav de voi, cari ați dovedit aceasta prin fapte mai mult decât prin vorbe».

„Și facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei” (2 Cor. 8, 1). Înălțându-i pe dâșii cu laudele, la urmă iarăși le dă sfat. Căci de aceea a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumva, trecând deodată de la mustrare la sfătuire, să-și facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-le mai întâi auzul, să le pregătească cu acest chip calea sfațului ce urma a le da. Că voia a le vorbi despre milostenie, pentru care apucând mai nainte, le-a zis: „Bucuru-mă că întru toate mă încred în voi”, făcându-i mai binevoitori spre aceasta din izbânzile lor de mai nainte. Și nu a spus de-a dreptul: «Dați milostenie», ci privește înțelepciunea lui, cum a pregătit vorba pe departe și cu multă măiestrie. „Și facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei”. Ca nu cumva să se îngâmfe, el numește har acest fapt – și povestindu-le cele făcute de alții, prin aceasta îi face pe dâșii mai râvnitori cu laudele aduse acelora.

Două laude aduce el aici Machedonenilor, sau mai bine zis, trei: și că suferă cu bărbăție ispitele, și că știu a fi milostivi, și că, fiind dâșii săraci, arătau totuși multă mărinimie în facerea milosteniei – fiindcă li se răpiseră averile lor. Aceasta învederându-o apostolul pe când le scria, zice: „Voi sunteți următori bisericilor lui Dumnezeu celor din Iudeea, că aceleași ați pățimit și voi de la cei de un neam cu voi, precum și aceia de la Iudei” (1 Thes. 2, 14). Ascultă ce scria Evreilor după aceasta și le zicea: „Și jefuirea de averile voastre cu bucurie ați primit” (Evr. 10, 34).

Numește faptul acesta al milosteniei har, nu numai contenindu-i pe dâșii, ci și atârându-i și făcându-și în același timp și cuvântul fără bănuială și nede-făimat. Pentru care și numele fraților a adăogat, așa că prin aceasta a tăiat din rădăcină toată zavistia, fiindcă urma a-i lăuda foarte mult. Ascultă deci laudele ce le aduce. Zicând el: „Și facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu”, nu a zis mai departe «cel dat în cutare sau cutare cetate», ci lăudă întregul neam, zicând: „în bisericile Machedoniei”. Apoi mai departe arată anume acest har, zicând: „Că întru multa ispitire a necazului, prisosința bucuriei lor” (2 Cor. 8, 2). Ai văzut înțelepciune? Mai întâi el spune nu ceea ce avea în gând și voia, ci altceva mai dinainte, ca să nu pară că înadins face aceasta, ci de la un alt șir de idei vine și la ceea ce avea în gând: „întru multa ispitire a necazului” – ceea ce și Machedonenilor scriind le zicea: „Următori v-ați făcut Domnului. primind cuvântul întru necaz mult, cu bucuria Duhului Sfânt”; și iarăși: „că de

la voi s-a vestit cuvântul Domnului nu numai în Machedonia și Ahaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit” (1 Thes. 1, 6-8).

Dar oare ce înseamnă „întru multa ispitire a necazului, prisosința bucuriei lor”? «Amândouă, zice, și necazul, și bucuria, le-au avut cu covârșire». Pentru care și era uimirea cea mare; adică dintr-atâtea ispite și necazuri le-au izvorât lor atâta prisosință de bucurie și mulțămire sufletească. Ispita și necazul nu numai că nu au zămislit și pricinuit vreo scârbă sau supărare, ci încă li s-au și făcut pricină de bucurie – deși acele ispite erau atât de mari. Aceasta o spunea mângâindu-i și încurajându-i a fi bărbătoși și neclintiți în ispite. Nu au fost dâșii ispitiți în zadar, ci prin acele ispite s-au făcut încercați prin răbdare; și încă ceva mai mult, căci nu zice simplu «răbdare», ci încă ceea ce era mai mult decât răbdarea: «bucurie». Și chiar nici bucuria aceasta nu o spune cum s-ar întâmpla, ci „prisosința bucuriei lor” – fiindcă multă și negrăită bucurie le pricinuiseră lor acele ispite.

„Și sărăcia lor cea adâncă a prisosit spre bogăția dărnicii lor”. Și iarăși amândouă acestea, sărăcia și bogăția, le spune aici cu covârșire. Că după cum ispita cea multă a născut multă bucurie, și încă chiar prisosința bucuriei, tot așa și multa lor sărăcie a născut bogăția cea mare a dărnicii sau a milostivirii lor. Căci aceasta a învederat el prin cuvintele „a prisosit spre bogăția dărnicii lor”. Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu voirea celor ce dau. Pentru aceea nicăieri nu spune «bogăția celor date», ci „bogăția dărnicii (simplității = ἀπλότητος) lor”. Ceea ce el zice, aceasta înseamnă: sărăcia lor nu numai că nu i-a împiedicat pe dâșii a fi cu mâna largă în binefaceri, ci încă s-a făcut și pricină de a prisosi, precum și ispita s-a făcut pricină de prisosință a bucuriei lor. Cu cât dâșii erau mai săraci, cu atât încă mai mult se întreceau în facerea de milostenii și mai cu multă plăcere dădeau. Pentru aceea îi și admira pe dâșii foarte mult, că dintr-o sărăcie atât de mare se arătau totuși atât de darnici în fapta bună. „Că sărăcia lor cea adâncă”, adică sărăcia cea negrăită, le-a dat pe față simplitatea sau dărnicia inimii lor. Și nici nu a spus «a dat pe față, a învederat», ci „a prisosit”, și nici nu a spus cum s-ar întâmpla „simplitatea sau dărnicia lor”, ci „bogăția dărnicii lor”, adică contrariul mărimii sărăciei lor, sau mai bine zis, dâșii învederau cu mult mai mult încă mărimia dărnicii lor.

După aceea apoi și tâlcuiește mai lămurit gândul, zicând: „Căci duple putere (vă mărturisesc)” – și este vrednic de crezut martorul – „și preste putere” (2 Cor. 8, 3), adică „a prisosit spre bogăția dărnicii lor”. Dar mai drept vorbind, el învederează acesta nu numai prin acest stih, ci chiar și prin toate cele ce urmează același lucrul îl pune de față: „voioși au fost”, zice. Iată și a doua covârșire. „Cu multă stăruință” (2 Cor. 8, 4). Iată și a treia, și a patra. „Rugând pre noi”. Iată și a cincea. Și toate acestea se petreceau fiind ei întru multă ispi-

tă și în sărăcie. Dar acestea sunt a șasea și a șaptea covârșire; și totuși, cu covârșire dădeau și dâșii.

Apoi, fiindcă aceasta mai cu seamă voia el să pregătească și din partea Corinthenilor, adică să-i facă a da de bunăvoia lor, iată că stăruiește asupra acestei idei, zicând: „cu multă stăruință” și „rugând pre noi”. Dar pentru ce se rugau de dâșii? „Ca să luăm (primim) harul, zice, și împărtășirea slujbei ceii către sfinți”. Ai văzut cum iarăși înalță faptul acesta, numind milostenia aceloră cu numiri destul de cinstite și frumoase? – Căci deoarece dâșii erau râvnitori ai duhurilor, milostenia o numește har, sau dar, ca astfel dâșii să alerge spre milostenie; și iarăși o mai numește împărtășire, ca astfel să afle dâșii că și iau, că și primesc, și nu numai că dau. «De aceasta ne rugau pe noi, zice, ca să primim o astfel de slujbă din partea lor».

„Și nu precum aveam nădejde” (2 Cor. 8, 5). Aceasta o zice și cu privire la mulțimea ajutoarelor, precum și la ispitele ce le îndurau. «Nici nu am fi nădăjduit noi, zice, că găsindu-se într-o astfel de sărăcie, ne-ar fi putut mângâia atât de mult». Dar apoi chiar și îngrijirea și sânguința lor pentru viața cea viitoare apostolul a vindecat-o, zicând: „ci înșiși pre sine s-au dat întâi Domnului, și nouă prin voia lui Dumnezeu”. «În toate, zice, au fost ascultători, mai mult decât am așteptat chiar, și nici pentru că făceau milostenii se leneveau în facerea celorlalte fapte bune, ci mai întâi de toate ei s-au dat pe sine Domnului».

Dar oare ce va să zică: „înșiși pre sine s-au dat Domnului”? Și-au pus nădejdea în Domnul, s-au arătat încercați în credință, au arătat o mare bărbăție în ispite, vrednicie, blândețe, dragoste, cum și în toate celelalte bunătăți, bunăvoință și osârdie. Ce va să zică: „și nouă”? Adică «s-au făcut în totul supuși nouă, ne-au iubit, ne-au ascultat, împlinind și legile lui Dumnezeu, în același timp și cu noi legându-se prin dragoste». Dar tu gândește-te cum el și aici arată faptul prin creșterea, prin întinderea ideii, căci zice: „înșiși s-au dat pre sine Domnului”, adică nu au ascultat numai în unele de Dumnezeu, iară în altele de lume, ci în toate au ascultat de dânsul și s-au dat pe sine întregi lui Dumnezeu. Nu fiindcă făceau milostenii și-ar fi pierdut mintea, ci încă arătau o mare smerită cugetare, o mare supunere, o mare cinste, o mare filosofie, și așa făceau dâșii milostenia. Dar ce va să zică: „prin voia lui Dumnezeu”? Apoi fiindcă a zis: „pe sine s-au dat nouă”, aici plinește cuvântul, zicând: «și nici aceasta nu au făcut-o omeneste, ci tot după voia lui Dumnezeu s-au dat nouă».

„Încât am rugat noi pre Tit, ca precum mai nainte a început, așa să și săvârșească întru voi și darul acesta” (2 Cor. 8, 6). Și care este aici urmarea gândului? Mare, și este foarte strâns legată de cele dinainte. «Fiindcă v-am văzut pe voi iuți și vioi, precum și înfierbântați întru toate, în ispite, în milostenii, în dragostea cea către noi, în curățenia cealaltă a vieții voastre, de aceea am trimis pe Tit, ca astfel și voi să vă asemănați în totul cu aceia» Aceasta nu a

spus-o pe față, însă a învederat-o prin cuvintele de mai sus. Dar tu privește covârșire de dragoste din parte-i, căci numai că nu spune: «Fiind mângâiați și cinstiți de aceia, zice, noi totuși ne îngrijim de ale voastre, ca nu cumva să vă arătați mai prejos de dâșii. Pentru aceea tocmai am trimis pe Tit la voi, pentru ca și de aici ațâțându-vă și amintindu-vă, să râvniți pe Machedoneni». Căci pe când el scria această Epistolă, Tit se întâmplase a fi pe lângă dânsul. Pentru aceea îi și aduce bărbatului mari laude, la început zicând: „nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu”, iară aici se cuprind toate cele ce a zis mai nainte, împreună și cea de aici. Căci nici aceasta nu este o mică laudă, de a începe lucrul mai dinainte, fiindcă faptul arată că Tit avea un suflet fierbinte. Pentru aceasta l-a și trimis apostolul pe dânsul, dându-le o mare îmboldire și îndemn prin venirea lui Tit. Și aceasta este și pricina pentru care îl înalță pe dânsul prin laude, voind prin aceasta a familiariza cât mai mult pe bărbat cu acești Corintheni. Căci și aceasta ajută mult a încredința, aceea adică de a face cât mai familiar cu dâșii pe cel ce urma a-i sfătui. Bine face el că, pomenind de milostenie o dată, și de două, și de trei ori, numește faptul har sau dar, acum, de pildă, zicând: „Și arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Machedoniei”, iară altă dată spunând: „voinioși au fost, cu multă rugăminte rugându-ne ca să luăm darul și împărtășirea; și iarăși: „precum înainte a început, așa să și săvârșească întru voi și darul acesta”.

¹Într-adevăr, iubiților, că mare bun este milostenia, și un dar al lui Dumnezeu, pe care câștigându-l, noi ne asemănăm după putință cu însuși Dumnezeu, că aceasta mai cu seamă este omul. Vorbind cineva de om și dând o pildă, a zis: „Mare și cinstit lucru este omul milostiv” (Pilde 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, și mai mare chiar decât acela de a învia morții. Că a hrăni pe Hristos cel flămând este cu mult mai mare decât de a învia pe cei morți, pentru că aici faci bine tu lui Hristos, iară acolo îți face el ție. Și apoi plata stă în a face bine, iară nu în a primi bine. Aici – vorbesc de facerea minunilor – tu datorezi lui Dumnezeu, iară dacă faci milostenii, îl ai pe dânsul datornic. Iară milostenie se cheamă aceea ce se face cu bunăvoină, când se face cu mâna largă, când nu-ți închipui că dai, ci că ieși, că primești, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când socotești ca un câștig, iar nu ca pagubă – fiindcă dacă nu este așa, apoi nici har nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iară nu a se nemulțami. Căci cum să nu fie necuviincios ca dezlegând întristarea altuia, tu singur să te faci trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbești și întristezi, în vreme ce pe altul l-ai scăpat de scârbă și întristare, dai do-

¹ *Partea morală. Despre milostenie (Veron).*

vadă de cea mai mare cruzime și neomenie. Mai bine este atunci a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dar pentru ce te scârbești, omule? Nu cumva poate că prin facerea milosteniei ți se împruținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfel de gând, nici să dai. Dacă tu nu ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceruri, să nu dai. Dară tu cauți răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenia să fie milostenie, iară nu marfă de vândut. Mulți, desigur, au luat răsplata și aici, însă nu au luat-o aici astfel precum au luat-o cei ce aici nu au luat nimic – însă unii dintre aceștia au luat-o ca mai slabi, și poate că nu au fost atrași atât de mult de cele de acolo. Și după cum cei flămânzi, proști și robi ai pântecelui, fiind chemați la masa împărătească și neașteptând timpul potrivit, dânsii întocmai ca și copiii cei mici apucă mai nainte, vătămându-și astfel pofta de mâncare și săturându-se de bucatele cele mai de rând – tot așa pățimesc și cei ce caută și primesc aici răsplata milosteniei, împruținându-și singuri plata de acolo.

Dară apoi tu, împrumutând pe altul, după trecere de vreme dorești a lua capitalul ceva mai mare, sau poate nici nu-l iei, ca astfel prin întârziere să iei mai mare camătă, iară dacă faci milostenie tu ceri răsplata îndată, deși nu ai a sta aici, ci acolo neconținut; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, și tot acolo vei da și seamă de faptele tale. Și dacă cineva ți-ar pregăti o casă în care tu nu vei sta, firește că ai socoti faptul acesta ca o pagubă; iară acum tu voiești a te îmbogăți aici, de unde de multe ori chiar și mai nainte de asfințitul soarelui vei fi nevoit a pleca? Nu știi că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini și pribegi? Nu știi că ne vom scoate de aici ca străini, ca unii ce nu nădăduim nimic și nici așteptăm nimic? – Ceea ce tocmai și pățim.

Pentru aceea, tot ceea ce strângem, aici lăsăm. Că nu îngăduie Stăpânul ca, luându-le acestea, să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpăra țarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altceva de acest fel. Nu numai că nu-ți îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dar nici măcar nu ți se va da vreo plată. Căci ți-a spus dinainte să nu clădești, nici să cheltuiești cele străine ori pe cele ale tale. Deci pentru ce, lăsând pe ale tale, lucrezi și cheltuiești din cele străine, ca astfel să pierzi și munca, și plata, și să suferi încă și osânda cea mai mare?

Nu așa, vă rog; ci fiindcă din fire suntem aici ca pribegi, apoi să ne facem pribegi și cu voia, ca nu cumva să ne facem acolo pribegi, și necinstiți, și lepădați. Că dacă vom voi să ne facem cetățeni aici, nu vom fi nici aici, și nici acolo; iară dacă aici rămânem și ne socotim pribegi, și ne petrecem viața de aici ca pribegi, negreșit că și acolo ca și aici vom lua îndrăznirea adevăraților cetățeni. Că dreptul, și care nu are nimic cu dânsul, și aici va trăi în cele ale tuturor celorlalți ca în ale sale, și când va pleca către cer va vedea veșnicele sale lăcașuri; și chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, și nici l-ar putea face ci-

neva străin pe dânsul, care întregul pământ îl are drept cetate, și câștigându-și patria lui, va da pe față adevărata lui bogăție.

Deci iubiților, pentru ca pe amândouă să le câștigăm, să întrebuițăm precum se cuvine și cele de aici, și cele de acolo. Căci numai așa vom putea fi cetățeni ai cerului, și ne vom bucura de o mare îndrăzneală. Căreia fie ca noi cu toții să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII

*„Ci precum întru toate prisosiți cu credința, și cu cuvântul, și cu cunoașterea, și cu toată sârguința.”
(2 Cor. 8, 7)*

Privește aici iarăși cum îndemnarea ce le face este împletită cu laude, și încă cu laude mari. Și nu a zis «întru toate vă predați», ci „întru toate prisosiți” cu credința cea a harurilor, și cu cuvântul cel al înțelepciunii, și cu cunoștința cea a dogmelor, și cu toată sârguința către celelalte virtuți. „Și cu dragostea voastră către noi”, adică cu aceea de care am spus mai nainte, a cărei dovadă am făcut-o; „ca și întru darul acesta să prisosiți”. Iată pentru ce a început el cu laudele acelea, ca astfel, cu trecerea timpului, să-i miște către aceeași râvnă de mai nainte.

„Nu ca și cum v-aș porunci grăiesc” (2 Cor. 8, 8). Privește cum întruna le vorbește cu dulceață, cum se face plăcut lor, și nu aspru, și nici silindu-i, sau mai drept zicând, vorba lui pe amândouă le are în sine: și neconținut le vorbește cu dulceață, în același timp și plăcut, și nu silindu-i. Și fiindcă neconținut i-a îndemnat și foarte mult a lăudat pe Machedoneni, apoi ca să nu pară că aceasta este ca o silă din parte-i, zice: „Nu ca și cum v-aș porunci grăiesc, ci prin sârguința altora și adevărarea dragostei voastre dovedind”. Nu ca și cum s-ar fi îndoit, căci nu aceasta arată el aici, ci încă făcând mai lămurită această adevărare, și scoțându-o mai mult la iveală, și înfățișându-o mai puternică. «Pentru aceea vă spun așa, zice, ca să vă ațâț către aceeași bunăvoință și, pomenindu-vă de sârguința acelora, vă întărit pornirea voastră». Apoi de la aceasta a ajuns și la o altă nouă, căci el nu trece cu vederea nici un mijloc, căci totul pune în mișcare și mânuiește vorba în așa fel ca să-și atingă scopul. Căci mai întâi el i-a îndemnat de la laude străine, zicând:

„Și arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei”, iară mai pe urmă și de la laudele lor, zicând: „Și precum întru toate prisosiți cu credința, și cu cuvântul, și cu cunoașterea”. Că mai mult poate

întărâta pe cineva aceasta, când adică el se pleacă prin sine, decât când se pleacă prin alții. După aceea el trece la lucrul de căpetenie și încununarea sfa-
tului ce urmează a le da.

„Că știți harul Domnului nostru Iisus Hristos că pentru voi au sărăcit, bogat fiind, ca voi cu sărăcia lui să vă îmbogățiți” (2 Cor. 8, 9). «Gândiți-vă, zice, aduceți-vă aminte și cugetați înșivă la harul lui Dumnezeu, și nu treceți cu vederea cum s-ar întâmpla, ci judecați la măreția lui, ce fel și cât este, și cum el nu a cruțat nimic din ale sale. El și-a deșertat slava sa nu pentru ca să vă îmbogățiți voi cu bogăția, ci cu sărăcia lui. Dacă nu crezi poate că sărăcia este făcătoare de bogăție, gândește-te la Stăpânul tău, și atunci nu te vei mai îndoi. Că dacă acela nu se făcea sărac, tu nu te-ai fi făcut bogat. Că minunea aceasta este: că sărăcia a îmbogățit pe bogăție. Însă bogăție aici el numește cunoașterea bunei-cinstiri, curățirea păcatelor, dreptatea, sfîntirea și toate celelalte bunătați nenumărate pe care ni le-a dat și ni le va da.

Și toate acestea prin sărăcie le-am câștigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, s-a făcut om și a pățimit ceea ce a pățimit – deși pentru toate acestea el nu a fost dator cu nimic ție, ci tu îi datorezi lui.

„Și sfat întru aceasta vă dau, că aceasta este vouă spre folos” (2 Cor. 8, 10). Privește cum iarăși se îngrijește a fi cu dulceață în vorbă și cum prin două idei îi atâță deodată, și prin cuvintele „sfat vă dau”, și prin ceea ce urmează: „spre folos vouă”. «Nici vă silesc, nici vă asupresc, zice, sau cer ceva de la cei ce nu voiesc; dară nici ca spre împlinirea scopurilor voastre, ale celor ce primiți, zic acestea». Apoi aduce și pildă chiar de la dâșii, și nu de la alții. „Cari nu numai a face, ci încă și a voi ați început mai dinainte, din anul trecut”. Privește cum el îi arată că dâșii și fără îndemn au ajuns la aceasta de bunăvoie. Fiindcă aceasta a mărturisit și Machedonenilor, că de bunăvoia lor și cu cea mai mare bucurie au strâns milostenii, apoi voiește a arăta că și aceștia fac așa. Pentru aceea a și zis: „nu numai a face, ci încă și a voi”, și nu a spus simplu «ați început», ci „mai nainte ați început, din anul trecut”. Pentru aceea vă rog, zice, ca după ce ați ajuns până aici, să vă mișcați și pe viitor cu toată bunăvoirea. „Iară acum și a face să pliniți” (2 Cor. 8, 11). Nu a spus simplu «ați făcut», ci „să pliniți”, adică să puneți sfârșit. „Ca precum v-a fost osârdia a voi, așa să fie și a plini dintru cele ce aveți”, ca nu cumva fapta cea bună a voastră să rămână sau să se mărginească numai la bunăvoie, ci să-și ia plata și din fapte».

„Că de este pusă înainte osârdia (bunăvoirea), duple cât are cineva este bine primită, iară nu duple cât nu are” (2 Cor. 8, 12). Privește la dânsul înțelepciune negrăită! Arătând mai nainte pe cei ce făceau milostenii mai presus de puterea lor, pe Thessaloniceni zic, și lăudându-i pe dâșii de aceasta, și spunând că «mărturisesc de dâșii că peste putere au dat» – pe aceștia fiindcă

îi îndeamnă a da milostenii numai după puterea lor, lasă ca pilda să-și facă lucrarea sa, căci știa el bine că nu atât sfatul mișcă pe cineva spre a urma altora, pe cât îl mișcă râvna, sau mai bine zis ambiția de imitare a celor deopotrivă cu dânsul. Pentru aceea și zice: „Că de este pusă înaintea osârdia (bunăvoirea), după cât are cineva este bine primită, iară nu după cât nu are”. «Nu te speria, zice, fiindcă am spus acelea, pentru că cele spuse au fost spre lauda întrecerii lor în facerea milosteniei, însă Dumnezeu cere de la cineva numai pe cât îi este cu putință, iară nu pe cât nu poate» – că „bine primită” aceasta înseamnă. Foarte mult îi înmoaie prin această pildă, și încă mai mult îi atrage spre a-și da averile lor în milostenii.

Pentru aceea a și adăugat îndată: „Că nu ca să fie altora odihnă, iară vouă necaz” (2 Cor. 8, 13). Deși Hristos cu totul dimpotrivă a făcut, lăudând pe văduvă că și-a deșertat cu totul avutul și că a dat din lipsă ceea ce a dat, totuși fiindcă apostolul stă de vorbă cu Corinthenii, unde alege chiar a răbda de foame – „că mai bine îmi este a muri decât lauda mea să o facă cineva zadarnică” (1 Cor. 9, 15) – de aceea și folosește o sfătuire cumpătată, lăudând pe cei ce făceau milostenii peste puterile lor, însă nici pe aceștia nu-i silește a face tot așa, nu doară că nu ar fi voit, ci fiindcă erau mai slabi. Pentru ce oare pe aceia îi laudă „că întru multă ispită de necaz, prisosința bucuriei lor și sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția bunătății lor”, și că au dat mai mult decât puterile lor? Oare nu se învederează că și pe Corintheni îi ridică, sau mai bine zis, îi întărește spre a se ridica la înălțimea acelor? Așa că, deși se pare că el îngăduie și cele mici, totuși face aceasta ca prin lauda unora să-i ridice pe ceilalți. Dar apoi mai gândește-te cum și prin cele ce urmează, pe nesimțite același lucru îl pregătește. Căci zicând cele de mai sus, îndată a adăugat: „Ca prisosința voastră să împlinească lipsa acelor.” Nu numai pentru aceia, ci și pentru aceștia el voiește a face porunca ușoară. Și nu numai de aici el voiește a o face ușoară, ci chiar și de la răsplata ce-i așteaptă, și grăiește mari lucruri de vrednicia lor, zicând: „ci dintru tocmire (potrivire, cumpănire) în vremea de acum, ca prisosința voastră să plinească lipsa acelor.” Ce înseamnă oare ceea ce el spune aici? «Voi vă mândriți cu banii, zice; dar și aceia se mândresc cu viața lor și cu îndrăznirea ce au către Dumnezeu. Dați deci acelor din banii ce vă prisosesc, fiindcă dâșii nu au, ca astfel și voi să luați de la aceia din îndrăznirea de care dâșii sunt bogați, dar de care voi sunteți săraci». Privește cum el din cuvintele „peste putere” a pregătit pe nesimțite și a da din lipsă. «Dacă voiești, zice, a lua din prisosință, din prisosință dă; iară de voiești a lua întreaga răsplată, atunci dă din lipsă și peste putere». Aceasta însă nu o spune pe față, ci o lasă la cugetul ascultătorilor, iară el sfătuiește în cea de față și pune în mișcare o povață cumpătată, adăogând mai mult de formă: „ca să fie tocmire (potrivire, cumpănire) în vremea de acum”. Cum adică cumpănire

sau potrivire? Adică «voi dându-le prisosința voastră, iară aceia împlinind lipsurile voastre». Și ce fel de cumpănire sau potrivire poate fi, încât cele trupești să fie răsplătite prin cele duhovnicești – fiindcă mare este covârșirea acestora asupra acelor. Deci cum de o numește el cumpănire sau potrivire? Sau că este vorba de prisosință și lipsă, sau că aceasta se petrece numai în viața de față. Pentru aceea, zicând „potrivire”, a adăugat îndată: „în vremea de acum”.

Acestea le spunea, pe de-o parte conținând cugetele celor bogați și arătându-le că după ducerea lor de aici, cei duhovnicești vor fi în mai mare covârșire decât dâșii. Aici desigur că cu toții ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în același timp și covârșirea unora va fi mai mare, căci dreptii vor străluci mai mult decât soarele.

Apoi, fiindcă i-a arătat pe dâșii nu numai ca dând, ci și luând în schimb mai mult, de aceea el voiește a le pregăti buna voire și din altă parte, arătând că chiar dacă nu ar da ei altora din averile lor, totuși nimic nu vor avea mai mult. Și pentru aceasta aduce la mijloc o istorie veche, zicând astfel: „Precum este scris: celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i a lipsit” (2 Cor. 8, 15). Aceasta s-a petrecut cu manna din pustia Arabiei, când și cei ce strângeau mai multă, ca și cei ce strângeau mai puțină, cu toții se găseau având aceeași măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia. Acestea le spunea apostolul, pe de-o parte înfricoșându-i de cele întâmplare atunci, iară pe de alta spre a-i îndupleca să nu dorească niciodată mai mult decât au trebuință și nici să se întristeze dacă au mai puțin. Dar aceasta se poate vedea petrecându-se și astăzi în lucrurile omenești, și nu numai cu manna din pustie. Că dacă noi cu toții umplem numai un singur pântec, și același răstimp îl trăim, și cu un singur trup suntem îmbrăcați – apoi nici celui bogat nu-i va veni ceva mai mult din bogăția lui, și nici celui sărac mai puțin din pricina sărăciei lui.

¹Deci pentru ce tremuri și te înfricoșezi de sărăcie? Pentru ce alergi după bogăție? «Mă tem, zici tu, ca să nu fiu silit a ajunge să cer pe la ușile altora și să mă rog de aproapele». Aud pe mulți zicând și rugându-se: «Nu mă lăsa, Doamne, niciodată în starea de a avea trebuință de oameni!» Dar auzind acestea, eu râd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. Într-adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, și chiar în toate mișcările noastre, cum s-ar zice, ne găsim în nevoie unii de alții. Așa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat și fără judecată, și care nu cunoaște lămurit firea lucrurilor. Dar nu vezi că noi cu toții avem trebuință unul de altul? Nu vezi bunăoară cum ostășul are trebuință de meșteșugar, meșteșugarul de neguțător, neguțătorul de lucrătorul de pământ, robul de cel slobod, stăpânul de slugă, săracul de cel bo-

¹ *Partea morală.* Cele bune sunt firești (după fire), și că nu trebuie a ne teme de sărăcie și a strânge averi (*Veron*).

gat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primește? – fiindcă chiar și cel ce primește milostenia împlinește o mare nevoie, și mai mare încă decât toate. Că dacă nu ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s-ar răsturna pe dos, neavând unde să ne învistierim banii. Așa că chiar și săracul, care pare a fi mai netrebuitor, tocmai acesta este mai trebuitor decât toți oamenii. Dar dacă este rușinos a avea trebuință de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. «Dară, zici tu, nu pot suferi căutătura înfumurată». Și de ce, defăimând pe altul pentru mândrie, te necinstești singur cu o astfel de învinuire? – Pentru că este lucru de mândrie a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. Pentru ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, și tremuri și de acestea, și de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuși prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulți și de mai multe, ba încă chiar și de mai de rând lucruri.

Cu cât te îmbogățești mai mult, cu atât mai mult te supui pe sineți acestui blestem. Întocmai așa te rogi tu, cerând să ai bani și să nu ai trebuință de nimeni, ca acela care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are trebuință și de corăbieri, și de corabie, și de mii de alte împrejurări, s-ar ruga totuși ca să nu aibă trebuință de ajutorul nimănui. Apoi dacă voiești cu orice preț a nu avea trebuință de nimeni, cere și dorește-ți sărăcia; iară dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi și să ai grijă numai pentru pâine și haină – iară dacă ești bogat, ai grijă și pentru țarină, și pentru slugi, și pentru dăjdi, și pentru lefii slugilor, și pentru cinstea slujbei ce o ai, și pentru siguranța vieții și a persoanei tale, și pentru slavă, și vei avea trebuință și de stăpânitori, și de cei supuși acelora, și de cei din cetate, ca și de cei din sate, și de neguțatori, și chiar și de cârciumari.

Acum vezi că vorbele acestea sunt ieșite din cea mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoșezi și voiești a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ți va fi cu puțință de a scăpa de acea nevoie. Iară de voiești a scăpa de mulțime – și-ți este cu puțință, dacă te vei refugia la limanul sărăciei – taie și aruncă de la tine mulțimea lucrurilor, și întru nimic să nu crezi că ar fi rușine a avea trebuință de altul, fiindcă acest lucru este și al înțelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu. Că dacă atunci când avem trebuință unii de alții, și încă nevoia nici așa nu ne adună pe noi în prietenie, dar dacă am fi nelipsiți de nimic și nu am avea trebuință unul de altul, oare nu am fi fiare sălbatice?

Deci Dumnezeu ne-a rânduit a fi în legătură unul cu altul prin trebuințele ce le avem și în fiecare zi ne atingem unul de altul. Și dacă ne-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar mai fi căutat dragostea și prietenia aproapelui său? Așadar, să nu credem că aceasta ar fi rușinos, nici să ne rugăm zicând «nu ne da pe noi a ne găsi în nevoia altora», ci dimpotrivă să ne rugăm, zicând «nu ne lăsa pe noi, găsindu-ne în nevoie, a nu primi pe cei ce pot să ne folosească».

Greoi este nu a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alții, ci de a răpi cele ale altora. Însă pentru unele ca acestea nu ne rugăm vreodată și nici nu zicem: «Nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine», iară a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. Deși Pavel de multe ori s-a găsit în nevoie și nu se rușina pentru aceasta, ci încă se și mândrea și lăuda pe cei ce-l ajutaseră, zicând: „Că și o dată, și de două ori ați trimis cele spre trebuința mea” (Flp. 4, 16), și iarăși: „Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă” (2 Cor. 11, 8).

Deci a se rușina cineva de acestea nu este fapt al unui suflet slobod, ci al unui suflet molatic, tâmp și îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărârea lui Dumnezeu, a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare, nu mai filosofa peste măsura îngăduită. «Dar, zici tu, nu pot suferi a ruga pe un om de multe ori și a nu fi ascultat». Și cum te va suferi Dumnezeu pe tine, cel rugat de dânsul și neascultător, el care te-a rugat pentru binele tău? „În locul lui Hristos vă rugăm, zice, ca și cum Dumnezeu v-ar ruga prin noi: Împăcați-vă cu Dumnezeu” (2 Cor. 5, 20). «Și totuși, zici tu, eu sunt sluga lui». Ei și? Căci când tu, sluga, te îmbeți, iară el, stăpânul, este flămând și nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce-ți va putea adăoga ție numele de slugă? Dar tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun, când tu te răsfeți în așternuturi moi, iară acela nu are nici pernă. «Dar am dat», zici tu. Și totuși, nu trebuie a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când nu ai avea, când nimic nu s-ar ține de tine. Întrucât însă ai, măcar de mii de ori de ai da, și încă vor fi alții cari sunt flămânzi, nici o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, și când îi urci prețul, și în sfârșit, când iscodești alte căi de câștig străine, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Și s-a poruncit a da celui flămând în dar, iară tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine și-a deșertat atâta slavă, iară tu pentru dânsul nu socotești vrednic nici a da o pâine. Câinele tău este ghiftuit, iară Hristos se topește de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în vreme ce Stăpânul tău, ca și al aceluia, este lipsit până și de hrana trebuitoare. Dar cum pot fi acestea fapte de prieteni? Împăcați-vă cu Dumnezeu, căci o astfel de purtare este a unor vrăjmași și războinici!

Deci să ne rușinăm, iubitorilor, de câte binefaceri ne-am învrednicit și de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropia de noi vreun sărac cerând milă, să-l primim cu toată bunăvoința, mângâindu-l și îmbărbătându-l cu cuvântul, ca astfel și noi să ne învrednicim de aceeași bunăvoință și din partea lui Dumnezeu, și din partea oamenilor. „Câte veți voi să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor” (Mt. 7, 12). Această poruncă nu are în sine nimic greu, nimic anevoios. «Ceea ce voiești a se face ție, aceasta fă-o tu aceluia, zice; răsplata este egală». Și nu a zis: «Ceea ce nu voiești a vi se face, nici voi să nu faceți», ci a

spus ceva mai mult. Aceea desigur că ar fi depărtare de rele, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Așa că și una și alta se cuprind în acest grai. Și nici nu a zis numai «acestea și voi să le voiți», ci „să faceți lor”. Și care este folosul? „Aceasta este legea, zice, și prorociei”. Voiești a fi miluit? Miluiește și tu pe alții. Voiești a te învrednici de iertare? Iartă și tu altora. Voiești a nu auzi vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbi. Poftești a fi lăudat? Laudă și tu. Voiești a nu se lăcomi alții? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după fire și că noi nu avem trebuință nici de legi omenești și nici de dascăli? În cele ce voim a primi de la alții, sau a nu primi, legiuim noi înșine. Așa că, dacă ai voi să nu primești, și ai face, sau ai voi să primești, iară tu nu ai face, atunci te-ai osândit singur și nu te vei bucura de nici o îndreptare, ca unul ce te-ai amăgit singur și nu ai știut ce trebuie să faci.

Pentru aceea vă rog ca, deșteptând în noi și pentru noi legea aceasta și citind aceste scrieri lămurite și scurte, să fim pentru cei de aproape ai noștri ceea ce voim a fi pentru noi înșine, ca astfel să ne bucurăm și de liniștea vieții de acum, și să ne învrednicim și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

„Și mulțumită lui Dumnezeu, celui ce au dat aceeași osârdie pentru voi în inima lui Tit.” (2 Cor. 8, 16)

Iarăși laudă pe Tit. Fiindcă a vorbit despre milostenie, la urmă vorbește și despre cei ce vor primi de la dâșii banii și-i vor aduce – fiindcă aceasta ajută și la strângerea acestor prinoase și spre a face mai înflăcărată bunăvoirea celor ce vor da. Că cel ce îndrăznește pentru cel ce-i slujește, și nu bănuiește defel pe cei ce primesc, va da cu mai multă mărinimie. Ceea ce pentru ca și atunci să se întâmple, ascultă cum înfățișează pe cei sosiți atunci în acest scop, dintre cari cel dintâi era Tit. Pentru care și zice: „Mulțumită lui Dumnezeu, celui ce au dat aceeași osârdie în inima lui Tit”. Dar oare ce înseamnă „aceeași osârdie”? Adică tot aceea care a avut-o și pentru Thessaloniceni. Și privește înțelepciune la dânsul, căci arătând că lucrul acesta este al lui Dumnezeu, el este care și mulțamește celui ce va da, așa că și prin aceasta el îi îndeamnă. «Că dacă Dumnezeu l-a mișcat pe Tit și l-a trimis la voi, apoi însuși el cere prin Tit. Deci să nu credeți că faptul acesta este omenesc».

Dar de unde se poate vedea că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit la aceasta? „Căci îndemnarea aceea a primit-o”, zice, și fiind mai osârduitor, de bunăvoie a ieșit la voi” (2 Cor. 8, 17). Și privește cum îl arată și pe Tit îndeplinind cele ale lui Dumnezeu și neavând trebuință de alții. Însă dacă a și spus de harul lui Dumnezeu, totuși el nu lasă ca totul să fie a lui Dumnezeu, ca și prin aceasta iarăși să-i tragă spre o mai mare dragoste, zicând că și de la sine înduși s-a îndemnat. „Și fiind mai osârduitor, de bunăvoie a ieșit la voi” – adică «a pus mâna pe lucrul acesta, a sărit în sus pentru strângerea acestor ajutoare, a socotit slujba voastră ca o folosință a sa; și pentru că v-a iubit mult pe voi, apoi nici nu a fost nevoie de rugămintea mea, iară dacă a și fost rugat de mine, totuși nu prin aceasta s-a mișcat, ci de la sine și prin harul lui Dumnezeu».

„Și am trimis împreună cu el și pre fratele, a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile” (2 Cor. 8, 18). Dar cine este acest frate? Unii spun

că este Luca, pentru istoria pe care a scris-o (Faptele Apostolilor); iară alții spun că ar fi Varnava – fiindcă Pavel chiar și propovăduirea nescrisă o numește tot evanghelie. Și pentru ce oare nu a pus numele lor, ci face cunoscut pe nume numai pe Tit, pe care-l laudă și de la împreună-lucrarea lui în evanghelie – deoarece era atât de trebuitor, încât Pavel nu putea face nimic mare și însemnat, după cum zice: „Că neaflând pre Tit, fratele meu, nu am găsit liniște cu duhul meu” – în același timp și de la dragostea ce avea către dâșii, după cum și zice: „că inima lui mai mult este spre voi” – și chiar de la osârdia lui pentru această faptă. „De bunăvoie, zice, a ieșit la voi”. Dar pe ceilalți nici nu-i recomandă la fel, și nici nu-i pune cu numele lor. Deci ce am putea spune? Poate că acești Corintheni nu-i cunoșteau pe aceia, drept care nici nu stăruiește apostolul în a-i lăuda, fiindcă niciodată încă nu-i văzuseră, ci a spus numai atâta pe cât era nevoie spre învedereare și spre a le scoate toată bănuiala rea.

Dar să vedem cum și de unde apostolul laudă pe acest frate nenumit? De unde deci îl laudă? Mai întâi de la propovăduirea evangheliei îl laudă, că nu numai că a propovăduit-o, ci și că pe cât trebuia și cu osârdia cuvenită. Căci nu zice doar «propovăduiește și binevestește», ci că „a cărui laudă întru evanghelie este”, zice. Și ca să nu se pară că-l lingusește, iată că apostolul aduce ca martori nu pe unul, sau doi, sau trei oameni, ci întreaga Biserică, zicând: „prin toate bisericile”. După aceea apoi chiar și de la judecata celor ce l-au hirotonisit îl face vrednic de cinstirea lor, ceea ce nu este puțin lucru. Pentru aceea spunând: „a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile”, adaogă îndată: „Și nu numai aceasta”. Dar ce va să zică el aici? Adică «nu numai de aici este el vrednic de cinste, că propovăduind este bine văzut și ascultat și lăudat de toți, ci și că este „hirotonisit de biserici împreună cu noi, ca să fie tovarăș călătoriei voastre” (2 Cor. 8, 19). Mi se pare deci că aici face vorbire de Varnava, fiindcă mult seamănă vrednicia acestui bărbat cu ceea ce spune aici apostolul, deoarece arată: „ca să fie tovarăș călătoriei noastre, zice, cu darul acesta ce se slujește de noi”. Ai văzut câte laude îi aduce? Binevestind strălucea, iară pentru aceasta el avea ca martor întreaga Biserică. «A fost hirotonisit de noi», zice, și pentru cele ce Pavel pretutindenii l-a avut de tovarăș, și în ispite, și în primejdii, căci vorba de călătorie aceasta lasă a se înțelege. Dar ce va să spună prin cuvintele: „cu darul acesta ce se slujește de voi”? «Ca să vestească cuvântul, zice, și să propovăduiască evanghelia», sau că «să slujească la strângerea banilor», sau mai bine zis, mi se pare că pentru amândouă acestea spune. Apoi adaogă: „spre slava Domnului și osârdia voastră”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Am găsit cu cale, zice, de a fi hirotonisit el cu noi, adică ales sau rânduit cu noi, și a se rândui spre slujba aceasta, încât să se facă iconom și slugă a banilor strânși» – că nici aceasta nu era puțin lucru.

„Socotiți (alegeți), zice, dintre voi, fraților, șapte bărbați mărturisiți“ (Fap. 6, 3), adică au fost hirotonisiți de Biserici și întreaga adunare și-a dat cuvântul.

Dar ce înseamnă: „spre slava Domnului și osârdia voastră”? Adică și Dumnezeu să se slăvească, și voi să vă faceți mai osârduitori și mai binevoitori față de cei ce vor primi banii aceștia, fiind bărbați încercați și împotriva cărora nimeni nu poate zămisli vreo bănuială mincinoasă. «Pentru aceea, zice, am căutat niște astfel de bărbați, și nu am încredințat totul numai unuia, ca astfel și această bănuială să piară, ci am trimis și pe Tit. Și cu dânsul împreună și pe altul». Apoi lămurind cuvintele „spre slava Domnului și osârdia voastră”, a adăugat: „Ferindu-ne de aceasta, ca să nu prihănească pre noi cineva întru această îndestulată și mare strânsoare ce se slujește de noi” (2 Cor. 8, 20). Și ce este oare ceea ce el spune aici? Negreșit că ceea ce spune aici este vrednic de Pavel și învederează marea lui îngrijire față de dâșii. «Ca nu cumva, zice, să bănuiască cineva și nici cea mai mică îndoială să aibă împotriva noastră – ca dosind cât de puțin din banii încredințați nouă – de aceea am trimis pe aceștia, și nu numai unul, ci și doi, și trei».

Ai văzut cum i-a scutit pe dâșii de toată bănuiala? Nu numai de la propovăduirea evangheliei, nici numai de la a fi hirotonisiți, ci și de la a-i hirotonisi încercați, ca să nu fie nici măcar bănuți; aceasta este grija cea mare a apostolului. Și nu a zis: «ca să nu ne prihăniți voi», ci „ca să nu prihănească pre noi cineva”. Deși pentru dâșii a făcut aceasta, dând a se înțelege prin cuvintele „spre slava Domnului și osârdia voastră”, totuși nu voiește a-i atinge, ci o apucă pe departe, zicând: „ferindu-ne de aceasta”, și încă nici cu aceasta nu se mulțamește, ci și oarecum îi lingusește, zicând: „întru această îndestulată și mare strânsoare ce se slujește de voi”, punând și lauda o dată cu însemnătatea faptului. Ca nu cumva să se supere și să zică: «Așadar vă îndoiiți de noi și ne credeți atât de mișei, încât să vă bănuim în această lucrare?» – iată că apostolul preîntâmpinându-i și îndreptându-i pare că le zice: «Mulți bani sunt trimiși de voi, și această „îndestulată și mare strânsoare”, adică mulțimea banilor, ar fi de ajuns să dea celor răi pricină de bănuială dacă nu vom lua toată încredințarea».

„Că facem purtare de grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor” (2 Cor. 8, 21). Ce ar putea fi deopotrivă cu Pavel? Că nu a zis: «Să piară și să fie blestemat cel ce ar voi să bănuiască așa ceva; întru cât nu mă va muștra cugetul, nici o vorbă nu voi face de ceea ce bănuiesc», ci cu cât erau dâșii mai slabi, pe atâta și el era mai îngăduitor. Căci pe cel bolnav și neputincios trebuie a-l ajuta, iară nu a-l cicăli. Deși, de care păcat suntem noi departe pe atât, pe cât era el departe de o astfel de bănuială? Că chiar drac de ar fi fost cineva, nu ar fi bănuț pe acest fericit de o astfel de reacredință. Și cu toate acestea, chiar așa de departe fiind de o astfel de bănuială urâcioasă, toate le face și le întreprinde, încât nici măcar umbră de bănuială să nu dea că-

tuși de puțin celor ce ar încerca a născoci ceva rău, și nu numai că scapă de învinovățire, ci chiar și de hule, și de tot ponosul, și de cea mai mică bănuială.

„Și am trimis împreună cu dâșii și pe fratele nostru” (2 Cor. 8, 22). Iată iarăși că pune și pe altul, și încă cu laude, și cu voia lui, și a multor alți martori. „Pe care l-am ispitit, zice, întru multe, de multe ori, că este osârduitor, iară acum cu mult mai osârduitor”. Lăudându-l deci de la înseși însușirile sale, îl înalță și de la dragostea lui către dâșii; și ceea ce zicea despre Tit, că „fiind osârduitor, de bunăvoie a ieșit la voi”, aceasta o spune și de acest frate, zicând: „iară acum cu mult mai osârduitor” punând mai dinainte semințele dragostei către Corintheni. Deci după ce a arătat însușirile lor, la urmă îi roagă și pe dâșii pentru aceia, zicând:

“Și ori pre Tit, părtaș este mie, și la voi împreună-lucrător” (2 Cor. 8, 23). Dar oare ce înseamnă „și ori pre Tit”? «Dacă trebuie a spune ceva, zice, acestea am a spune, că este părtaș mie și la voi împreună-lucrător». Sau că poate că spune «că dacă veți face ceva pentru Tit, aceasta nu o veți face cum s-ar întâmpla, căci el este tovarășul meu». Și părându-se că prin aceste vorbe îl laudă pe acela, el înalță pe aceștia, arătându-i cum dâșii se găsesc față de Tit, încât le este de ajuns spre a-l cinsti pe acela numai faptul că îl arată a fi tovarăș al său. Însă nici cu aceasta nu s-a mulțămît, ci a mai adăogat și altceva, zicând: „și la voi împreună-lucrător”. Nu simplu lucrător, ci «în cele către voi, în propășirea voastră, în înaintarea, în dragostea, în osârdia cea către voi» – ceea ce mai vârtos ar fi putut a-l apropia de dâșii.

“Ori frații noștri”. «Sau despre alții, zice, de veți voi a auzi ceva, apoi și aceștia au cele mai mari drepturi de recomandare către voi, fiindcă și aceștia, zice, „sunt frații noștri și apostoli ai bisericilor”, adică de Biserici trimiși. Mai departe apoi pune ceea ce este mai mare decât toate: „slava lui Hristos”, adică ceea ce se face acestora la Hristos se duce. «Ori că veți voi a-i primi ca apostoli, zice, ai Bisericilor, ori ca frați, ori că o veți face spre slava lui Hristos, multe pricini veți avea spre a-i iubi. Pentru Tit am a spune că și al meu tovarăș este, dar și al vostru iubitor; iară pentru aceștia, că sunt frați, că sunt apostoli ai Bisericilor, că sunt slava lui Hristos».

Ai văzut cum și de aici se învederează că aceștia erau necunoscuți lor? Dacă ar fi fost cunoscuți lor, negreșit că i-ar fi împodobit cu laude de acelea cu care a împodobit și pe Tit – zic adică de dragostea aceluia către dâșii – dar fiindcă încă nu le erau cunoscuți, apoi «ca pe frați primiți-i, zice, ca pe apostolii Bisericilor, ca pe cei ce lucrează spre slava lui Hristos». Pentru care adaogă: „Drept aceea, arătarea dragostei voastre și a laudei noastre pentru voi, spre dâșii să o arătați înaintea feței bisericilor” (2 Cor. 8, 24). Acum să arătați, zice, cum ne iubiți pe noi, și cum noi nu cum s-ar întâmpla și în zadar ne mândrim și ne lăudăm cu voi; iară aceasta o veți dovedi dacă veți arăta către

dânșii dragostea. După aceea apoi chiar și vorba o face mai înfricoșată, zicând: „înaintea feței bisericilor”, adică în slava și în cinstea Bisericilor. «Că dacă pe aceștia îi veți cinsti, veți cinsti pe Bisericile care i-au trimis». Că cinstea făcută lor nu este îndreptată numai la dânșii, ci și la cei ce i-au trimis pe dânșii, cari i-au hirotonisit sau i-au însărcinat cu această solie, și la cei mai nainte de dânșii, spre slava lui Dumnezeu. Când noi vom cinsti pe cei ce slujesc lui, apoi toate cele atingătoare de faima lor cea bună se duc către dânsul și către obștea Bisericilor. Dar nici aceasta nu este mic lucru, fiindcă mare este puterea unei adunări strânse într-un același scop.

¹Dacă rugăciunea Bisericilor a dezlegat pe Petru din legături, apoi și gura lui Pavel o a deschis. Faima acestora nu cum s-ar întâmpla împodobește și pe cei intrați între căpeteniile duhovnicești. Pentru aceea și cel ce urmează a hirotonisi sau alege pe alții cere atunci și rugăciunile acelora, iară aceia hotărăsc și strigă cu glas tot ceea ce știu cei inițiați în tainele credinței. Căci nu este slobod a dezveli toate celor ce nu sunt inițiați. Sunt împrejurări când preotul nu se deosebește de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de Tainele cele înfricoșate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleași Taine, iară nu ca în Legea Veche, când pe unele le mânca preotul, iară pe altele cel ce nu era preot, așa că norodului nu-i era slobod a se împărtăși din cele ce se împărtășea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor le stă de față un trup și un potir. Și chiar în rugăciuni ar putea vedea cineva pe norod ajutorind cu o bună parte, căci pentru cei îndrăciți și pentru cei aflați în pocăință rugăciunile se fac de obște, și de preot, și de credincioși; atunci cu toții zic aceeași rugăciune, rugăciune plină de milă și împreună-pătimire.

Și iarăși, când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăși din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, și cu toții stăm la fel jos pe același loc, și cu toții la fel ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăși a ne împărtăși de pace, noi și atunci cu toții ne sărutăm împreună. Și chiar în vremea când se săvârșesc înfricoșatele Taine preotul se roagă cu norodul, dar și norodul se roagă cu preotul, fiindcă cuvintele: „și cu duhul tău” nimic alta nu este decât aceasta.

Cele ale euharistiei iarăși sunt de obște, căci nici preotul nu mulțamește singur, ci și întregul norod. Că mai întâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se și dânșii cu preotul și zicând că cu vrednicie și cu dreptate se face aceasta, la urmă-începe și preotul sfânta euharistie. Și pentru ce te minunezi că norodul grăiește împreună cu preotul, când el înalță cântări de laudă lui Dumnezeu chiar și împreună cu Heruvimii și cu Puterile cele de Sus? Acestea toate le-am

¹ *Partea morală.* Despre nevoia de rugăciune, și pentru a nu ne dezbină unii de alții (Veron).

spus ca și fiecare dintre voi să fie cu băgare de seamă; ca să cunoaștem că cu toții suntem un trup, având poate numai atâta osebite între noi pe câtă osebite au mădulările între dânsule, și să nu aruncăm totul pe preoți, ci și voi să vă îngrijiți, ca unii ce sunteți din trupul obștesc, din Biserica întreagă. Că aceasta ne pregătește și nouă o mai mare siguranță, în același timp și vouă propășire în fapta bună.

Ascultă cum în vremea apostolilor în multe împrejurări credincioșii cu toții erau luați ca părtași la părerea și hotărârea adunării, căci când, de pildă, au hirotonisit sau au ales pe cei șapte diaconi, mai întâi au împărțit aceasta obștii întregi; și când Petru a adus în ceata sfinților apostoli pe Mathia, a vestit mai întâi tuturor celor de față, atât bărbați, cât și femei. Că aici nu este nici trufia stăpânilor, și nici robia celor stăpâniți, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu seamă în aceea că își ia pe spatele său ceva mai mult decât toată oste-neala, își ia îngrijirea de voi, iară nicidecum nu caută cinstiri multe. Căci în Biserică trebuie a trăi ca și într-o casă, adică trebuie a ne găsi cu toții ca și cum am fi un singur trup, după cum și botezul este unul, și masa este una, și izvorul este unul, și zidire este una, și Tată este unul.

Deci pentru ce ne dezbinăm între noi și ne învrăjbim unii împotriva altora? Ne vedem siliți, prin urmare, a ne plânge iarăși tot de aceleași de care de multe ori ne-am plâns. Cele de acum, iubiților, sunt vrednice de plâns. Suntem atât de mult dezbinați unii de alții, încât este nevoie a imita legătura dintr-un trup omenesc, căci numai așa va putea chiar și cel mai mare a se folosi din întâlnirea cu cel mai mic. Dacă Moisi a aflat ceva din cele de folos de la socrul său¹, ceea ce el nu știa, apoi cu atât mai mult ar putea fi aceasta în Biserică. Și ce poate fi dacă ceea ce a știut necredinciosul nu a știut cel duhovnicesc? Pentru ca să cunoască cu toții de pe atunci că măcar de ar despărți marea în două, măcar de ar sfărâma piatra ca să curgă din ea apă, totuși aveau trebuință de ajutorul lui Dumnezeu; și că acelea nu erau ale firii omenești, ci ale puterii lui Dumnezeu. Chiar și acum, dacă cutare, de pildă, nu spune ce trebuie a spune, iar un altul sculându-se să spună – chiar mic și nebăgat în seamă de ar fi acesta, însă ar spune ceva din cele de folos – primește-i părerea. Măcar de ar fi dintre cei mai proști și mai de rând, tu să nu-l disprețuiești. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său pe cât de departe era Moisi de socrul său; și totuși nu a crezut că este nevrednic de a-l asculta, ci încă i-a și primit părerea, a încuviințat-o, ba încă a și scris-o în cartea sfântă și nu s-a rușinat a o predanisi viitorimii, doborând prin aceasta trufia celor mulți. Pentru care, scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe stâlpul vieții, le-a lăsat omenirii – fiindcă știa că istoria aceasta va fi multora de folos.

¹ A se vedea Ieș. 18, 14-19 și urm.

Deci să nu trecem cu vederea pe cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dâșii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând; și nici să socotim că ceea ce noi am sfătuit sau am povățuit pe cineva trebuie a fi numaidecât ascultat și a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s-ar părea de folos, numai acele primească-se de toți. Că mulți din cei cu vederile scurte văd de multe ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunțime și mai cu stăruință. Și nici să zici: «Dar pentru ce mă chemi la sfat, dacă nu ascuți de ceea ce-ți spun?» – fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitor, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuiește este stăpân numai a spune cele ale lui; iară dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când celălalt ar voi să se facă numai ceea ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitor, ci tiran, după cum am spus.

Deci dar să nu facem așa, ci izbăvindu-ne sufletul de toată trufia și ușurința, să avem ca scop nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească totdeauna părerea care folosește, chiar de nu ar fi ieșită din capul nostru. Nu puțin vom câștiga și atunci când, neputând găsi noi cele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înaintea de alții, fiindcă și de la Dumnezeu vom lua o mare plată și ne vom bucura și de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt foloasele noastre este înțelept, tot așa și noi, primind sfatul, vom avea laudă și vom culege roadele înțelepciunii și ale recunoștinței. Tot așa deci și casele, ca și cetățile, tot așa și Biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot așa de bine iconomisind și noi viața de față, ne vom învrednici de bunătățile viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX

„Că pentru slujba cea către sfinți, de prisos este a scrie vouă.” (2 Cor. 9, 1)

Spunând atâtea pentru slujbă, aici zice: „este de prisos a scrie vouă”. Și nu numai aici se vede înțelepciunea lui, că spunând mai nainte atâtea, la urmă zice că „de prisos este a scrie vouă”, ci și că iarăși vorbește de dânsa. Unele spuse cu puțin mai nainte le-a grăit pentru cei ce vor primi banii de la dânsii, ca ei adică să se bucure de multă cinste; altele, spuse mai nainte de acelea, când vorbea despre Machedoneni, că „sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția dărnicii lor”, și toate celelalte despre iubirea de oameni și milostenie. Cu toate acestea, după ce atâtea le-a spus, și urmând iarăși a le mai grăi, „de prisos îmi este, zice, a scrie vouă”. Face aceasta ca încă mai mult să-i atragă la sine.

Că omul care are poate o slavă atât de mare încât să nu aibă trebuință de sfat, se rușinează a se arăta lumii mai prejos de bunul nume ce-l are. Tot așa face aceasta fiind vorba și de învinovățire; că grăiește trecând cu vederea ceea ce ar voi să spună. De altminteri, aceasta are o mare putere asupra ascultătorului, căci, de pildă, judecătorul, văzând mărinimia învinuitului, la urmă nici nu-l mai bănuiește. Că se gândește, zic, că dacă cel ce ar avea multe de grăit și nu spune nimic, cum ar putea el să plăsmuiască cele ce nu sunt? Și prin aceasta dă mai mult a se înțelege decât a se vorbi, și își adaogă singur la bunul său nume. Aceasta face și Pavel de multe ori, și când este vorba de sfat, și chiar și când este vorba de laude, căci după ce spune: „de prisos este a scrie vouă”. privește cum îi sfătuiește mai jos.

„Că știu osârdia voastră, cu carea pentru voi mă laud către Machedoneni” (2 Cor. 9, 2). Mare lucru este deci de a ști el aceasta, și cu mult mai mare a o spune și altora, căci atunci are și o mai mare putere, fiindcă nu ar putea dânsii să se facă de rușine. Ai văzut înțelepciune la dânsul? I-a îndemnat prin pilda altora, prin Machedoneni: „Și arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Machedoniei” – i-a îndemnat prin pilda lor chiar: „cari nu

numai a face, ci și a vrea ați început mai nainte, din anul trecut”, zice; i-a îndemnat prin pilda Domnului, zicând: „Că știți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că pentru voi au sărăcit, bogat fiind” – și apoi iarăși se caută adăpost la partea cea mai puternică, punând de față pildele altora, fiindcă neamul nostru omenesc este râvnitor. Ar fi trebuit, firește, ca pilda Domnului mai ales să-i miște, și după aceea să aducă apoi pilda răsplătirii; dar fiindcă erau slabi, apoi pilda acesta îi mișcă mai mult. Că nimic nu poate fi mai mare și mai însemnat decât ceea ce poate face râvna sau dorința de a întrece pe altul. Căci tu gândește-te cum aduce din nou acest gând, fiindcă nu zice: «urmați pe aceia», ci că „râvna cea dintre voi pre cei mai mulți i-a îndemnat”. Dară ce spui, Pa-vele? Cu puțin mai nainte ziceai că Machedonenii au dat de bunăvoie, și încă „cu multă rugăminte rugându-ne pre noi”; deci cum de zici acum „râvna cea dintre voi”, adică numai așa au dat? «Da, zice el, noi nu i-am sfătuit, nu i-am rugat, ci numai că v-am lăudat pe voi, ne-am mândrit cu voi, și aceasta a fost de ajuns spre îndemnarea lor».

Ai văzut cum îi mișcă prin alții pe aceștia, și prin aceștia pe alții, și cum împreună cu râvna lor a amestecat și cea mai mare laudă? Apoi, ca nu cumva să-i înalțe prea mult, privește cu câtă cumpătate își întinde mrejele vorbei, zicând: „și râvna cea dintre voi pre cei mai mulți a îndemnat”. Gândește-te deci ce ar fi fost ca altora să le fie pricină pentru o asemenea milostenie, iară dânșii să nu ia parte la acest prinos. Pentru aceea nu a zis «urmați pe aceia», fiindcă nu ar fi avut atâta putere râvna lor, ci «aceia v-au urmat pe voi, și deci voi, ca dascăli, să nu vă arătați mai prejos de ucenici».

Și privește cum, deșteptându-i pe dânșii și ațâțându-i foarte tare, se preface parcă a sta de partea lor, sau mai bine zis, ca și cum parcă dânșii s-ar găsi în întrecere, iară el le ia apărarea și se dă de partea lor. Că după cum mai sus a zis: „Căci preste putere voioși au fost, cu multă rugăminte rugându-ne pre noi ca să luăm darul și împărtășirea slujbei celei către sfinți, încât am rugat pre Tit, ca precum mai nainte a început, așa să și săvârșească întru voi darul acesta”, tot așa și aici zice că „am trimis pre frați, ca nu în deșert să fie lauda noastră”. Și s-ar părea că se pune pe sine de partea Corinthenilor prin toate acestea, deși se îngrijea de toți deopotrivă. Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mă mândresc mult cu voi, mă îngâmf pentru toți, m-am mândrit și cu aceia, așa că dacă voi veți rămâne în urmă, cele ale rușinii sunt obștești». Dar și aceasta el o spune cumpătat, căci a adăogat: „în partea aceasta” – nu peste tot locul – „ca precum am zis, să fiți gata”, adică «nu am spus că veți găti, ci că ați gătit totul și că nimic nu vă mai lipsea. Aceasta deci voiesc a o dovedi prin fapte», zice. Mai departe apoi chiar se mărește neliniștea lui, zicând: „Ca nu cumva, de vor veni împreună cu mine Machedonenii și vor afla pre voi negătiți, să ne rușinăm noi – ca să nu zicem voi – întru starea aceasta a laudei”. Rușinea este mai

mare când pui ca privitori pe mulți dintre cei ce au auzit de-acum de acest fapt. Și nu a zis că «voi aduce Machedoneni cu mine», ca să nu pară că aceasta el o face într-adins, ci „ca nu cumva de vor veni împreună cu mine”, adică s-ar putea întâmpla una ca aceasta. Astfel deci el a făcut cuvântul său nebănuț prin aceste vorbe, pe când dacă ar fi grăit altminteri, i-ar fi făcut mai iubitori de ceartă. Și privește încă cum el i-a ațâțat nu numai de la cele duhovnicești, ci și de la cele trupești. «Dacă poate nu vă mișcă atât de mult persoana mea, zice, ci vă îmbărbătați ca față de unul ce vă cunoaște, totuși gândiți-vă la Machedoneni, „ca nu cumva să vină împreună cu mine, și să afle pre voi” — și nu zice «nevoind», ci „nepregătiți”, adică nerăspunzând suma ce trebuie a plăti. Că dacă este rușine a nu răspunde îndată, apoi a nu răspunde defel, sau mai puțin decât trebuie, poți pricepe câtă rușine poate fi. Apoi arată cu multă liniște și ceea ce s-ar putea întâmpla din această pricină, zicând cam înțepător: „ca nu cumva să ne rușinăm noi, ca să nu zicem voi”; după care iarăși o îndreaptă, zicând: „întru starea aceasta a laudei”, făcându-i prin aceasta nu mai leneși, ci arătând că dacă în altele au avut izbânzi, apoi trebuie ca și de astă dată să aibă multă îndrăzneală.

„Drept aceea, de nevoie a fi am socotit a îndemna¹ pre frați ca să vie mai nainte la voi și să gătească cea mai nainte făgăduită a voastră binecuvântare, iară nu ca o lăcomie” (2 Cor. 9, 5). Iarăși a repetat gândul sub un alt chip; și ca să nu se creadă că le spune acestea cum s-ar întâmpla, apoi și pricina călătoriei fraților o arată a fi tot aceeași, adică să nu fie dânșii rușinați. Ai văzut că cuvintele lui de mai sus: „de prisos este a scrie vouă” sunt un început de sfătuire? Ai văzut câte a spus el pentru această slujbă? Pe lângă acestea, apoi se mai poate spune și aceea, că spre a nu părea că se dezice spunând „de prisos este”, apoi a trecut cu vorba la graba, la bunăvoirea și la dărnicia lor, ca astfel prin acestea să-i pregătească pe dânșii. Că aceste trei lucruri le cere el. De altminteri, acestea le-a pus în mișcare și la început, căci când zice că „Că întru multă ispită de necaz, prisosința bucuriei lor și sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția dărnicii lor”, nimic alta nu spune decât că au dat și mult, și cu bucurie, și în grabă, și că nu numai că nu s-au întristat dând, ci și când au fost în ispite — ceea ce este mai greu decât a da — nu s-au îngreuiat a face aceasta. Și cuvintele „s-au dat pre sine nouă” arată și bunăvoirea de a da, în același timp și marea lor credință. Deci și aici tot aceea face. Fiindcă dărnicia și bunăvoirea sunt potrivnice, și fiindcă cel ce dă mult, de multe ori se întristează, iară cel ce nu voiește a se întrista dă mai puțin, privește cum se îngrijește pen-

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom stihul acesta sună astfel: „Deci am socotit de nevoie de a trimite pre frați mai nainte, ca să gătească cea mai nainte a voastră binecuvântare...” astfel că expresia „a îndemna pre frați” din *Textus receptus* lipsește.

tru fiecare dintre aceștia, și încă cu înțelepciunea cuvenită lui. El nu a zis că a da puțin și cu bunăvoină este mai bine decât a da mult și cu silă – fiindcă dânsul voia a da și mult, și cu bunăvoină, însă cum? „Să gătească cea mai nainte făgăduită a voastră binecuvântare, ca să fie aceea gata așa, ca o binecuvântare, iară nu ca o lăcomie”. Mai întâi el începe de la ceea ce este mai plăcut și mai ușor, de la a nu da de silă, căci „este binecuvântare”, zice. Și privește cum arată rodul bunăvoinței înverzind îndată, iară pe cei ce dau, ca încărcăți de binecuvântare. Și cu numirea aceasta i-a deșteptat, fiindcă nimeni nu dă binecuvântare cu întristare sau scârbă. Și nici numai cu atâta s-a mulțămît, ci a adăugat: „iară nu ca o lăcomie”. «Să nu va închipuiți, zice, că primim aceasta ca împinși de lăcomie, ci ne facem vouă pricină de binecuvântare. Că lăcomia este a celor ce dau fără de voie; așa că cel ce dă milostenie fără voie, lăcomie dă».

Apoi de la aceasta iarăși trece la cealaltă, de a da cu dărnicie. „Iară aceasta zic” – adică împreună cu cele de până acum, și aceea am a spune: „că cel ce seamănă cu scumpețe, cu scumpețe va și secera; iară cel ce seamănă întru binecuvântări, întru binecuvântări va și secera” (2 Cor. 9, 6). Și nu a spus «cel ce seamănă cu micime, sau cel ce dă cu zgârcenie», ci a întrebuințat un grai mai plăcut la auz „cu scumpețe”, zice. Dar apoi și lucrul l-a numit sămânță, ca astfel de îndată să te gândești la răsplată, și cugetând la seceriș să afli că vei lua mai mult decât vei da. Pentru aceea nu a spus «cel ce dă», ci „cel ce seamănă”, și nici nu a spus «de veți semăna voi», ci vorba lui este de obște. Nici nu a spus «cel ce seamănă întru belșug, sau din belșug», ci „întru binecuvântări”, ceea ce este cu mult mai mare și mai însemnat. Și după aceea iarăși se întoarce la cea dintâi, zicând:

„Fieștecare precum se îndură cu inima” (2 Cor. 9, 7). Face aceasta cineva cu a sa voie și putere, iară nu fiind silit. Iată de ce și asupra acestui lucru el stăruiește, căci zicând: „precum se îndură de bunăvoie”, a adăugat îndată: „nu din mâhnire, sau de silă”, și nici numai cu acestea s-a mulțămît, ci aduce mărturie și din Sfânta Scriptură, zicând: „că pe dătătorul de bunăvoie iubește Dumnezeu”. Ai văzut cum aceasta el o pune neconținut? „Nu ca și cum aş porunci vouă zic” și „sfat întru aceasta vă dau” și „ca o binecuvântare, iară nu ca o lăcomie”, și iarăși: „nu din mâhnire, sau de silă, că pe dătătorul de bunăvoie iubește Dumnezeu”. Aici mi se pare că se vorbește de dărnicie sau de mărini-mie, el însă a întrebuințat acest grai în înțelesul de a da cu bunăvoină. Fiindcă pilda Machedonenilor și toate celelalte erau de ajuns spre a duce la un bun sfârșit această pricină, apoi nu grăiește multe despre dânsa, ci despre aceea că nu trebuie a da fără de voie. Că dacă a da de voie este fapt al virtuții, apoi tot ce vine din silă pierde toată răsplata.

Și nu numai că sfătuiește, ci se și roagă, ceea ce face pururea, zicând: „Și puternic este Dumnezeu să prisosească tot harul întru voi” (2 Cor. 9, 8). Prin

această rugăciune el răstoarnă tot gândul ascuns în inima cuiva, care poate pe mulți împiedică a da și astăzi. Căci mulți se tem a da milostenie, zicând «nu cumva să ajung sărac, nu cumva să am și eu trebuință de alții». Această frică deci răsturnându-o, adaogă rugăciunea, zicând: „tot harul să prisosească întru voi”. Nu a zis simplu «să vă umpleți», ci să prisosească întru voi. Și ce va să zică: „să prisosească întru voi”? «Să vă umple pe voi într-atâta, zice, încât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta».

„Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun”. Privește și în rugăciunea lui marea sa filosofie. El nu se roagă pentru bogăție nici pentru prisosința averilor, ci „întru toate pururea toată îndestularea având”. Și nu numai aceasta trebuie a admira la dânsul, că prisosința aceasta nu a mărit-o câtuși de puțin, și că nici nu-i silește a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbiciunea lor, ci cere pentru dânșii toată îndestularea, și arată în același timp că nu trebuie a abuza de darurile lui Dumnezeu.

„Să prisosiți spre tot lucrul bun”. «Pentru aceea, zice, cer de la Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați și altora». Și nu a zis simplu «să dați», ci „să prisosiți”. Căci dacă în lucrurile trupești el le cere îndestulare, în cele duhovnicești le cere și prisosință, nu numai în milostenie, ci și în toate celelalte, sau după cum zice: „spre tot lucrul bun”. Apoi le aduce ca sfătuitoare pe însuși Prorocul, căutând sau cerând mărturia dată de dânsul pentru dărnicia lor. „Precum este scris: împărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veac” (2 Cor. 9, 9). Aceasta va să zică: „să prisosiți”, fiindcă a împărți nimic alta nu arată, fără numai a da cu îmbelșugare. Că dacă averile nu rămân, totuși cele din ele rămân. Și lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iară dacă sunt împrăstiate sau împărțite, rămân pentru totdeauna. Sub numele de dreptate de aici Prorocul numește iubirea de oameni, fiindcă dânsa face drepti pe cei ce împrăstie averile cu îmbelșugare la cei lipsiți, arzând ca și un foc păcatele celui ce face așa.

¹Deci, iubiților, să nu cercetăm cu amănunțime când facem milostenii, ci să semănăm cu mâinile pline. Nu vezi câte dau unii mimilor din teatru și muierilor curve? Măcar pe jumătate din ceea ce dau aceia jucătorilor din teatru dă și tu lui Hristos; cât dau aceia din mândrie celor de pe scenă, dă și tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur scump, iară tu nu îmbraci trupul lui Hristos nici cu o haină proastă, deși îl vezi gol. Deci de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, și de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela dă atâtea lucruri unei femei care-l necinstește și-l pierde, tu nu dai nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit și te-a făcut strălucit! Când

¹ *Partea morală.* Noi nu trebuie a cerne sau a cerceta cu amănunțime ceea ce dăm ca milostenie (*Veron*).

cheltuiești pentru pântece, beții și desfrânări, nicidecum nu-ți aduci aminte de sărăcie; iară când este nevoie de a veni în ajutorul sărăciei, te faci mai sărac decât toți săracii. Când tu, hrănind la masa ta părășiți și lingușitori, cheltuiești ca din izvoare fără sfârșit, te bucuri, iar dacă cumva s-ar întâmpla să vezi vre-un sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

Pentru aceea tocmai ne vom osândi atunci și de noi înșine, și de alții, și de cei cu fapte bune, și de cei cu fapte rele. Că va zice atunci către tine: «De ce tu nu ai fost tot atât de mărinimos și în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s-a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iară tu, dacă trebuia a da Stăpânului tău, care a spus să nu ne îngrijim, tremurai de groază și de frică!» Și de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă și un om nu trece cu vederea, primind vreo binefacere, ci va înapoia darul primit, apoi cu atât mai mult Hristos. Căci cel ce a dat și fără să primească ceva, apoi cum nu ar da după ce a primit? «Dar, zici tu, când unii cheltuiesc mult și la urmă au nevoie de alții?» Vorbești, firește, despre cei ce au cheltuit totul, iară tu nu ai dat nici un obol. Făgăduiește a împrăști totul, și atunci întreabă și despre acestea. Până când însă tu ești zgârcit și prea puțin dai din cele ce ai, pentru ce îmi pui înaintea întâmpinări de acest fel? Noi doară nu te ducem la cea mai de pe urmă sărăcie și la lipsă deplină de avere, ci îți cerem ca pe cele prisoselnice să le tai și să te mulțamești numai cu cele de neapărată trebuință. Mulțămirea cu cele de trebuință, sau mai bine zis cu puțin, este rânduită de trebuința neapărată a acelor lucruri fără de care nu este cu putință a trăi cineva. Nimeni nu te împiedică de la acestea și nici nu-ți oprește hrana zilnică. Hrană, dar nu dezmiardare, zic; învelitoare pe trup, iară nu podoabe. Sau mai bine zis, dacă cineva ar cerceta bine, apoi aceasta mai ales ar fi dezmiardare, căci gândește-te bine: De cine am spune noi că se dezmiardă mai mult, oare de cel ce se hrănește cu verdețuri, care este sănătos și nimic rău nu suferă, sau de cel ce are masă sibaritică¹ și este încărcat de mii de boale? Este vădit că de acest din urmă.

Prin urmare, nimic mai mult decât aceasta să nu căutăm, dacă voim a ne desfăta cu adevărat și a viețui în același timp cu sănătate. Și în aceasta mărginim noi mulțămirea cu cele de trebuință sau mulțămirea cu puțin. Cel ce poate a se mulțami cu stridii și a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iară cel mai slab și mai neputincios, și care are trebuință pe deasupra de îndulcirea lui cu verdețuri, să nu fie împiedicat. Iară dacă cineva ar fi mai neputincios și decât acesta și ar avea trebuință poate de un ajutor cumpătat din cărnuri, nici de la acestea nu-l împiedicăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătăma pe oameni sfătuim noi prin

¹ *Sybaris* era un oraș al Italiei, la Golful Tarantin, ai cărui locuitori, din pricina mării rodnicii a pământului, ajunseseră într-atâta moliciune și dezmiardare, încât au rămas de pomina. (A se vedea *Lexiconul Greco-Român* de Ioanid).

acestea, ci ca pre cele prisoselnice să le tăiem. Iară prisoselnic este tot ceea ce este mai mult decât trebuința. Căci când noi și fără acestea am putea trăi cu sănătate și plăcut, tot ceea ce este adaos este cu desăvârșire prisoselnic.

Acestea le spunem noi și de haine, și de masă, și de casă, și de toate celelalte, și pretutindeni căutăm trebuința numai, căci prisosul este și nefolositor. Când vei învăța bine cumpătarea sau mulțămirea cu puțin, atunci vei ajunge a fi râvnitor acelei văduve¹ și te vei ridica și la mai mari decât dânsa. Întrucât însă te îngrijești de îndestulare, nu vei ajunge defel la filosofia acelei femei. Aceea a ajuns și mai presus de îndestularea cu cele de neapărată trebuință, fiindcă chiar cele ce urmau a-i sluji de hrană le-a pus pe toate înaintea Prorocului. Poate că te găsești în lipsă de cele trebuitoare; și nu te rușinezi fiind biruit de o femeie, pe care nu numai că nu o râvnești, ci încă ești foarte departe de dânsa? Aceea nu a spus ceea ce spunem noi: «Dar dacă voi cheltui totul și mă voi vedea silită a avea trebuință de altul?» – ci cu toată mulțămirea și-a dat tot ce avea. Și ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Prorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăcia, ci și cu moartea, și nu numai ea, ci și copiii ei; căci de la nimeni nu aștepta ca să primească ceva, ci ca să moară îndată. «Dar, zici tu, a văzut pe Prorocul, și de aceea s-a făcut darnică». Și voi nu vedeți mii de sfinți? Și ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe stăpânul Prorocilor, și nici așa nu sunteți iubitori de oameni, ci având averi care trec din una în alta și se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Proroc era acela, și a înduplecat pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s-a înduplecat de a-l crede pe dânsul mare și lucrător de minuni.

Căci cum de nu a zis ea – după cum chiar era firesc să cugete, ca o femeie varvară și de alt neam – că «dacă ai fi Proroc, nu ai avea trebuință de mine; și dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut el cu vederea. Fie, Iudeii, pentru păcatele lor, poartă cu dâșii această pedeapsă; dar acesta cum și din ce pricină suferă?» Nimic din acestea ea nu a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iară mai nainte de casă cugetul și inima, și a pus la mijloc toate cele ce avea, și lăsând la o parte firea, a disprețuit pe copiii săi și a cinstit pe străin înaintea tuturor. Gândește-te deci câtă osândă vom avea noi dacă dăm mai puțin decât o femeie văduvă, săracă, de altă seminție, varvară, mamă de copii, și nimic știind din cele ce știm noi, și totuși ne arătăm mai slabi și mai prejos de dânsa. Că dacă avem unii dintre noi trupul puternic, nu pentru aceasta avem bărbăție. Numai acela are această virtute, chiar de ar sta culcat pe pat, care are puterea din lăuntrul său; iară dacă nu a are aceasta, apoi chiar un munte de ar mișca din loc cu puterea trupului său, cu nimic nu s-ar arăta mai puternic decât o co-

¹ A se vedea Cap. 17 din Cartea a 3-a Împăraților.

pilă tânără sau decât o babă gârbovită. Că în vreme ce acela se luptă cu relele netrupești, acesta nu îndrăznește nici a se uita la ele. Și ca să afli că aceasta este însușirea bărbăției, o poți cunoaște din însuși pilda ce ne stă de față.

Într-adevăr, iubiților, ce ar putea fi mai bărbătesc decât această femeie, care și față cu firea ei, față de groaza foametei, ba chiar față și de amenințarea morții a stat cu bărbăție și s-a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuși Hristos a lăudat-o, zicând: „Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, și către nici una nu a fost trimis Prorocul, fără numai către aceasta” (Lc. 4, 25-26). Să spun încă ceva mare și minunat? Această femeie văduvă a arătat în primirea străinilor ceva mai mult decât părintele nostru Avraam. Că dânsa nu a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină a întrecut pe toți cei vestiți prin ospeție. Acela o întrecea prin aceea că singur pe sine s-a rânduit la slujba străinilor, iară aceasta a covârșit prin aceea că nu a cruțat nici chiar pe copiii ei pentru străin și nici nu nădăjduia în cele viitoare. Noi însă, având înaintea noastră și Împărăția Cerurilor, și gheena amenințându-ne, și ceea ce este mai mare decât toate, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-se și veselindu-se cu cele ce a făcut, și totuși am căzut cu totul.

Nu așa, rogu-vă; ci să împrăștiem, să dăm săracilor precum trebuie a da. Căci multul sau puținul nu cu măsura celor date îl hotărăște Dumnezeu, ci cu puterea averii celui ce dă. De multe ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puțin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosință. Dar fă chiar și așa, și iute vei ajunge a da și mai cu îmbelșugare. Împrăștie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voiește a fi împreună cu banii, ci printr-înșii, și nu cu dâșii ne va sta de față. Că nu este cu puțință a locui împreună pofa de bani și dreptatea, fiindcă își au despărțite corturile lor. Deci nu te mai trudi a aduna la un loc cele ce nu se pot amesteca, ci alungă de la tine tiranica iubire de argint dacă voiești a lua dreptatea împărătească. căci aceasta este împărăteasa cea adevărată, care face slobozi pe cei robi; iară aceea face cu totul dimpotrivă.

Deci iubiților, cu toată graba să fugim de aceea și să îmbrățișăm pe aceasta, ca astfel să ne învrednicim și slobozeniei de aici, în același timp și împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară cel ce dă sămânță semănătorului să vă dea și pâine spre mâncare, și să înmulțească sămânța voastră, și să crească roadele dreptății voastre.” (2 Cor. 9, 10)

Mai cu seamă din aceasta ar putea cineva admira înțelepciunea lui Pavel, că îndemnându-i de la cele duhovnicești, și de la cele trupești, și în răsplată același lucru îl face, punând amândouă plățile. Cuvintele: „Împărțit-au, dat-au săracilor, dreptatea lui rămâne în veac” este cu privire la răsplată duhovnicească, iară zicerea: „să înmulțească sămânța voastră” este pentru răsplata trupească. Și totuși, el nu rămâne aici, ci iarăși se întoarce la cele duhovnicești, punând neconținut acestea laolaltă, căci și zicerea „să crească roadele dreptății voastre” este duhovnicească. Acestea le face, și își felurește cuvântul, smulgând din rădăcină cugetarea cea fricoasă și prostească a acelor, și din toate părțile le slăbește frica de sărăcie, până și chiar prin pilda acesta de acum.

Că dacă Dumnezeu dă și celor ce seamănă în pământ, sau dacă dă cu îmbelșugare și celor ce hrănesc trupul, apoi cu atât mai mult celor ce plugăresc cerul, celor ce se grijesc de suflet; fiindcă el voiește ca mai ales aceștia să se bucure de pronia sa. Aceasta însă nu o pune apostolul în chip silogistic, adică nu o lasă la judecata lor, și nici așa precum am zis, ci în partea rugăciunii, făcând învederat și silogismul, și ducându-i în același timp și pe dâșii la o mai mare nădejde, nu numai de la faptele petrecute, ci și de la rugăciunea lui. „Să înmulțească sămânța voastră, zice, și să crească roadele dreptății voastre”. Și aici iarăși pe tăcute dă a se înțelege îmbelșugarea, căci „a înmulți și a crește” aceasta învederează. Dar nici nu-i lasă defel a se griji mai mult decât de cele de neapărată trebuință, vorbind de pâine spre mâncare. Căci și aceasta trebuie a admira la apostol, ceea ce de altminteri și în stihurile dinainte a fost urzit, că în cele trebuitoare el nu lasă a se cere nimic mai mult decât cele de neapărată trebuință, pe când în cele duhovnicești sfătuiește a avea cineva multă bogăție.

Pentru care și mai sus zicea: „Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun”, iară aici spune: „Iară cel ce dă sămânța

semănătorului să vă dea și pâine spre mâncare și să înmulțească sămânța voastră”, adică sămânța cea duhovnicească. Că el nu cere cum s-ar întâmpla milostenie, ci acea milostenie care este unită cu dărnicia, cu prisosința. Pentru aceea o și numește sămânță neconținut, fiindcă după cum grâul pus în pământ arată țarinile înfrunzite și înverzite, tot așa și milostenia face multe snopuri de dreptate și aduce roadele nespuse de îmbelșugate. Dorindu-le deci atâta belșug, mai departe arată unde anume trebuie a cheltui aceasta, zicând:

„Ca întru toate să vă îmbogățiți spre toată dărnicia, care lucrează prin voi mulțămirea lui Dumnezeu” (2 Cor. 9, 11), adică: «să nu cheltuiți bogăția în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulțămire, fiindcă el ne-a făcut moștenitori a mari daruri, și oprind pentru dânsul pe cele mici, nouă ne-a dat pe cele mai mari». Căci el este stăpânul hranei trupești, pe când hrana cea duhovnicească ne-a încredințat-o nouă, și deci noi singuri suntem stăpâni a arăta țarinile inimii noastre înverzite și înfrunzite. Aceste țarini nu au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună voire, și atunci vom ajunge până la ceruri. Sub numirea de «dărnicie» (ἀπλότητα) el înțelege aici mărinimia sau îmbelșugarea în facerea milosteniei.

„Care lucrează prin noi mulțămirea lui Dumnezeu”. Fapta aceasta nu este numai milostenie, ci și pricină de mare mulțămire; sau mai bine zis, nu numai de mulțămire, ci și de alte multe. Toate acestea le pune în trecerea timpului, ca astfel arătând cât de multe sunt cele ce trebuiesc a se face, prin aceasta să-i îndemne a fi mai cu bunăvoire.

Și care sunt acele multe? Ascultă-l pe dânsul, care zice: „Că de vreme ce dregătoria slujbei acesteia nu numai împlinește lipsurile sfinților, ci și prisosește prin multe mulțămite lui Dumnezeu, prin adevărarea slujbei acesteia slăvind ei pe Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirii voastre la evanghelia lui Hristos, și pentru dărnicia împărtășirii către dânsii și către toți, și cu rugăciunea lor pentru voi, cari doresc pre voi, pentru cel covârșitor har al lui Dumnezeu preste voi” (2 Cor. 9, 12-14). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mai întâi, zice, voi nu numai că împliniți lipsurile sfinților, ci încă și prisosiți, adică le dați chiar și mai mult decât au trebuință. După aceea apoi printr-înșii înălțați laudă lui Dumnezeu; căci dânsii slăvesc pe Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirii voastre». Pentru ca să nu arate că dânsii numai de aceea mulțămesc, fiindcă au primit, apoi privește cum îi înalță și numai cât nu le spune: «Ceea ce am fost spus Filipenilor, că „nu că doară caut darea” (Flp. 4, 17), aceea și vouă vă mărturisesc. Se bucură, desigur, că lipsurile lor le împliniți și sărăcia lor o îndulciți; însă cu mult mai vârtos se bucură că sunteți supuși astfel evangheliei, al cărei semn acesta este: a da astfel cu îmbelșugare, căci aceasta o poruncește evanghelia.» „Și pentru dărnicia împărtășirii către dânsii și către toți”. «Și pentru aceasta slăvesc ei pe Dumnezeu, zice, că sunteți așa de mărinimoși nu numai către dânsii, ci și către toți». Dar și aceasta

este o laudă făcută aceloră, căci ei mulțămesc și pentru cele date altora. «Nu numai de ale lor se îngrijesc, zice, ci și de ale altora, deși sunt în cea mai de pe urmă sărăcie – ceea ce este un semn de marea lor virtute». Nimic nu este atât de pizmuitor precum ceata săracilor. «Dar aceia, zice, sunt curați de patima aceasta, și sunt atât de departe de a se întrista pentru cele ce dați altora, încât se și bucură nu mai puțin decât cei ce primesc milostenia».

„Și cu rugăciunea lor pentru voi”. «Pentru cele date lor mulțămesc, zice, lui Dumnezeu; iară pentru dragostea și pentru întâlnirea voastră îl roagă pe dânsul a se învrednici să vă vadă. Că doresc aceasta nu pentru banii trimiși, ci ca să fie privitori ai harului dat vouă». Ai văzut înțelepciunea lui Pavel? Ai văzut cum, înălțându-i pe dâșii, totul a pus în seama lui Dumnezeu, numind faptul acesta har? Fiindcă a grăit lucruri mari de dâșii, numindu-i slujitori și ridicându-i la înălțime – ca și cum, dacă dâșii slujeau, el era slujit – și-i numește pe dâșii adeveriți, sau încercați, la urmă arată că pricina tuturor acestora este Dumnezeu, pentru care și el împreună cu dâșii îi înalță mulțămire, zicând: „Iară mulțămită lui Dumnezeu pentru darul lui cel nepovestit” (2 Cor. 9, 15). Sub numirea de dar de aici el înțelege încă și toate bunătățile ce prin milostenie le capătă atât cei ce dau, cât și cei ce iau; sau că poate vorbește de bunătățile negrăite, pe care prin venirea lui pe pământ le-a hărăzit cu toată dragostea întregii lumi, ceea ce mai cu seamă s-ar și putea prepune.

Deci pentru ca să-i liniștească, și totodată să-i facă și mai mărinimoși, le aduce aminte de cele ce au luat și dâșii de la Dumnezeu, fiindcă aceasta este îmboldirea cea mai puternică pentru toată virtutea. Pentru aceea și cuvântul l-a sfârșit aici. Deci dacă darul este nepovestit, apoi ce ar putea fi asemenea cu nebunia celor care cern cu toată amănunțimea milostenia ce o fac din averea lui? Și nu numai darul său este nepovestit, ci și pacea lui – prin care a împăcat pe cele de sus cu cele de jos – covârșește toată mintea.

¹Să ne silim deci, iubitorilor, ca după ce ne-am învrednicit de atâta har de la Dumnezeu, să arătăm o viață vrednică de laudă și să ne îngrijim a face multe milostenii. Și vom putea face așa dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beție și de îmbuibarea pântecele. Că și mâncărurile ca și băuturile le-a dat Dumnezeu nu pentru îmbuibare, nu pentru neînfrânare, ci pentru hrana noastră. Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi așa, apoi toți ar trebui să se îmbete. «Dară, zici tu, nu ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult». Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, și totuși nici așa nu te depărtezi de lăcomie, dacă aceasta este urăcios și vătămător, și totuși nici așa nu contenești cu această poftă urâtă – dar încă dacă s-ar putea ca și mult să bei, în același timp și cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăco-

¹ *Partea morală. Despre milostenie (Veron).*

mia? Oare nu ai pofti ca și râurile să se prefacă în vin? Oare nu ai strica și nimicuri totul? Dacă este măsură în hrană, și dacă, trecând peste această măsură, ne vătămăm, și totuși nici așa nu poți suferi frâul, ci rupându-l iei din toate, ca astfel să slujești îmbuibării pântecelui (gastrimarghiei); apoi ce ai fi făcut tu dacă s-ar fi ridicat măsura aceasta a firii? Oare nu ți-ai fi cheltuit toată vremea în mâncare și băutură? Trebuia deci ca pofta aceasta necuviincioasă să ți-o faci puternică și să nu împiedice vătămarea cea venită din necumpătare? Dar apoi câte vătămări nu s-ar fi născut de aici? Dar vai celor tâmpiți, cari se tăvălesc în noroi prin beții și prin celelalte desfrânări și cari, dacă se deșteaptă puțin, apoi nimic alta nu fac, fără numai grăiesc de acestea! Pentru ce vă petreceți timpul în astfel de întrebări? Trebuie a judeca noi înșine greșalele noastre. În locul celor ce vorbești, cum că «De ce a pus hotare?», sau «Pentru ce nu sunt toate în nerânduială?», tu spune: «De ce oare nu încetăm a ne îmbăta? Pentru ce nu ne saturăm odată? Pentru ce oare suntem mai proști decât necuvântătoarele?» De acestea trebuie a vorbi între voi, a asculta de glasul apostolic, și a afla câte bunătăți vi se mărturisesc prin milostenie, și a răpi comoara aceasta.

Fiindcă milostenia face pe oameni încercați sau adeveriți, după cum a zis apostolul; îi face a disprețul banii, pregătindu-i a slăvi pe Dumnezeu și a încălzi dragostea dintre dânșii, și-i face mărinimoși; îi pune preoți sfinți ai lui Dumnezeu și-i îmbracă cu preoția care poartă în sine o mare plată. Cel milostiv nu se îmbracă cu haină lungă până jos, nici are pe ea clopoței, și nici nu-și pune pe cap cunună, ci îmbracă haina filosofiei, care este mai sfântă decât veșmântul sfințit al preotului; se unge cu untdelemn nu de acel făcut din materie văzută, ci lucrat de Duhul, iară cununa o are de la milosteniile și de la îndurările sale. „Pe cel ce te încununează, zice, cu milă și cu îndurări” (Ps. 102, 4). În locul tablei care purta pe dânsa numele lui Dumnezeu, el însuși se face deopotrivă cu Dumnezeu. Și cum aceasta? „Fiți deopotrivă¹ cu Tatăl vostru Cel din ceruri” (Mt. 5, 45), zice.

Voiești poate a vedea și jertfelnicul lui? Ei bine, acel jertfelnic nu l-a ridicat Veseleil, și nici altul ca dânsul, ci însuși Dumnezeu; și nu din pietre, ci din materii cu mult mai strălucite decât cerul, din suflete cuvântătoare. Dar preotul intră în sfânta sfintelor; deci și ție îți este slobod a intra în cele mai înfricoșate, ca să jertfești această jertfă; a intra, zic, acolo unde nimeni nu este de față, ci numai Tatăl tău, cel ce vede în ascuns, și unde nimeni altul nu vede. «Și cum se poate, zici tu, ca să nu fiu văzut, când eu stau la jertfelnic în priveliște?»

Apoi tocmai aici stă minunea; că atunci ușile din mijloc și vâlul sau perdeaua cea de dinainte împiedicau vederea și făceau gol împrejurul lor; în vreme ce acum îți este cu putință de a jertfi în priveliște, ca în sfânta sfintelor, și a face încă acea jertfă cu mult mai înfricoșată. Când tu nu faci aceasta de ochii lumii,

¹ În ediția noastră obișnuită, acest vers sună astfel: „Ca să fiți fiii Tatălui vostru Cel din Ceruri”...

chiar de ar vedea întreaga lume, totuși nimeni nu a văzut, fiindcă ai făcut așa cum se cuvenea; căci nu a zis simplu: „Nu faceți milostenia înaintea oamenilor” (Mt. 6, 1), ci a adăugat îndată: „spre a fi văzuți de dânsii”. Acest jertfelnic este făcut din înseși mădulările lui Hristos și trupul Stăpânului se face jertfelnic ție.

Deci înfricoșează-te de el; tu jertfești cele sfinte în trupul Stăpânului. Acest jertfelnic este mai înfricoșat chiar și decât jertfelnicul de acum, iară nu numai decât cel din Legea Veche. Dar nu vă speriați. Jertfelnicul acesta numai pentru jertfa pusă pe dânsul este minunat, în vreme ce jertfelnicul celui milostiv este minunat nu numai pentru aceasta, ci și pentru că este făcut din aceeași jertfă care-l face atât de minunat. Jertfelnicul acesta, după firea sa, este de piatră, însă se face sfânt fiindcă primește trupul lui Hristos, dar acela este sfânt pentru că este însuși trupul lui Hristos. Astfel că jertfelnicul pe care tu, mireanul, l-ai înfățișat, este mai înfricoșat decât acela. Nu cumva oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoțeli, sau sfânta sfintelor? Și pentru ce ar mai trebui a face asemuire cu acel jertfelnic când, chiar asemuit cu jertfelnicul Noului Legământ, s-a arătat atât de strălucit?

Tu cinstești jertfelnicul acesta fiindcă primește trupul lui Hristos – în vreme ce pe cel ce este însuși trupul lui Hristos îl batjocorești și-l treci cu vederea cu desăvârșire. Acest jertfelnic l-ai putea vedea pretutindeni, și pe drumuri lăaturalnice, și prin târguri, ba ai putea vedea jertfindu-se pe el în fiecare minut – căci și aici se săvârșește jertfă. Și după cum preotul cheamă în jertfa sa pe Duhul Sfânt, tot așa și tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului ca acest untdelemn vărsat cu îmbelșugare.

Și de voiești a vedea și ce se petrece cu cele aduse ca jertfă, apoi și aceea îți voi arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jertfelnic? Slava și mulțămirea. Și până unde se duc acestea? Oare până la cer? Nicidecum, ci trec dincolo de cer, și de cerul cerurilor, și stau chiar în fața scaunului împărătesc. „Că rugăciunile tale, zice, și milosteniile tale, s-au ridicat înaintea lui Dumnezeu” (Fap. 10, 4). Mirosul jertfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vreo înălțime mare a văzduhului, în vreme ce această jertfă – vreau să zic milostenia – deschide până și porțile cerului. Tu desigur că taci, însă fapta ta strigă și se face jertfă a laudei, nu junghiindu-se vițea sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care aduce prinos cele ale sale. O astfel de jertfă este mai bineprimită decât toată altă iubire de oameni. Când tu vezi vreun sărac credincios, închipuiește-ți că ai văzut un jertfelnic. Când vei vedea vreun sărac de felul acesta, nu numai să nu-l batjocorești, ci încă să te și sfiești de dânsul, iară dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedică-l, apără-l. Că numai așa vei putea și tu să ai milostiv pe Dumnezeu și te vei învrednici de bunătățile făgăduite. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Și însumi eu, Pavel, vă rog, prin blândetele și liniștea lui Hristos, care de față sunt smerit între voi, iară departe fiind, îndrăznesc spre voi. Și vă rog, ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm duple trup.” (2 Cor. 10, 1-2.)

Întregindu-și cuvântul despre milostenie și arătându-le că mai mult îi iubeste el pe dânșii decât este iubit, în același timp povestindu-le și cele cu privire la răbdarea și ispitele îndurate, la urmă se folosește și de cuvinte mai dojenitoare, făcând vorbire de apostolii cei mincinoși, și își încheie cuvântul cu cele mai greoaie, după care se învederează pe sine. De altfel aceasta o face în întreaga sa Epistolă. Așa încât de multe ori se îndreaptă pe sine, zicând: „Iarăși începem a ne învedera? Și mai departe zice: „Că nu ne învederăm pre noi (nu ne recomandăm), ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi”, iară după aceasta: „Că nu fără de minte m-am făcut laudându-mă: voi m-ați silit”, și, în sfârșit, în multe locuri face astfel de îndreptări. Pentru aceea nici nu ar greși cineva dacă Epistola aceasta ar numi-o *enkomion* sau lauda lui Pavel. Pentru aceea toate cele atingătoare de har el le trece cu cea mai mare îmbelșugare; tot așa și cu cele privitoare la răbdarea sa. Fiindcă erau unii printre acești Corintheni cari cugetau lucruri mari de dânșii și cari se puneau pe dânșii înaintea apostolului, pe care-l defăimau ca pe un înfumurat, care nimic nu era în fapt și nici învăța ceva sănătos – ceea ce de altfel era dovada cea mai bună despre stricarea lor – apoi privește cum începe muștrarea îndreptată împotriva lor.

„Însumi eu, Pavel”, zice. Ai văzut câtă greutate în vorbă și câtă vrednicie? Ceea ce voiește a spune aceasta înseamnă: «Mă rog vouă, nu mă siliți și nici nu mă lăsați ca să mă folosesc de puterea mea împotriva celor ce ne clevesc pe noi și cari ne cred a fi niște oameni trupești». Cuvântul acesta este mai greu decât amenințările ce le spunea prin întâia lui Epistolă: „Ce voiți, cu toiaș să

vin către voi, sau cu dragoste și cu duhul blândeții?” (1 Cor. 4, 21), iară ceva mai sus: „Că nevenind eu la voi, s-au semețit unii; că voi veni curând la voi și voi cunoaște nu cuvântul celor ce s-au semețit, ci puterea”. Aici însă pe amândouă acestea le arată: și putința, și filosofia, sau mai bine zis, nerăutatea, dacă astfel îi roagă, și încă cu atâta râvnă, încât să nu fie silit ca să se folosească de puterea sa de a-i pedepsi, de a-i osândi și a le da cea mai grea pedeapsă. Că aceasta a dat a se înțelege, zicând: „Și vă rog ca, și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm duple trup”.

Dar acum noi să aducem vorba asupra începutului acestui capitol: „Și însumi eu, Pavel”. Foarte răspicat este cuvântul și cu multă greutate! După cum și aiurea zice: „Iată eu, Pavel, zic vouă” (Gal. 5, 2), și iarăși: „Și eu, Pavel bătrânul” (Filim. 9), și aiurea iarăși: „Care a fost ajutătoare a multora, și mie însumi” (Rom. 16, 2), tot așa face și aici: „Și însumi eu, Pavel”. Negreșit că mare lucru este de a-i ruga Pavel, dar cu mult mai mare este ceea ce a adăugat, zicând: „prin blândețea și liniștea lui Hristos”. Pentru că voind el a-i ațâța tare, le punea înainte blândețea și liniștea, făcând prin aceasta mai puternică rugăciunea sa, ca și cum pare că le-ar fi zis: «sfiiți-vă de blândețea lui Hristos, prin care vă rog pe voi». Acestea le spunea, arătând în același timp că chiar de i-ar aduce cea mai mare silă, el totuși va sta înclinat către aceasta, fiindcă are în vedere blândețea, și nu pentru că ar fi slab nu se pornește asupra acelor apostoli mincinoși – fiindcă și Hristos așa făcea.

„Care de față sunt smerit între voi, iară depărtat fiind, îndrăznesc spre voi”. Dar ce vrea să zică el aici? Vorbește aici cam în zeflema, grăind acelea ce spuneau dâșii. Fiindcă dâșii ziceau: «Căci când el este de față, nu este vrednic de nici un cuvânt, ci prost și vrednic de disprețuit; iară când este departe, se îngâmă, se trufește, se ridică asupra noastră și amenință». Aceasta o lasă a se înțelege și prin cuvintele de mai jos, zicând: „Că epistoliile lui, zic ei, grele sunt și tari, dar venirea trupului este slabă, și cuvântul lui defăimat.” (2 Cor. 10, 10).

Deci sau că grăiește aici în zeflema, învederând prin aceasta o mare greutate în vorbă și zicând: «Eu smeritul, eu cel prost când sunt de față, după cum spun aceia, iară când sunt departe sunt mândru», sau că dacă și grăiește lucruri mari, apoi nu o face aceasta din ușurință, ci pentru că avea nădejde într-înșii. „Și vă rog, ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm duple trup”. Ai văzut cât de lămurită îi este înfruntarea celor grăite? «Mă rog vouă, zice, nu mă siliți a arăta că chiar și de față fiind sunt puternic și am toată tăria cerută». Fiindcă dâșii ziceau că atunci «când el este departe de noi, este îndrăzneț și se îngâmă», iată că apostolul se folosește de aceleași cuvinte, zicând: «Mă rog vouă să nu mă siliți a face întrebuițare de puterea mea», fiindcă „cu în-

drăznirea” aceasta înseamnă. Și nu zice: «cu carea m-am pregătit», ci „cu carea socotesc”. «Până acum încă nu am judecat aceasta, voi însă îmi dați prilej; însă nici așa nu voiesc» – deși făcea aceasta nu ca să se apere pe sine, ci evanghelia. Dar dacă și în propovăduirea evangheliei trebuia poate a se apăra, și încă nici aici nu este aspru, ci stă pe loc, așteaptă și se roagă a nu veni o astfel de trebuință, apoi cu atât mai mult nu ar fi făcut aceasta vreodată pentru dânsul. «Faceți-mi mulțămirea aceasta, zice, de a nu mă vedea silit să vă arăt că și de față fiind, aș putea să îndrăznesc după cum ar cere nevoia», adică a-i certa pe dâșii și a-i pedepsi.

Ai văzut cum el nu era ambițios, și nici că făcea ceva pentru lăudăroșenie, și cum chiar atunci când ar cere nevoia, el nu pregetă a numi faptul acesta îndrăzneală? „Și vă rog, zice, ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora”. Aceasta mai cu seamă este însușirea unui dascăl: să nu se iuțească și să nu se pună în linie de bătaie de îndată, ci să îndrepte, să aștepte și să întârzie în darea pedepselor. Dar cine oare sunt aceia pe care el îi amenință? „Cari socotesc pre noi, zice, că umblăm dupre trup”, căci aceia îl defăimau pe dânsul de fățarnic, de viclean și de fanfaron.

„Că în trup umblând, nu ne oștim trupește” (2 Cor. 10, 3). Aici chiar și înfricoșează cu metafora întrebuintată. «Mărturisesc, zice, că suntem îmbrăcați cu trup omenesc, însă nu trăim cu trupul». Sau mai bine zis, nici aceasta nu a spus-o pe față, ci o înmagazinează așa zicând în cuvintele de mai sus, care s-ar părea că este o laudă adusă vieții; el însă vorbește de propovăduirea evangheliei, arătând că nu este omenească și nici are trebuință de ajutorul cel de jos. Pentru aceea nici a zis că «nu trăim trupește», ci „nu ne oștim trupește”, adică am luat asupra-ne război și luptă puternică, însă nu ne oștim cu arme trupești și nici prin vreo ajutorință omenească.

„Că armele oștirii noastre nu sunt trupești” (2 Cor. 10, 4). Și care sunt armele oștirii trupești? Averea, slava, puternicia, vorbirea frumoasă, târcoalele și lingușirile pe lângă cei mari, ipocriziile și celelalte asemenea cu acestea. «Ale noastre însă nu sunt de acest fel, zice. Însă cum? „Puternice lui Dumnezeu”. Și nu a spus: «noi nu suntem trupești», ci „armele oștirii noastre nu sunt trupești”. Ceea ce am spus este că el vorbește aici pentru propovăduirea evangheliei și întreaga putere o pune în seama lui Dumnezeu. Și nu spune că aceste arme sunt duhovnicești, deși s-ar fi putut zice, spre deosebire de cele trupești, ci „puternice”, dându-se a se înțelege prin aceasta tocmai aceea și arătând că armele aceloră sunt slabe și neputincioase.

Dară tu gândește-te și la netrufia lui, căci nu a zis doar: «noi suntem puternici», ci „armele noastre sunt puternice lui Dumnezeu”, adică «nu noi le-am făcut astfel aceste arme, ci însuși Dumnezeu». Fiindcă dâșii erau prigonți și alungați, și mii de alte rele sufereau, ceea ce învedera slăbiciunea și neputința

lor, apoi arătând puterea lui Dumnezeu, zice: „ci puternice lui Dumnezeu”. «Că aceasta mai cu seamă arată puterea lui, că printr-însele biruiesc ei; și deși noi avem aceste arme, totuși el este care se războiește printr-însele și biruiește». După aceea apoi el le aduce și laudă nu mică acestor arme, zicând: „Spre surparea întăriturilor”. Și ca nu cumva auzind de întărituri să-ți închipui ceva trupesc, zice îndată: „Gândurile surpând, și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu” (2 Cor. 10, 5), arătând prin metaforă tăria cuvântului, iară prin deducție învederând că asemenea luptă este gândită; căci aceste întărituri înconjoară sufletele, și nu trupurile, așa că sunt cu mult mai puternice decât acelea; drept care au trebuință și de arme mai puternice spre a putea fi surpate.

Sub numirea de întărituri el înțelege trufia Ellinilor, cum și puterea sofismelor și a silogismelor lor. «Dar, zice, pe toate le-au surpat armele îndreptate asupra lor».

„Gândurile surpând, și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu”, zice. A stăruit în metaforă, ca astfel și tăria ei să o facă încă mai mare. Chiar parapete sau întărituri de ar fi, sau ziduri cu turn, sau orice de acest fel, totuși în fața acestor arme se pleacă și se dau învinse».

„Și robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos” – deși numirea de robire de aici sună rău la auz, fiindcă este desființarea slobozeniei. Dar oare pentru ce apostolul întrebuințează asemenea numire? Pentru ca să se înțeleagă în alt fel. Pentru că numele de robire două lucruri învederează: și a cădea din slobozenie, și a fi biruit cu totul, așa ca nici să se mai ridice vreodată. Deci sub această de pe urmă însemnare este luat aici cuvântul „robire”. Precum atunci când zice: „Alte biserici am jefuit”, nu spune doar că a luat pe ascuns ceva din biserici, ci numai că le-a dezbrăcat și a luat totul, tot așa și aici, prin cuvântul „robind”. Că doar lupta nu era cumpănită, și cu toate acestea dâșii biruiau cu multă ușurință. Pentru aceea nu a spus că «biriim și stăpănim», ci și că „robim”, precum și mai sus nu a zis «aducem mașinării spre surparea întăriturilor», ci chiar „surpându-le”, fiindcă mare este puterea armelor. «Noi nu oștim cu vorbele, zice, ci cu faptele dăm război vorbelor; și nu întru înțelepciune trupească, ci întru duhul blândeții și al puterii. Deci cum am fi putut să ne semețim, zice, și să trâmbițăm prin vorbe goale, și prin Epistole să amenințăm, după cum aceia ne defăimau zicând că epistolele sunt grele, în vreme ce nu în acestea a fost puterea noastră?»

Zicând că „robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos”, și fiindcă numirea de robire era greoaie, apoi iute a sfârșit metafora aici, zicând: „spre ascultarea lui Hristos”, adică din robie la slobozenie, din moarte la viață, din pierdere la mântuire. «Nu am venit simplu numai ca să ne oștim, ci să și întoarcem la adevăr pe cei ce ne sunt împotrivi».

„Și gata fiind a pedepsi toată neascultarea, când se va împlini ascultarea voastră” (2 Cor. 10, 6). Aici și pe aceștia i-a înfricoșat, și nu numai pe aceia. «Vă așteptăm pe voi, zice, că atunci când prin sfătuire și prin amenințare vă vom îndrepta, vă vom curăți și vă vom depărta de atingerea acelora, atunci vom îndrepta pedeapsa împotriva acelora cari bolesc de această boală de netă-măduit; însă doar când vă vom vedea că într-adevăr v-ați depărtat de dâșii. Ascultați voi și acum, însă nu în totul». «Dar dacă ai face aceasta acum, mai mare folos ai aduce», zici, tu. Nicidecum; căci dacă aș face aceasta acum, zice, v-aș lovi și pe voi cu pedeapsa. Trebuia deci ca pe aceia să-i pedepsesc, iară pe voi să vă cruț. Dacă însă v-aș cruța, s-ar crede că am făcut aceasta din hatâr către voi, însă acum eu nu voiesc aceasta, ci mai întâi să vă îndreptați voi și după aceea mă voi întoarce împotriva acelora».

Ce ar fi putut fi mai blând decât inima cea milostivă a apostolului? El, care vedea pe ai săi amestecați cu străinii, voiește, firește, a da pedeapsa cuvenită, însă îi cruță și își stăpânește necazul până ce dâșii se vor depărta de cei străini, ca la urmă să-i lovească numai pe aceia, sau mai bine zis, nici pe aceia. Că pentru aceea amenință așa și zice că numai cei străini voiește a fi pedepsiți, ca astfel și aceia, îndreptându-se de frică, să se reîntoarcă la calea cea dreaptă și astfel să rămână mânia lui zadarnică. Ca și un doftor strălucit, sau părinte obștesc și ocrotitor sau îngrijitor, așa și el toate le făcea, așa se îngrijea de toți, îndepărtând piedicile, pe cei vătămați îndreptându-i și peste tot locul alergând. Și el săvârșea aceste fapte nici măcar luptându-se, ci ca și cum pare că se ducea spre o biruință gata și la îndemână, el așeza trofee săpând, surpând și cucerind țările diavolului și mașinăriile dracilor, și întreaga pradă o aducea în tabăra lui Hristos. Și nici măcar nu se răsufla puțin, ci de la aceștia alerga la aceia, și iarăși de la aceia la alții, întocmai ca și un căpitan strălucit care în fiecare zi aduce trofee, sau mai bine zis, în fiecare ceas. El intră în foc îmbrăcat numai în haina lui obișnuită – însă limba lui ținea loc și de săgeți, și de platoșă, și de sulită, și de toate. Căci numai cât grăia el, și cuvintele ce ieșeau și cădeau în rândurile vrăjmașilor aveau puterea de a alunga pe draci mai grozav decât orice foc, iară pe cei stăpâniți de dâșii îi aducea înapoi.

Când, de pildă, a scos pe dracul acela rău și când se strânseseră cinci mii de fermecători acolo¹, el a ars cărțile de vrăji înaintea tuturor și i-a întors la ade-văr. Și precum în război, căzând turnul de apărare, sau tiranul căzând în mâinile vrăjmașilor, toți ostașii aceluia aruncă armele și trec în partea căpitanului învingător, întocmai așa s-a petrecut și atunci. Căci dracul fiind scos și toți cei impresurați aruncând de la dâșii cărțile de vrăji, sau mai bine zis nimicin-

¹ Aici e mai mult un *lapsus memoriae*, fiindcă în Faptele Apostolilor 19, 19 se spune de prețul acelor cărți de vrăjitorie, iar nu de numărul vrăjitorilor.

du-le, alergau la picioarele lui Pavel. Iară el, ca și într-o tabără de război punând în rând de bătaie pe ai săi, nu stă defel, ci ca și o ființă înaripată pretutindeni alerga și toate le făcea. Aici îndrepta pe un șchiop, dincolo învia pe un mort, altădată vătăma pe acela – vorbesc de acel mag – și nici chiar în temniță fiind închis nu se liniștea, ci și acolo a atras la sine pe temnicheri, lucrând această robire frumoasă și minunată.

¹Deci iubiților, și noi să urmăm lui Pavel după putere. Și ce spun eu după putere? Căci este slobod, celui ce voiește, de a fi chiar și alături de dânsul, de a-i vedea vitejia și a-i urma bărbăția. Încă și aceasta o face urmarea lui Pavel: dărmă cugetările cele deșarte și toată trufia ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu. Deși mulți eretici au încercat să-i ciuntească învățătura, totuși fiecare mădular al trupului său învederează așa zicând o mare putere. Se folosesc de Apostolul Pavel și Markion, și maniheul Mani, însă ciuntindu-i învățătura – dar și așa sunt înfrunțați de mădulările lui. Căci dacă, de pildă, numai mâna acestui bărbat însemnat se găsea printre dâșii, și îi alunga departe, și dacă numai un picior de al său alunga și doboră pe alții, apoi de aici tu poți afla prisosința puterii lui, dacă chiar și ciuntit el este în stare de a doborî pe toți potrivnicii lui. «Dar, zici tu, aceasta este mai mult o schimonosire a învățăturii lui Pavel, ca să se folosească de el toți cei ce se luptau între dâșii». Negreșit că era o schimonosire, însă nu din partea lui Pavel – să nu fie! – ci din partea celor ce se foloseau de dânsul.

Pavel nu era doar anevoios sau greoi în învățătura sa, ci simplu și lămurit – dar ereticii au schimonosit vorbele lui după cugetele lor. «Și pentru ce a grăit Pavel așa, zici tu, ca să se dea pricină celor ce voiau a-i ciunti învățătura?» Dar nu el le-a dat pricină, ci nebunia acelor eretici, cari se foloseau de dânsul nu precum se cuvenea. Fiindcă și lumea aceasta mare și minunată este o dovadă de înțelepciunea lui Dumnezeu, după cum și zice: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu”, și „Ziua zilei revarsă grai, și noaptea nopții vestește cunoștință” (Ps. 18, 1-2), și cu toate acestea mulți au greșit, și au stat împotriva, și s-au luptat între dâșii.

Unii, de pildă, au admirat lumea mai mult decât era vrednică, încât o credeau a fi Dumnezeu, iară alții atât de mult i-au nesocotit frumusețea, încât o credeau nevrednică de făurirea de către Dumnezeu, și deci puneau totul în seama unei materii viclene. Deși Dumnezeu a făcut atât cerul cât și soarele frumoase și mari, ca astfel să nu se creadă a fi vreunul din ele străine de înțelepciunea lui Dumnezeu, a fi lipsiți și nedestoinici prin sine însuși, ca nu cumva omul să le creadă a fi Dumnezeu; dar cu toate acestea, cei betegiți din pri-

¹ *Partea morală.* Laudă Sfântului Pavel, și cum că ereticii rău au întrebuințat vorbele lui (Veron).

cina propriilor silogisme și cugetări au căzut în cea potrivnică: unii pe alții înfruntându-se și acuzându-se, s-au rătăcit în cugetările prin care tocmai căutau a îndreptăți înțelepciunea lui Dumnezeu.

Și ce spun eu de soare și de cer? Iudeii vedeau atâtea minuni lucrându-se înaintea ochilor lor, și totuși îndată s-au închinat vițelului de aur. Și iarăși vedeau pe Iisus alungând draci, și totuși îl numeau pe dânsul stăpânit de draci. Dar păcatul acesta nu era al celui ce scotea dracii, ci al celor ce erau betegiți cu cugetarea. Nici pe Pavel deci să nu-l învinovățești pentru părerea celor ce îl întrebuițau rău, ci cunoaște mai întâi bine comoara lui, și bogăția i-o sporește precum se cuvine, și stai cu bărbăție față de toți, îngrădindu-te cu armele lui, căci numai așa vei putea astupa gura Ellinilor și a Iudeilor. «Și cum, zici tu, nu credeau lui Pavel?» Nu credeau, nu se încredințau de la cele făcute printr-însul, de la îndreptarea lumii întregi. Fiindcă toate acestea nu se puteau săvârși de o putere omenească, ci numai puterea celui răstignit care l-a însuflat și împuternicit pe el l-a făcut astfel și l-a arătat mai puternic decât toți ritori, și filosofii, și tiranii, și împărații. Pavel este în stare nu numai a se intrarma și a doborî pe potrivnici, ci încă și pe alții a-i face astfel. Deci pentru ca noi să fim folositori și nouă și altora, întruna să ne folosim de scrierile lui, desfătându-ne cu ele în loc de orice grădină încântătoare. Căci numai așa vom putea a ne izbăvi de rele și a alege virtutea, precum și a ne învrednici de bunătățile făgăduite nouă. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„La cele de față vă uitați. De se nădăjduiește cineva că este al lui Hristos, aceasta să gândească iarăși de la sine: că precum este el al lui Hristos, și noi ai lui Hristos.” (2 Cor. 10, 7)

Ceea ce mai cu seamă ar putea cineva admira la Pavel pe lângă celelalte, aceasta este: că găsimu-se într-o mare nevoie de a se lăuda pe sine, în același timp și a se smeri, el pe amândouă le face deodată, adică se și laudă, dar totodată se și silește a se arăta celor mulți că nu se îngreuiază de lauda ce și-o aduce singur – ceea ce ar putea vedea cineva mai ales și în Epistola către Galateni. Căci și acolo, căzând într-o astfel de nevoie, de amândouă se îngrijește deodată – ceea ce este unul din lucrurile cele mai grele și care are trebuință de o mare înțelepciune; adică și a fi cumpătat în vorbă, și a grăi lucruri mari de sine.

Deci tu gândește-te cum și aici el face aceasta. „La cele de față vă uitați”, zice. Privește câtă înțelepciune. Certând mai nainte pe cei ce îi amăgiseră pe dânșii, el nu a stat cu vorba numai la aceia, ci de la aceia se întoarce și la aceștia, și aceasta o face neconținut. Căci el nu se atinge numai de cei ce îi înșelau, ci și de cei înșelați. Că dacă i-ar fi lăsat pe dânșii nerăspunzători, nu s-ar fi îndreptat așa de ușor doar cu cele spuse altora, ci chiar s-ar fi îngâmfat foarte mult, nevăzându-se răspunzători de păcate. Pentru aceea se atinge și de dânșii. Și încă nici numai aceasta este de admirat la dânsul, ci și aceea că îi ceartă pe toți într-un chip foarte potrivit.

Ascultă deci ce spune acestora. „La cele de față vă uitați”. Nu mic este păcatul acesta, ci încă dintre cele mari pentru oamenii ce se lasă lesne a fi înșelați. Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Așadar, voi judecați lucrurile după cele ce se văd, de la cele trupești, de la cele lumești». Și ce va să zică «de la cele ce se văd»? Adică, dacă cineva este bogat, dacă se trufește, dacă are primprejurul său mulți lingușitori, dacă cineva spune de dânsul lucruri mari, dacă este stăpânit de slavă deșartă, dacă se fățarnicește în virtute, neavând virtute; aceasta va să zică: „La cele de față vă uitați.”

„De se nădăjduiește cineva că este al lui Hristos, aceasta să gândească iarăși de la sine: că precum este el al lui Hristos, și noi ai lui Hristos”. El nu vrea de la început a fi aspru în vorbă, ci încetul cu încetul ridică glasul și se înalță tocmai sus. Și gândește-te la asprimea vorbei de aici și la marea nedeslușire ce cuprinde în ea, căci cuvintele „de la sine” aceasta învederează. «Să nu aștepte, zice, a afla de la noi, adică prin certarea dată lui, ci de la sine să gândească aceasta: „că precum este el al lui Hristos, și noi ai lui Hristos”, nu fiindcă era al lui Hristos, precum și acela, ci „precum este el al lui Hristos, și noi ai lui Hristos suntem”. Așadar, în aceasta este părtășia noastră: adică nu numai acesta este al lui Hristos, iară eu al altuia». Deci după ce pune această asemuire, la urmă adaogă și covârșirea lui asupra aceluia, zicând:

„Că de voi și prisosi a mă lăuda pentru stăpânirea noastră, carea au dat Domnul nouă spre zidire, iară nu spre surparea voastră, nu mă voi rușina” (2 Cor. 10, 8). Fiindcă urma a grăi ceva mare, privește cum o îndreaptă. Că nimic nu supără atât de mult pe cei mai mulți dintre ascultători, precum a se lăuda cineva pe sine. Pentru aceea, preîntâmpinând din bună vreme greutatea aceasta a faptului, zice: „Că de voi și prisosi a mă lăuda pentru stăpânirea noastră”. Și nu a zis doar că «dacă cineva se nădăjduiește că este al lui Hristos, să se gândească că este departe de noi; că eu am mare stăpânire de la dânsul, încât pe cine aș voi aș putea să-l pedepsesc». Însă ce? „Că de voi și prisosi”, deși avea stăpânire negrăită, totuși el o micșorează cu vorba. Și nu a zis: «mă laud», ci „de mă voi lăuda”, adică «de voi voi a mă lăuda» – în același timp el se și smerește, dar arată și covârșirea lui. «De mă voi lăuda, zice, „pentru stăpânirea carea au dat nouă Domnul”, iarăși pune în seama Domnului totul, și darul acesta îl face obștesc.

„Spre zidire, iară nu spre surparea voastră”. Ai văzut iarăși cum alină, așa zicând, pizma ce ar fi putut izbucni din laudele aduse și cum mișcă pe ascultător, spunând trebuința pentru care a luat acea stăpânire? Și cum spune el „gândurile surpând”? Pentru că tocmai aceasta este un fel de zidire, adică a răsturna piedicile, a muștra toate cele stricate și toate cele adevărate ale aduna la zidire. «Spre aceasta, zice, am luat stăpânirea, ca să zidim. Iară dacă cineva dă cu piciorul și se oștește, și este stăpânit de o boală de netămăduit, apoi ne vom folosi și de altă lucrare, doborându-l și biruindu-l. Pentru aceea și zice: „nu mă voi rușina”, adică «nu mă voi arăta cruțător al său și nici îngâmfindu-mă de aceasta».

„Ci ca să nu par cum că aș speria pre voi prin scrisori – că epistoliile lui, zice, grele sunt și tari, dară venirea¹ trupului este slabă și cuvântul lui defăi-

¹ Expresia ἡ παρουσία de aci trebuie a fi tradusă prin *înfățișare, prezență*, zicându-se: „iar înfățișarea, (prezența) trupului este slabă”.

mat – aceasta socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii, nefiind de față, întru aceștia chip suntem și de față cu lucrul” (2 Cor. 10, 9-11). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Puteam să mă și laud, dar pentru ca nu cumva tot dâșii să grăiască că trimit scrisori de lăudăroșenie, iară când sunt de față nu sunt vrednic de băgat în seamă, de aceea nu spun nimic mare acum» – deși puțin mai jos a grăit nu pentru puterea aceasta, cu care era grozav, ci despre descoperire și despre prisosința ispitelor. Deci, zice, ca nu cumva să mă arăt că vă sperii, apoi „aceasta socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii, nefiind de față, întru aceștia chip suntem și de față cu lucrul”. Fiindcă aceia ziceau că «ne trimite prin scrisori lucruri mari de dânsul, iară când este de față nu este vrednic de nici o vorbă», de aceea și dânsul grăiește așa și cu atâta cumpătate. Căci nu a zis: «că precum vă spunem prin scrisori lucruri mari, tot așa și când suntem de față facem lucruri mari», ci cu multă cumpătate le grăiește. Când el se adresa aceloră, apoi le grăia cu toată asprimea, zicând: „Și vă rog pre voi ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să cutez împotriva unora”, iară când vorbește către aceștia, apoi și-a muiat glasul. Pentru aceea și spune că ce fel suntem de față, așa suntem și nefiind de față, adică smeriți, cumpătați, și defel fanfaroni. Iară aceasta se învederează din cele ce urmează:

„Că nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii ce se înșiși se învederează” (2 Cor. 10, 12). Aici îi arată pe aceia și îngâmfați, grăind lucruri mari de dâșii, drept care îi și ia în bătaie de joc, ca unii ce se învederează pe dâșii. «Noi însă nu suntem așa, zice; ci măcar de am face ceva mare, noi totul punem în seama lui Dumnezeu și ne asemuim noi între noi». Pentru aceea a și adăugat el: „ci aceia pre ei cu ei înșiși măsurându-se, și asemănând pre sine lorși, nu au pricepere.” Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Noi nu ne asemănăm, nu ne asemuim cu aceia, ci cu noi înșine». Căci mai departe el zice: „Că cu nimic sunt mai prejos decât cei prea-foarte apostoli” (2 Cor. 12, 11) și că „semnele apostolului s-au lucrat între voi întru toată răbdarea” (2 Cor. 12, 12), iară în întâia Epistolă zice: „că mai mult decât toți aceia m-am ostenit” (1 Cor. 15, 10). Așa că noi ne asemuim între noi, și nicidecum cu aceia cari nu au nimic – fiindcă o astfel de ușurătate ar fi o adevărată smintire».

Deci sau că el spune aceasta pentru sine, sau pentru aceia, că adică «nu îndrăznim a ne număra (asemui) cu aceia cari se întrec între dâșii cu laudele, și sunt plini de lăudăroșenie, și nu pricep, adică nu simt cât sunt de ridicoli, îngâmându-se, fudulindu-se între dâșii».

„Iară noi nu întru cele fără măsură ne vom lăuda” (2 Cor. 10, 13), ca aceia. Deși, de altfel, era drept ca dâșii să se laude și să se îngâmfe, zicând că «am întors la credință lumea întreagă, că ne-am dus până la marginile lumii» și multe de acestea trâmbițând. «Noi însă nu așa, zice, „ci duple măsura dreptarului cu

care au măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi”. Așa că din amândouă părțile se învederează smerita lui cugetare: și că nu a spus nimic mai mult decât a făcut, și că chiar ceea ce a făcut o pune în seama lui Dumnezeu.

„Dupre măsura dreptarului, zice, cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi”. «Precum ar fi împărțit bunăoară via la lucrători, așa și nouă ne-a hotărât măsura lucrării noastre. Deci numai până la cele ce ne-am învrednicit a ajunge, numai până la acelea ne lăudăm».

„Că nu ca și cum nu am fi ajuns la voi ne preaîntindem, că și până la voi am ajuns cu evanghelia lui Hristos” (2 Cor. 10, 14). Adică «nu am venit cum s-ar întâmpla, ci v-am vestit, am propovăduit, v-am încredințat, am izbutit». Era firesc ca și aceia, ducându-se din întâmplare cu ucenicii apostolilor, să pună în seama lor totul dintr-o simplă călătorie. «Dar nu așa cu noi, căci nici nu ar putea cineva să spună că nu am fost în stare a veni până la voi și că numai cu vorba întindem lauda până la voi – fiindcă și vouă v-am propovăduit cuvântul adevărului».

„Nu întru cele fără măsură lăudându-ne cu străine osteneli, ci având nădejde că, crescând credința voastră, ne vom mări întru voi duple dreptarul nostru cu prisosință, ca și în părțile cele mai departe de voi să propovăduim evanghelia, nu întru dreptar străin în cele gata să ne lăudăm” (2 Cor. 10, 15-16). De aici se învederează marea vinovăție a acelor, că adică dânșii se lăudau și de cele peste măsură, și că în osteneli străine, și că întreaga osteneală era de partea apostolilor, pe când aceia se împodobeau cu ostenelile lor. «Noi, zice, am dovedit aceasta prin fapte. Deci nu-i vom urma pe aceia, ci vom spune acestea acolo unde faptele vor mărturisi de noi. Și ce spun eu de voi, zice, căci am nădejde că crescând credința voastră, ne vom mări întru voi». Așadar, el nu se rostește cum s-ar întâmpla, ci, urmându-și obiceiul, «nădăjduiesc, zice, ajutând la aceasta și voi, că dreptarul nostru se va întinde și mai departe, că vom evangheliza și mai departe. Vom merge dar și mai departe, zice, ca să propovăduim și să ne ostenim, iară nu să trâmbițăm numai cu vorbele, pentru cele ce ar fi făcut alții».

Bine a făcut el de a numit faptul acesta «dreptar» și «măsură», ca și cum a ajuns la câștigarea și moștenirea lumii întregi, și arătând că faptul acesta întreg este al lui Dumnezeu. «Având deci astfel de fapte, zice, și așteptând încă și altele mai mari, nu ne fălim, ca aceia cari nu au nimic, și nici socotim ceva al nostru, ci al lui Dumnezeu este totul». Pentru care și adaogă: „Iară cel ce se laudă, întru Domnul să se laude” (2 Cor. 10, 17), ca și cum pare că ar zice: «și aceasta ne vine tot de la Dumnezeu».

„Că nu cel ce învederează pre sine este ales, ci pre carele Domnul învederează” (2 Cor. 10, 18). Nu a zis: «noi suntem aceia», ci „pre care Domnul învederează”. Ai văzut cât de simplu vorbește? Iară dacă mai departe se ridică

cu glasul mai sus, tu nu te minuna, căci și aceasta vine de la înțelepciunea lui Pavel. Că dacă ar fi trebuit ca peste tot locul să vorbească cu smerenie, nu i-ar fi înfruntat atât de mult, și nici pe ucenici nu i-ar fi scăpat de înșelăciune. Este chiar cu puțință a vătăma pe alții și contenindu-se cineva fără de vreme, precum iarăși este cu puțință a folosi pe alții vorbind la vreme ceva minunat despre sine. Ceea ce a făcut și Pavel. Căci nu mică ar fi fost primejdia dacă ucenicii ar fi crezut ceva rău despre Pavel. Nu doară că Pavel căuta slavă de la oameni, căci dacă ar fi căutat aceasta, nu ar fi tăcut el de faptele acele mari și minunate petrecute cu douăzeci și patru de ani mai înainte, și nici – dacă trebuința ar fi cerut – nu s-ar fi dat înapoi, sau s-ar fi lenevit a o spune, și poate că nici atunci nu ar fi spus dacă nu ar fi fost silit.

Așadar, spunând el acestea, nu căuta slava oamenilor, ci se îngrijea de ucenicii săi. Fiindcă aceia îl defăimau pe el ca mândru, ca făcând lăudăroșenie în vorbe, pe când în fapte nu putea arăta nimic mare, iată că se vede silit a veni cu vorba la descoperirile sale. Deși putea ca prin fapte să-i plece pe dânșii în vreme ce vorbea acestea, totuși el încă se folosește de amenințare prin vorbe. Și de aceea mai cu seamă era curat de toată slava deșartă, ceea ce de altfel o învederează întreaga lui viață, atât dinainte, cât și după aceasta. Pentru aceea deci s-a și schimbat fără de veste, iară după ce s-a schimbat pune în zăpăceală pe Iudei, și a aruncat toată cinstea ce o avea de la dânșii, deși el era pentru dânșii capul, așa zicând, și sprijinitorul lor.

Dar el nimic nu a cugetat din ale aceloră, fiindcă aflate adevărul, ci încă a răbdat batjocorile și necinstea ce dânșii îi aduceau în schimb, căci el avea în vedere mântuirea celor mulți, și la aceasta se gândea neconținut. Căci cel ce nici Gheena și nici Împărăția Cerurilor nu le socotea a fi ceva, și nici mii de lumi față de dragostea lui Hristos, cum ar fi umblat după slava celor mulți? Nicidecum; ci încă este și foarte smerit când este nevoie, ba chiar singur el își înfierează viața lui cea de dinainte, numindu-se pe sine hulitor, prigonitor și batjocoritor. Chiar și ucenicul său, Luca, spune multe despre dânsul, aflându-le chiar de la dânsul, care le spunea în gura mare, atât în ceea ce privește viața lui de dinainte, cât și după intrarea în Creștinism.

¹ Acestea le spun, iubiților, nu numai ca să le auzim, ci și să le deprindem. Că dacă Pavel își amintea de greșalele sale de dinaintea intrării lui în Creștinism, deși toate pieriseră prin baia nașterii din nou, apoi noi de ce iertare vom putea fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te-ai învrăjbit cu Dumnezeu și uiți de aceasta? Aceasta este învrăjpire de a doua oară, ură de a doua oară. Deci a căror păcate ceri tu dezle-

¹ *Partea morală.* Despre amintirea de păcatele de dinainte și că în fiecare zi noi trebuie a ne căi fără întârziere și a cere iertare (*Veron*).

gare? A acelora pe care nici nu le știi? Negreșit, nu este așa? Tu te îngrijești cum vei da cuvânt, și nici măcar nu te sârguiești a-ți aduce aminte de ele, ci jucându-te cu cele ce nu trebuie a te juca. Va veni însă vremea când nu vor merge mai departe cele ale copilăriei noastre. Că trebuie numaidecât a muri odată. Pentru aceea, din pricina mării nesimțiri a celor mulți, noi trebuie a vorbi chiar și pentru păcatele cele de față; trebuie a ne aduce aminte că vom învia numaidecât, că ne vom judeca, că vom fi osândiți – sau mai drept vorbind, aceasta nu se va petrece numaidecât, ci dacă vom voi. Că a acelora nu noi suntem stăpâni: nici ai sfârșitului nostru, nici ai învierii, nici ai judecății, ci Stăpânul nostru – dară de a da răspuns sau nu, noi suntem stăpâni, căci acestea sunt din cele cu puțință nouă.

Dar dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt cu puțință, după cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinții toți. Căci a fi pedepsiți dânsii este cu neputință; și deci și noi, de vom voi, va fi cu neputință a fi pedepsiți. De am fi noi încărcăți de mii de păcate, totuși ne este cu puțință a ne ridica, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm deci, iubiților. Bătrânul gândească-se că peste puțin se va duce de aici, că s-a dezmiardat îndeajuns cu vârsta – deși ce fel de dezmiardare este aceea de a-și petrece timpul în rele? – dar eu o spun aceasta față cu credința acelora. Să se gândească pe lângă acestea că-i este lui cu puțință ca în scurt timp tot păcatul să-l șteargă. Cel tânăr iarăși să se gândească la nesiguranța sfârșitului său și că, de multe ori, cei bătrâni rămânând aici, cei tineri s-au dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumva să ne batem capul prea mult cu sfârșitul nostru, acel sfârșit se găsește pentru noi cu îndoială. Pentru aceea și un înțelept oarecare sfătuiește zicând: „Nu întârzia a te întoarce la Domnul și nu lăsa din zi în zi, că nu știi ce va aduce ziua de mâine” (Sirah 5, 7). Din a amâna de azi pe mâine iese totdeauna primejdie și frică, iară din a nu amâna, mântuire învederată și sigură.

Deci ține-te de virtute, și astfel, chiar tânăr de ai fi când te duci, te vei duce în siguranță, iară de ai ajuns la bătrânețe, te vei duce cu multă bogăție și pentru întreaga ta viață vei avea o îndoită sărbătoare, adică o îndoită mulțămire: și că de rele te-ai depărtat, și că de virtuți te-ai ținut strâns. Nu zice: «Este vreme până când va trebui să mă întorc», căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Și de ce? Fiindcă el ți-a vestit ție cu veacuri nesfârșite mai nainte, iară tu nu voiești a te osteni nici măcar în viață aceasta scurtă și trecătoare, ci ești atât de ușuratic și de fricos, încât umbli și cauți o viață și mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleași ospete în fiecare zi? Nu aceleași mese? Nu aceleași curve? Nu aceleași teatre? Nu aceiași bani? Până când deci le vei iubi pe acestea ca și cum ar fi aieva? Până când vei avea pofta nesățioasă de păcat? Gândește-te că de câte ori ai curvit, de atâtea ori te-ai pârât pe tine însuși, pentru că așa este păcatul: de câte ori l-ai făcut, de atâtea ori și judecătorul și-a dat

hotărârea sa. Te-ai îmbătat, ți-ai îmbuibat pânțele, ai răpit avutul altuia? Stai pe loc, întoarce-te la cele dinainte, mărturisește harul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceea nu mai cere un alt răgaz spre a lucra iarăși rău. Mulți dintre cei lacomi au fost răpiți fără veste și s-au dus la înfricoșata judecată. Teme-te deci ca nu cumva și tu să pătimești așa, fără să te poți îndreptăți.

Dar Dumnezeu a dat multora răgazul de a se mărturisi la adânci bătrânețe, sau mai bine zis, de a-l lăuda pe dânsul până la adânci bătrânețe. Deci ce? Ți va da și ție? «Poate că nu-mi va da», zici tu. Dar ce spui tu? «Poate și câteodată, și de multe ori?» Dar ce va să zică aceasta? Gândește-te că tu hotărăști pentru suflet, și deci pune și pe cea dimpotrivă. Gândește-te și zi: «Dar dacă nu-mi va da?» Și dacă va da? A dat el, desigur, însă aceea este mai sigură și cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe cu virtutea, atunci ai câștigat totul, fie că ai avea, fie că nu ai avea răgaz.

Tu, când pleci la război, nu zici: «Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voi întoarce», și iarăși, când te gândești la însurătoare, nu zici: «Voi lua femeie săracăcioasă, căci mulți s-au îmbogățit astfel, și fără să se aștepte, și fără să aibă vreo nădejde». Nici casă clădind, nu zici: «Voi pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfel de temelii». Iară când judeci despre suflet, te agăți până și de cele mai putrede, punându-ți înainte pe acel «poate», sau «de multe ori», sau «câteodată», și astfel te lași la voia celor nesigure. «Nu mă las, zici, la voia celor nesigure, ci la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni». Știu și eu; dar iubitorul de oameni acesta a răpit pe mulți fără de veste, după cum am spus. Dar dacă poate vei avea și timp îndelungat și vei rămânea același? – Fiindcă un astfel de om chiar și la bătrânețe va fi leneș. «Nu», zici tu. Dar judecata aceasta o vei avea și după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouăzeci, și după cei nouăzeci o sută, și după cei o sută vei fi încă și mai leneș. Și astfel întreaga ta viață o vei cheltui în zadar și se vor petrece și cu tine cele spuse Iudeilor, că „au trecut într-o deșertăciune zilele lor” (Ps. 127, 33). Și fie ca numai într-o deșertăciune, și nu și în rele. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi negreșit că într-o rele am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, o masă îmbelșugată viermilor.

Pentru aceea vă rog a sta cu bărbăție și a vă depărta de rele, ca astfel să ne învrednicim și de bunătățile făgăduite nouă. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

*„Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune;
ci îmi și îngăduiți.” (2 Cor. 11, 1).*

Urmând a trece mai departe la laudele sale, el se folosește de multă socotință. Și aceasta nu o face numai o dată, nici de două ori – deși era de ajuns ca, pentru trebuința subiectului, să răspundă în scurt pentru cele grăite de multe ori despre sine. Că cel ce își amintește de multe ori de păcate pe care Dumnezeu nu le mai pomeneste, zicând că este nevrednic chiar de a se numi apostol, desigur că, chiar și celor mai nesimțitori, este vădit că ceea ce va spune acum nu o face pentru slava oamenilor. Fiindcă dacă ar trebui să spunem ceva minunat, apoi tocmai aceasta i-ar vătăma slava lui, vorbind ceva de dânsul, și ar supăra pe cei mai mulți. Dar el la nimic din acestea nu se uita, ci numai la un lucru își avea îndreptată privirea, la mântuirea ascultătorilor. Așa că avea totdeauna în vedere ca nici măcar să vatăme câtuși de puțin pe cei ușurei la minte vorbind lucruri mari de dânsul, pentru care și se folosește cu prisosință de aceste multe socotințe și zice: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune; ci îmi și îngăduiți”. Ai văzut înțelepciune? Căci prin cuvintele „Măcar de mi-ați fi îngăduit” el îi lasă pe dânșii stăpâni asupra faptului, iară prin cuvintele „îmi și îngăduiți” el cu mult îndrăzneală vestește cu glas mare dragostea lor, arătând că și iubește, și este iubit. Sau mai drept vorbind, el spune aceasta nu dintr-o dragoste simplă, ci dintr-o iubire fierbinte și înflăcărată zice să i se îngăduie, de va grăi ceva nu cu înțelepciune.

Pentru aceea a și adăogat îndată: „Că vă râvnesc pre voi cu râvnă Dumnezeiască” (2 Cor. 11, 2). Nu zice: «Vă iubesc pe voi»; ci pune tocmai ceea ce este cu mult mai înflăcărat „vă râvnesc”. Râvnitoare sunt sufletele cele mult înflăcărate ale celor îndrăgostiți, și râvnirea sau gelozia de nicăieri nu se naște fără numai din dragoste. După aceea apoi, ca nu cumva să se creadă că el dorește dragostea lor din pricina stăpâniei, sau a cinstei, sau a banilor, sau și altceva de acest fel, a adăogat zicând: „cu râvnă Dumnezeiască”. Că și de Dum-

nezeu se zice că râvnește, nu ca prin aceasta să bănuiască cineva vreo patimă, fiindcă Dumnezeu este fără patimă – ci ca să afle toți că pentru nimic altceva fără numai pentru dânsii, cei râvniți, face aceasta, și nu ca el să câștige ceva de aici, ci pentru ca dânsii să se mântuiască. Când este vorba însă de râvna oamenilor nu se petrece așa, ci râvnește cineva pentru mulțămirea sa proprie; nu pentru ca să nu fie batjocoriți cei râvniți, ci pentru ca să nu fie loviți cei ce iubesc, să nu fie covârșiți, și să se arate că sunt mai prejos celor iubiți.

Aici însă nu se petrec lucrurile așa. «Nu-mi pasă, zice, dacă mă voi arăta mai prejos vouă», ci să nu vă văd pe voi amăgiți. Astfel este râvna lui Dumnezeu, astfel este și râvna mea: aprinsă și curată în același timp». După aceea arată și pricina care l-a silit la aceasta. „Că v-am logodit unui bărbat, fecioară curată”. Deci nu mie, ci aceuia pe care-l râvnesc, căruia v-am logodit. Că timpul de față este timp de logodnă, iară timpul când vor zice că «a sosit mirele» este altul. O, ce lucruri noi și minunate! În lume fecioarele rămân până la măritiș, iară după măritiș nu mai sunt fecioare. Dar aici nu așa, ci chiar dacă nu ar fi fecioare mai nainte de măritișul acesta, totuși după nuntă se fac fecioare. Astfel întreaga Biserică este fecioară, fiindcă apostolul vorbește către toți, și către cei ce se însoară, și către cele ce se mărită.

Dar să vedem ce ne aduce nouă logodindu-ne, adică ce anume daruri de nuntă. Nu aur, nu argint, ci Împărăția Cerurilor. Pentru care și zicea: „Pentru Hristos (în locul lui Hristos) vă rugăm” și-i ruga când Hristos trebuia a lua fecioara. Iară chip al acesteia au fost cele petrecute în vremea lui Avraam, fiindcă și dânsul a trimis pe sluga sa cea credincioasă ca să logodească femeie de alt neam fiului său Isaac. Dar și aici a trimis Dumnezeu pe slugile sale ca să logodească Fiului său pe Biserica cea dintre neamuri, a trimis și pe Prorocii de dinainte zicând: „Ascultă fiică și vezi, și uită pre norodul tău și casa părintelui tău, și va pofti împăratul frumusețea ta” (Ps. 44, 11-12). Ai văzut și pe Prorocul David logodind? Ai văzut și pe apostolul Pavel cum cu toată sinceritatea rostește acest cuvânt și zice: „că v-am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă pun înaintea lui Hristos”? Ai văzut iarăși înțelepciune la el? Căci spunând „măcar de mi-ați fi îngăduit”, nu a zis «că doar sunt dascălul vostru și acestea nu le spun pentru mine», ci pune înaintea vrednicia ce și-a luat-o cu acest prilej, adică se pune în locul unei pețitoare, iară pe dânsii în locul logodnicei, și adaogă zicând: „Că mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pre Eva cu vicleșugul său, așa să se strice și înțelegerile (cugetele) voastre de la nerăutatea (ἀπλότητος)¹ cea întru Hristos” (2 Cor. 11, 3). «Că dacă pierde-

¹ Expresia din original ἀπὸ τῆς ἀπλότητος nu este exact tradusă prin *de la adevărînța*, cum se găsește în ediția de Buzău. Ἀπλότης înseamnă: *simplitate, nerăutate, dreptate, curăție, naivitate* și câteodată *neghiobie*, iar nicidecum *adeverință*.

rea este a voastră, zice, totuși întristarea este de obște». Dar tu privește înțelepciunea lui. El nu hotărăște anume faptul, deși dâșii erau stricați, iară aceasta învederându-o, zicea: „Când se va împlini ascultarea voastră” (10, 6), și aiurea: „voi plânge pre mulți cari au greșit mai nainte” (12, 21) – cu toate acestea, nu-i lasă a ajunge nerușinați. Pentru aceea și zice el „nu cumva”, adică nici nu osândește, dar nici nu tace, fiindcă nici una dintre acestea nu este ceva ziditor și sigur: nici a spune pe față, și nici a ascunde întruna. Pentru aceasta și el apucă calea de mijloc, zicând: „nu cumva.” Cu chipul acesta nici nu-i părăște tare și nici nu-i încurajează mult, ci se găsește la mijlocul amândurora. Așadar, prin stihul de față el îi mângâie, iară prin amintirea istoriei cu Eva îi bagă întru o frică nespusă și-i lipsește de toată iertarea. «Că dacă și șarpele era viclean, și aceea era proastă, nimic din acestea nu a putut-o smulge din ghearele înșelăciunii. Vedeți, zice, ca nu cumva să pătimiți și voi astfel, și atunci nimic nu veți folosi. Căci și șarpele fâgăduind atunci femeii lucruri mari, a înșelat-o cu chipul acesta. De unde se învederează că și aceștia, cu fanfaronadele lor trufindu-se, v-ar putea înșela». Și aceasta nu numai de aici se poate judeca, ci și din cele ce spune mai departe, zicând: „Că de ar propovădui cel ce vine pre alt Iisus, pre carele nu am propovăduit, sau de ați lua alt duh, care nu ați luat, sau altă Evanghelie carea nu ați primit, bine ați îngădui” (2 Cor. 11, 4). Și nu a zis «ca nu cumva precum Adam s-a înșelat», ci pe cei ce pătimesc de acestea îi arată ca fiind femei – fiindcă a se înșela este a femeilor. Nici a zis: «tot așa și voi veți fi înșelați», ci stăruind în metafora întrebuintă, zice: „se vor strica și înțelegerile (cugetele) voastre de la nerăutatea (naivitatea) voastră cea întru Hristos”. Adică de la simplitatea voastră, și nu de la viclenie, nici de la necredința voastră, ci de la simplitatea și ușurința voastră. Cu toate acestea însă, nici așa nu sunt vrednici de iertare cei înșelați, după cum a dovedit Eva. Și dacă aceasta nu este vrednic de iertare, apoi cu atât mai mult când cineva pătimește așa din pricina slavei deșarte.

„Că de ar propovădui cel ce vine pre alt Iisus, pre carele nu am propovăduit”. Aici arată că acei înșelători ai lor nu sunt Corintheni, ci de aiurea, pentru care zice: „cel ce vine, sau de ați lua alt duh, care nu ați luat, sau altă evanghelie, carea nu ați primit, bine ați îngădui”. Dar ce zici, Pavele? Tu care Galatenilor le-ai spus: „Iară de ar binevesti cineva vouă pre lângă cele ce ați luat, anathema să fie” (Gal. 1, 9), cum de zici aici: „bine ați îngădui”? Și totuși, de aceștia nu trebuie a îngădui, ci încă a fugi de dâșii, iară dacă dâșii aceleași propovăduiesc, trebuie a-i îngădui. Deci cum de spui că dacă aceleași le spun, nu trebuie a-i asculta? Și dacă spun altele, trebuie a-i asculta?

Să luăm seama bine însă, fiindcă mare este primejdia, și adâncă prăpastia, dacă le trecem acestea în fugă, și zicerea de față va deschide calea tuturor erorilor. Deci care este înțelesul acestor cuvinte?

Înșelătorii aceia trâmbițau astfel: că apostolii propovăduiesc ceva nedesăvârșit, iară dâșii aduc în predica lor ceva mai mult – și astfel, în chip firesc, spunându-le vrute și nevrute, puteau să aducă multe nerozii în credințele lor. Pentru aceea le pomenește de șarpe și de Eva, amăgită cu așteptarea a ceva mai mult. Aceasta lăsând a se înțelege și în întâia lui Epistolă, le zicea: „Iată, sătuli sunteți, iată, v-ați îmbogățit” și iarăși: „Noi nebuni pentru Hristos, iară voi înțelepți întru Hristos” (1 Cor. 4, 8 și 10). Fiindcă era firesc ca dâșii să pălăvrăgească multe, folosindu-se de filosofia lumească, apoi aceasta o spune apostolul: «Că dacă aceia spuneau ceva de prisos, și propovăduiau alt Hristos, pe carele noi trebuia a-l propovădui, și totuși am trecut aceasta cu vederea, bine ați îngădui». Că de aceasta a și adăogat: „pe care nu l-am propovăduit”. «Dar dacă aceleași temeieri ale credinței le au și dâșii, apoi ce au mai mult? Că oricâte vor zice, nimic mai mult decât noi nu vă vor spune».

Și privește cu câtă strășnicie trece această pricină, căci el nu a zis «că dacă cel ce vine v-ar spune ceva mai mult» – fiindcă grăiau ceva mai mult, predi-când cu mai multă putere, și cu mai multă frumusețe în cuvinte – nu a spus aceasta, zic, ci „cel ce vine, dacă ar propovădui alt Iisus”, fapt care desigur că nu avea trebuință de a fi înfrumusețat prin cuvinte, „sau de ați lua alt duh”. Dar nici aici nu este nevoie de cuvinte, adică «v-ar face mai bogați după har». „Sau altă evanghelie, carea nu ați primit”, ceea ce iarăși nu avea nevoie de cu-vinte pompoase – precum nici ceealaltă zicere: „bine ați îngădui”.

Dară tu te gândește cum el pretutindeni se folosește de un grai fără greș, care arată că nimic nu era de prisos și că nici din partea aceloră nu s-a adus ceva mai mult. Căci zicând că: „De ar propovădui cel ce vine pe alt Iisus”, a adăogat îndată: „pe care nu l-am propovăduit”, sau că „de ați lua alt duh”, a adăogat iarăși „care nu ați luat”, precum după cuvintele „sau altă evanghelie” a adăogat îndată: „carea nu ați primit”. Prin toate acestea el a arătat că chiar dacă aceia spun poate ceva mai mult, dâșii să nu primească cum s-ar întâm-pla, ci trebuie a fi cu băgare de seamă; dacă însă spun ceva mai mult, ce trebu-ia a spune, aceea de noi a fost scăpată din vedere. Iară dacă nu trebuia, pentru care nici de noi nu s-a spus, și aceleași le spun și dâșii, pentru ce atunci îi as-cultați? «Dar dacă și aceia spun aceleași, zici tu, pentru ce atunci îi împiedicau pe dâșii?» Pentru că întrebuintând fățarnicia, aduceau pe furiș alte dogme.

Aceasta însă nu o spune acum apostolul, ci mai la vale, unde zice: „închi-puindu-se în apostoli ai lui Hristos”; dară aici el depărtează pe ucenici de stă-pânirea aceloră prin cuvinte nesupărătoare, și prin aceasta el nu zavistuiește pe acei înșelători, ci întărește pe ucenici. Fiindcă pentru ce, bunăoară, nu îm-piedică pe Apollo, deși era un bărbat învățat și puternic în Scripturi, ci încă îl și roagă și făgăduiește a-l trimite? Fiindcă acela împreună cu știința lui ținea și strășnicia neștirbită a dogmelor, iară aceștia cu totul dimpotrivă. Pentru aceea

îi și războiește cu putere, iară pe ucenici îi învinovățește că le dau atenție, zicând că: «Dacă noi poate am scăpat din vedere ceva din cele ce trebuia a le spune, iară aceia le-au împlinit, nu împiedicăm a li se da atenție; iară dacă toate s-au împlinit prin noi, și nimic nu a mai rămas, cum de v-au biruit aceia?»

Pentru aceasta și adaogă, zicând: „Că socotesc cu nimica a fi mai prejos decât cei prea-foarte apostoli” (2 Cor. 11, 5), făcând asemuire aici nu cu aceia, ci cu cei de pe lângă Petru. «Încât că, dacă știu poate mai mult decât mine, zice, apoi știu mai mult și decât aceștia». Și privește cum el și aici își măsoară cuvintele, căci nu a zis că «nimic mai mult decât mine nu au spus apostolii», ci „socotesc” – cred că așa este – „că cu nimica sunt mai prejos decât cei prea-foarte apostoli”. Și fiindcă și aceasta ar fi părut ca o lipsă a sa, de a-l întreține aceștia, și de a avea nume mai mare decât al său, și deci mai mare ar fi fost și umilirea lui față de aceia care s-ar fi furișat, așa zicând, în rândul apostolilor, de aceea și el face asemuirea cu apostolii în chipul întrebuintată aici. Pentru aceea pomenește de apostoli cu laude, și nu zice simplu «decât apostolii», ci „decât cei prea-foarte apostoli”, învederând prin aceste cuvinte pe Petru, Iacov și Ioan.

„Iară de sunt și prost cu cuvântul, dară nu cu cunoașterea” (2 Cor. 11, 6). Fiindcă prin aceasta îl covârșeau acei înșelători cari amăgeau pe Corintheni, că adică nu erau proști cu cuvântul (ἰδιῶται τῷ λόγῳ), de aceea apostolul spune astfel, arătând că el nu se rușinează de aceasta, ci chiar se mândrește. Și nu a zis că «dacă sunt eu prost cu cuvântul, sunt și aceia», căci cu aceasta s-ar fi părut că îi defăimează pe aceia și înalță pe aceștia, ci prin zicerea de față el doboară înțelepciunea lumească. În Întâia Epistolă el foarte mult se luptă pentru aceasta, zicând că înțelepciunea lumească nu numai că nu ajută cu nimic la propovăduirea evangheliei, ci încă chiar întunecă slava crucii, după cum zice: „venit-am la voi nu întru covârșirea cuvântului și a înțelepciunii, ca să nu se facă deșartă crucea lui Hristos” (1 Cor. 2, 1 și 1, 17), și multe altele de acest fel, de unde se vede că acei înșelători erau proști cu cunoașterea, care este cea mai de pe urmă prostie. Când însă trebuia a se asemui în cele mari, apoi atunci el se asemuiește cu apostolii, iară când trebuia a arăta că este un cusur părut, nicidecum nu se mai asemuiește cu apostolii, ci se împletește, sau mai bine zis, se amestecă la un loc cu faptul și la urmă arată că tocmai acel cusur părut este un lucru bun. Și când nu-l silea nici o nevoie, el se numea cel mai mic dintre apostoli și nevrednic nici măcar de numele de apostol. Aici iarăși, când timpul și împrejurările cereau, zice că cu nimic nu este mai prejos de apostolii cei mari. Știa el bine că aceasta mai cu seamă va folosi pe ucenici.

Pentru aceea și adaogă zicând: „Ci pretutindenii am fost arătați întru toate la voi”. Aici iarăși defăimează pe apostolii cei mincinoși, ca pe unii ce umblă cu vicleșuguri. Tot așa zicea și despre sine cu puțin mai nainte, că el nu viețuia

fățarnicindu-se, și nici zavistuiind, sau că propovăduia cuvântul evangheliei în mod cârciumăresc – pe când aceia într-un fel erau, și în alt fel se arătau oamenilor. Nu însă tot așa era și dânsul. De aceea pretutindeni el cugetă lucruri mari pentru faptul că nimic nu făcea pentru slava oamenilor și nici că se ascund cele ale sale. Ceea ce și spunea mai nainte, zicând că „cu arătarea adevărului învederându-ne cunoștinței cugetului oricărui om” (2 Cor. 4, 2), aceeași spune și acum. „Întru toate am fost arătați la voi”. Și ce va să zică aceasta? «Suntem proști, zice, și nu ascundem aceasta; primim ajutoare de la unii și nu tăcem. Primim deci de la voi și nu ne prefacem ca și cum nu am primi, după cum fac aceia primind, ci ceea ce facem o facem în fața voastră», ceea ce nu putea veni decât de la unul ce vorbea cu toată îndrăznirea, și toate ale acelora le da pe față cu tot adevărul.

Pentru aceea și de astă dată îi ia pe dâșii de martori, zicând: „întru toate la voi”, precum și mai nainte zicând: „Că nu scriem vouă altele, fără numai cele ce citiți sau le și știți”.

După aceea, fiindcă s-a îndreptățit de cele cu privire la dânsul, la urmă adăogă cu multă asprime, zicând: „Au doară păcat am făcut, pre mine smerindu-mă, ca voi să vă înălțați?” (2 Cor. 11, 7). Și lămurind aceasta, zice: „Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă” (2 Cor. 11, 8). Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mi-am petrecut timpul întru o mare neliniște – căci aceasta va să zică „pre mine smerindu-mă” – și aceasta deci aveți a-mi aduce ca învinovățire? Și de aceea vă mândriți înaintea mea, fiindcă m-am smerit cerându-vă milostenie, strâmtorându-mă și flămânzind, ca voi să vă trufiți?» Și cum se trufeau aceștia, găsindu-se el în strâmtorare? Mai mult s-ar fi zidit dâșii prin aceasta, iară nu s-ar fi smintit – ceea ce desigur că ar fi fost cea mai mare învinuire ce li s-ar fi adus și păcat al slăbiciunii lor, că adică nu puteau să-l învinovățească în alt chip decât smerindu-se el mai dinainte. «Mă învinuiți, zice, că m-am făcut smerit? Dar pentru aceasta v-ați îngâmfat voi». Fiindcă și mai sus zicea că dâșii îl defăimau, că fiind de față era smerit, iară când nu era de față era îndrăzneț, apoi el, îndreptățindu-se, li se împotrivește din nou și aici, zicând că «și aceasta am făcut-o tot pentru voi».

„Alte biserici am jefuit”. Aici vorbește cu mult ponos, dar cele de mai nainte nu lasă ca acestea să pară a fi mai greoaie. Căci a spus: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune”, și deci, mai nainte de alte izbânzi ale sale, el în aceasta se lăuda mai întâi. Aceasta mai cu seamă o caută cei muritori, și tot așa și cei ce cugetau lucruri mari. Pentru aceea el nu face vorbă mai întâi de primejdii, nici de semnele ce le făcea, ci de disprețuirea banilor, fiindcă în aceasta cugetau dâșii lucruri mari; în același timp dă a înțelege despre bogăția lor. Ceea ce este minunat la dânsul este că, deși putea spune că se hrănea cu mâinile sale, totuși nu a spus-o; ci tocmai ceea ce îi putea rușina pe

dânșii – și nu ca laudă a sa – aceea o spune, că adică a luat ajutoare de la alții. Și nu a zis «am luat», ci „am jefuit”, adică «le-am dezbrăcat, și pe cei de acolo i-am lăsat săraci». Și ceea ce este mai mult, că nu a făcut aceasta spre a avea de prisos, ci pentru trebuința celor neapărat necesare; căci când zice: „de cheltuială” el vorbește de hrana neapărat trebuitoare. Dar ceea ce este mai grozav, că «am făcut aceasta, zice, „spre a sluji vouă”. Vouă vă propovăduim și de voi urmând a fi hrăniți, noi totuși de la alții am luat hrana». Îndoit era deci păcatul, sau mai drept vorbind, chiar întreit: și că fiind la dânșii, și lor slujindu-le, și cerându-le hrana neapărat trebuitoare, totuși alții erau cari le dădeau ajutoare. Mare era cu adevărat deosebirea între unii și alții: unii stau în lenevire, iară alții în râvnă și grabă; unii, deși erau departe, totuși trimiteau ajutoare, iară alții, deși de față, totuși nici măcar nu-i hrăneau.

Apoi, fiindcă s-a atins cu putere de dânșii, iarăși cu binișorul și pe tăcute moaie asprimea certării, zicând: „și venind de față la voi, și fiind lipsit, nimănui nu am făcut supărare”. Că nu a spus «nu mi-ați dat, ci eu nu am luat», fiindcă încă îi cruță. Dar cu toate acestea, chiar în domolirea cuvântului, pe nesimțite iarăși îi atinge, căci cuvintele „de față” și „fiind lipsit” sunt foarte pline de înțeles. Ca să nu zică dânșii: «Dar ce, nu ai?», a adăogat îndată „și fiind lipsit, nimănui am făcut supărare”. Aici iarăși îi atinge cumpătat, ca și cum dânșii arătând de data aceasta o lene, ca crezându-se îngreuiati. Mai departe apoi pune și pricina acestui fapt, încărcată de învinuiri și de gelozie. Pentru aceea nici nu a pus-o mai dinainte, ci aici, ca și cum le-ar spune de cine și cum a fost hrănit, ca astfel, pe nesimțite, să aducă iarăși vorba despre milostenie.

„Că lipsa mea, zice, au plinit-o frații cari veniseră de la Machedonia” (2 Cor. 11, 9). Ai văzut cum iarăși îi atăță, punând la mijloc pe cei slujiți? Mai întâi le atăță pofta de a ști cine ar fi aceia, iară când zicea: „alte biserici am jefuit” îi numește pe față, ceea ce îi îndeamnă pe dânșii și la milostenie. Pe cei ce se hotărâseră singuri de a hrăni pe apostol, prin cuvintele de mai sus îi pleacă să nu se lase a fi mai prejos și în ajutorarea săracilor. Acestea chiar și Machedonenilor scriindu-le, zicea: „Că și în Thessalonic, o dată și de două ori cele spre trebuința mea ați trimis, și la începutul evangheliei” (Flp. 4, 16. 15), ceea ce desigur că era cea mai mare laudă pentru dânșii, că de la început chiar dânșii au strălucit.

Dar tu privește cum el pretutindeni pune numai neapărata trebuință și nici-decum prisosința. Când el a spus că „de față și lipsit” a arătat că trebuia a fi hrănit de Corintheni, iară când zice că „lipsa mea au împlinit-o”, arată că el nu a cerut. Pune apoi și o pricină care nu era. Și care era acea pricină? Că a luat ajutoare de la alții. „Că lipsa mea, zice, au împlinit-o frații ce veniseră”. «Pentru aceea, zice, nimănui nu am făcut supărare, și nu fiindcă nu am îndrăznit». Și totuși face aceasta, după cum se arată prin cele de mai de jos – deși nu o

spune lămurit, ci oarecum îmbrobodit, lăsând aceasta la conștiința ascultătorilor. Pe nesimțite deci el arată aceasta prin cele ce urmează, zicând: „și întru toate m-am păzit pre mine vouă fără supărare, și mă voi păzi”. «Să nu vă închipuiți, zice, că le spun acestea ca să primesc». Iară zicerea „mă voi păzi” este foarte apăsată, dacă nici nu va mai îndrăzni a le cere, dacă o dată a pierdut nădejdea de a mai primi ceva de la ei. Totodată mai arată că aceasta dâșii o socoteau ca supărare, pentru care și zicea: „M-am păzit pre mine fără supărare vouă, și mă voi păzi”. Aceasta o spunea și în întâia Epistolă, zicând: „Nu am scris acestea ca așa să se facă întru mine; că mai bine îmi este a muri decât lauda mea să o facă cineva zadarnică” (1 Cor. 9, 15). Și aici iarăși: „m-am păzit pre mine vouă fără supărare, și mă voi păzi”.

Mai departe apoi, ca să nu pară că le grăiește acestea pentru a-i zădări încă mai mult, zice: „Este adevărul lui Hristos întru mine” (2 Cor. 11, 10), adică «să nu vă închipuiți, zice, că de aceea am spus, ca să primesc, ca încă mai mult să vă atrag spre mine, că „este adevărul lui Hristos întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaiei”. Pentru ca nu cumva să creadă cineva că el este trist din această pricină, sau că este furios grăind acestea, privește cum el numește faptul acesta laudă. Și în întâia Epistolă tot același lucru îl pregătește, căci pentru ca să nu pară că-i atinge, le zicea: „Care dar îmi este plata? Ca binevestind, fără plată să pun evanghelia lui Hristos” (1 Cor. 9, 18). Și după cum acolo numește „plată”, așa și aici zice „laudă”, ca astfel să nu se rușineze prea mult de cele vorbite, ca și cum el ar fi cerut și ei nu ar fi dat. «Deci ce, zice, dacă și voi ați da? Dară eu nu primesc». Dar și zicerea „nu se va opri” este luată în sens metaforic, de la oprirea râurilor,¹ sau că vestea s-a împrăștiat pretutindeni că el nu primește ajutoare. «Nu ați îngădit cu darul vostru îndrăznirea meu», parcă ar fi voit să spună – dar nu a zis chiar așa, ci încă mai mușcător, „nu se va opri în laturile Ahaiei”. Aceasta iarăși este o lovitură foarte grea și de ajuns de a-i osândi și a-i întrista, dacă numai pe dâșii îi trecuse cu vederea, dacă numai de la dâșii nu primise. «Că dacă se lăuda, zice, apoi peste tot locul trebuia a se lăuda, iară dacă se lăuda numai întru aceia, poate că a făcut-o pentru slăbiciunea noastră».

Deci ca nu cumva să cugete dâșii în felul acesta și să se întristeze, privește cum îndreaptă vorba: „Pentru ce? Pentru că poate nu vă iubesc? Dumnezeu știe” (2 Cor. 11, 11). Iute și cu mare ușurință a dat răspunsul. Cu toate acestea nici așa nu i-a scăpat de păcatul lor, căci nu a zis doar că «nici sunteți slabi, și nici sunteți puternici», ci că „vă iubesc”, prin care încă mai mult le-a prelungit învinuirea. A-i iubi pe dâșii era mai cu seamă aceea de a nu primi de la dâșii, fiindcă s-ar fi scârbit mult. Așa că apostolul făcea dimpotrivă: și lua, și nu

¹ Σφραγίζειν ποταμόν = a opri râul în cursul său, a pune stăvilar.

lua; iară aceasta venea din deprinderea celor ce dădeau. Și nu a spus că «de aceea nu primesc, fiindcă vă iubesc foarte mult», căci aceasta ar fi fost mai mult o învinuire adusă lor și i-ar fi pus într-o neliniște, ci și-a întors vorba la o altă pricină. Și care este acea pricină?

„Iară ceea ce fac, și voi face, ca să tai prilejul celor ce poftesc prilej, ca într-o ceea ce se laudă să se afle ca și noi” (2 Cor. 11, 12). Fiindcă dâșii unel-teau spre a găsi un prilej oarecare, apoi și aceea trebuia a răsturna, mai ales că numai cu atâta se lăudau. Deci ca să nu aibă nimic mai mult, apoi și aceasta trebuia îndreptat, căci în celelalte erau lipsiți. Nimic nu zidește atât de mult pe cei muritori, după cum am mai spus, precum a nu primi nimic de la ei. Dar diavolul fiind viclean, a pus mai ales această cursă, voind a-i vătăma pe dâșii în altele.

Însă mie mi se pare că și aceasta era la dâșii numai o fățarnicie. Pentru aceea nici nu a zis: «ca într-o ceea ce au făcut, sau au avut izbânzi», ci „într-o ceea ce se laudă”, ceea ce era totuna cu a-i lua în derâdere pentru lăudăroșenie. Se lăudau dâșii, dar nu erau așa. Dar bărbatul de soi nu numai în cele ce nu le are nu trebuie să se laude, ci chiar și în cele ce le stăpânește, precum, de pildă, făcea fericitul acesta, precum făcea și Patriarhul Avraam, zicând: „Eu sunt pământ și cenușă” (Fac. 18, 27). Fiindcă nu avea a-și imputa vreun păcat, ci din toate părțile strălucea prin izbânzile sale, apoi umblând în toate părțile și negăsind nici o pricină sau vreun păcat mare în sarcina sa, iată că el aleargă la firea sa; și fiindcă oricum numele pământului este cinstit, el a adăogat și numele cenușii. Pentru care și un altul zicea: „De ce se mândrește oare pământul și cenușa”? (Sirah 10, 9).

¹Deci să nu-mi spui de frumusețea feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlamidă, sau de cal, și de cei ce-l întovărășesc, ci gândește-te unde se sfârșesc acestea. Iară de-mi spui de cele ce se văd, apoi atunci și eu îți voi spune de cele din Scripturi și cu mult mai strălucite decât acestea. Dar precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țărână, tot așa nici pe acestea, fiindcă și acestea sunt țărână. Sau mai bine zis, chiar și mai înainte de a se risipi și a se face praf, arată-mi rogu-te pe un bolnav de friguri întins pe pat și trăgând să moară, și atunci îți voi spune ție: Ce s-a făcut acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea lingușire de care era înconjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor și a moșiilor? Care vânt intrând, a împrăștiat toate acestea? Dar iată că și pe pat când șade lungit, el poartă semnele bogăției și ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii și bogații petrecându-l la groapă, gloata aclamându-l. Mai cu seamă acestea

¹ *Partea morală.* Despre a nu se mândri și trufi cineva, și a nu se bucura de nenorocirile străine. Și despre David și Solomon (*Veron*).

sunt cu totul de răs, numai că îndată se dau pe față ca și floarea ce se scutură. Căci când noi pășim pragul porților cetății și după ce, dând trupul viermilor, ne întoarcem, iarăși te aș întreba: Unde oare se duce acea mulțime de oameni? Ce s-a făcut oare vuietul și strigarea de mai nainte? Unde faclele acelea? Unde corurile acelea de femei? Oare nu sunt acestea vis? Ce s-au făcut acele țipete? Ce acele guri multe ce strigau și îndemneau a se îmbărbăta, că nimeni nu este nemuritor? Acestea toate nu acum trebuia a se spune celui ce nu aude nimic, ci atunci când el răpea avutul altora, când cu lăcomia despuia, atunci trebuia a-l sfătui și a-l schimba câte puțin. Deci nu trebuie a-l îmbărbăta că nimeni este nemuritor. Împiedecă nebunia lui, stinge-i pofta, iar acum îmbărbătează pe cel nedreptățit. Fiindcă a-i cânta acum la ureche de acestea este fapt al celor ce se bucură și iau în derâdere. Așadar, nu pentru aceasta trebuia a-l îmbărbăta, ci încă a-l face să se teamă și să tremure. Însă măcar dacă cei ce pătimesc aceleași rele, pe care le pătimesc cei bogați, s-ar cuminți, văzând toate cele nefolositoare ale celui ce a părăsit stadionul lumii acesteia, iară acum îl întovărășesc la mormânt!

Deci fiindcă mai nainte poate au fost cuprinși de beția banilor și nimic nu cugetau de acestea, ci numai în timpul acela, când chiar și privirea celui ce zace pe pat îi încredințează de adevărul celor spuse, cumiștească-se, învețe-se și gândească-se că cu puțin după aceasta și dâșii cari însoțesc acum pe mort vor ajunge a fi răspunzători de aceleași învinuiri grozave și vor da seamă de toate cele ce au răpit, de toate cele cu care au nedreptățit.

«Și ce au a face acestea, zici tu, cu săracii? Celor mai mulți le este plăcut aceasta, de a vedea adică pedepsit pe cel ce a nedreptățit. Nouă însă nu ne este plăcut defel; ci dorim ca să nu pătimească nimic rău». Vă laud pe voi mult și vă încuviințez că nu vă bucurați de nenorocirile străine, ci căutați numai siguranța voastră. Haide deci ca să vă asigurăm și despre aceasta.

Dacă noi pătimim ceva rău din partea oamenilor, nu puțin vom scădea din datoria noastră, dacă vom suferi cu bărbăție cele petrecute. Deci nu suntem nedreptățiți, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o socotește în folosul nostru, nu după dreptate, ci după socotința iubirii de oameni și în schimbul celor ce am pătimit și nu ne-am răzbunat. «Și de unde se învederează aceasta?» zici tu. Au pătimit Iudeii rău din partea Vavilonenilor, și Dumnezeu nu a împiedicat, ci bărbații, copiii și femeile erau târați în robie, însă această robie, după măsura păcatelor lor, le-a fost spre mângâiere. Pentru aceea zice Isaia: „Mângâiați, mângâiați pre norodul meu, preoți, grați către inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale” (Is. 40, 1-2), și iarăși: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă nouă, că toate ai dat nouă” (Is. 26, 12). Dar și David zice: „Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit, și iartă toate păcatele mele” (Ps. 24, 19 și 18). Iară când îi adusesese înainte pe Semei, care-l blestema, el a

zis: „Lăsați-l pre el să blesteme, că va vedea Domnul smerenia mea și-mi va întoarce mie bine pentru blestemul lui în ziua de astăzi” (2 Împ. 16, 11-12). Căci când nu ne răzbunăm asupra celor ce ne nedreptățesc, atunci mai cu seamă noi ne folosim – că se socotesc acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulțămire nedreptățile ce ni se aduc.

Așa că atunci când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la o parte pe cel nedreptățit, tu plângi pe cel ce a nedreptățit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iară celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot așa a pățimit și sluga lui Elisei în vremea lui Neeman, căci dacă nu a răpit, totuși a nedreptățit – fiindcă a lua cu înșelăciune este nedreptățire. Deci ce a pățimit el? Împreună cu nedreptatea a luat și lepra.¹ Așadar, cel nedreptățit s-a folosit, iară cel ce a nedreptățit s-a vătămat foarte tare. Întocmai așa se petrec lucrurile și cu sufletul. Și atât de adevărat este, încât de multe ori numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat și milostiv – deși poate cel ce pătimește rele este nevrednic de ajutor.

Pentru aceea și zicea Dumnezeu din capul locului varvarilor: „Eu m-am mâniat pre dânșii puțin, iară ei s-au pus împreună spre rele; pentru aceea întoarce-mă-voi spre Ierusalim cu milă” (Zah. 1, 15-16). Nimic nu este care mânia pe Dumnezeu atât de mult precât a răpi, a nedreptăți și a silui pe cineva. Și pentru ce oare? Pentru că este foarte ușor, iubiților, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doar o poftă firească, care supără pe om, ci vine numai de la trândăvie. Dar cum de numește Pavel păcatul acesta rădăcina relelor? Apoi aceasta o spun și eu; însă numai nouă ni se pare că este rădăcina relelor, iară nu că ar fi de la firea lucrului. Și dacă voiți, să facem asemuire și să vedem care anume poftă este mai tiranică: aceea a banilor sau a trupurilor? Și care se va găsi că vatămă pe oamenii mari, aceea negreșit că este cea mai tiranică. Așadar, să vedem pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pe cei de jelit și de disprețuit, ca Ghiezi, Ahaav, Iuda și preoții Iudeilor – pe când pofta trupurilor a cuprins pe marele Proroc David. Și aceasta o spun nu ca și cum aş da iertare celor cuprinși de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îți arăt că patima este mare, atunci mai cu seamă îți arăt că cei cuprinși de acea patimă sunt lipsiți de toată iertarea. Că poate dacă nu știai de acea fiară sălbatică, ai fi putut să alergi la aceasta; iară acum când știi, și totuși cazii în cursă, ce răspuns vei avea?

După David apoi, găsim și pe fiul său biruit de acea patimă încă cu mai multă covârșire – deși nimeni nu a fost mai întreg-cugetător ca dânsul, care a și avut, de altfel, toate celelalte virtuți. Cu toate acestea însă, atât de mult a

¹ A se vedea Cap. 5, Cartea a IV-a Împăraților.

fost biruit de această patimă, încât l-a vătămat chiar și în cele de căpetenie. Tatăl său s-a sculat după ce căzuse, a început iarăși lupta, și iarăși s-a încununat, dar Solomon nimic din acestea nu a arătat. Pentru aceea și Pavel zicea: „Mai bine este să se căsătorească, decât să arză” (1 Cor. 7, 9), și Hristos iarăși: „Cel ce poate să cuprindă, cuprindă” (Mt. 19, 12). Despre bani însă nu a spus așa, ci „Cel ce va lăsa toate ale sale, însutit va lua” (Mt. 19, 29). «Dară, zici tu, cum de tot Hristos a spus despre cei ce se îmbogățesc că cu greutate se vor învrednici de Împărăția Cerurilor?» Iarăși o face dând a înțelege tâmpirea lor, robia lor cea mare pentru bani, iară nu tirania banilor. Aceasta se învederează și din cele cu care Pavel a sfătuit pe credincioși, căci de această poftă îi oprește cu desăvârșire, zicând: „Iară cei ce vor să se îmbogățescă cad în ispită” (1 Tim. 6, 9), în vreme ce de pofta trupească nu-i oprește defel, ci numai pentru o vreme întrerupând – și atunci cu bună înțelegere – după care iarăși sfătuiește a se aduna împreună. Se temea de valurile poftelor, nu cumva să aducă vreun naufragiu grozav. Patima aceasta este mai puternică și decât mânia, fiindcă a se mânia cineva nu se poate dacă nu este nimeni care să întărească; pe când a pofti este ceva silnic, chiar și dacă nu este de față persoana care stărnește această patimă. Pentru aceea apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adăugat „până la o vreme”. El nu a desființat pofta în sine, ci numai pe aceea nedreaptă. „Iară pentru pofte, zice, fiecare să-și aibă femeia sa” (1 Cor. 7, 2), pe când a strânge cineva bogății el nu a împiedicat până la o vreme și nici nu a învoit până la o vreme. Patimile acestea sunt sădite în noi pentru trebuință: pofta trupească pentru facerea de copii și mânia pentru ajutorarea celor nedreptățiți – pe când pofta de bani defel.

Prin urmare, patima aceasta nici nu este după fire, așa că atunci când te lași a fi stăpânit de dânsa, cu atât mai mult vei suferi cele mai urâcioase pedepse. Pentru aceea Pavel, îngăduind și a doua nuntă, iată că fiind vorba de bani el cere cea mai mare strășnicie, zicând: „Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Pentru ce mai bine nu răbdați paguba” (1 Cor. 6, 7), în vreme ce vorbind de fecioare, zice: „Porunca Domnului nu am” și „aceasta spre al vostru folos zic, nu ca să vă pun cursă” (1 Cor. 7, 25 și 35). Când însă vorbește de bani, iată cuvântul său: „Având îmbrăcăminte și hrană, cu acestea suntem îndestulați” (1 Tim. 6, 8). «Dară, zici tu, cum se face că cei mai mulți sunt stăpâniți de împlinirea poftelor acestora?» Pentru că nu se oștesc împotriva ei precum împotriva curviei și a desfrânării; că dacă li s-ar părea că este deopotrivă de urâcioasă, nu s-ar lăsa a fi biruiți iute. Astfel și acele nenorocite fecioare s-au scos afară din cămara de nuntă, fiindcă după ce biruiseră de acum pe vrăjmașul cel mare, la urmă s-au lăsat a fi scoase afară de cel slab și de nimic. Pe lângă acestea, trebuie spus și aceea că, dacă cineva, stăpânindu-și pofta tru-

pească, de către bani este biruit, de multe ori nici pofta trupească nu o stăpânește, ci din fire s-a întâmplat de nu s-a supărat el foarte de aceasta: fiindcă nu toți sunt deopotrivă plecați către dânsa.

Aceasta deci știindu-o, iubiților, și pilda fecioarelor avându-o veșnic în minte, să fugim de fiara aceasta rea. Că dacă fecioria cu nimic nu le-a folosit, ci pentru iubirea de argint s-au pierdut acele fecioare după mii de osteneli și sudori, apoi pe noi cine ne va scăpa dacă vom cădea în această patimă? Pentru aceea vă rog ca nici să ne lăsăm a fi cuprinși de acea patimă, și nici să rămânem într-însa dacă ne-a și cuprins, ci să rupem iute legăturile acestea grozave, căci numai așa vom putea a ne duce la ceruri și a ne învrednici de miile de bunătați, cărora fie cu toții a ne învrednici, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

„Că unii ca aceia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostolii lui Hristos.” (2 Cor. 11, 13)

Ce spui, Pavele? Cei ce propovăduiesc pe Hristos, cei ce nu primesc bani, cei ce nu aduc o altă evanghelie sunt apostoli mincinoși? «Da, răspunde el, și încă tocmai pentru aceasta, fiindcă se prefac în totul spre a înșela». „Lucrători vicleni”, zice; adică lucrează ei, dar smulg ceea ce au sădit. Fiindcă știu bine dâșii că în alt chip nu ar putea fi bine primiți, apoi luându-și masca adevărului, joacă cu chipul acesta drama înșelăciunii. Și se mai zice că bani nu primesc; dar aceasta o fac ca încă mai mult să ia, ca să piardă sufletul. Sau mai drept vorbind, chiar și aceasta este minciună; căci luau, însă se ascundeau; iară aceasta se dovedește din cele ce urmează. Într-adevăr, că apostolul a și dat a se înțelege faptul, zicând: „Ca întru ceea ce se laudă să se afle ca și noi”, dar mai la vale încă mai lămurit a lăsat să se înțeleagă, zicând: „De vă mănâncă cineva, de vă ia cineva, de se semețește cineva ... cu dulceață îngăduiți” (2 Cor. 11, 20 și 19). Acum însă și în alt chip îi defaimă, zicând: „se prefac”, adică numai chipul, numai forma o au cu dâșii; sunt îmbrăcați în piele de oaie.

„Și nu este de mirare că însuși Satana se prefacă în înger de lumină; nu este dar lucru mare dacă se prefacă și slujitorii lui ca slujitori dreptății” (2 Cor. 11, 14-15) – așa că dacă trebuie a te minuna, apoi de aceasta minunează-te, iară nicidecum de aceea. Când dascălul lor toate le cutează, nimic nu poate fi de mirare de a-l urma și ucenicii. Dar ce va să zică oare „înger de lumină”? Adică se prefacă în înger care are îndrăzneală, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă și îngeri ai întunericului; aceștia sunt ai diavolului, îngeri întunecați și sălbatici. Pe mulți a înșelat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind cu adevărat îngerul luminii. Tot asemenea și aceștia se îmbracă cu shima, cu chipul de apostol, însă nu și cu puterea lor, fiindcă nici pot face nimic. Nimic nu este atât de drăcesc lucru, precât a face ceva pentru ochii lumii.

Dar oare ce va să zică: „slujitorii dreptății”? Adică «precum suntem noi, propovăduindu-vă evanghelia care are cu sine dreptatea». Sau că aceasta o spune aici, sau că poate acei apostoli mincinoși își însușesc sau caută să se îmbrace cu slava bărbaților dreți. Deci cum i-am putea cunoaște noi? Din faptele lor, precum a zis și Hristos. Pentru aceea apostolul se vede silit a pune în paralel izbânzile sale și răutatea aceloră, ca astfel din asemuire să se vadă înșelătorii. Apoi urmând iarăși a trece la laudele lui, mai întâi îi învinuiește pe aceea, ca astfel să arate întemeiat prepusul lui, ca nu cumva să-l învinuiască ca vorbind pentru dânsul, și zice: „Iarăși zic” (2 Cor. 11, 16). De altfel el și-a luat mai multe cuvinte de apărare până acum, «însă, zice, nu mă mulțănesc cu cele spuse și deci iarăși zic: „Ca să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte”, căci aceasta este fapta lor, a se lăuda, nefiind nici o pricină pentru laudă».

Tu însă mai gândește-te și la aceea că de câte ori voiește a trece la laudele sale se oprește pentru o clipă. «A se lăuda cineva, zice, este fapt de neînțelepciune; dară eu nu o fac aceasta din lipsă de minte, sau prostie, ci fiind silit. Și chiar dacă nu ați crede că am fost silit de împrejurări, și deci m-ați învinovătit, totuși nici așa nu am să tac».

Ai văzut cum a arătat cât de mare este nevoia de a vorbi? Că dacă el nu ascunde nici această bănuială, apoi poți pricepe câtă silă avea de a vorbi, și cum se muncea și se necăjea mai nainte de a începe vorba. Dar chiar și așa, el se folosește de multă cumpătare, căci nu a zis: «ca să mă laud» cum s-ar întâmpla, ci urmând a se lăuda puțin, el se folosește de altfel de cuvinte, zicând: „Iară ce grăiesc nu duple Domnul grăiesc, ci ca întru neînțelepție, în starea aceasta a laudei” (2 Cor. 11, 17). Ai văzut cum a se lăuda nu este după Domnul? „Când veți face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceți că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face am făcut” (Lc. 17, 10). Aceasta însă prin sine însăși nu este după Domnul, ci vine numai de la cugetare. Pentru aceea a și spus: „ceea ce grăiesc”, adică el nu defăima pricina, ci cuvintele, fiindcă dacă scopul este atât de minunat, atunci și cuvintele trebuie a fi pe măsura scopului. După cum ucigașul și-a ajuns scopul de multe ori numai prin gândire – deoarece se găsea în mijlocul unor împrejurări care îl împiedicau foarte tare – iară faptul de a ucide nu este după Domnul, ci se săvârșește numai prin gândire, tot așa și a se lăuda.

Și pentru ce oare nu se folosește de o cercetare atât de amănunțită? Fiindcă se grăbește către altceva și lasă aceasta în seama celor ce voiesc a se agăța de asemenea pricină, iară el se mărginește în a spune cele ce folosesc, fiindcă erau de ajuns spre a împrăstia toată bănuiala.

„Ci ca întru neînțelepciune”. La început a spus: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune”, iară acum zice: „ca întru neînțelepciune”. Cu cât merge mai departe, cu atât mai mult își lămurește vorba. Apoi ca nu cumva să-ți

închipui că peste tot locul este cu neînțelepciune, a adăugat: „în starea aceasta a laudei”, adică în privința aceasta – după cum și aiurea zicea: „Ca să nu ne rușinăm”, după care adaogă: „în starea aceasta a laudei”. De asemenea și aiurea zicând: „că cele ce gândesc, duple trup le gândesc, ca să fie la mine ce este așa, așa, și ce nu, nu”, și arătând că nu poate peste tot locul a împlini ceea ce făgăduiește, fiindcă nu după trup judecă, apoi ca nu cumva unii să aibă bănuiala aceasta, și fiind vorba de credință, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru cel către voi nu a fost așa și nu”.

Și privește câte a spus mai înainte, și totuși, iarăși mai pune o altă îndreptățire, zicând: „De vreme ce mulți se laudă duple trup, și eu mă voi lăuda”. Dar ce va să zică „duple trup”? Adică cu cele din afară, cu noblețea, cu bogăția, cu înțelepciunea, cu tăierea împrejur și cu aceea că are strămoși Evrei, cu credința celor mulți. Dar tu privește înțelepciunea lui, că după ce pune acelea ce nu arată nimic, la urmă spune și de neînțelepciune. Că dacă a se lăuda cineva pentru cele cu adevărat bune, și încă este neînțelepciune, apoi cu atât mai mult pentru cele ce nu înseamnă nimic. Aceasta deci este ceea ce el numește că „Nu după Domnul”, adică nici un folos nu are cineva de a fi Evreu, și altele de acest fel. «Să nu credeți, zice, că eu socotesc acestea ca o virtute, ci fiindcă aceia se laudă, mă văd silit și eu a mă asemui cu ei» – ceea ce face și aiurea, zicând: „De se pare cuiva altuia a se nădăjdui în trup, eu mai mult”. (Flp. 3, 4). Deci și aici el spune de cei ce se încred în asemenea nimicuri. Precum cineva, fiind dintr-un neam strălucit, și având o viață de filosof, ar vedea pe alții cugetând lucruri mari despre noblețea lor, și voind a le doborî trufia lor, s-ar vedea silit de a-și scoate la iveală a sa noblețe, nu spre a se îngâmfa, ci spre a smeri pe aceia – întocmai așa face și Pavel.

După aceea depărtându-se de acei înșelători, întreaga pricină o aruncă asupra Corinthenilor, zicând: „Că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți” (2 Cor. 11, 19), ca și cum parcă ar zice: «Așa că voi sunteți pricina tuturor, și încă mai mult decât aceia. Că dacă voi nu ați fi suferit pe acei apostoli mincinoși și nu v-ați fi vătămat din pricina lor, nimic nu aș fi grăit; dar acum o fac îngrijindu-mă de mântuirea voastră». Și privește cum chiar și certarea ce le-o face o pune amestecată cu laude, căci după ce spune: „Că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți”, a adăugat îndată: „fiind voi înțelepți”. Căci a se lăuda cineva, și încă pentru asemenea nimicuri, este neînțelepciune. Deși trebuia a-i certa și a le spune: «nu suferiți pe acei proști», totuși el face aceasta prin cuvintele de mai sus, încă cu mai multă putere. Dacă le-ar fi grăit așa, s-ar fi părut că el este lipsit de dreptul de a-i certa; acum însă, arătându-se pe sine stăpân și în acestea și crezându-le că nu sunt nimic, prin aceasta încă mai mult îi îndreaptă.

Mai înainte însă de a trece la laude și la asemuirea sa cu acei înșelători, el ia în derâdere marea lor robie, că adică se supuneau aceloră într-un chip de necre-

zut. Și gândește-te cum îi ia în derâdere. „Că suferiți de vă robește cineva, de vă mănâncă cineva” (2 Cor. 11, 20). Dar cum de spui mai sus: „ca întru ceea ce se laudă să se afle ca și noi”? Ai văzut că prin aceste cuvinte el îi arată pe aceia ca luând ajutoare de la ucenici, și încă nu cum s-ar întâmpla, ci foarte mari? Căci cuvintele „vă mănâncă” aceasta învederează.

„De vă robește cineva”, zice, adică vă ia și banii voștri, și trupurile, și slobozenia voastră. Aceasta este mai mult decât a lua, adică după ce v-au luat banii, apoi se fac și domni și stăpâni ai voștri, ceea ce și mai nainte învedera, zicând: „Dacă au parte alții de puterea voastră, au nu mai vărtos noi?” (1 Cor. 9, 12). După aceea adaogă și ceea ce este mai grozav: „De se semețește cineva”, căci robia voastră, zice, nici măcar nu este cumpătată, și nici stăpânii nu sunt blânzi, ci greoi și de nesuferit».

„De vă bate cineva preste obraz”. Ai văzut iarăși apăsarea tiraniei? Acestea le spunea nu că doară îi loveau peste obraz, ci fiindcă îi disprețuiau și-i necinsteau, pentru care a și adăogat: „Spre necinste, defăimându-vă zic” (2 Cor. 11, 21), fiindcă nu pătimiți mai puțin decât cei loviți peste obraz. Ce ar fi putut fi mai tare decât aceasta? Și care stăpânire ar putea fi mai amară decât aceasta, când și banii, și slobozenia, și cinstea vă răpesc, și nici așa nu sunt mai blânzi, nici vă lasă a rămâne în rândul robilor, ci vă întrebuințează cu mai multă bătaie de joc decât pe orice lucru cumpărat cu bani?

„Ca și cum noi am fi neputincioși”. Ceea ce spune aici este întunecat. Fiindcă până aici el a fost greoi cu vorba, apoi prin cuvintele de față el a acoperit, așa zicând, cu nelămurirea vorbei greutatea celor de mai nainte. Ceea ce voiește a spune, aceasta va să zică: «Nu putem parcă și noi să facem așa? Dar nu o facem. Deci pentru ce îi suferiți pe aceia, ca și cum noi nu am putea să facem așa? Păcat este deci și a suferi pe cei nemintoși; darămite când vă și disprețuiesc, vă răpesc, se semețesc, vă disprețuiesc? Aceasta desigur că nu mai poate avea nici o îndreptățire, nici un cuvânt de îndreptare. Chipul acesta de înșelăciune este nou. Cei ce înșală, de obicei dau ceva în schimb și linguesc; aceștia însă și înșală, și iau, în același timp și batjocoresc. Așa că nici umbră de îndreptățire măcar nu aveți, fiindcă în vreme ce pe cei ce se smeresc pe sine spre a vă înălța pe voi îi disprețuiți, iată că pe cei ce se înălță pe sine spre a vă smeri pe voi îi admirați. Nu cumva poate nu am fi putut face și noi așa? Dar nu voim, căci noi avem în vedere folosul vostru. Aceia, bătându-și joc de cele ale voastre, se gândesc la ale lor, iară noi, disprețuind pe cele ale noastre, ne gândim la ale voastre». Ai văzut cum el îi înfricoșează pe dânșii tocmai cu acelea pe care le-a spus până acum cu toată îndrăznirea? «Că dacă de aceea îi cinstiți, zice, fiindcă vă disprețuiesc, vă batjocoresc, apoi putem și noi face așa: să vă robim, să vă disprețuim, să ne semețim față de voi».

Ai văzut cum întreaga pricină și a ușurinței lor, precum și a părutei sale neînțelepciuni el o aruncă asupra acelor înșelători? «Mă văd silit a mă lauda puțin, zice, nu spre a mă arată pe mine însumi strălucit, ci ca să vă izbăvesc pe voi de această robie amară». Trebuie însă a cerceta cele vorbite nu cum s-ar întâmpla, ci a adăogat și pricina. Fiindcă și Samuil și-a adus sieși o laudă mare când ungea pe Saul împărat, zicând: „Mărturisiți de mine înaintea Domnului și înaintea unsului său, de am luat boul cuiva, sau asinul cuiva, sau de am silit pre cineva din voi” (1 Împ. 12, 3) – dar nimeni nu l-a învinovătit. Pricina însă pentru care el a spus acestea nu a fost doar ca să se mândrească, ci de vreme ce urma a înscăuna pe Saul împărat, voiește oarecum prin îndreptățirea sa a-l învăța pe acela ca să fie blând și liniștit. Și privește înțelepciunea Prorocului, sau mai bine zis iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci când voia a-i întoarce, după ce grămădea multe cuvinte grele, vorbea la urmă și despre cel ce urma a împărăți, ca de pildă: că va face pe femeile lor morărițe, pe bărbații lor păstori și îngrijitori de catări – căci cu cea mai mare amănunțime zugrăvea toată grija împărăției. Deci fiindcă i-a văzut că nu sunt împiedicați de nimic din acestea și că sufereau de o boală nevindecată, el îi cruță chiar și așa, și pune în rânduială pe împărat, ca să fie blând cu dânșii. Pentru aceea îl și ia pe dânșul de martor. El le spunea acestea nu ca și cum l-ar fi judecat cineva sau l-ar fi învinovătit; nu le spunea acestea, zic, ca să se îndreptățească pe sine, ci ca pe acela mai bun încă să-l facă. Pentru aceea a și adăogat, doborând oarecum trufia lui: „De veți asculta voi și împăratul vostru, nu va fi mâna Domnului asupra voastră; iară de nu veți asculta, va fi mâna Domnului preste voi și preste împăratul vostru” (1 Împ. 12, 14-15)¹. Încă și Prorocul Amos zicea: „Nu eram eu proroc, nici fecior de proroc, ci păstor de capre dărâmând duzi. Și m-au luat Domnul” (Amos 7, 14-15); însă acestea le spunea nu spre a se îngâmfa pe sine, ci spre a astupa gura celor cari îl bănuiau că nu ar fi Proroc, și ca să arate că el nu înșală și că cele ce spune nu sunt de la dânșul. Încă și un altul, tot același lucru învederându-l, zicea: „Ci nu m-am umplut eu poae de puterea Domnului întru duhul și tăria lui, ca să vestesc lui Iacov păgânătățile sale și lui Israil păcatele sale?” (Miheia 3, 8). Și David apoi, când vorbea de urs și de leu, nu le spunea doar ca să se mândrească, ci iconomisind sub aceste povestiri ceva mare și minunat. Fiindcă nu era crezut că el, lipsit de orice armă, ar putea birui totuși pe varvar – el care nici nu putea suferi arma – s-a văzut silit a da dovadă de a sa vitejie. Și când a tăiat poala hainei lui Saul² nu spunea

¹ În ediția Sf. Ioan Hrisostom în loc de *nu va fi mâna Domnului asupra voastră* este următoarea propoziție : „*bunătățile acestea și acelea le veți avea; iar de nu mă veți asculta, toate cele potrivnice.*”

² A se vedea Cap. 24 din Întâia Carte a Împăraților. Ibid., Cap. 17.

acestea doar de lăudăroșenie, ci ca să lepede o bănuială vicleană pe care i-o aruncau vrăjmașii, zicând că el voia a ucide pe Saul.

Pentru aceea pretutindeni noi trebuie a căuta pricina unui fapt. Așadar, cel ce pentru binele și folosul ascultătorilor se laudă pe sine, nu numai că nu este vrednic a fi învinovățit, ci chiar a fi încununat, și numai când tace este vrednic de învinuire. Fiindcă și David, dacă ar fi tăcut atunci de a spune istoria cu leul și cu ursul, negreșit că nu l-ar fi lăsat împăratul Saul de a ieși înaintea lui Goliath și, prin urmare, nu ar fi putut ca să-i pună înainte o răsplată a biruinței atât de strălucită. Pentru aceea deci s-a văzut silit a vorbi așa, și nu atâta către frații săi, cari nu-l credeau, cât către împăratul Saul. Pizma astupase urechile lor, și de aceea, lăsându-i pe dâșii la o parte, el se adresează mai mult împăratului, care până atunci nu-l pizmuia.

¹Căci cumplit lucru este pizma, iubiților, cumplit, fiindcă ea înșală pe cineva a disprețui însăși a sa mântuire. Așa s-a pierdut pe sine Cain, iară mai nainte de dânsul s-a pierdut și diavolul, care a alungat pe Adam din Rai. Astfel și Saul a chemat drac viclean împotriva sufletului său, și chemându-l, iarăși a pizmuț pe doftor, căci așa este pizma. Știa că s-a mântuit, și voia mai degrabă a se pierde decât a vedea cinstit pe cel ce l-a mântuit. Și ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greși cineva dacă ar numi-o născătură a diavolului. Într-însul se găsește rodul slavei deșarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste rele el le făurește la un loc. Tot așa pizmuia și Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: „Bătut-a Saul cu miile lui, și David cu zecile de mii” (1 Împ. 18, 7); decât care, ce ar putea fi mai dobitocesc?

Și pentru ce pizmuiești, spune-mi? Fiindcă cutare a lădat pe acela? Și totuși trebuia a te bucura. De altfel, nici nu știi bine dacă lauda aceea este adevărată. Și de aceea ești trist, că acela a fost lădat nefiind vrednic de laudă? Și totuși trebuie a avea milă de el. Dacă el este bun, tu nu trebuie a-l pizmui fiind lădat, ci a-l lăuda și tu împreună cu alții; iară de nu este așa, pentru ce te tulburi? Pentru ce îți împingi singur sabia asupra-ți? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă și de cei de mâine. Că se bucură de slavă? Pentru care slavă se bucură, spune-mi? Pentru acea slavă pentru care zice Prorocul că este ca floarea câmpului? Și de aceea pizmuiești, că nu suferi necazuri și nici nu porți cu tine greutatea de acestea care se aseamănă cu floarea câmpului? Iară dacă pentru aceasta ți se pare că este de râvnit, pentru ce nu-ți sunt râvniți și tăietorii de lemne, cari suferă necazuri în fiecare zi? Nimic nu este mai bun ca această greutate, căci apasă numai trupul – în vreme ce greutatea cealaltă a vătămat de multe ori și sufletul și a adus omului o mai mare tulburare decât plăcerea ce o aștepta. Măcar de este lădat poate în vorbă, to-

¹ *Partea morală. Despre pizmă (Veron).*

tuși mai mare îi este frica decât lauda; sau mai bine zis, lauda o are pe un timp scurt, iară frica o are întruna.

Poate că este lăudat și bine văzut de boieri? Dar și acolo este iarăși primejdie și pizmă. Că ceea ce tu simți pentru dânsul, aceea o simt și alții mulți. Poate că este lăudat întruna? Apoi aceasta tocmai că-l bagă într-o robie amară. Niciodată nu va îndrăzni a face ceva fără frică împotriva părerii celor ce-l laudă, ca nu cumva să supere pe aceia. Legătură grozavă este pentru dânsul renumele ce-l are. Cu cât el are mai multe cunoștințe, cu atâta are și mai mulți stăpâni, și cu cât stăpânii lui se înmulțesc și se văd pretutindeni, cu atâta și robia lui se întinde. Sluga, când scapă de privirea stăpânului, răsuflă în toată slobozenia; în vreme ce acesta, fiind împresurat din toate părțile de stăpâni, este rob tuturor celor din piață. Dacă poate îl cer niscaiva afaceri grabnice, sau niscaiva nevoi, el nu îndrăznește a intra în piață, ca nu cumva stăpânii lui să se supere nevăzându-l întovărășit de slugi, și de cal, și de tot alaiul bine-întocmit. De va vedea poate vreun prieten dintre cei adevărați, el nu îndrăznește a-i vorbi ca unuia deopotrivă sieși, ca nu cumva să se supere stăpânii și să-l scoată din slavă. Așa că cu cât este mai însemnat, cu atâta este mai robit. De pătimește ceva neplăcut, batjocura este mai grozavă cu cât are și mai mulți martori, și crede faptul nu numai ca o batjocură, ci ca o adevărată nenorocire. Căci dânsul are mulți de aceia cari se bucură de batjocura lui, după cum și atunci când el se bucură de vreun bine, are pe mulți care îl zavistuesc și-l pizmuiesc și caută toate chipurile de a-l răpune.

Acesta deci este un bine, spune-mi? Aceasta este slavă? Nicidecum, ci chiar necinste, robie și legături, și orice ar putea spune cineva greoi și de nesuferit. Iară dacă și așa încă îți este drăgălașă slava oamenilor și te tulbură mult cutare, care este lăudat de mulți, apoi când îl vezi bucurându-se de acele laude, ridică-te cu cugetul spre viața viitoare și spre slava de acolo. Și după cum cineva, văzând o fiară sălbatică, se grăbește a fugi și a închide ușa intrând în casă, tot așa și în cea de față fugi cu cugetarea spre viața viitoare și spre slava aceea nespusă. Fiindcă numai așa și pe aceasta de aici o vei călca în picioare, și pe aceea o vei avea cu ușurință, și te vei bucura de adevărata slobozenie, și de veșnicele bunătăți. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

*„Întru ce îndrăznește cineva, întru neînțelepciune,
zic, îndrăznesc și eu.” (2 Cor. 11, 21)*

Privește-l iarăși cum se apără și cum se folosește de socotință, deși multe de acestea a spus și mai nainte, ca de pildă: „De m-ați fi suferit puțin pentru neînțelepciune”, și iarăși: „ca să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte, iară de nu, măcar ca pe un fără de minte primiți-mă”, și iarăși: „că ceea ce grăiesc, nu grăiesc duple Domnul, ci ca întru neînțelepciune”, și aici iarăși: „Întru ce îndrăznește cineva, întru neînțelepciune zic, îndrăznesc și eu”. Sub numirea de „îndrăzneală” și „neînțelepciune” el înțelege faptul când cineva vorbește de dânsul lucruri mari – și încă poate fiind nevoie – învățându-ne a fugi cât mai mult de acest păcat. Că dacă chiar și după ce am făcut totul, și încă trebuie a ne numi „robi netrebniți”, apoi dacă nu este nici o pricină grabnică, de ce iertare ar putea fi vrednic cel ce se trufește și se îngâmă pe sine? Pentru aceea și Fariseul a pățimit ceea ce a pățimit și a naufragiat tocmai la liman, căci s-a izbit de această stâncă. Pentru aceea și Pavel, deși vedea o mare trebuință, totuși șovăie încă și neconținut pomenește că faptul acesta este neînțelepciune. La urmă, în sfârșit, îndrăznește și el, punând înainte îndreptățirea lui pentru acest fapt cerut de nevoie, și zice: „Iudei sunt? Și eu. Israilteni sunt? Și eu” (2 Cor. 11, 22) – fiindcă nu toți Evreii erau Israilteni, deoarece erau și Ammaniți și Moaviți. Pentru aceea a și adăogat, lămurind mai bine noblețea neamului și zicând: „Sămânță a lui Avraam sunt? Și eu. Slujitori ai lui Hristos sunt? Ca un neînțelept grăiesc – mai vârtos eu” (2 Cor. 11, 23). El nu s-a mulțămît cu apărarea de mai nainte, ci și aici iarăși se folosește de dânsa, zicând: „ca un neînțelept grăiesc, mai vârtos eu”, adică «mai bun, mai presus sunt eu decât dânsii». Deși dovezile de a fi mai presus le avea destul de lămurite, totuși și așa el numește faptul nebunie. Și cu toate acestea, dacă aceia erau apostoli mincinoși, nu trebuia ca el să se arate mai presus prin asemuire, ci să răstoarne gândul că ar fi fost slujitori ai lui Hristos. Dar aceasta a făcut-o el zi-

când: „Că aceia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostoli ai lui Hristos”. Acum însă el nu face așa, căci urma a trece cu vorba la cercetarea faptului; fiindcă nimeni, fără o cercetare temeinică, nu se rostește cum s-ar întâmpla, ci mai întâi punând faptul prin asemuire, la urmă arată răsturnarea celui cuget prin fapte, ceea ce este cu mult mai puternic. De altminteri, folosindu-se chiar de părerea acelora despre dânșii, și nicidecum de hotărârea sa, zice: „Slujitori ai lui Hristos sunt?” Și după ce spune: „mai vârtos eu”, la urmă pune la mijloc și asemuirea și arată cum el păstrează firea apostoliei adevărate, nu rostindu-se la întâmplare, ci aducând ca dovadă chiar faptele.

Deci lăsând la o parte toate semnele și minunile, el începe cu ispitele, zicând astfel: „întru osteneli de prisosit, întru bătaii cu covârșire”, fiindcă a fi bătut și muncit este cu mult mai presus decât toate celelalte. „În temniți preste măsură”. Și aici aceeași încordare. „În morți de multe ori”, după cum zice și aiurea: „În fieștecarea zi mor” (1 Cor. 15, 31). Aici el dovedește și cu fapta, ca și cum parcă ar zice: «de multe ori am căzut în primejdii care în sine erau însoțite de moarte».

„De la Iudei de cinci ori câte patruzeci fără una am luat” (2 Cor. 11, 24). Și pentru ce oare „fără una”? Era la Evrei o lege veche care prevedea că cel ce va primi mai mult de patruzeci de lovituri să fie necinstit printre dânșii. Deci ca nu cumva furia și mânia celui ce lovea să treacă peste numărul de patruzeci și să facă astfel necinstit pe cel lovit, apoi s-a hotărât ca loviturile să fie patruzeci fără una, ca astfel, chiar dacă ar întrece cel ce lovea cu o lovitură mai mult, să nu treacă peste numărul de patruzeci, spre a nu necinști pe cel bătut.

„De trei ori cu toiege am fost bătut, o dată cu pietre am fost împrôscat, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine” (2 Cor. 11, 25). Și ce aveau a face acestea cu evanghelia? Adică era trimis în călătorii lungi și pe mare.

„O noapte și o zi întru adânc am făcut”. Unii zic că a stat în mijlocul mării, iară alții că a înotat o noapte și o zi, ceea ce pare a fi mai adevărat. A sta în mijlocul mării nici nu era vrednic de vreo minune, și nici că l-ar fi trecut acel fapt ca mai însemnat și mai de căpetenie decât naufragiile.

„În călătorii de multe ori, în primejdii în râuri” (2 Cor. 11, 26), fiindcă era silit de multe ori a trece râuri. „În primejdii de către tâlhari, în primejdii de către rudenii, în primejdii în cetăți, în primejdii în pustie”. Pretutindeni îi stăteau înaintea lupte: în locuri, în țări, în cetăți, în pustie. „În primejdii între neamuri, în primejdii între frații cei mincinoși”. Privește și un alt fel de război, căci nu-l atacau numai vrăjmașii, ci și frații cei fățarnici și mincinoși, și deci avea trebuință de o mare tărie și de o mare înțelepciune.

„Întru osteneală și în supărare” (2 Cor. 11, 27). Primejdiile erau urmate de osteneli, și ostenelile se urmau neîntrerupt de primejdii, și nu-i îngăduiau nici

măcar să răsuflă puțin. „În călătorii¹ de multe ori, în foame și în sete și golăta-te, fără de cele de afară” (2 Cor. 11, 27-28). Cele lăsate la o parte sunt mai multe decât cele numărate aici, sau mai bine zis, chiar cele numărate nu sunt trecute pe câte ar fi trebuit, și nici nu le-a trecut după felul lor, ci numai pe acelea al căror număr era scurt și lesne de priceput; pe acelea, zic, le-a pomenit, spunând că de trei ori le-a suferit, și o dată, în vreme ce de celelalte nu a mai spus așa, fiindcă le suferise de multe ori. Și nu spune și izbânzile de pe urma acestor primejdii, ca, de pildă, pe câți și pe câți a întors la adevărata credință, ci numai cele ce a pătimit pentru propovăduirea evangheliei, cu care prilej este și cumpătat în vorbă, în același timp și arată că chiar dacă nimic mai mult nu ar avea cel ce se ostenește, totuși și așa răsplata îi va fi întreagă.

„Năvăliri (comploturi = ἐπισύστασεις) asupra mea în toate zilele”, adică tulburările, vuietele, înconjurările mulțimii și atacurile cetăților, fiindcă cu acestea mai ales războiau Iudeii, de vreme ce și apostolul mai cu seamă pe dânșii îi vânzolea, așa zicând, cu cuvântul și era cel mai mare înfruntător al nebuliei lor, punându-se în stare de atac pe neașteptate. Și de aceea și războiul împotriva lui era foarte aprig, și din partea casnicilor lui, și din partea străinilor, și din partea acelor apostoli mincinoși și fățarnici – și deci pretutindeni valuri și prăpăstii, și în lume, și în pustie, și pe pământ, și pe mare, și de afară, și dinlăuntru. Și nici măcar nu avea hrana trebuitoare, nici îmbrăcăminte simplă, ci luptătorul lumii întregi se lupta gol, și fiind lihnit de foame, el se apăra cu vitejie. Atât de departe era el de a câștiga și a strânge bani! Dar pentru toate acestea el nu se neliniștea câtuși de puțin, încă aducea mulțămiri pentru aceasta celui ce răsplătește luptătorului adevărat.

„Grija tuturor bisericilor”. Aceasta este lucrul de căpetenie tuturor, că și sufletul i se împărțea în mai multe părți, și cugetul i se purta pretutindeni, că dacă nu ar fi pus înaintea chiar nimic din cele de afară, totuși războiul dinlăuntru, valurile ce se urmau unele pe altele, furtunile cele groaznice ale grijilor lui, războiul gândurilor, toate acestea ar fi fost de ajuns spre a admira pe acest bărbat sfânt.

Că dacă cineva având numai o singură casă sub îngrijirea sa, ba încă poate că mai are și slugi, și priveghetori, și iconomi, și totuși de multe ori nici nu are vreme a răsufla de mulțimea grijilor, nefiind nimeni care să-l supere – dar încă cel ce avea grija nu a unei singure case numai, ci și a cetăților, și a poarelor, și a neamurilor întregii lumi, și încă pentru lucruri atât de însemnate, și fiind atâtea cari-l supărau, ba încă fiind și singur, și atâtea pătimind, și totuși

¹ Ediția Sf. Ioan Hrisostom are precum urmează acest stih: „Ἐν ὁδοιπορίαις πολλάκις, ἐν λιμῇ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός.”, de unde se vede o oarecare deosebire de ediția noastră, *Textus receptus*, fără însă a altera întru ceva înțelesul pasajului.

îngrijindu-se, după cum nu se îngrijaște nici tatăl de fii – apoi poți pricepe ce suferea el. Și pentru ca să nu zici: «Și ce este dacă el se îngrijea? Căci se îngrijea cum s-ar întâmpla», apoi el a adăugat îndată și încordarea grijii lui, spunând:

„Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios?” (2 Cor. 11, 29). Nu a zis: «și eu să nu fiu tovarăș cu întristarea», ci ca și cum ar fi în aceeași patimă, ca și cum ar fi și el în aceeași boală, așa se tulbura el și se întrista. „Cine se smintește, zice, și eu să nu mă arz”? Privește iarăși covârșirea durerii lui, cum el o arată în numirea de aprindere – ca și cum pare că ar spune: «Mă aprind, ard», ceea ce era mai mult ca toate celelalte. Acelea, deși poate destul de grozave, totuși trec repede, și are cineva plăcerea neveștejită – pe când aceasta îl zdrobea pe dânsul și-l pune în așa încurcătură, încât îi rănea așa-zicând cugețul și pătimea ceea ce pătimea fiecare dintre cei neputincioși, deși el era altă persoană. Și nici că doar se întrista numai pentru cele mari, iară pe cele mici le disprețuia, ci și cele nebăgate în seamă se socoteau ca trebuitoare.

Pentru aceea și zicea: „Cine este neputincios?” – adică oricine ar fi. Și ca și cum pare că el era Biserica cea din toată lumea, așa se întrista și se scârbea de fiecare mădular în parte.

„De se cuvine a mă lăuda, cu neputințele mele mă voi lăuda” (2 Cor. 11, 30). Ai văzut că el defel nu se lăuda cu minunile și semnele ce le făcea, ci cu prigonirile și cu ispitele ce le îndura? Căci aceasta, zice, este a neputinței. Dar apoi și războiul ce-l purta el îl arată foarte felurit, de vreme ce și Iudeii îl războiau, și neamurile se sculasera împotriva sa, și frații cei mincinoși îl atacau, și frații cei buni smintindu-se și fiind neputincioși, el se întrista. Așadar din toate părțile îl împresurau tulburare și vuiet, fie de la ai săi, fie de la străini. Acesta este cuget apostolic și prin toate acestea se întrevește evanghelia.

„Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, cel ce este binecuvântat în veci, știe că nu mint. În Damasc mai-marele norodului al lui Areta împăratul păzea cetatea Damascului vrând să mă prindă” (2 Cor. 11, 31-32). Dar oare pentru ce aici încredințează prin chemarea lui Dumnezeu, ceea ce nu a făcut mai nainte? Pentru că poate faptul ce-l înfățișează era vechi și necunoscut, pe când celelalte, ca grija Bisericilor și toate cele spuse, erau cunoscute aceloră. Și tu privește câtă războire era asupra lui, dacă pentru dânsul păzeau cetatea, cu scop de a-l prinde. Dar când eu zic războire, înțeleg râvna lui Pavel, că dacă nu ar fi fost atât de puternic, negreșit că nu ar fi atârnat pe mai-marele cetății la atâta mânia și ură asupra lui.

De altfel, acestea sunt dovada adevăratului suflet apostolesc: de a pătimi atâtea, și de a nu da înapoi defel, ci încă de a suferi cu bărbăție toate cele venite asupra lui, și cu toate acestea, de a nu da înapoi în fața primejdiilor, sau de a fugi. Privește încă în ce chip a primit el a scăpa din mâinile celor ce-l în-

conjuraseră, printr-o fereastră coborându-se într-o coșniță. Că dacă și dorea el călătoria de aici, totuși o dată cu fuga sa a ridicat în același timp și mântuirea oamenilor. Pentru aceea de multe ori i se făureau curse de acest fel în vreme ce se găsea în propovăduirea evangheliei, dar el nu se da în lături și nici nu întrebuința uneltiri omenești când poate timpul le cerea – atât de treaz era el și cu priveghere. Când relele poate erau de neocolit, avea trebuință numai de harul Sfântului Duh; iară când ispita era cumpătată, el mai născocea multe și de la dânsul, dar și aici iarăși punând totul în seama lui Dumnezeu. Și după cum o scânteie de foc nestins, căzând în mare, s-ar afunda, desigur, trecând pe deasupra-i multe valuri, însă iarăși s-ar ridica la suprafață strălucitoare, tot așa și cu fericitul Pavel. Acum, de pildă, se afunda în primejdii, iară altădată scăpa de ele ridicându-se la suprafață mai strălucit, biruind toate ispitele ce veniseră asupra-i.

¹ Aceasta este biruință strălucită, acesta este semnul biruinței Bisericii, așa este surpat diavolul, când noi pătimim rele. Când noi pătimim relele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse și pătimește rău când voiește a ne face nouă rele. Ceea ce se petrecea și cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădea primejdii asupra sa, cu atât mai mult și diavolul ieșea biruit. Și apoi nici nu făurea necuratul numai un fel de primejdii, ci multe și felurite. Așa, de pildă, unele aveau cu dânsule osteneala, altele scârba, unele frica, altele durerea, unele grija, altele rușinea, iară altele pe toate la un loc; și totuși, el pe toate le stăpânea. Și întocmai ca un ostaș ce avea în fața sa pe întreaga lume care-l războia, iară el se învârtea printre rândurile războinicilor și nimic rău nu pătimea, tot așa și Pavel, singur în mijlocul varvarilor, rămânea nebiruit, pretutindeni nevătămat – fie pe pământ, fie pe mare. Și după cum scânteia ce cade în paie și trestii totul preschimbă și aduce cele arse în firea sa, tot asemenea și Pavel, năvălind asupra tuturor, pe toți îi întorcea către adevăr, năvălind ca și un puhoi și răsturnând toate piedicile din calea sa. Și întocmai ca și un luptător apărându-se, alergând în toate părțile, lovind cu pumnul, sau ca un ostaș ce atacă zidurile cetății, sau ca unul ce se bate pe uscat, sau ca altul ce se bate pe mare, tot așa și Pavel întrebuința tot felul de luptă, și foc ieșea din gura lui, și tuturor era neapropiat; cu un trup numai biruind întreaga lume, cu o singură limbă pe toți punându-i pe fugă.

Nu așa izbeau trâmbițele cele multe zidurile cetății Ierihonului și le dărâmau, precum glasul lui Pavel care răsuna în întăriturile diavolilor și-i arunca jos la pământ, iară pe cei ce-l atacau îi trăgea la sine. Și în vreme ce strângea de pe câmpul de luptă mulțimea prinșilor, la urmă chiar pe aceștia îi întrarma, și își făcea iarăși o nouă armată, și printr-înșii stăpânea. Minunat este David,

¹ *Partea morală. Laude sfântului Pavel, și despre smerenie (Veron).*

care cu o singură piatră a doborât la pământ pe Goliath; dar dacă ai cerceta isprăvile lui Pavel, ai vedea că fapta aceluia este faptă de copil, și totodată ai mai vedea că pe câtă deosebire este între un păstor și un căpitan, tot pe atâta este și între David și Pavel. Acesta nu a doborât pe Goliath aruncând piatra, ci numai grăind a pus pe fugă întreaga oștire a diavolului, și întocmai ca un leu ce rage, iară din limbă îi iese pară de foc, tot așa și Pavel tuturor era de nesuferit și pretutindeni alerga întruna. Alerga la aceștia, trecea la aceia, se întorcea la unii, și iarăși la ceilalți, alergând în toate părțile mai iute ca vântul, și ca pe o singură casă sau ca pe o singură corabie cârmuind întreaga lume, pe unii îi trăgea la sine botezați, pe cei ce amețeau din pricina valurilor îi sprijinea să nu cadă jos, corăbierilor le porunea să fie la locurile lor, iară el stând la cârma corabiei privea cu băgare de seamă la prora ei, funiile le încorda, vâsla o întrebuintă, pânza o întindea, la cer se uita, totul fiind el: și corăbier, și căpitan, și cârmaci, și pânză, și corabie, și în sfârșit toate pătimindu-le, numai ca să dezlege relele altora!

Căci gândește-te bine, a suferit naufragii, ca astfel să contenească naufragiul întregii lumi. O noapte și o zi a stat într-un adâncul mării, ca astfel să tragă în sus omenirea dintru adâncul înșelăciunii. Întru osteneli a fost, ca astfel pe cei osteniți să-i odihnească. Rane și bătăi a suferit, ca pe cei răniți de diavol să-i vindece. În temnițe a stat, ca astfel pe cei ce erau într-un întuneric și în temnițe să-i scoată la lumină. În morți de multe ori, ca astfel să izbăvească omenirea de moartea cea grozavă a păcatului. De cinci ori a luat câte patruzeci fără una, ca chiar pe cei ce făceau acestea să-i slobozească de biciul diavolului. A fost lovit cu toiagul, ca astfel să aducă omenirea sub toiagul lui Hristos. A fost bătut cu pietre, ca astfel să izbăvească omenirea de pietrele cele mai nesimțitoare. A fost în pustietăți, ca astfel să scoată omenirea din pustiul păcatului. A fost în călătorii, ca astfel să așeze cu statornicie pe cei rătăciți și să deschidă calea ce duce către cer. În cetăți a fost în primejdii, ca astfel să ne arate cetatea cea de sus. În foame și sete, ca astfel să ne izbăvească de foamea cea grozavă. În golătate a fost, ca astfel pe noi cei ce eram sluți să ne îmbrace cu haina lui Hristos. Întru năvălirile mulțimii a fost, ca astfel să ne izbăvească de năvălirile dracilor. A fost aprins, ca astfel să stingă săgețile cale aprinse ale diavolului. Prin fereastră a fost slobozit peste zid într-o coșniță, ca astfel să arunce de jos în sus pe cei aruncați jos pe pământ. Dar încă vom mai grăi noi ceva, neștiind toate cele ce a pățit Pavel? Oare vom mai pomeni noi de bani și de averi? Oare vom mai spune noi de femeie, de cetate sau de slobozenie, în vreme ce vedem pe Pavel disprețuind viața chiar de mii de ori?

Mucenicul o singură dată moare, în vreme ce fericitul acesta, cu un trup numai și cu un suflet a suferit atâtea primejdii câte ar fi fost de ajuns de a înspăimânta chiar și un suflet tare ca diamantul. Și cele ce au pățit toți sfinții

într-atâtea trupuri aflându-se, pe toate acestea le-a suferit Pavel într-un singur trup, și intrând în lume ca într-un stadion, s-a dezbrăcat de toate și a stat în luptă cu bărbăție. Cunoștea el foarte bine pe dracii ce-l atacau și de aceea încă de la început s-a arătat strălucit; de cum a trecut pragul acestor lupte și până la sfârșit el a rămas același sau, mai bine zis, chiar prelungea lupta aflându-se în apropierea premiului. Și ceea ce este minunat, că deși făcea și pătimea atâtea, el totuși se purta cu cumpătate, căci găsindu-se în nevoie de a povesti despre isprăvile sale, iute le-a trecut cu vederea pe toate. Deși ar fi putut să umple multe cărți, dacă ar fi voit să scrie cu amănunțime toate cele spuse despre închisorile lui și isprăvile de acolo, sau despre îngrijirea Bisericilor, sau, în sfârșit, despre atacurile și împrejurările ce se desfășurau în fiecare zi. Dar nu a voit.

Acestea deci știindu-le și noi, iubiților, să ne deprindem a fi cu cumpătate și nicidecum să ne lăudăm cu bogăția sau cu toate cele pământești, ci să ne lăudăm numai cu batjocorile ce le suferim pentru Hristos, dar și cu acestea numai când trebuința cere. Iară dacă nu ar fi nimic care să ne silească, nici pe acestea să nu le pomenim, ca să nu ne mândrim, ci numai păcatele. Căci cu chipul acesta ne vom scăpa de ele cu ușurință, și pe Dumnezeu îl vom avea îndurător, și ne vom învrednici și de viața viitoare. Căreia fie ca noi cu toții să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Însă a mă lăuda nu-mi este de folos, ci voi veni la vedeniile și descoperirile Domnului.” (2 Cor. 12, 1)

Dar ce este aceasta? Cel ce a spus până acum atâtea, de astă dată zice că „a mă lăuda nu-mi este de folos”, ca și cum nu ar fi spus nimic? Nu ca și cum nu ar fi spus nimic, ci fiindcă urmează a trece la o altfel de laudă, ce nu are, desigur, vreo plată atât de mare, însă pare strălucită la mulți cari nu cercetează cu amănunțime, zice: „a mă lăuda nu-mi este de folos”. Laudele cele mari pe care le-a numărat sunt cele din ispite, dar acum el are a mai spune și de altele, adică de acelea din descoperiri, de acele din tainele cele negrăite. Și pentru ce oare a spus că „nu-mi este de folos”? «Adică ca să nu mă ducă în ușurință, zice. Fiindcă nu la fel ne mândrim știindu-le noi, și arătându-le altora, de vreme ce nu firea izbânzilor îngâmfă pe cineva, ci mărturia și cunoștința celor mulți».

Pentru aceea deci spune: „nu-mi este de folos”, adică «ca să nu însuflu în ascultători vreun cuget mare de mine». Acei apostoli mincinoși spuneau de dânșii și cele ce nu erau, iară Pavel chiar și pe cele ce erau le ascundea, deși era o nevoie atât de mare de a le spune – și zice: „nu-mi este de folos”, învățându-ne pe noi a fugi cu toată puterea de această patimă. Fiindcă faptul acesta nu are nici un folos în sine, ci chiar vătămare, dacă nu este trebuitor și folositor. Spunând deci primejdiile, ispitele, cursele, supărările și naufragiile lui, trece la altfel de laudă, zicând: „Știu pre un om, mai nainte cu patrusprezece ani, sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe, că s-a răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Și știu că s-a răpit în Rai, sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu, și a auzit negrăite graiuri carile nu este slobod omului a grăi. Pentru unul ca acesta mă voi lăuda, iară pentru mine nu mă voi lăuda” (2 Cor. 12, 2-5)¹.

¹ Stihurile acestea le-am luat întocmai din ediția Sf. Ioan Hrisostom.

Mare este descoperirea de aici. Dar nu a fost numai aceasta, ci și altele multe; el însă dintre cele multe o pune numai pe aceasta. Cum că au fost mai multe, ascultă-l pe dânsul zicând: „Pentru mulțimea descoperirilor ca să nu mă înalț”. Dar ar putea cineva să zică că, dacă voia a ascunde, ar fi trebuit ca să nu vorbească în cimilituri și nici să spună ceva de acest fel, iară dacă ar fi spus, apoi trebuia să le spună lămurit. Așadar, pentru ce oare el nici lămurit nu le-a spus, și nici nu a tăcut? Ca și de aici să arate că fără de voie a ajuns la arătarea acestui fapt. Pentru aceea tocmai a amănunțit și răstimpul celor patrusprezece ani. Și nici că a pomenit de dânsul cum s-ar întâmpla, ci arătând că cel ce a rămas statornic un răstimp atât de îndelungat nu ar fi dat în vileag tocmai acum, dacă nu ar fi fost o mare nevoie. Ar fi tăcut, negreșit, dacă nu ar fi văzut pe frați pierzându-se. Deci dacă din început Pavel a fost așa încât să se învrednicească de o astfel de descoperire, în vreme ce avea cu sine atâtea isprăvi, apoi poți pricepe ce fel a ajuns el în acel răstimp de patrusprezece ani.

Și privește cum chiar și aici el se arată cumpătat în vorbă, căci pe unele le spune, iară de altele mărturisește că nu le știe. Că s-a răpit, o spune; dar dacă era atunci în trup, sau nu era în trup, nu o știe defel. Deși ar fi fost de ajuns ca spunând de răpire, să tacă, dară el a adăogat și aceasta cu cumpătare. Dar ce? Mintea și sufletul lui au fost răpite, iară trupul a rămas mort? Sau poate trupul a fost răpit? Nu o poate spune. Deci dacă Pavel cel răpit nu știe, el care s-a învrednicit de atâtea lucruri negrăite, cu atât mai mult noi. Cum că a fost răpit în Rai și întru al treilea cer o știa, iară chipul cum a fost răpit nu-l știa lămurit.

Dar tu gândește-te și din altă parte la netrufia lui. Când vorbește de cetatea Damascului el își adeverește vorba, iară aici defel, fiindcă nici nu voia a stăruii mult, ci numai să spună și să lase a se înțelege. Pentru aceea a și adăogat, zicând: „Pentru unul ca acesta mă voi lăuda”, prin care nu arată că cel răpit a fost un altul, ci își făurește vorba așa pe cât era cu putință a spune și spre a se păzi ca să spună ceva lămurit. Căci care ar fi fost legătura dacă, vorbind de dânsul, pe un altul ar fi adus la mijloc? Deci pentru ce a trecut el faptul așa precum se vede? Fiindcă nu este tot una: «am fost răpit» cu „știu pre un om răpit” și «mă laud pentru mine» cu „pentru unul ca acesta mă voi lăuda”; iară dacă ar zice cineva «Cum a fost cu putință a fi răpit fără trup?» eu îi voi răspunde: Și cum a fost cu putință a fi răpit cu trupul? Căci și aceasta este încă mai de necrezut decât aceea, dacă vom cerceta cu cugetări omenești și nu vom da loc credinței.

Și pentru ce oare a fost răpit? Pentru ca să nu se pară – după credința mea – că este mai mic decât ceilalți apostoli. Fiindcă aceia au stat împreună cu Hristos, iară el defel, de aceea l-a răpit pe dânsul întru slavă. „S-a răpit în Rai”. Mare este însemnătatea numirii acesteia, și pentru aceea pretutindeni se vor-

bește cu sfială. Pentru aceea și Hristos zicea: „Astăzi cu mine vei fi în Rai” (Lc. 23, 43).

„Pentru unul ca acesta mă voi lăuda”, zice. Și de ce? Căci dacă altul a fost răpit, tu pentru ce te lauzi? De unde se învederează că el vorbea acestea despre dânsul, iară nu despre altul. Dacă însă a adăogat: „Iară pentru mine nu mă voi lăuda”, nimic alta nu spune decât că «nefiind nici o nevoie, nimic nu spun cum s-ar întâmpla și degeaba» – sau că spre a astupa iarăși, pe cât era cu putință, cele ce spusese. Cum că vorba îi era de dânsul, și cele ce urmează o dovedesc, căci a adăogat zicând: „Căci de voi și vrea să mă laud, nu voi fi fără de minte, că adevărul voi grăi” (2 Cor. 12, 6). Dar cum de spuneai mai nainte „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune” și „Ce grăiesc, nu după Domnul grăiesc, ci ca întru neînțelepciune”, iară aici: „Că de voi și vroi să mă laud, nu voi fi fără de minte”? Apoi le spune nu cu privire la laudă, ci în privința mințirii, că dacă a se lăuda cineva este neînțelepciune, dar încă a minți cu cât mai mult? Pentru aceasta deci zice: „nu voi fi fără de minte” și apoi a adăogat: „că adevărul voi grăi; dară las, ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede sau aude ceva de la mine”. Așadar, aceasta este adevărata pricină mărturisită – fiindcă cu alt prilej îi credeau pe dâșii dumnezei, din pricina mărimii semnelor și a minunilor ce făceau. După cum și stihiiile firii Dumnezeu le-a făcut, și pe cele slabe ca și pe cele strălucite, ca astfel pe de-o parte să vestească puterea lui, iară pe de alta să împiedice rătăcirea oamenilor – tot așa și aici: erau și minunați, în același timp și slabi, ca prin faptele lor să se învețe cei necredincioși. Că dacă dâșii ar fi fost numai minunați, și nu ar fi arătat nici o dovadă de slăbiciune, ar fi amăgit pe mulți cu cuvântul, a crede de dâșii mai mari lucruri decât cele ce erau, și atunci nu numai că nu ar fi folosit nimic, ci chiar ar fi vătămat. Pentru aceea slăbiciunea lor se vedea în faptă, ceea ce ar putea vedea cineva petrecându-se și cu oamenii din Legea Veche. Și Ilie a fost minunat, dar a fost muștrat o dată din pricina fricii sale. Și Moisi a fost mare, însă și dânsul a fost pus pe fugă tot de această patimă. Acestea toate le pătimeau dâșii cu îngăduința lui Dumnezeu, care lăsa ca în chipul acesta să se învedereze firea omenească. Că dacă după ce Moisi i-a scos din Egiptet dâșii ziceau: Unde este Moisi? Dar încă de i-ar fi și băgat în pământul făgăduinței, ce nu ar fi zis?

Pentru aceea și Pavel zice: „Ci las ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede”. Nu spune «ca să nu zică», ci nici măcar să cugete ceva mai mult decât vrednicia mea. De unde se învederează că toate vorbele de aici sunt cu privire la dânsul. Că altfel, începând, nu ar fi zis „a mă lăuda nu-mi este de folos”, dacă cele ce era a spune mai apoi ar fi fost cu privire la altul. Și pentru ce nu ar fi fost de folos a se lăuda pentru altul? Însă chiar el era cel ce s-a învrednicit de toate acestea. Pentru aceea și adaogă, zicând:

„Și cu covârșirea descoperirilor ca să nu mă trufesc, datu-mi-s-a îmbolditor trupului îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz” (2 Cor. 12, 7). Ce spui? Tu, care nici Împărăția Cerurilor nu o credeai a fi ceva, și nici Gheena, față de dragostea lui Hristos, acum te uita la cinstea celor mulți, încât te înălțai și aveai nevoie întruna de a fi ținut în frâu? Căci nu a zis «să fiu bătut acum», ci ca întruna să mă bată peste obraz. Și cine ar zice aceasta?

Deci ce spune el aici? Când noi vom descoperi ce anume era acel „îmbolditor” și cine era „îngerul Satanei”, atunci vom spune și aceasta. Unii au spus că apostolul a vorbit aici de o durere de cap (κεφαλαγία) dată sau stârnită de diavolul – dar să nu fie una ca aceasta! Căci doar nu s-a dat trupul lui Pavel în mâinile diavolului, pe câtă vreme însuși diavolul la o poruncă numai a lui Pavel îi urma; ba încă i-a pus și hotare și legi – ca, de pildă, când pe curvarul acela l-a predat Satanei spre pieirea trupului – și nu a îndrăznit necuratul a călca acele legi.

Deci ce este ceea ce el spune aici? Sub numele de Satan, în limba Ebraică se înțelege potrivnicul, vrăjmașul, războinicul. Așa, de pildă, în Cartea a 3-a a Împăraților, Scriptura numește Satan pe împotrivor, zicând: „Că nu este Satan (împotrivor) acum, nu este întâmpinarea” (3 Împ. 5, 4) – povestind împrejurările cu Solomon – adică nu este împotrivor, războinic, potrivnic cel ce supără.

Prin urmare, ceea ce el spune, aceasta va să zică: «Nu a lăsat Dumnezeu ca să înainteze propovăduirea înjosind cugetele noastre, ci a îngăduit potrivnicilor a se arunca asupra noastră». Aceasta era de ajuns spre a clătina cugetele lor, iară durerea de cap nicidecum.

„Îngerul Satanei” el numește pe Alexandru făurarul,¹ pe Imeneu și Filit, și pe toți împotrivorii lui în cuvânt, pe toți cari îl războiau și se certau cu dânsul, pe cei ce-l băgau în închisoare, pe cei ce-l loveau, pe cei ce-l târau cu de-a sila, fiindcă toți aceștia săvârșeau cele ale lui Satan. După cum în alt loc numește pe Iudei fii ai diavolului, pentru că râvnesc cele ale aceluia, tot așa și aici numește îngerul Satanei pe cel ce se împotrivește tuturor. „Datu-mi-s-a îmbolditor trupului îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz”, nu ca și cum Dumnezeu i-ar fi înarmat împotriva lui – să nu fie! – ci îngăduindu-le, lăsându-i de a-l război.

„Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze de la mine” (2 Cor. 12, 8) – adică de multe ori. Dar și aceasta, adică de a nu ascunde că a răbdat toate uneltirile, că se obosise suferindu-le și că avea nevoie de rugăciuni spre a se izbăvi vine tot din multa lui smerită-cugetare.

¹ A se vedea 1 Tim. 1, 20.

„Și mi-a zis mie: destul este ție harul meu, că puterea mea întru neputință se săvârșește” (2 Cor. 12, 9), adică, «îți ajunge ție că înviezi pe morți, că vindecă pe cei orbi, că cureți pe cei leproși, că faci și alte minuni. Nu cere dară și ceea ce este fără primejdie, ceea ce este sigur, și de a propovădui evanghelia fără fapte. Ci dacă te tulburi și întristezi, nu cumva poate o crezi aceasta ca o neputință din partea mea, că ar fi mulți acei ce îți întind curse, te alungă și te bat? Apoi tocmai aceasta arată puterea mea. „Că puterea mea, zice, întru neputință se săvârșește”, când adică, fiind alungați, voi biruiți pe cei ce vă alungă, când, fiind prizoniți, stăpâniți pe cei ce vă prigonesc, când, fiind legați, voi puneți pe fugă pe cei ce vă leagă. Așadar, nu cere cele de prisos».

Ai văzut cum apostolul altă pricină a pus, iară Dumnezeu cu totul alta? Căci apostolul zice: „ca să nu mă trufesc, datu-mi-s-a înbolditor”, iară de Dumnezeu spune că i-a răspuns că a îngăduit aceasta pentru a se arăta puterea lui. «Nu numai că ceri ceva de prisos, zice, ci încă ceri un lucru ce ar întuneca puterea mea». Căci cuvintele „este de ajuns ție” tocmai aceasta învederează, că nefiindu-i folositor de a i se mai adăoga ceva, ci găsindu-se înzestrat cu toate. Astfel că și de aici se învederează că nu pentru vreo durere de cap grăiește el. Căci doar nu propovăduiau dânșii fiind bolnavi, și nici ar fi putut propovădui fiind bolnavi, ci că fiind alungați și prizoniți, dânșii pe toate le biruiau.

«Deci fiindcă toate acestea le-am auzit, zice apoi: „Pentru aceea, cu dulceață mă voi lăuda mai mult întru neputințele mele”. Pentru ca să nu cadă – iar acei apostoli mincinoși să se laude pentru izbânzile lor – în vreme ce dânșii se găseau în prigoniri, el arată că de aceea tocmai se face mai strălucit, iară puterea lui Dumnezeu atunci strălucește încă mai mult și cele petrecute sunt vrednice de laudă. Pentru aceea zice: „cu dulceață mă voi lăuda”, «Nu am spus acestea, pe care le-am înșirat, ca fiind trist – dacă le-am spus tocmai acum – că adică mi s-a dat mie înbolditor, ci încă mândrindu-mă și mai multă putere câștigând. Pentru aceea a și adăogat: „ca să sălășluiască în mine puterea lui Hristos”. Aici mai dă a înțelege și altceva, aceea adică că cu cât ispitele se prelungeau, pe atâta și cele ale harului se măreau și mai mult rămâneau. Pentru care a și adăogat:

„Pentru aceea binevoiesc întru neputințe” (2 Cor. 12, 10). Care neputințe, spune-mi? „Întru defăimări, zice, întru nevoi, în prigoane, în strâmtorări pentru Hristos”. Ai văzut cât de lămurit a descoperit de astă dată? Căci spunând felul neputinței lor, nu a grăit de friguri, sau de răstimpul acelei boale, sau de vreo altă boală trupească, ci de defăimări, de prigoane și de strâmtorări. Ai văzut suflet recunoscător? Dorește ca să scape de rele; dar când a auzit de la Dumnezeu că nu trebuie a fi aceasta, apoi nu numai că nu s-a scârbit fiindcă nu a fost ascultat în rugăciune, ci încă s-a și bucurat.

Pentru aceea și zice el „binevoiesc”, adică «mă bucur, doresc a fi defăimat, a fi prigonit, și a fi strâmtorat pentru Hristos». Acestea le spunea ca, pe de-o parte, și pe aceia să-i contenească, iară pe de alta ca și acestora să le înalțe cugetele, ca nu cumva să se rușineze de patimile lui Pavel. Era de ajuns aceasta ca să-i facă mai străluciți decât toți ceilalți.

Mai departe apoi pune și o altă pricină, zicând: „căci când slăbesc, atunci sunt mai puternic” «De ce te minunezi dacă puterea lui Dumnezeu atunci se arată? Și eu atunci sunt puternic. Atunci mai ales harul se pogoară, după cum zice aiurea: „Că precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, așa prin Hristos prisosește și mângâierea noastră” (2 Cor. 1, 5).

¹Unde este supărare și scârbă, acolo este și mângâiere; unde este mângâiere, acolo este și har. Când a căzut în temniță, atunci a făcut apostolul și minunile cele mai mari. Când a naufragiat pe mare și a fost aruncat de valuri într-o țară de varvari, atunci mai ales s-a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecății, atunci mai ales a covârșit pe judecător. Așa se petrecea și în legea veche, fiindcă în ispite străluceau dreptii. Așa cei trei Coconi, așa Daniil, așa Moisi, așa Iosif; toți prin ispite s-au făcut străluciți și s-au învrednicit de cununi. Atunci și sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează. Atunci se bucură și de un mai mare ajutor, având trebuință și de un mai mare sprijin, atunci și el este vrednic de un mai mare har. Dar chiar și înainte de răsplata dată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învrednicește de mari bunătăți, făcându-se filosof. Căci și trufia o smulge supărarea și scârba, și lenevirea o taie din rădăcină, și îndeamnă pe cineva la răbdare; descoperă nimicnicia lucrurilor omenești și aduce în sufletul lui multă filosofie.

Înaintea ei toate patimile omenești se dau în lături: și zavistia, și pizma, și pofta, și stăpânirea, și dragostea banilor, și dragostea trupurilor, și mândria, și trufia, și mânia, și în sfârșit întregul puhoiul de patimi. Și de voiești a vedea aceasta din înseși faptele omenești, aș putea să-ți arăt și bărbat deosebi, cum și un întreg norod îndeobște găsindu-se și în scârbe, și în liniște, și de aici a te învăța în care anume parte este câștigul și în care trândăvia. Poporul Evreilor, de pildă, când era alungat și necăjit, suspina și ruga cu stăruință pe Dumnezeu, cu care prilej mult ajutor atrăgeau către dânșii de sus; iară când zburdau de bine, apucau peste câmpi. Ninevitenii de asemenea când se bucurau de liniște, atunci întărâtau pe Dumnezeu asupra lor și-l făcuseră a amenința cu dărâmarea cetății lor din temelii, iară când s-au smerit în urma propovăduirii Prorocului Iona, atunci au arătat toată filosofia. Iară de voiești a vedea și un bărbat deosebi, ajuns în asemenea stare, gândește-te la Solomon, care în vreme

¹ *Partea morală.* Cum că supărarea și scârba curăță sufletul de patimi și pe Dumnezeu îl atrag. Despre Alexandru și despre slava sfinților (*Veron*).

ce se îndeletnicea cu grijile și tulburările cele pentru stăpânirea norodului aceluia s-a învrednicit de acea vedere minunată; iară când a căzut în dez-mierdări, s-a rostogolit chiar în prăpastia păcatului. Dară încă de părintele acestuia ce voi zice? Când a fost el minunat? Nu oare când se găsea în ispite? Dară Avessalom acela, nu oare era cuminte în vreme ce fugea de sfatul lui Ahitofel¹, iară când a îngăduit, nu s-a făcut tiran și ucigaș de tată? Dară Iov? Însă acesta strălucit a fost și în liniște aflându-se, și în scârbe încă mai strălucit.

Și ce trebuie a vorbi de cele vechi și de cele noi? Că dacă cineva ar cerceta cele de acum ale noastre, ar vedea cât folos avem noi din scârbe și necazuri. Astăzi, de pildă, noi, bucurându-ne de pace, am căzut într-un fel de piroteală și ne-am moleșit, și am umplut Biserica de mii de rele – iară pe când eram alungați, eram și mai înțelepți, și mai blânzi, și mai destoinici, și la adunările acestea eram mai cu bunăvoință, și mai cu stăruință în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că după cum focul lămurește aurul, tot așa și scârbele lămuresc sufletul de necurăție, făcându-l curat, strălucit și vesel.

Scârba și întristarea bagă pe om în Împărăția Cerurilor, în vreme ce dez-mierdarea și trândăvia, în gheena. Pentru aceea calea uneia este largă, pe când a celeilalte strâmtă. Pentru aceea și Hristos zicea: „În lume necazuri veți avea”, ca și cum ne-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci dacă ești ucenic al lui Hristos, mergi pe calea cea strâmtă și nu te neliniști, nici te împruști cu sufletul. Că și dacă nu ai avea necazuri de felul acesta, neapărat vei fi necăjit fără doar și poate din alte pricini nefolositoare. Căci și pizmătarețul, și cel ce iubește banii, și cel ce se topește după muiere curvă, și cel ce iubește slava deșartă, și în sfârșit toți cei ce slujesc relilor multe scârbe și necazuri suferă, ba încă de multe ori mai grozave ca ale celor ce jelesc pe vreun mort. Iară dacă poate nu plâng, o fac pentru că le este rușine – dacă însă ai putea să le cunoști sufletul, l-ai vedea plin de mii de rele.

Deci când și unul și altul, folosindu-se de viața aceasta, negreșit vor suferi necazuri, apoi pentru ce să nu alegem viața aceea, care cel puțin ne va aduce mii de cununi? Pentru că și pe sfinții toți așa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe și necazuri, pe de-o parte folosindu-i, iară pe de alta întărind și pe alții, ca să nu aibă o mai mare slavă decât sunt cu adevărat vrednici. Căci în felul acesta au stăpânit și idolatriile la început, oamenii fiind admirați mai presus de vrednicia lor. În felul acesta și Senatul Romanilor a socotit pe Alexandru a fi al treisprezecelea zeu – fiindcă Senatul avea puterea de a hirotonisi și a proclama zei. Când însă s-au vestit Senatului toate cele cu privire la Hristos, atunci stăpânitorul neamului a trimis să întrebe dacă nu li se pare nimerit a hirotonisi zeu și pe Hristos. Dar senatorii nu au încuviințat, fiind încă înfuriați și smintiți

¹ A se vedea Cartea a 2-a a Împăraților, cap. 15 și următoarele.

că mai nainte de votul și de hotărârea lor strălucind puterea Celui răstignit, a atras în partea sa cinstirea întregii lumi¹.

Acestea însă au fost iconomisite a se desfășura fără voia lor, ca astfel nu cumva Dumnezeirea lui Hristos să se vestească prin hotărâre omenească, și nici să se creadă și el a fi unul dintre zeii lor cei mulți, hirotonisiți de dânșii. Fiindcă dânșii proclamaseră zeii și pe luptătorii cu pumnii, la urmă și pe pajii² lui Adrian i-a proclamat zeii, de unde apoi și cetatea clădită spre pomenirea unuia dintre dânșii se numește Antinoos³. De vreme ce moartea mărturisește pentru firea cea muritoare a omului pământesc, apoi diavolul a descoperit o altă cale de înșelăciune, slujindu-se de nemurirea sufletului, cu care amestecând o lingușire peste măsură, a dus pe mulți la necinstire.

Și privește vicleșug din parte-i: Când noi aducem de față nemurirea sufletului, atunci când este trebuință, necuratul răstoarnă cuvântul nostru; iară când el voiește a-l făuri spre vătămarea oamenilor, apoi cu multă râvnă stăruiește în această nemurire. Dacă ar zice cineva bunăoară: «Dar cum și de unde Alexandru este zeu? Oare nu a murit, și încă într-un chip înjositor și ticălos?» – iată că se răspunde: «Dar sufletul este nemuritor». Acum faci vorbire de nemurirea sufletului și filosofezi, ca să te răscoli împotriva lui Dumnezeu celui peste toate; iară când noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu, atunci ne crezi de înșelați în credința noastră, de înjosiți și cu nimic mai buni decât necuvântătoarele. Dacă noi spunem că cel răstignit viază, de îndată se aude răs din partea lui, deși lumea întreagă strigă, fie cea din vechime, fie cea de acum; atuncea, negreșit, prin semnele și minunile ce se făceau, iară acum prin cei ce se întorc la Creștinism. Căci toate aceste izbânzi nu sunt ale unui mort.

Iară dacă acum ți-ar spune cineva că Alexandru viază, tu crezi, deși nu poți spune nici de o minune sau semn doveditor. «Da, zici tu, fiindcă trăind el a făcut multe și mari fapte. Fiindcă a supus și neamuri, și cetăți, și războaie multe a avut, și pe mulți a biruit, și trofee a luat». Dar dacă eu îți voi arăta ceea ce nu a priceput nici el pe când trăia și nici vreunul din oamenii de pe atunci, apoi care altă dovadă de înviere mai căutați? A izbuti un împărat să aibă în

¹ Pricina aceasta o istorisește Tertulian în Apologia sa către Septimiu Sever, împăratul Romanilor, în anul 200 d.Hr., zicând : „Tiberius ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annunciatum sibi ex Syria Palestina quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum praerogativa sufragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuit”. (Apologeticum, Cap. 5). Vezi și *Istoria bisericească* de Evsevie Pamfil, 4, 2.

² Τά παῖδικά = favoriții, iubiții.

³ *Antinoos*, un tânăr Prusan de o frumusețe vestită, în amintirea căruia împăratul Adrian, care îl iubea nespus de mult, a clădit orașul *Antinoos* și a rânduit a i se da cinstiri zeiești. (A se vedea *Lexiconul Ellino-Român* de Ioanid, Vol. II, Nume proprii, pag. 44).

viața sa războaie, și biruințe, și armată puternică nu este nimic de mirare și nici ceva nou sau uimitor; dar după răstignire și îngropare, a face atâtea în tot locul pe pământ și pe mare, aceasta mai ales este ceea ce te umple de uimire și care vestește puterea cea sfântă și negrăită. Și Alexandru, după moartea lui, sfâșiindu-se împărăția lui și pierind cu totul, nu s-a mai întors, în vreme ce Hristos, atunci mai vârtos și-a întărit împărăția sa, când a murit.

Și ce spun eu de Hristos, când chiar și ucenicilor lui le-a dat puterea de a străluci după moartea lor? Unde este mormântul lui Alexandru? Spune-mi, arată-mi-l, și îți voi spune și eu ziua când el a murit. Dar ale robilor lui Hristos și mormintele sunt strălucite, găsindu-se în cea mai împărătească cetate, și zilele morții lor sunt știute, preschimbându-se în praznice pentru lumea întreagă. Mormântul aceluia nu-l știu nici chiar casnicii lui, iară mormântul lui Hristos îl știu până și varvarii. Încă și mormintele robilor celui răstignit sunt și mai strălucite decât palatele împărătești, nu cu mărimea sau cu frumusețea clădirilor numai, fiindcă și în această privință sunt mai presus, ci, ceea ce este încă mai mult – cu râvna și osârdia celor ce îi urmează pe dânsii. Căci însuși cel ce este îmbrăcat cu hlamida împărătească, înconjurând mormintele acelea și lepădând de la dânsul trufia, stă rugându-se sfinților, ca să-i ajute pe lângă Dumnezeu, și deci chiar cel ce are diadema împărătească are trebuință de sprijinul pescarului și a făcătorului de corturi.

Și vei îndrăzni, spune-mi, a zice că stăpânul lor este mort, ale cărui slugi trecute din viața sunt sprijinitori ai împăraților lumii? Și aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în Roma, ci chiar și în Constantinopole. Căci și aici, pe Constantin cel Mare, a crezut cu cale fiul său de a-l cinsti cu mare cinste, punându-l a sta înaintea ușilor de afară ale pescarului. Și după cum sunt ușierii în palatele împărătești, întocmai așa sunt împărații în mormintele pescarilor. Aceia, întocmai ca niște stăpâni, au în puterea lor partea dinlăuntru a mormântului, iară aceștia, ca niște pribegi, au dorit să li se rânduiască lor ușa de afară, arătând prin aceasta și necredincioșilor că mai marea măreție în înviere va fi a pescarilor. Apoi dacă aceasta se vede aici în morminte, cu atât mai mult în înviere.

Dar s-a schimbat rânduiala lucrurilor, căci împărații au vrednicia și cinstea slugilor, pe când cei stăpâniți sau slugile au pe a împăraților, și încă chiar mai strălucită. Și cum că faptul acesta nu este lingușire o dovedește însuși adevărul, fiindcă și aceștia s-au făcut mai străluciți prin aceia. Căci mormintele sfinților sunt cu mult mai cinstite decât cele ale împăraților; de vreme ce la acelea se vede un mare gol, un mare pustiu, pe când la acestea o mare îngrămădire de lume. Și de voiești a asemui mormintele sfinților cu înseși palatele împărătești, vei vedea că biruința este tot de partea lor.

Acolo sunt poate mulți cari trec cu nepăsare, iară aici sunt mulți cari cheamă și atrag pe bogați și pe săraci, pe bărbați și pe femei, pe robi și pe slobozi;

acolo frică mare, iară aici plăcere nespusă. Dar poate că este o priveliște plăcută de a vedea pe împărat îmbrăcat în haine aurite și voievozi stând înaintea, căpitani, căpetenii de oaste, dregători; dar cele ce se văd aici sunt cu mult mai însemnate, așa că cele de acolo, în asemuire cu cele de aici, par jucării copilărești. Căci îndată ce treci pragul vieții acesteia cu gândul și ți-l îndrepti către cer, către împăratul cel de sus, către armata îngerilor, către scaunul cel înalt, către slava cea neapropiată, vei vedea câtă osebite mare este.

Acolo poate că împăratul a pus pe supușii săi sub stăpânirea căpeteniilor, pe unul, de pildă, a-l dezlega, iară pe altul a-l lega; iară oasele sfinților nu au această putere josnică și vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare și mai însemnată, aceea care pe draci îi aduce de față și-i muncește, iară pe cei legați de dâșii îi dezleagă de legăturile cele grozave.

Și ce poate fi mai înfricoșat ca Divanul acesta? Că deși nevăzându-se nimeni și negăsindu-se nimeni lângă coastele dracilor, totuși se aud glasuri, și suspine, și bătăi, și cazne, și limbi aprinse – fiindcă dracul nu poate suferi acea putere minunată. Și iată cum cei ce au purtat trupuri stăpânesc pe puterile cele fără de trupuri; țărâna, și cenușa, și oasele acelea covârșesc firile celor nevăzute¹.

Tocmai de aceea nimeni nu ar călători vreodată pentru a vedea palatele împărătești, în vreme ce pe împărați de multe ori i-ar putea vedea călătorind la mormintele sfinților. Căci mormintele sfinților ne înfățișează mărturii și simboluri ale judecății viitoare, dracii fiind alungați, oamenii pedepsiți și sloboziți. Ai văzut puterea sfinților chiar și după moartea lor? Ai văzut neputința păcătoșilor chiar și în viață găsindu-se? Fugi deci de răutate, ca să fii stăpân pe sineți, și îmbrățișează cu râvnă toată virtutea. Că dacă cele de aici și sunt astfel, apoi poți pricepe ce fel vor fi cele viitoare. Deci fiind stăpânit de dorul acesta neconținut, te vei învrednici de viață veșnică. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ Obiceiul era ca îndrăciții să fie aduși pe la mormintele sfinților, unde, după ce le se citeau cuvenitele rugăciuni, acei bolnavi se vindeau, iar dracii erau alungați de puterea minunată a sfințelor moaște – după cum se petrece și astăzi.

OMILIA XXVII

*„Făcutu-m-am fără de minte lăudându-mă; voi m-ați silit. Că mi se cădea de către voi a fi învederat.”
(2 Cor. 12, 11)*

Întregindu-și vorba cu privire la laudele sale, nu a stat numai aici, ci din nou se îndreptățește și își cere iertare pentru cele spuse, zicând că a fost silit la aceasta, iară nu a făcut-o din bunăvoia sa. Dar chiar și silit fiind a se lăuda, el totuși se numește pe sine neînțelept sau fără de minte. La început el zicea: „Ca pe un fără de minte îngăduiți-mă”, și „ca întru neînțelepciune”, iară aici pe față se zice a fi fără de minte. Că după ce prin cele vorbite a pregătit ceea ce voia, la urmă cu îndrăzneală și fără înconjur se agață de acest cusur, învățându-ne a nu ne lăuda pe noi înșine, chiar dacă ar fi nevoie, de vreme ce și Pavel, cu toate că era o pricină binecuvântată, totuși s-a numit fără de minte. Apoi și pricina celor spuse el o aruncă întreagă nu asupra apostolilor celor mincinoși, ci asupra ucenicilor, zicând că „voi m-ați silit”. «Dacă aceia, zice, s-ar fi lădat cum s-ar întâmpla și nu ar fi făcut aceasta o dată cu amăgirea sau înșelarea voastră, nici pe voi nu v-aș fi pierdut și nici aș fi ajuns a spune asemenea vorbe; dar fiindcă au stricat întreaga Biserică, apoi eu, având în grijă binele vostru, m-am văzut silit a mă face fără de minte». Și nu a spus: «M-am temut ca nu cumva, răpindu-vă învățăturile cele de dinainte, să semene printre voi cele ale lor», fiindcă acestea le-a spus mai sus, zicând: „mă tem ca nu cumva precum șarpele a amăgit pe Eva, așa să se strice și înțelegerile voastre” – iară aici nu așa, ci mai cu putere, mai cu multă stăpânire, luându-și îndrăzneală din cele grăite. „Că mi se cade, zice, de către voi a fi învederat.”

După aceea apoi pune și pricina, și nu mai spune de descoperiri, nici numai de semne, ci de ispite. „Că cu nimic nu sunt mai prejos, zice, decât apostolii cei mari”. Privește și aici cum încă mai cu stăpânire grăiește, căci în vreme ce mai nainte spunea: „Cu nimic socotesc că nu sunt mai prejos”, iată că aici, după cum am spus, grăiește mai hotărâtor. Dar nici așa el nu se depărtează de

măsura cuvenită și nici de obiceiul său, căci mai departe, ca și cum parcă ar fi spus ceva ce a trecut peste vrednicia lui, că adică s-a numărat pe sine cu apostolii ceilalți, se contenește din nou, zicând: „măcar că nimic nu sunt. Că semnele apostolului s-au lucrat întru voi” (2 Cor. 12, 12). «Nu te uita la aceea, zice, că eu sunt mic și nebăgat în seamă, ci numai dacă nu te-ai bucurat de cele care trebuia a te folosi de la apostoli». Și nu a spus că sunt mic, ci ceea ce era mai jos încă: „că nimic sunt”. Căci ce folos este a fi cineva mare și a nu folosi cu nimic? – După cum și pentru un «doftor iscusit nu poate fi nici un folos dacă nu a vindecat nici un bolnav.

«Deci zice, nu căuta la aceea că eu nu sunt nimic, ci gândește-te că în cele ce voi trebuia a vă găsi bine, eu nu am fost mai prejos cu nimic, ci mi-am pus la mijloc încercarea apostoliei mele. Prin urmare, nu era nevoie de cuvintele mele». Acestea le spunea nu doară că avea nevoie a se învedera – căci cum ar fi fost cu puțință a face aceasta el, care chiar și cerul îl socotea mic pentru dragostea lui Hristos? – ci fiindcă se îngrijea de mântuirea aceloră. Apoi ca nu cumva să zică dâșii: «Ei și, ce ne privește pe noi că cu nimic nu ai fost mai prejos de apostolii cei mari?» – iată că el a adăogat îndată că: „întru voi s-au lucrat semnele apostolului, întru toată răbdarea, prin semne, și minuni, și puteri”. Vai, ce noian de izbânzi a trecut (parcurs) în câteva cuvinte! Dar tu privește ce a pus el mai întâi: răbdarea – fiindcă aceasta mai cu seamă este doada apostolului, a suferi toate cu bărbăție. Dar aceasta el o trece în scurt și numai printr-un singur cuvânt, pe când despre semne, care nu aparțineau defel izbânzilor sale, prin mai multe cuvinte. Gândește-te singur câte închisori a suferit el, câte bătăi, câte primejdii, câte curse și câte ispite nu a lăsat el a se înțelege prin numirea de răbdare – și câte iarăși nu se înțeleg prin numirea de semne, minuni și puteri: câți morți înviați, câți orbi vindecați, câți leproși curați, câți draci alungați.

Acestea auzindu-le, învățăm că și dacă ne găsim poate câteodată siliți la asemenea povestiri, noi să trecem iute, sau mai bine zis, să dăm la o parte izbânzile noastre – ceea ce a făcut și Pavel.

Apoi, ca nu cumva să zică unii: «că și dacă ești mare și ai făcut multe, totuși nu ai făcut atâtea câte au făcut apostolii în celelalte Biserici», a adăogat îndată:

„Că ce este de care să fiți mai lipsiți decât celelalte Biserici?” (2 Cor. 12, 13) – că nu v-ați împărtășit, zice, de un mai mic har decât celelalte Biserici». Dar poate ar zice cineva: «Și pentru ce oare a întors vorba la apostoli, lăsând la o parte lupta lui împotriva apostolilor mincinoși?» A făcut aceasta cu scopul de a ridica încă mai mult cugetele lor și a le arăta că nu numai că este mai bun decât acei apostoli mincinoși, ci și față de apostolii cei mari încă nu este

mai mic sau mai prejos. Pentru aceea deci când vorbește de apostolii cei mincinoși el zice: „mai mult eu”, iară când se asemuiește pe sine cu apostolii, zice că este mulțămît că nu este mai prejos de aceia, deși se ostenise mai mult decât dâșii. Din cuvintele de mai sus el mai scoate încheierea că apostolii cei mincinoși batjocoresc până și pe apostolii cei mari, dacă pe cel deopotrivă cu dâșii îl au pe al doilea loc.

„Fără numai că nu v-am făcut supărare?” Cu multă supărare pune el aici certarea aceasta; dar și cele ce urmează sunt încă și mai greoaie: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta”. Dar acestea, deși greoaie, sunt totuși graiuri din dragoste și au într-însele laude pentru dâșii. Că dacă dâșii socoteau ca o nedreptate din parte-i ca apostolul să nu primească de la dâșii nimic și nici să nu cuteze a căuta a fi hrănit de la dâșii – „dacă de aceasta mă învinovățiți, zice, apoi atunci «dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta»”, adică «îmi cer iertare, dăruiți-mi mie păcatul acesta».

Și privește înțelepciune la dânsul. Fiindcă întruna el le aruncă hula aceasta, întruna apoi și vorba o îndreaptă. Mai sus zicând, de pildă, că: „adevărul lui Hristos este întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaei”; și iarăși „Că nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu știe”; și iarăși „voi face aceasta ca să tai prilejul celor ce poftesc prilej, că întru ceea ce se laudă să se afle ca și noi”; de asemenea, în întâia Epistolă: „Care deci este plata? Ca binevestind, fără plată să pun evanghelia lui Hristos” (1 Cor. 9, 18) – iară aici zice: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta”. Pretutindeni el fuge de a arăta că din pricina neputinței și a sărăciei nu primește nimic de la dâșii, și de aici să se socotească ei ca loviți de dânsul. Pentru aceea și în stihul de față zice că, «dacă aceasta o socotiți ca greșală din parte-mi, apoi vă cer iertare». Iară aceasta o spune și lovindu-i, în același timp și mângâindu-i. Deci să nu zici: «Apoi dacă voiești a lovi, pentru ce te îndreptățești? Și dacă te îndreptățești, pentru ce lovești?» – fiindcă aceasta vine din înțelepciune: a și tăia buba, și în același timp a o și lega. Apoi ca să nu pară – ceea ce zicea și mai nainte – că neconținut învârtește vorba despre faptul că el nu a luat nimic de la dâșii, ceea ce de altfel și în întâia Epistolă o îndreaptă, zicând: „Nu am scris acestea ca așa să se facă întru mine, că mai bine îmi este a muri, decât lauda mea s-o facă cineva deșartă” (1 Cor. 9, 15), iată că și aici o îndreaptă încă cu mai multă dulceață în vorbă și cu mai multă băgare de seamă. Cum și în ce chip?

„Iată a treia oară cu aceasta gata sunt a veni la voi, și nu vă voi supăra pre voi, că nu caut ale voastre, ci pre voi. Că nu sunt datori fiii să agonisească părinților, ci părinții fiilor” (2 Cor. 12, 14). Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Nu pentru că nu iau nu vin la voi, ci am venit și a doua oară, ba încă și a treia oară mă pregătesc să vin, dar nici de astă dată nu vă voi supăra». Dar și pricina o trece cu multă vrednicie, căci nu zice: «fiindcă sunteți zgârciți, fiindcă vă

loviți pe voi, fiindcă sunteți neputincioși și săraci», ci „că nu caut ale voastre, ci pre voi”, adică «cer de la voi ceva mai mare: suflete în loc de bani, mântuire în loc de aur». Apoi fiindcă faptul s-ar fi putut lua altfel și s-ar fi putut bănuia că el este supărat pe dâșii, iată că el pune și pricina. Și fiindcă ar fi putut dâșii să-i răspundă: «Apoi nu este poate slobod de a ne avea și pe noi, și pe ale noastre?» adaogă cu multă gingășie îndreptățirea lor, zicând: „Că nu sunt datori fiii să agonisească părinților, ci părinții fiilor” – în locul dascălilor și a ucenicilor punând pe părinți și pe fii și arătând că faptul este din datorie, ceea ce nu era din datorie. Fiindcă nu așa a poruncit Hristos, ci cu totul dimpotrivă; dar apostolul le spunea aceasta cruțându-i pe dâșii, pentru care încă a spus și ceva mai mult, căci nu a zis numai că nu sunt datori fiii de a agonisi părinților, ci și că părinții sunt datori a face aceasta. «Deci zice, fiindcă părinții sunt datori a face aceasta».

„Eu prea cu dulceață voi cheltui și mă voi cheltui pentru sufletele voastre” (2 Cor. 12, 15). «Părinților, zice, le-a poruncit legea ca să agonisească pentru fii, iară eu nu numai aceasta o fac, ci și pe mine mă dau». Privește cum și covârșirea aceasta în vorbă – nu numai de a nu lua de la dâșii nimic, ci încă a se și preda pe sine lor – nu o pune cum s-ar întâmpla, ci cu multă râvnă și în scopul de a-i ajuta chiar, fiindcă cuvintele „mă voi cheltui” aceasta lasă a se înțelege. Este ca și cum pare că ar zice: «Chiar de ar trebui ca să-mi cheltuiesc și însuși trupul meu, nu-l voi cruța, pentru mântuirea voastră». Dar și ceea ce adaogă el o pune amestecând învinovățirea cu dragostea, căci zice:

„Măcar că mai mult iubindu-vă, mai puțin mă iubesc de voi”, adică «fac acestea pentru cei iubiți de mine, dar cari pe mine nu mă iubesc deopotrivă». Dar tu te gândește câte trepte are faptul acesta: trebuia a lua de la dâșii cele de trai, și el nu lua; iată întâia treaptă, sau mai bine zis, întâia lui izbândă. A doua, că era lipsit; a treia, că propovăduia lor evanghelia; a patra, că se preda pe sine lor, și încă nu cum s-ar întâmpla, ci cu multă dulceață; a cincea, că-și va cheltui nu numai banii, ci și pe sine; a șasea, că făcea aceasta pentru cei ce nu-l iubeau pe dânsul atât de mult; și a șaptea, că pentru cei pe care îi iubea mult.

¹ Aceasta deci să râvnim și noi. Mare păcat este, iubiților, și de a nu iubi pe aproapele; dar încă și fiind iubit cineva, să nu iubească, desigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubește pe cel ce îl iubește nu este fapt mai mare ca al vameșilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are este împreună cu fiarele cele sălbatice, sau mai bine zis, chiar și mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubești pe cel ce te iubește? Și pentru ce trăiești atunci? La ce ești tu folositor atunci? În ce anume lucruri? În cele politice? În cele deosebi? În nimic,

¹ *Partea morală. Despre pizmă (Veron).*

căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic ca omul ce nu știe a iubi. Legea aceasta a iubirii au cinstit-o de multe ori până și tâlharii, ucigătorii și spărgătorii de case; ba până și cei ce se împărtășesc numai din pâine și din sare s-au schimbat, prefăcându-se cu totul, iară tu care nu numai pâinii și din sării te împărtășești, ci și intrărilor și ieșirilor, și vorbelor și faptelor, nu iubești? Cei ce iubesc într-un chip necinstit, iată că-și cheltuiesc întreaga lor avere cu muierile curve; iară tu, având o iubire curată și cinstită, ești atât de rece, atât de netrebnic și neputincios, că chiar și fără cheltuială nu primești a iubi?

«Dară cine, zici tu, este atât de ticălos, cine este atât de sălbatic încât să lepede și să urască pe cel ce îl iubește?». Bine faci că nu crezi că s-ar putea petrece un asemenea fapt necuviincios; dar dacă eu îți voi arăta pe mulți de acest fel, cum vom mai suferi rușinea? Când tu, de pildă, vorbești de rău pe cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, și nu-i iei apărarea; când sporind, tu îl pizmuiești – apoi atunci ce fel de dragoste ai către el? Deși nu este de ajuns a arăta dragoste către cineva numai prin faptul de a nu-l pizmui, sau a nu-l dușmăni sau război, ci de a-l ține strâns și a-l înălța cu laude pe cel iubit: dar încă când tu totul faci și grăiești spre a-l doborî, apoi atunci ce ar putea fi mai ticălos ca un astfel de suflet? Ieri și alaltăieri îți era prieten, și vorbeai cu el, și stăteai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut sporind, ai aruncat masca prieteniei și ți-ai pus-o pe cea a dușmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie a te atinge de bunătățile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni și de câini turbați. Căci și privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuțiți, așa zicând, de pizmă.

Este mai bine a avea cineva înlăuntru său un șarpe învârtindu-se decât a avea pizmă, fiindcă pe șarpe cel puțin îl poate vărsa dinlăuntru prin doftorii, sau că îl poate liniști prin mâncare, în vreme ce pizma nu se rostogolește numai înlăuntruul pântecelui, ci se cuibărește și înlăuntruul sufletului, și astfel patima este greu de scos de acolo. Șarpele fiind înlăuntru nu s-ar atinge cât de puțin de trupul omului dacă are mâncare – în vreme ce pizma, chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, mușcându-l din toate părțile, rănindu-l, spârcuindu-l¹. Și nici o mângâiere alta nu află, prin care să se poată opri de la această nebunie, fără numai una singură: neizbânda celui pizmut. Numai așa se liniștește, sau mai drept vorbind nici așa, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în același timp și pe un altul mergându-i bine, și atunci aceleași dureri le simte din nou, și astfel pretutindenii rane, pretutindenii dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pe pământ pe care să nu-l vadă că-i merge bine.

¹ A spârcui: a hăcui, a sfâșia (despre fiare).

Dar covârșirea bolii acesteia merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s-ar încuia pe sine, și acolo ar pizmui pe bărbații cei vechi, încetați din viață. Decât de a pătimi de acestea oamenii din lume este desigur un lucru urâcios, însă nu atât de grozav – dar ca boala aceasta să o aibă până și cei scăpați din mijlocul tulburărilor din lume, aceasta desigur că este cel mai grozav rău.

Aș fi voit să tac; dar dacă prin tăcere s-ar putea astupa rușinea izvorâtă din fapte, negreșit că tăcerea ar fi un câștig; dar dacă, chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci dimpotrivă, un folos și un câștig din biciuirea relelor noastre.

Că boala aceasta, iubiților, s-a atins până și de Biserică, și toate le-a întors pe dos, și rânduiala trupului Bisericii a sfâșiat; și stăm unii împotriva altora, zavistia întrarmând pe noi. Pentru aceea mare este stricăciunea. Căci dacă atunci când toți clădesc, iubit lucru este a sta cei ce se învață, apoi atunci când toți dărâăm, care va fi sfârșitul?

Dar ce faci, omule? Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândești că, mai nainte de ale aproapelui, dărâmi pe ale tale. Nu vezi pe grădinari, pe truditorii pământului cum toți la aceeași aleargă? Că unul, de pildă, sapă, altul răsădește, un altul acoperă rădăcinile, un altul udă ceea ce a răsădit, un altul leagă răsadul și un altul curăță pământul de tot viermele stricător, și toți către una privesc: mântuirea sadului.

Dară cu pizma nu se petrece așa; căci ceea ce eu sădesc, un altul clatină și dezrădăcinează. Lasă cel puțin ca aceea ce am sădit să se prindă bine, ca astfel să se facă mai puternică decât vrăjmășia. Nu lucrul meu smulgi, ci pe al tău; eu am sădit, iară tu trebuia a uda. Iar dacă ai clătinat planta, ai scos-o din rădăcină și nu mai ai pentru ce s-o uzi. Dar poate că vezi pe grădinar că-i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt ceva, și nici tu. „Nici cel ce sădește și nici cel ce udă este ceva” (1 Cor. 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Așa că dacă tu smulgi cele sădite, apoi te lupți cu Dumnezeu.

Deci, iubiților, să ne deșteptăm și să fim cu priveghere. Nu mă tem de războiul cel dinafară, precum mă tem de cel dinlăuntru – fiindcă și rădăcina, când este bine prinsă în pământ, nimic nu va suferi planta din pricina vânturilor. Dar dacă ea se clatină, apoi fiindcă viermii o rod dinlăuntru, va cădea la pământ – chiar și dacă nu ar atinge-o nimeni.

Apoi până când oare vom roade rădăcina Bisericii, ca și viermii rădăcina plantelor? Fiindcă și astfel de cugete tot din pământ se nasc, ca și viermii, sau mai bine zis, nici din pământ, ci au ca mumă pe putregaiul bălegarului și nu sunt departe de purtarea cea scârboasă a muierilor celor stricate.

Să ne facem odată bărbați viteji, să ne facem nevoitori ai filosofiei, să alungăm curgerea acestor rele. Căci ca pe un trup mort văd pe mulțimea Bisericii

aruncată acum. Și după cum la un trup mort de curând putem vedea ochi, putem vedea mâini, picioare, grumaz și cap, dar nu vedem pe nici un mădular făcând al său, tot așa și aici, toți cei de față sunt credincioși, dar credința nu este lucrătoare; fiindcă fierbințeala i-am stins-o, și trupul lui Hristos l-am făcut mort. Și dacă este înfricoșat ceea ce am spus, apoi cu mult mai înfricoșat este când se vede în lucruri. Avem numai numele de frați, iară faptele ne sunt de vrăjmași; toți ne numim mădulări ale lui Hristos, dar ca fiarele ne războim.

Acestea nu le-am spus spre a da în vileag cele ale noastre, ci ca să fac a ne rușina și a ne depărta de asemenea păcat. Cutare a intrat în vreo casă și s-a bucurat de cinste. Pentru aceasta tu trebuie a mulțami lui Dumnezeu, fiindcă mădularul tău este cinstit și Dumnezeu se proslăvește – însă tu faci cu totul dimpotrivă, căci grăiești de rău și pe cel ce l-a cinstit, și pe cel cinstit, așa că pe amândoi voiești a-i împiedica, în același timp și pe tine a te face cu totul de rușine.

Și pentru ce faci așa, mișelule și nenorocitul? Ai auzit un om lăudat fie de bărbați, fie de femei? Alătură-te și tu la acele laude, căci cu chipul acesta și pe tine te vei lăuda. Iară dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceea, apoi mai nainte de toate te-ai grăit pe tine de rău, căpătând ascultătorii părere rea despre tine, în același timp și pe acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te și tu tovarăș al acelor laude: dacă nu cu viața și cu faptele, cel puțin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l și tu, și tot astfel te va lăuda și pe tine acesta, ca bun și blând. Să nu te temi că cu laudele altuia vei înjosi pe ale tale – căci aceasta se întâmplă numai cu prihănilor. Că iubitor de prigonire este neamul nostru omenesc, și când te aude cineva defăimând pe un altul, el tocmai că întinde laudele și mai mult, voind prin aceasta a te lovi; iară pe cel ce defăimă îl grăiește de rău atât el întru sine, cât și către alții.

Ai văzut la câte rele ne facem noi înșine pricina relelor? Cum pierdem și împrăștiem turma? Deci să ne facem odată mădulări adevărate și un singur trup. Cel lăudat lepede laudele ce i se aduc și arunce-le fratelui său, iară cel ce aude laude de altul bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purta, vom atrage spre noi și pe Cap, și dacă suntem dezbinați între noi, atunci și noi ne vom depărta de ajutorul cel de acolo – iar dacă ajutorul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ținut strâns bine de Sus.

Deci ca nu cumva să se întâmple aceasta, apoi alungând de la noi zavistia și pizma și disprețuind slava celor mulți, să îmbrățișăm dragostea și unirea. Căci numai așa ne vom învrednici și de bunătățile de acum, și de cele viitoare. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci fie; eu nu am îngreuiat pre voi, ci fiind isteț, cu meșteșug v-am prins. Au doară prin cineva din cei ce am trimis la voi v-am jefuit? Rugat-am pre Tit, și împreună cu el am trimis pre fratele. Au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu cu același duh am umblat? Au nu pre aceleași urme”? (2 Cor. 12, 16-18)

Foarte întunecate sunt spuse graiurile acestea de Pavel, însă nu în zadar și fără scop. Fiindcă vorba îi era de bani și de îndreptățirea pentru dânșii, apoi cu drept cuvânt că sunt acoperite cu un vâl cele grăite. Deci ce oare este ceea ce el spune aici? A zis că «nu am luat de la voi nimic și că sunt gata de a cheltui și a mă cheltui și pe mine» și, în sfârșit, atât în întâia lui Epistolă, cât și aici, multe a grăit în privința aceasta. Acum însă spune altceva, aducând vorba ca o antiteză și mai nainte dezlegându-o. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Eu pe voi nu v-am împovărat cu nimic. Dar poate că ar zice cineva că, dacă eu pe față nu am luat, totuși, fiind șiret, am pus la cale pe cei trimiși de mine ca să ceară de la voi în numele meu și că am luat prin aceștia, părându-se că eu m-am scos afară din pricină dacă prin alții am primit. Dar nici așa ceva nu poate spune cineva; și pentru aceasta martori sunteți voi». Pentru aceea el aduce vorba prin întrebare, zicând: „Rugat-am pre Tit, și împreună cu el am trimis pre fratele; au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu pre aceleași urme am umblat?” Adică «nici el nu a luat».

Ai văzut câtă strășnicie, încât nu numai pe sine să se țină curat de orice luare de ajutoare, ci chiar și pe cei trimiși de dânsul să-i ferească, ca să nu dea nici cea mai mică pricină de vorbă celor ce ar voi să se agațe de această pricină? Aceasta este cu mult mai mare decât ceea ce a făcut Patriarhul Avraam. Căci acela, întorcându-se de la biruință și împăratul dându-i prăzile din război, i-a răspuns că nimic nu va lua afară de ceea ce au mâncat slugile¹ – iară Pavel

¹ A se vedea Cap. 14 din Cartea Facerii.

nici de hrana trebuitoare nu s-a folosit și nici pe ai săi nu i-a lăsat să ia, închi-zând astfel cu prisosință gurile nerușinaților. Pentru aceea deci nici nu se ros-tește și nici nu spune că nici aceia nu luau, ci ceea ce este mai mare și mai în-semnat ca orice, că ia de martori chiar pe Corintheni, ca să mărturisească că dâșii nu au luat nimic, ca să nu pară că el mărturisește de la sine și pentru sine, ci dâșii să mărturisească, după cum și noi obișnuim a face în împrejură-rile cele știute de toți.

«Spuneți voi, zice: Nu cumva vreunul dintre cei trimiși ai noștri v-a jefuit cu ceva?» Și nu zice: «Nu cumva a luat ceva de la voi», ci faptul îl numește jefuire, atingându-se cu putere de acei apostoli mincinoși și rușinându-i foarte, arătând prin aceasta că a lua de la cineva fără voia sa jefuire se numește. Și nu a zis: «au doară prin Tit», ci „au doară prin cineva”, adică «nici aceasta nu o puteți spune, că cutare a luat, iară celălalt nu a luat, fiindcă nimeni dintre cei veniți la voi din partea noastră nu a luat».

„Rugat-am pe Tit”. Chiar și această zicere este înțepătoare, fiindcă nu a zis: «am trimis pe Tit», ci „rugat-am pe Tit”, arătând prin aceasta, că măcar de ar fi luat, cu dreptate ar fi făcut aceasta, el însă și așa a rămas curat de tot pono-sul. Pentru aceea iarăși îi întreabă, zicând: „Au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu cu același duh am umblat?” Și ce va să zică „cu același duh”? Prin aceasta el totul pune în seama harului și arată că lauda pentru toate acestea nu se pune în seama ostinelilor noastre, ci izbânda întreagă este a duhului și a harului. Căci har mare era ca cei lipsiți și flămânzi să nu primească nimic, și aceasta tot spre zidirea ucenicilor. „Au nu pre aceleași urme?” Adică câtuși de puțin nu s-au abătut dâșii de această strășnicie, ci au păzit aceeași rânduială.

„Au iară vă pare că ne îndreptăm înaintea voastră?” (2 Cor. 12, 19). Ai văzut cum peste tot locul el se teme nu cumva dâșii să ia faptul acesta ca o lingușire? Ai văzut chibzuință apostolică, cum întruna pune aceasta? Fiindcă și mai nainte zicea: „Nu ne lăudăm pre noi înșine, ci dând vouă pricină de lau-dă”, și în începutul Epistolei iarăși: „Nu cumva avem trebuință de epistole de înfățișare?”

„Iară acestea toate, pentru a voastră zidire”. Iarăși îi mângâie. Și nici aici nu spune lămurit că «nu luăm din pricina neputinței voastre», ci „pentru a voastră zidire” zice – negreșit că mai lămurit decât cele de dinainte, descope-rind totodată și ceea ce-l chinuia de atâta vreme, și încă cu oarecare dulceață, căci nu a zis: pentru neputința voastră, ci „pentru a voastră zidire”.

„Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc și eu să mă aflu vouă precum nu voiți” (2 Cor. 12, 20). Urmează deci a spune ceva mare și greoi. Pentru aceea a și pus mai dinainte îndreptățirea, și prin aceea că zice „pentru a voastră zidire”, și prin cuvintele „că mă tem”, cu care prilej el doboară din capul locului obrăznicia celor ce s-ar vorbi. Și aceasta nu

era doar venită din o prea mare îndrăzneală din parte-i, sau din stăpânirea lui de dascăl, ci din dragoste părintească, când el se teme și tremură mai mult chiar decât cei păcătoși și voiește îndreptarea lor. Dar nici așa el nu-i lovește cu vorba și nici nu se rostește hotărâtor, ci îndoindu-se zice: „nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc”. Nu a spus «să vă aflu fără virtuți», ci „precum nu voiesc”, arătând prin toate acestea dragostea lui cea mare către dâșii. Și cuvintele „să vă aflu” ori „și eu să mă aflu” vin de la cineva care nu s-ar aștepta la așa ceva. Adică «faptul acesta nu ar veni din voie, ci dintr-o nevoie, care și-ar lua pricina de la voi». Pentru aceea zice: „să mă aflu precum nu voiți”. Aici nu a mai spus «precum nu voiesc», ci mult mai înțepător: „precum nu voiți”. Ar fi putut iarăși să zică «precum nu voiesc», și chiar așa le-ar fi arătat dragostea sa, dar el nu voiește defel să moleșească pe ascultător. Dar mai drept vorbind, chiar și cuvântul său ar fi fost mai greoi de altfel – pe când acum el a și atins mai mult, în același timp s-a și arătat mai blând. Căci aceasta este osebirea lui Pavel și a înțelepciunii lui: a tăia cât se poate mai adânc și a atinge cât se poate mai cu blândețe.

Apoi, fiindcă a vorbit foarte întunecat, la urmă descoperă aceasta spunând: „nu cumva să fie prigoniri, pizme, mâinii, sfade, clevetiri, șoptiri, semeții, neașezări”. Ceea ce ar fi trebuit să pună la început pune tocmai la urmă, fiindcă împotriva sa era îndreptată purtarea cea fără de minte a acelor. Deci ca nu cumva să pară că el caută mai întâi pe ale sale, de aceea de la început vorbește de cele obștești. Căci prigonirile, învinovățirile și toate celelalte se nasc din pizmă, de vreme ce pizma este ca și o rădăcină rea ce naște mânia, învinovățirea, lipsa de minte, și pe toate celelalte, prin care se și împuternicește încă mai mult.

„Nu cumva iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu la voi” (2 Cor. 12, 21). Chiar și cuvântul „iarăși” este a unuia care atinge, ca și cum parcă ar fi zis: «ajung cele de mai nainte» – ceea ce spunea încă de pe la începutul Epistolei, că „Cruțând pre voi nu am venit în Corinth”. Ai văzut cum prin cuvintele ce ne stau înainte el arată și supărare, în același timp și iubire părintească?

Dar oare ce înseamnă cuvintele: „să mă smerească Dumnezeu”? Dar slava tocmai în aceea stă: în a fi învinuit, a fi pedepsit, a fi tras la răspundere – iar el tocmai aceasta o numește smerire. Atât de departe era de a se rușina de acea smerire, încât, deși înfățișarea trupului era slabă și cuvântul defăimat, totuși el voia neconținut a fi așa și dorea cu totul dimpotrivă. Aceasta o spune în trecerea timpului mai lămurit, iară ca smerire el mai cu seamă aceea o socotește, de a cădea într-o astfel de trebuință, de a osândi, de a pedepsi.

Și pentru ce oare nu a spus: «ca nu, venind, să mă smeresc», ci „ca nu, venind, să mă smerească Dumnezeuul meu”? Adică «că dacă nu m-aș îngriji de

dânsul, nu m-aș căi de nimic și nici nu m-aș îngriji de nimic. Și nici nu cer vreo răspundere de la cineva, ca și cum aș avea vreo putere, ci numai pentru porunca sa». Mai sus însă tot aceeași punându-o, zice: „să mă aflu precum nu voiți”, iară aici cu mai multă blândețe grăiește, zicând: „voi plânge pre mulți cari au greșit mai nainte”, și nu spune simplu că au greșit, ci și că „nu s-au pocăit”. Și nu a spus «pe toți», ci „pre mulți”, și nici pe aceștia nu-i dă pe față, înlesnindu-le prin aceasta întoarcerea lor cu ușurință la pocăință. Prin aceasta mai învederează încă și că pocăința poate îndrepta pe cele abătute; că pe cei ce nu se pocăiesc el îi jelește, ca pe unii ce bolesc de o boală de netămăduit, ca pe cei ce rămân în păcat și sub rana păcatului.

Cugetă deci la virtutea lui apostolică, când el, necunoscând în sine nici un rău, jelește totuși și se plânge pentru relele străine și se smerește pentru greșalele altora. Dar aceasta mai cu seamă este datoria dascălului, a se întrista împreună în nenorocirile ucenicilor, a se scârbi și a se văicări în ranele și durerile celor mici.

Mai departe apoi spune și felul păcatului: „de necurătenia, și curvia, și spurcăciunea carea au făcut”. Prin aceste cuvinte s-ar părea că face vorbire de curvia aceea știută – dar dacă ar cerceta cineva mai cu amănunțime, ar găsi că tot felul de păcat s-ar putea numi cu numele de curvie. Că dacă cu deosebire curvarul și preacurvarul se numesc necurați, cu toate acestea însă și celelalte păcate aduc necurătenie sufletului. Pentru aceea și Hristos numește pe Iudei necurați, nu numai de curvie învinovățindu-i prin aceasta, ci și de toată răutatea. Pentru care și zice să-și facă curat și partea din afară, și că: „nu cele ce intră spurcă pre om, ci cele ce ies din el” (Mt. 15, 11); și aiurea iarăși se zice: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaltă” (Pilde 16, 6).

¹Nimic deci nu este mai curat ca virtutea și nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceea este mai strălucitoare decât soarele, iară aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaștină. Și acest fapt l-ar putea mărturisi chiar și cei ce se tăvălesc în acele mlaștini puturoase, și cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oarecum ca să vadă câte puțin. Întrucât însă ar rămâne în halul acela, și vor fi ca beți de patimă, apoi dâșii dăinuind a se învărti în întuneric, vor zăcea acolo în chip necuviincios și cu toată necurătenia, simțind ei, desigur, și atunci unde anume se găsesc, dar nu cu strășnicie. Dar când ar vedea pe cineva dintre cei ce trăiesc în virtuți că îi ceartă, fie chiar numai în față, abia atunci își dau seama mai bine de dâșii și își cunosc treapta ticăloșiei, și mustrarea aceea ca și o rază de lumină pogorându-se asupra lor, le acoperă

¹ *Partea morală.* Tot păcatul se numește necurăție, și despre Ioan Botezătorul și despre Irod (*Veron*).

parcă slutenia, și pe cel cu conștiință îl rușinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.

Astfel Ahaav văzând pe Ilie s-a rușinat, și chiar nespunând acela nici un cuvânt, totuși el numai la vederea Prorocului s-a smerit. Și tăcând pârâșul, el singur și-a rostit hotărârea de osândire, grăind ca și un osândit și zicând: „Au aflatu-m-a vrăjmașul meu?” (3 Împ. 21, 20). Atunci și Ilie a grăit către tiranul acela cu toată îndrăznirea. Tot așa Irod, nesuferind necinstea ce i se aducea în urma muștrărilor, și pe care glasul limbii prorocești a arătat-o într-un chip atât de limpede, dând la iveală mărima păcatului – a băgat în temniță pe Ioan – fiind adică gol și încercându-se a stinge lumina cea din sfeșnic, ca astfel să rămână iarăși în întuneric. Sau mai bine zis, el nu a îndrăznit a o stinge, ci a pus-o în casă sub obroc – dar ticăloasa și nenorocita aceea de muiere l-a silit să facă ceea ce a făcut. Dar nici așa nu a putut să astupe înfruntarea Prorocului, ci încă mai mult a mărit-o. Și cei ce întrebau atunci pentru ce Ioan este închis în temniță, aflau pricina, și cei ce după aceasta au locuit pe uscat și pe mare, și cei de atunci, ca și cei de acum, și cei ce vor veni de acum înainte, lămurit au cunoscut faptul și vor afla drama aceasta, vor afla, zic, și murdăria, și mânjirea lor în acest omor, și nici un timp nu va putea șterge amintirea acestui fapt urâcios.

Atât de puternică este virtutea și are pomenirea atât de nemuritoare, încât numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivitorii ei. Pentru ce l-a pus pe Proroc în temniță? Pentru ce oare nu i-a disprețuit muștrarea? Nu cumva poate avea să-l tragă la judecată pe Irod? Nu cumva a cerut poate pedepsirea preacurviei? Oare cele spuse de dânsul nu erau numai certare? Pentru ce dar se temea și tremura Irod? Oare nu erau numai graiuri și cuvinte goale? Dar pe dânsul îl nelinișteau mai mult decât orice fapte ale lui. Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt tribunal, în judecata cugetului lui, și pe toți i-a pus să stea judecători asupra lui, dându-și fiecare hotărârea în cugetul său. Pentru aceea tremură tiranul, neputând suferi strălucirea virtuții.

Ai văzut ce putere are virtutea, această filosofie înaltă? Pe cel întemnițat l-a făcut mai strălucit decât tiranul, iară acesta se teme și tremură de dânsul. Dar Irod numai cât a legat și întemnițat pe Proroc, pe când acea muiere spurcată a ajuns până la omor – deși omorul mai mult asupra lui Irod s-a pus. Și apoi ei nici nu i-a zis Prorocul «De ce viețuiești cu tiranul?» – nu că doară nu ar fi fost și ea răspunzătoare – ci voind numai a îndrepta. Pentru aceea numai pe dânsul l-a muștrat, și încă nici pe dânsul cu putere. Căci nu a zis: «O, ticăloșule, și nelegiuirile, și spurcatule, ai călcat legea lui Dumnezeu, ai disprețuit poruncile cele date, ai făcut puterea ta lege». Nimic din acestea, ci chiar în dojană, mare este blândețea bărbatului, mare este blajinia lui. „Nu ți se cade ție, zice, a avea pre femeia fratelui tău Filip”, astfel că acestea sunt mai cu

seamă vorbele celui ce învață decât ale celui ce muștră, ale celui ce ceartă decât ale celui ce pedepsește, ale celui ce îndreaptă decât ale celui ce dă în vileag fapta, ale celui ce îndreaptă, zic, decât ale celui ce se amestecă fără scop.

Dar, precum am spus: lumina este vrăjmaș de moarte tâlharului, greoi este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, după cum zice: „Greu ne este nouă și a-l vedea” (Înțelep. lui Solomon 2, 15) – fiindcă nu pot suferi razele lui, după cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi le este greu nu numai văzându-l, ci chiar și auzindu-l. Iată de ce muierea aceea spurcată, și netrebnică, și codoașă a fetei sale, sau mai drept vorbind, ucigătoare de copil, deși nici nu-l văzuse pe Proroc și nici nu-i auzise glasul, totuși a împins lucrurile până la omor și pregătește pe fiica sa, pe care a crescut-o în desfrânări, ca să ceară uciderea dreptului – atât de mult se temea de dânsul.

Și ce zice? „Dă-mi aici pre tîpsie capul lui Ioan Botezătorul”. Dar pentru ce te duci de răpă, muiere ticăloasă? Nu cumva este de față pârâșul? Au doară te vede și te supără? Alții ziceau: „Greu ne este nouă și a-l vedea”; iară acestei femei i-a fost greu, precum am zis, chiar și numai auzindu-l. Pentru aceea a zis: „Dă-mi mie aici pre tîpsie capul lui Ioan”. Și cu toate acestea, el se găsește în temniță pentru tine, și cu lanțuri este încărcat pentru tine, și deci îți este cu puțință ție a vorbi cu tinerească nechibzuință de iubirea ta, și a zice: «Atât de mult am pus stăpânire pe împărat, că chiar în public fiind învinuit, el nu s-a rușinat, nici s-a depărtat de dragoste, și nici preacurvia mea nu a desființat-o, ci și pe pârâș l-a întemnițat.» Pentru ce dar turbezi și înnebunești, având pe ibovnicul tău chiar și după muștrarea păcatelor? Pentru ce cauți masa, sau mai bine zis ospățul dracilor răzbnători?

Ai văzut deci cât de fricoasă, cât de nimic și lipsită de îndrăzneală este răutatea, și cum tocmai când izbutește a stăpâni se face mai slabă? Căci aceea muiere nu tocmai atât de mult se tulbură mai nainte de a pune pe Ioan în temniță, pe cât se tulbură după ce îl închiseseră, după care se și grăbește a zice: „Dă-mi aici pre tîpsie capul lui Ioan”. Și pentru ce numaidecât „aici”? «Mă tem, zice, ca nu cumva, făcându-se părut omorul, să-l scape cineva din pri-mejdie». Și pentru ce nu ceri trupul întreg, ci numai capul? «Doresc, zice, ca limba aceea care m-a supărat să o văd cu ochii tăcând».

Dară cu totul dimpotrivă va fi – precum a și fost – ticăloasă și nenorocită muiere, căci mai strălucit încă va striga după aceasta, și după ce va fi tăiat. Atunci striga numai în Iudeea, iară de acum va răsuna glasul lui până la marginea lumii. Și în orice biserică vei intra, fie într-a Maurilor, fie într-a Perșilor, fie chiar într-una din ostroavele Britanilor, auzi pe Ioan strigând: „Nu-ți este slobod a avea pre femeia fratelui tău Filip”. Dar dânsa nu știe a filosofa nimic

din acestea, ci se grăbește, ațâță și împinge pe tiranul cel lipsit de minte către omor, temându-se nu cumva să se schimbe.

Dară tu află și de aici puterea virtuții, căci acea muiere nu putea suferi pe dreptul nici chiar când era închis, legat și adus la tăcere. Ai văzut cât de slabă este răutatea și cât de necurată? În loc de mâncăruri, ea aduce capuri omenești pe tipsie! Ce poate fi mai spurcat? Ce poate fi mai murdar, mai scârbos și mai greșos decât acea fată? Ai auzit ce glas a slobozit dânsa în teatrul diavolului și la ospățul dracilor? Ai văzut limbă și limbă: una purtând pe ea doftoriile cele de mântuire, iară alta otrava cea omorătoare, și făcându-se sufragiu al celui ospăț drăcesc?

Și pentru ce oare nu a poruncit de a-l ucide chiar înlăuntru unde era ospățul, unde mai mare ar fi fost și plăcerea? S-au temut ca nu cumva, venind înlăuntru și fiind văzut, să-i schimbe, adică să-i prefacă pe toți numai cu privirea, numai cu venirea sa. Pentru aceea deci cere capul lui, voind a înălța, așa zicând, un strălucit semn de biruință al curviei, și l-a dat mamei sale. Ai văzut răsplata jocului? Ai văzut prada vicleniei diavolești? Nu zic de capul lui Ioan, ci pentru însuși împăratul Irod. Că dacă cineva ar cerceta cu amănunțime, apoi semnul de biruință a fost înălțat împotriva împăratului, și cea care a biruit s-a biruit, și cel descăpățânat s-a încununat și s-a vestit în fața lumii întregi, iar după moartea lui cu mai mare putere zguduia cugetul celor ce păcătuiseră.

Și cum că cele spuse nu sunt ca o fală a noastră, tu întreabă chiar pe Irod, și-ți va spune. Căci, fiindcă auzise de minunile lui Hristos, zicea: „Acesta este Ioan care s-a sculat din morți, și de aceea se lucrează puteri întru el” (Mt. 14, 2). Și cu chipul acesta avea într-însul frica nedezlipită și chin de moarte fără sfârșit, și nimeni nu a fost în stare a depărta de la el frica și muștrarea cugetului, ci judecătorul acela nemitarnic a rămas într-însul, muncindu-l și pe fiecare minut cerându-i socoteală de omor.

Acestea deci știindu-le, iubitorilor, să nu ne speriem când pătimim rele, ci când facem rele – căci aceea este biruință, iară aceasta înfrângere. Pentru care și Pavel zicea: „Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Ci voi înșivă faceți strâmbătate și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților” (1 Cor. 6, 7. 8) – fiindcă în a pătimi rele stau premiul, cununile și vestirea în lumea întreagă. Iară faptul acesta se poate vedea petrecându-se cu sfinții, de vreme ce cu toții s-au încununat astfel, au fost vestiți astfel în lumea întreagă, și noi tot pe această cale pășim. Și ne rugăm, desigur, ca să nu ne ducă pe noi în ispită, iară de cumva va veni ispita peste noi, apoi stând cu cea mai mare bărbăție, vom arăta cuvenita bunăvoință – ca astfel să ne învrednicim de bunătățile viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iată, a treia oară cu aceasta vin la voi; în gura a două și a trei mărturii va sta tot graiul.” (2 Cor. 13, 1)

În multe locuri desigur, dar mai ales aici ar putea vedea cineva filosofia și îngrijirea părintească a lui Pavel, cum în cele poruncite este aspru, și încă foarte aspru, iară în pedepse este foarte zăbavnic și leneș. Că nu îndată pedepsea pe cei ce păcătuiau, ci le porunceă și o dată, și de două ori, și nici așa, neascultând, nu erau pedepsiți, ci iarăși le poruncește, zicând: „Iată a treia oară cu aceasta vin la voi” și «mai nainte de a veni, vă scriu iarăși». Apoi ca nu cumva întârzierea lui să le aducă vreo lenevire, privește cum se îndreaptă și aici, neconținut amenințând, în același timp și sporind lovitura dată, zice: „Că de voi veni iarăși, nu voi cruța” și „nu cumva venind să plâng pre mulți”. Acestea toate le vorbește și face, iară prin aceasta el urmează pe Stăpânul a toate, fiindcă și Dumnezeu neconținut amenință, și de multe ori poruncește, nu însă de multe ori și pedepsește. Aceasta deci o face și Pavel, și pentru aceea și mai nainte zicea: „Că cruțând pre voi nu am venit în Corinth”. Și ce va să zică „cruțând pre voi”? Adică «ca nu cumva găsindu-vă tot în păcate și nepocăiți, să fiu silit a vă da pedeapsa cuvenită». Tot așa și aici:

„Iată, a treia oară cu aceasta vin la voi; în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul”. Ceea ce nu este scris unește cu ceea ce este scris, ceea ce și aiurea a făcut, zicând că: „Cel ce se lipește de curvă un trup este, că vor fi, zice, cei doi un trup” (1 Cor. 6, 16), deși se spune aceasta fiind vorba de nunta legiuită; el însă a întrebuințat fără cruțare aceste vorbe aici, fiind de folos spre a înfricoșa mai mult încă ascultătorii. Tot aceasta deci face și aici, în locul mărturiilor punând venirile și înfățișările lui la dânșii, și poruncile lui. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «V-am spus și o dată, și de două ori când am venit; spun deci și acum prin Epistolă. Și dacă veți asculta, se va face ceea ce doream; iară dacă nu veți asculta, voi fi silit a îndeplini cele spuse și a vă da pedeapsa». Pentru aceea zice:

„Zis-am mai nainte, și iarăși mai nainte zic, precum când am fost de față la voi a doua oară, și acum nefiind de față, scriu celor ce mai nainte au greșit și celorlalți tuturor, că de voi veni iarăși, nu voi cruța”. «Că dacă în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul, zice, eu am venit a doua oară și am zis, dar spun și acum prin Epistolă, și deci negreșit cuvântul meu se va adeveri. Să nu vă închipuiți că scrisoarea are o putere mai mică decât venirea mea, ci precum vorbeam fiind de față, tot așa spun și acum scriindu-vă».

Ai văzut îngrijire părintească? Ai văzut pronie cuvenită dascălului? Nici nu a tăcut, nici nu a pedepsit, ci spune mai dinainte de multe ori, și stăruiește întruna amenințând, și amână pedeapsa, și numai dacă dâșii ar rămâne neîndreptați, atunci îi amenință a da pedeapsa. Dar ce le-ai zis mai dinainte, fiind de față la dâșii, iară acum, lipsind, le scrii?

„Că de voi veni iarăși, nu voi cruța.” Arătând mai nainte că nu poate, dacă nu va fi silit a face aceasta, și numind faptul jale și smerire – „Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni iarăși să mă smerească Dumnezeu meu, și voi plânge pe mulți cari au greșit mai nainte și nu s-au pocăit de necurăție” – și îndreptându-se către dâșii că le-a zis mai nainte și o dată, și de două ori, și de trei ori, și că în sfârșit el face totul ca să înlăture pedeapsa, cu scopul de a-i face mai buni prin frica vorbelor, la urmă a pus și ceea ce era mai greoi și mai înfricoșător pentru dâșii, zicând: „Că de voi veni iarăși, nu voi cruța”. Nu a spus «vă voi pedepsi, vă voi cere răspuns», ci iarăși întrebuințează părintești graiuri, în care este pusă însăși pedeapsa, arătând dragostea lui și durerea ce o simte în cugetul său pentru dâșii, de vreme ce, cruțându-i întruna și amânând pedeapsa, dâșii nu se îndreptau.

Apoi, ca nu cumva și de astă dată să-și închipuie că iarăși va amâna și că este numai o simplă amenințare prin vorbe, s-a grăbit a le spune mai întâi că: „în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul” și apoi „că de voi veni iarăși, nu voi cruța”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nu voi mai amâna pedeapsa, dacă vă voi găsi neîndreptați – ceea ce să nu fie! – ci voi cere răspuns numaimic și mă voi afla față de voi precum am zis».

Apoi cu multă iuțime și foarte cu supărare ridicându-se împotriva celor ce-l luau în râs ca slab și neputincios, și înfățișarea trupului lui o batjocoreau și ziceau că „înfățișarea trupului este slabă, și cuvântul lui defăimat”, le zice adresându-se de-a dreptul lor: „De vreme ce căutați ispitire a lui Hristos, celui ce grăiește întru mine” (2 Cor. 13, 3). Acestea le-a spus pe de-o parte atingând pe unii, iară pe de alta îmboldind cu putere pe alții. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Fiindcă voiți a cerca dacă Hristos locuiește întru mine, și cereți răspuns, și de aceea mă luați în bătaie de joc, ca nefiind bun de ceva, și vrednic de disprețuit, ca unul ce aş fi pustiu de acea putere, apoi veți ști că nu suntem pustii, de cumva ne veți da pricină, ceea ce să nu fie»!

Deci ce, spune-mi, de aceea pedepsești, fiindcă cer dânsii ispitire, sau voiesc a te încerca dacă ai vreo putere? «Nu, zice el; că dacă aş fi căutat aceasta, încă de la început aş fi pedepsit pe cei ce au păcătuit şi nu aş fi amânat până acum». Cum că el nu caută aceasta a arătat-o încă mai lămurit prin cele ce urmează, zicând: „Mă rog lui Dumnezeu să nu faceți nici un rău, ca nu noi cercați (δόκιμοι) să ne arătăm, ci ca voi binele să faceți,¹ iară noi ca nişte necercați să fim”. Aşadar, el nu le spune acestea cauzativ, adică cu scop de a-şi motiva vorba, ci mai mult fiind supărat, mai mult atingându-se de cei ce-l dispreţuiau pe dânsul. «Eu, zice, nu voiesc a vă da dovadă de puterea mea; iar dacă voi veți da pricină şi veți voi a mă stârni, apoi veți cunoaşte aceasta din fapte».

Şi priveşte cum el îşi face vorba apăsată şi greoaie, căci nu spune: «fiindcă căutați ispitire în mine», ci „a lui Hristos celui ce grăieşte întru mine”, arătând că dânsii aceluia păcătuiau. Şi nu a spus simplu «celui ce locuieşte», ci „celui ce grăieşte întru mine”, arătând că vorbele lui sunt duhovniceşti. Deci dacă nu se arată puterea lui, nici pedepseşte; aşa că apostolul a mutat vorba de la dânsul la Hristos – cu care prilej îşi face ameninţarea mai înfricoşată. Nu pentru slăbiciune nu-i pedepseşte, ci pentru îndelunga sa răbdare. «Deci, zice, să nu ia cineva îngăduinţa sa ca o slăbiciune. Că pentru ce te minunezi, zice, dacă nu cere răspuns acum celor ce păcătuiesc, şi nici pedepseşte, îngăduind şi îndelung răbdând, deoarece a primit încă a fi şi răstignit, şi chiar atâtea pătimind, el nu a pedepsit?» Pentru care a şi adăogat:

„Carele la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s-au şi răstignit întru neputinţe, dar este viu din puterea lui Dumnezeu” (2 Cor. 13, 3-4). Foarte întunecate sunt graiurile acestea, iar celor slabi aduc multă încurcătură. Pentru aceea este trebuitor a le aşterne mai lămurit şi a vorbi despre înţelesul cuvântului de unde vine întunecimea, ca astfel nimeni să nu se smintească dintre cei simpli.

Aşadar este de trebuinţă a afla ce înseamnă ceea ce spune el aici, şi ce învederează numele de neputinţă, şi în ce înţeles se spune. Un singur cuvânt este, dar multe sunt care izvorăsc dintr-însul. Căci *neputinţă* se zice şi de cea a trupului – boala – pentru care şi în evanghelie se spune: „iată că cel pe care îl iubeşti este bolnav”, vorbind de Lazăr, la care Hristos a răspuns: „boala aceasta nu este spre moarte” (In. 11, 3-4); şi Pavel încă vorbeşte în Epistola către Filipeni despre Epafra: „că a fost bolnav aproape de moarte” (Flp. 2, 27), precum şi lui Timothei scriindu-i, zicea: „Puţin vin primeşte pentru stomahul tău şi pentru cele dese slăbiciuni ale tale” (1 Tim. 5, 23). Toate acestea deci arată

¹ Ediția Sf. Ioan Hrisostom are acest pasaj precum urmează: „*ca astfel nu noi să ne arătăm încercați, ci voi să fiți încercați, iară noi să fim ca neîncercați*”, de unde se vede oarecare deosebire de textul nostru.

slăbiciunea sau boala trupească. Se numește apoi slăbiciune sau boală și faptul de a nu fi cineva bine așezat în credință, și nici nu este desăvârșit, ceea ce învederând Pavel, zicea: „Pe cel slab în credință primiți-l, nu într-o îndoirea gândurilor”, și iarăși: „că unul crede a mânca toate, iară cel slab legumi mănâncă” (Rom. 14, 1-2), învederând aici pe cel slab în credință. Iată deci două fapte care însemnează unul și același lucru: slăbiciune, boală, neputință, încă și un al treilea este care se numește slăbiciune. Și care este acel fapt? Prigoanele, cursele, ispitele, alungările și cele de acest fel. Acestea învederându-le Pavel, zicea: „De trei ori am rugat pe Domnul ... și mi-au zis că destul îți este ție harul meu, că puterea mea într-o neputință se săvârșește.” Și ce va să zică „într-o neputință”? Adică: în prigoane, în primejdii, în ispite, în curse, în morți. Iară aceasta învederându-o Pavel, zicea: „de aceea binevoiesc într-o neputință”, după care, arătând ce anume neputință înțelege el aici, adică nu friguri sau vreo boală trupească, sau vreo îndoială în credință, adaogă: „Pentru aceea binevoiesc într-o neputință, în defăimări, în nevoi, în prigoane, în strămtorări pentru Hristos, căci când slăbesc, atunci sunt tare”, adică «când sunt prigonit, când sunt alungat, când mi se pun curse, atunci eu sunt puternic, atunci mai cu seamă stăpânesc și biruiesc pe cei ce mă prigonesc, harul locuind și făcând în mine mari și îmbelșugate». După aceasta apoi Pavel a pus și al treilea înțeles al cuvântului neputință, iară ceea ce spune, aceasta înseamnă: «Cei ce caută la noi ispitire, către acela (Hristos) se îndreaptă cu ispitirea, după cum am spus, că adică li se pare lor că ar fi de nimic și vrednic de disprețuit». Căci el nu voia a se arăta cu lăudăroșenie, și nici nu voia a se părea că este ceva, deși era, nici de a-și arăta puterea ce o avea, de a pedepsi – pentru care și era crezut ca fiind de nimic. Deci închipuindu-și dânsii aceasta, nu se îndreptau în păcatele lor, ci dăinuiau în lenevire și în nesimțire. De aici dar luând pricină, vorbește pentru toate acestea cu multă putere, arătând că nu din pricina neputinței nu făcea nimic, ci pentru îndelunga lui răbdare.

Apoi, după cum am spus, strămutând vorba de la dânsul la Hristos, el prin aceasta mai mult întinde frica și mărește amenințarea. Ceea ce spune aici, aceasta înseamnă: «Au doară chiar dacă aș face ceva, sau aș pedepsi pe cei ce greșesc, apoi eu sunt cel ce pedepsesc? Însuși Hristos este cel ce locuiește întru mine. Iară dacă nu credeți aceasta, și voiți a încerca prin faptele celui ce locuiește întru mine, apoi veți cunoaște degrab, căci la voi nu este neputincios, ci puternic».

Și pentru ce oare a mai adaogat „la voi”, deși el este puternic pretutindeni? Căci și de ar voi să pedepsească pe cei necredincioși, sau pe draci, sau pe oricine, el poate. Așadar, ce însemna acest adaos? Cuvântul acesta este al unuia care rușinează puternic pe ascultători, de la cele ce dânsii au primit; sau că le spune că «până acum arată întru voi, cari sunteți datori a vă îndrepta, puterea

sa», ceea ce și aiurea zicea: „Că ce-mi este mie a judeca pre cei dinafară?” (1 Cor. 5, 12). «Celor din afară, zice, atunci le va cere socoteală, în ziua judecării; vouă însă și acum». Dar chiar și îngrijirea aceasta părintească a lui, privește cu câtă înfricoșare o pune și cu câtă mânie, zicând: „care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s-au și răstignit dintru neputință, ci este viu din puterea lui Dumnezeu”. Și ce înseamnă „că de s-au răstignit dintru neputință”?

«Că dacă a și fost ucis, zice, fapt care pare a avea în sine ideea neputinței, totuși aceasta întru nimic nu vatămă puterea lui, căci această putere rămâne nebiruită și faptul părut al neputinței întru nimic nu a vătămat această putere a sa, ci tocmai acest fapt arată puterea sa, că adică a pățimit și suferit chiar și moartea pe cruce, dar cele ale puterii sale totuși nu s-au ciuntit cu nimic». Deci să nu te tulbure cuvântul de neputință, căci și aiurea zice: „Cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, și ce este slab al lui Dumnezeu mai tare decât oamenii este” – deși Dumnezeu nu are nimic nebun sau slab. Dar prin aceste cuvinte el a făcut vorbire de cruce, tâlcuind părerea necredincioșilor despre dânsa. Într-adevăr ascultă-l chiar pe dânsul tâlcuind aceasta:

„Cuvântul crucii, zice, celor pieritori nebunie este, iară nouă, celor ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu este” (1 Cor. 1, 18); și iarăși: „Dar noi povăduim pre Hristos cel răstignit, Iudeilor adică sminteală, iar Ellinilor nebunie; însă celor chemați, Iudeilor și Ellinilor, pre Hristos puterea lui Dumnezeu, și înțelepciunea lui Dumnezeu” (1 Cor. 1, 23-25); și iarăși: „Omul cel sufletesc¹ nu primește cele ce sunt ale duhului lui Dumnezeu, că nebunie sunt lui” (1 Cor. 2, 14). Privește cum pretutindenii el tâlcuiește necredincioșilor credința, spunând că crucea este o nebunie și o neputință.

Deci așa și aici, prin „neputință” el înțelege slăbiciunea sau neputința bănuită de necredincioși. Deci nu a spus apostolul că fiind neputincios a fost răstignit – să nu fie una ca aceasta! – căci prin toate cele ce a făcut a dovedit că putea să nu fie răstignit; acum, de pildă, aruncând la pământ pe unii, altă dată uscând smochinul, altă dată mii de alte minuni făcând. Așadar, ce înseamnă zicerea „dintru neputință”? Adică deși s-a răstignit, suferind primejdii și curse – că am arătat cum neputința este numită primejdie și cursă – totuși prin aceasta cu nimic nu a fost vătămat. Toate acestea le spunea apostolul, trăgând pilda acesta în partea sa – fiindcă se vedeau și pe dânsii prigoniți, alungați, disprețuiți, și neapărându-se, nici aruncându-se asupra prigonitorilor.

¹ Expresia ψυχικός άνθρωπος înseamnă: *om trupesc, om în carne și oase*, și deci așa trebuie să se înțeleagă prin traducerea noastră de *om sufletesc*. Compară Cartea Facerii 2, 7; 1 Cor. 2, 14 și 15, 44; Iac. 3, 15. Iuda 19.

După ce deci le arată lămurit că și dâșii cele ce pătimesc nu vin din neputința lor de a se apăra, la urmă aduce vorba la Stăpânul, «fiindcă și el, zice, a fost răstignit, a fost legat, și altele multe a pățit, și totuși nu s-a apărat, ci a suferit de acelea ce se păreau a veni din neputința sa, dar tocmai prin aceasta arătând puterea sa, căci și neapărându-se, nearuncându-se asupra prigonitorilor săi, el nu s-a vătămat cu nimic. Căci crucea nu a întrerupt, nu a slăbit viața, ci a și înviat, și viază. Iară când auzi spunându-se de cruce și de viață, prin acestea tu să înțelegi cuvântul atingător de economia mântuirii noastre, căci toată vorba de aici pentru aceasta este.

Dar dacă apostolul zice că „este viu din puterea lui Dumnezeu”, apoi nu o spune ca și cum el nu ar fi putut a-și învia trupul, căci pentru apostol este totuna dacă vorbește și de Tatăl, și de Fiul. Așadar, spunând: „din puterea lui Dumnezeu”, el a spus că din puterea sa este viu. Cum că și Fiul stăpânește și înviază trupul său, ascultă-l pe dânsul zicând: „Stricați biserica aceasta, și eu în trei zile o voi ridica pre dânsa” (In. 2, 19). Dar dacă ceea ce este al său spune că este al Tatălui, tu să nu te tulburi, căci: „Toate ale Tatălui meu ale mele sunt” zice, și iarăși „Toate ale mele ale tale sunt, și ale tale ale mele” (In. 16, 15-17 și 16, 10).

«Așadar, zice, după cum dânsul, fiind răstignit, cu nimic nu a fost vătămat, așa nici noi nu am fost vătămați, alungați și războiți».

Pentru aceea și adaogă: „Pentru că și noi suntem neputincioși întru el, ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu”. Și ce va să zică „suntem neputincioși întru el”? Adică suntem prigoniți, alungați și pătimim cele mai de pe urmă rele. Dar „întru el” ce înseamnă? Pentru propovăduirea evangheliei sale zice, și pentru credința într-însul. «Deci zice, dacă noi suferim pentru dânsul toate cele grele și nesuferite, apoi este vădit că și cele plăcute le vom avea» – pentru care a și adăogat: „ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu”.

„Pre înșivă ispitiți, de sunteți întru credință, pre înșivă cercați; au nu cunoașteți pre voi, că Iisus Hristos întru voi este? Fără numai de sunteți necercați. Ci nădăjduiesc că veți cunoaște că noi nu suntem necercați” (2 Cor. 13, 5-6). Fiindcă prin cele spuse a arătat că deși el nu se aruncă asupra acelor apostoli mincinoși, nu pentru că nu ar avea pe Hristos întru dânsul, ci numai pentru că urmează îndelunga-răbdare a celui răstignit, care nu s-a apărat, la urmă tot aceeași face în alt chip, și încă mai cu putere, pregătindu-și vorba de la ucenicii săi. «Și ce spun eu de mine, dascălul vostru, zice, care am atâta grijă, căruia îi este încredințată întreaga lume și care a făcut atâtea semne și minuni? Că chiar pe voi înșivă de ați voi să vă cercetați, ca unii ce sunteți în rândul ucenicilor, ați vedea că și în voi este Hristos. Deci dacă în voi, apoi cu atât mai mult în dascălul vostru. Că dacă aveți credință, atunci și în voi este Hris-

tos». Căci pe atunci, cei ce credeau făceau minuni – pentru care a și adăogat: „Pre înșivă ispitiți, de sunteți întru credință. Au nu cunoașteți pre voi că Iisus Hristos întru voi este? Fără numai de sunteți necercați”. «Iară dacă este în voi, zice, cu atât mai mult în dascălul vostru». Mi se pare că aici sub numele de credință el înțelege și minunile și semnele ce făceau. «Dacă aveți credința aceea, zice, Hristos atunci este în voi; de nu cumva poate sunteți necercați».

Ai văzut cum iarăși înfricoșează, și cu prisosință arată pe Hristos aflându-se în el? Aici mi se pare că el face vorbire și de viața lor. Și fiindcă nu este de ajuns numai credința spre a atrage asupra lor lucrarea Duhului, a zis că «dacă stați sau sunteți întru credință, aveți pe Hristos întru voi» – mai ales că se întâmplă ca mulți să aibă credință, și totuși să fie pustii de acea lucrare sau energie a Duhului – cu care prilej a și dezlegat această nelămurire, zicând: „fără numai de sunteți necercați”. Urmarea gândului cerea ca el să adaoge: «Dar dacă voi ați ajuns necercați, nu am ajuns și noi așa», dar apostolul nu spune așa, ca să nu atingă prea tare, însă cam întunecat oarecum face vorbire de aceasta, nici rostindu-se apriat și zicând că «sunteți necercați», și nici măcar prin întrebare aducând vorba și zicând: «Dară voi necercați sunteți?», ci într-un chip oarecum ascuns arată acest lucru, adăogând: „Ci nădăjduiesc că veți cunoaște că noi nu suntem necercați”. Și aici iarăși mare este amenințarea ce le-o face, mare este și frica ce le-o însuflă. «Că dacă voiți, zice, a vă încredința prin însăși pedeapsa voastră, nu vom fi în neputință de a vă da dovada puterii noastre». Nu spune el tocmai așa, însă cele ce spune sunt cu mult mai grele și cuprind în ele mai mare amenințare, zicând: „Că nădăjduiesc că veți cunoaște că noi nu suntem necercați”. «Ar fi trebuit, zice, ca și fără de aceasta voi să știți cele ale noastre, și că avem întru noi pe Hristos grăind și lucrând; dar acum, fiindcă voiți a vă încredința pentru aceasta și prin fapte, apoi veți ști că nu suntem necercați».

După aceea, fiindcă a întins prea mult amenințarea – punând pedeapsa chiar la ușă, așa zicând – și i-a pus în mare frică prin amenințarea făcută, apoi privește iarăși cum îndulcește vorba, cum îi mângâie în frica ce le-a însuflat, și cum le arată sinceritatea și lipsa lui de ambiție, îngrijirea de dânșii, filosofia ideilor lui, înălțimea cugetului și ne iubirea de slavă deșartă. Toate acestea, zic, le arată prin cele ce urmează: „Și mă rog lui Dumnezeu să nu faceți voi nici un rău, ca nu noi cercați să ne arătăm, ci ca voi binele să faceți, iară noi ca niște necercați să fim. Că nu putem ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr. Că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi puternici sunteți; de aceasta ne și rugăm, pentru a voastră desăvârșire” (2 Cor. 13, 7-9).

Și ce ar putea fi asemenea cu sufletul lui Pavel? Era disprețuit, era luat în bătaie de joc, era făcut de răs ca prost, ca vrednic de dispreț, ca fanfaron, ca făcând vuiet numai prin vorbe, iară în fapte nefiind în stare de a arăta ceva cât

de mic – și totuși, el văzând atâta nevoie de a-și arăta puterea lui, nu numai că amână, și nici numai că-și schimbă gândul, ci încă se și ruga să nu cadă întru o astfel de ispită. „Mă rog, zice, să nu faceți voi nici un rău, ca nu noi cercați să ne arătăm, ci ca voi binele să faceți, iară noi ca niște necercați să fim.” Și ce este oare ceea ce el spune? «Rog pe Dumnezeu, zice, și-i cer cu smerenie ca nici pe unul să nu-l găsesc neîndreptat, nici pe unul nepocăit, sau mai bine zis, nu numai aceasta, ci nici măcar să începeți a păcătui». «Să nu faceți nici un rău, zice, și măcar de ați păcătui, schimbați-vă și îndreptați-vă din capul locului și depărtați de la voi toată mânia. Căci eu nu mă gândesc ca cu chipul acesta să ne arătăm încercați, ci cu totul dimpotrivă, ca nu cumva să ne arătăm încercați. Că dacă voi rămâneți, zice, păcătuiind și nepocăindu-vă, vom fi siliți a vă pedepsi vătămând trupurile voastre, după cum s-a petrecut cu Sapphira și cu Simon Magul, când am dat dovadă de puterea noastră.¹ Noi însă nu dorim aceasta, ci dimpotrivă, ca noi să nu ne arătăm încercați în felul acesta, adică ca nu în felul acesta să ne arătăm puterea cea din noi, de a vă pedepsi pe voi cari păcătuiți. Însă ce?

„Ca voi binele să faceți”, adică de aceasta ne rugăm lui Dumnezeu, ca pururea să vă găsiți în virtute, pururea în îndreptare; „iară noi, zice, ca niște necercați să fim”, «nemaiarătând vouă puterea noastră de a vă pedepsi». Și nu a zis că «suntem necercați», ci „ca niște necercați să fim”, că nu ar fi fost el socotit ca necercat, chiar dacă nu i-ar fi pedepsit, ci tocmai pentru aceasta ar fi fost încercat, «dar, zice el, deși ne bănuiesc pe noi unii că nu dăm dovadă de puterea noastră și că, prin urmare, suntem vrednici de disprețuit, nouă însă nu ne pasă nimic. Că mai bine este a se crede de noi așa, decât a da dovadă de puterea noastră, pe care ne-a dat-o Dumnezeu, în pedepse date celor ce nu se îndreaptă».

„Că nu putem ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr”. Ca să nu se pară deci că el le face pe plac – fiind aceasta urmarea neîubirii lui de slavă deșartă – ci că face tocmai ceea ce cerea firea lucrurilor, a adăogat zicând: „Că nu putem ceva împotriva adevărului”. «Dacă vă vom găsi pe voi sporind în virtuți, îndepărtând păcatele prin pocăință, având îndrăzneală către Dumnezeu, apoi nici că vom putea, măcar de am voi, a vă pedepsi, și de ne-am încerca să facem aceasta, nu va lua parte cu noi Dumnezeu. Căci el spre aceasta ne-a dat puterea, ca noi să dăm hotărârea drept și după adevăr, iară nicidecum împotriva adevărului».

Ai văzut cum peste tot locul el își mânuiește vorba cu dulceață și mângâie asprimea amenințării? Însă precum a avut în vedere ceea ce am spus, tot așa ține ca să-și arate părerea mai lămurit, pentru care a și adăogat: „Că ne bucu-

¹ A se vedea Cap. 5 și 8 din Faptele Apostolilor.

răm când noi suntem slabi, iară voi puternici sunteți; de aceasta ne și rugăm, pentru a voastră săvârșire” (2 Cor. 13, 9). «Mai cu seamă, zice, ne rugăm nici să putem face ceva împotriva adevărului, adică a vă pedepsi pe voi făcând binele. Dar fiindcă nu putem face aceasta, apoi nici nu o voim, ci dorim cu totul dimpotrivă. Deci tocmai de aceea ne bucurăm, zice, când nu găsim la voi nici o pricină de a ne mișca să arătăm puterea noastră în pedeapsă. Dar dacă, făcând de acestea, ne-ar arăta străluciți, și încercați, și puternici, noi totuși voim cu totul dimpotrivă; dorim adică ca voi să vă aflați încercați și fără ponos, iară noi nicidecum să nu ne folosim de slava de aici». Pentru aceea și zice: „Că ne bucurăm când noi suntem slabi”. Și ce va să zică „suntem slabi”? «Când suntem crezuți ca slabi, iară nu că suntem slabi», căci când dâșii nu-și arătau puterea spre pedeapsire, de vrăjmași erau crezuți ca slabi. «Cu toate acestea, noi ne bucurăm, zice, când voi așa vă purtați, că nu ne dați nici o pricină de a vă pedepsi. Și acest lucru nouă ne este plăcut, când suntem crezuți slabi în acest chip, numai voi să fiți statornici» – pentru care și zice: „iară voi puternici sunteți”, adică ispitiți, încercați, virtuoși. Și nu numai că voim, ci ne și rugăm ca să fiți puternici, desăvârșiți, nedându-ne nici o pricină de nemulțămire».

Aceasta este iubire părintească, ca înaintea laudelor noastre să protimisim² mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu seamă ne scapă de legăturile trupului și ne face a zbura de la pământ la cer, de a fi curați de slavă deșartă, după cum dacă este dimpotrivă, ne cufundă în multe păcate. Că nu este cu puțință a fi cineva preaînalt, mare și nobil dacă nu este curat de slava deșartă, ci negreșit că se va târî pe pământ și multe le va strica, fiind robit de o stăpână spurcată și mai urâcioasă decât orice varvar. Căci ce ar putea fi mai sălbatic decât această fiară, care când mai cu seamă este răsfățată, atunci și ea mai mult se sălbătește? – deși nici fiarele sălbatice nu sunt așa, ci prin multă îngrijire se îmblânzesc. Dar slava deșartă cu totul dimpotrivă; căci fiind disprețuită se îmblânzește, în vreme ce, dacă este luată în seamă și cinstită, ea se sălbătește și se întraramează împotriva celui ce o cinstește. O asemenea slavă deșartă cinstind Iudeii, s-au pedepsit cu toată asprimea, și o asemenea slavă disprețuind ucenicii Domnului, s-au încununat.

Și ce spun eu de pedeapsă și cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciți ajută faptul de a o disprețui. Și ai putea vedea chiar și aici pe pământ pe cei ce o cinstesc vătămăți în totul, iară pe cei ce o disprețuiesc folosiți. Ucenicii Domnului, cari au disprețuit slava deșartă – că nimic nu ne împiedică a folosi iarăși aceeași pildă – și care au ales cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai

¹ *Partea morală.* Noi trebuie a alege mântuirea ucenicilor înaintea laudelor noastre, și pentru a nu ne fi mintea pironită la slava oamenilor (*Veron*).

² A protimisi: a prefera.

mult decât soarele, câștigându-și pomenire nemuritoare și după sfârșitul lor – în vreme ce Iudeii cei robiți de această patimă sunt fără orașe, fără casă, necinstiți, pribegi, gata de fugă, disprețuiți de toată lumea și goniți din patria lor.

Deci și tu, dacă voiești a avea slavă, disprețuiește slava, iară dacă alungi slava, vei cădea din slavă. Și de voști, apoi vorba aceasta să o întindem și la cele pământești. Pe cine oare luăm noi în bătaie de joc în glumele noastre cele mușcătoare? Oare nu pe cei ce iubesc slava deșartă? Așadar aceștia sunt mai cu seamă lipsiți de slavă, având mii de pârâși, și de toți disprețuiți. Deci pe cine să admirăm noi oare? Nu pe cei ce o disprețuiesc pe dânsa? Așadar, aceștia sunt cei slăviți. După cum bogat este cel ce nu are trebuință de multe, ci cel ce nu are trebuință de nimic, tot așa și slăvit este nu cel ce iubește slava, ci tocmai cel ce o disprețuiește, fiindcă o astfel de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni, văzând pâine zugrăvită – măcar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame – nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitele, nici tu nu vâna umbrele, căci aceasta este umbră a slavei, și nu slava.

Și ca să afli că lucrul este așa și că slava aceasta este umbră, gândește-te că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de disprețuit, ba chiar și celor ce îl doresc, că chiar cel ce are slava aceasta se rușinează singur. Deci de unde oare vine pofta aceasta, și cum? De la micimea de suflet – căci nu trebuie numai a învinui cineva, ci și a se îndrepta de la minte scurtă, de la părere copilărească. Deci să conținem a fi copii, și să ne facem bărbați, și pretutindeni să urmăm adevărul, iară nu umbrele, și în bogăție, și în plăcere, și în dezmierdări, și în slavă, și în putere, și atunci va conțeni și boala aceasta, și altele multe. Căci a alunga umbrele este fapt de nebun. Pentru care și Pavel zice: „Trezviți-vă cu dreptate și nu greșiți” (1 Cor. 15, 34). Aceasta este o nebunie cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită de la draci sau cea venită din smintire. Aceasta cel puțin are iertare, pe când cealaltă este lipsită de toată îndreptățire; când sufletul este stricat, atunci și dreapta judecată este pierdută. Nebunia venită din vătămarea minții este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine de la o minte stricată. După cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi și de netămăduit cari se ating de mâncăruri grele, de vreme ce boala frigurilor se ascunde în vine și în artere – tot așa și nebunia aceasta, căci și ea se ascunde în însuși cugetul omului, pe care-l strică și-l vatămă.

Căci într-adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe față și lămurită, ba încă o patimă mai urâcioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veșnic să le disprețuiești, iară pe cele ce sunt stricăcioase și vătămătoare să le iubești cu cea mai mare dorință? Căci spune-mi: Dacă cineva ar alungă vântul și ar voi să-l prindă și să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dar ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iară de cele adevărate și în ființă ar neglija, și-ar urî, de pildă, femeia, iară umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar

disprețui, iară umbra i-ar iubi-o iarăși, apoi atunci ce semn ai căuta mai lămurit ca dovadă de nebunia aceluia? De acest fel sunt toți cei ce sunt robiți, așa zicând, de cele de acum. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăție, fie dezmiardare, sau orice pământesc.

Pentru aceea și Prorocul zicea: „Măcar că în chip trece omul, dar în deșert se turbură” (Ps. 38, 9); și iarăși: „zilele noastre ca umbra s-au plecat” (Ps 101, 12). Dar și aiurea el toate cele omenеști le numește floarea ierbii și fum. Și umbre sunt nu numai cele bune și plăcute ale lumii acesteia, ci și cele triste, ca de pildă moartea, sau sărăcia, sau boala, sau altceva de acest fel. Deci care sunt cele ce rămân în veci, cele bune și cele rele? Împărăția cea veșnică, și gheena cea veșnică. «Unii vor învia, zice, spre viața veșnică, iară alții spre osândă veșnică, unde viermele nu va muri și focul nu se va stinge». Deci pentru ca să ne bucurăm de aceea și să fugim de aceasta, să ne depărtăm de umbre și să îmbrățișăm lucrurile cele bune cu toată râvna, căci numai așa ne vom învrednici de Împărăția Cerurilor. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

„Pentru aceea, aceasta, departe fiind, scriu, ca, fiind de față, nu cu asupreală să isprăvesc, duple stăpânirea carea au dat mie Domnul spre zidire, și nu spre surpare” (2 Cor. 13, 10).

Stând deci de vorbă cu dânșii, i-au simțit puterea cuvintelor, și mai cu seamă pe la sfârșitul Epistolei. Căci și înainte zicea: „Însumi eu, Pavel, vă rog, prin blândețele și liniștea lui Hristos, care de față sunt smerit între voi, iară departe fiind, îndrăznesc spre voi. Și vă rog, ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm duple trup”; și „Gata având a pedepsi toată neascultarea, când se va plini ascultarea voastră”, și iarăși: „Mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți”; și iarăși: „Nu cumva iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu la voi, și voi plânga pre mulți cari au greșit mai nainte, și nu s-au pocăit de necurăția, și curvia, și spurcăciunea carea au făcut”, și după aceasta: „Zis-am mai nainte și iarăși mai nainte zic, precum când am fost de față la voi, și acum, nefiind de față, că de voi veni iarăși, nu voi cruța, de vreme ce căutați ispitire a lui Hristos celui ce grăiește întru mine”. Deci după ce a spus acestea, și mai multe decât acestea, înfricoșând, rușinând, luând în derâdere, atingându-se cu putere, îndreptățindu-se, la urmă zice: „Pentru aceea, aceasta, departe fiind, scriu, ca, fiind de față, nu cu asupreală să isprăvesc”. Adică «voiesc ca asprimea să stea numai în slove, iară nu și în faptă; voiesc ca amenințările să fie cât se poate de aspre, însă să rămână amenințări și să nu se prefacă în fapte». Iarăși și în această îndreptățire își face vorba cât se poate de îngrozitoare, arătând că nu el este cel ce va pedepsi, ci Dumnezeu – fiindcă a adăogat: „după puterea carea au dat mie Domnul”. În același timp mai arată că el nu dorește a silnici puterea ce o are pentru pedeapsa lor, pentru care a și adăogat: „spre zidire, iară nu spre surpare”. Aceasta deci le-a dat a înțelege și

acum, după cum am spus, însă i-a lăsat ca singuri dâșii să se gândească că, dacă vor rămâne neîndreptați, apoi și aceasta este tot zidire, de a pedepsi pe cei ce nu vor să se îndrepte. De altminteri, așa a și fost, căci și prin fapte a dovedit-o apostolul, și dâșii o știau aceasta.

„Deci, fraților, bucurați-vă, fiți desăvârșiți, mângâiați-vă, aceeași cugetați, pace să aveți, și Dumnezeuul dragostei și al păcii fi-va cu voi” (2 Cor. 13, 11). Dar ce va să zică: „Deci, fraților, bucurați-vă”? Ai supărat, i-ai înfricoșat, le-ai băgat frica în oase, i-ai făcut să tremure, și acum le poruncești ca să se bucure? «Apoi tocmai de aceasta le poruncesc a se bucura. Că dacă cele ale voastre, zice, vor însoți pe ale mele, nu va fi nici o piedică spre bucurie. Căci cele ale mele toate s-au făcut: am arătat către voi îndelungă-răbdare, am amânat pedeapsa, nu am tăiat pe nimeni de la Biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoșat, am amenințat, ca astfel din toate părțile să vă adun și să vă îndemn la pocăință. De acum înainte deci se cere și împreună-lucrarea voastră, și astfel bucuria voastră va fi fără sfârșit».

„Fiți desăvârșiți”. Și ce va să zică „fiți desăvârșiți”? Adică fiți deplini, pliniți lipsurile voastre. „Mângâiați-vă”, zice. «Fiindcă ispitele sunt multe, și primejdiile mari, zice, apoi mângâiați-vă și voi între voi, și prin noi, cum și prin prefacerea voastră spre mai bine. Că dacă bucuria vine de la o conștiință curată, și vă face desăvârșiți, la urmă nimic nu mai lipsește de a fi veseli și a vă mângâia. Nimic nu aduce mângâiere cuiva ca o conștiință curată, chiar de ar năvăli asupra-i mii de ispite».

„Aceeași cugetați, pace să aveți”, ceea ce a cerut și prin întâia Epistolă, chiar din început. Căci este cu puțință a cugeta și aceeași, și a nu avea pace, când, de pildă, se întâmplă ca în dogme unii să se răscoale împotriva altora. Pentru aceea Pavel le cere pe amândouă deodată.

„Și Dumnezeuul dragostei și al păcii fi-va cu voi”. Așadar, el nu numai îndeamnă și sfătuiește, ci se și roagă. Prin aceste vorbe sau că le dorește aceasta, sau că prezice viitorul; sau mai bine zis, pe amândouă împreună. «Dacă faceți acestea, zice, adică dacă aceleași cugetați, și aveți pace, și Dumnezeu va fi cu voi, fiindcă Dumnezeu este al dragostei și al păcii, și de unele se bucură, iară de altele se veselește. De aici deci, adică din dragostea lui veți avea și pacea, de aici și nimicirea tuturor relelor. Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborât pe războinicul cel dedemult, aceasta a unit cerul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățișăm și noi, adică pe dragostea evanghelică, care este maica a mii de bunătați. Prin aceasta ne-am mântuit, prin aceasta am câștigat toate bunățile cele nepovestite.

Apoi, ducându-i pe dâșii către această dragoste, zice: „Închinați-vă unul altuia cu sărutare sfântă” (2 Cor. 13, 12). Și ce va să zică „sfântă”? Adică nu cu sărutare vicleană sau mincinoasă, după cum Iuda a sărutat pe Hristos. Pen-

tru aceea ni s-a dat simțământul acesta al dragostei și al sărutării, ca să se facă în noi ca un foc, ca sa ne înflăcăreze pornirea, ca să ne iubim unii pe alții ca frații, ca copiii pe părinți, ca părinții pe copii, sau mai bine zis, chiar și mai mult. Căci acelea sunt simțiri de la fire, pe când acestea de la harul duhovnicesc. Astfel se leagă sufletele. Pentru aceea, întorcându-ne din călătorii, noi ne sărutăm unii pe alții, căci sufletele se grăbesc a se uni împreună. Partea sau mădularul acesta al trupului este acel mădular mai cu seamă care vestește cele ale sufletului nostru.

Dară fiind vorba de sărutarea aceea sfântă, mai putem și altceva spune. Și ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Hristos, așa că, sărutându-ne unii pe alții, noi sărutăm ușile bisericii și intrarea în ea. Sau nu vedeți câți sărută ușile bisericii acesteia, unii plecându-se, iară alții atingându-le cu mâna, și apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uși Hristos a intrat și intră în noi, când ne împărtășim. Știți voi, cei ce vă împărtășiți din Sfintele Taine, ceea ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s-ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul Stăpânului. Pentru aceea mai cu seamă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocuri, și înfricoșează-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într-un chip necinstit. Auzi câte ți-a dat prin gura ta Dumnezeu, și păzește-o nespurcată. Prin gura ta s-a vorbit pentru viața viitoare, pentru înviere, pentru nemurire, că moartea nu este moarte, și celelalte multe și negrăite. Că cel ce urmează a se iniția în sfintele Taine se apropie lângă gura preotului ca un vas primitor de mir, auzind spunându-i-se despre acelea ce sunt încărcate de frică. Căci dânsul a pierdut viața sa prin înaintași, și vine acum căutându-o, și întrebând cum ar putea să o afle și să o câștige. După aceea Dumnezeu îi descoperă cum ar putea-o afla, și atunci gura lui (a preotului) se face mai înfricoșată decât milostivitorul, sau masa de aur din Legea Veche¹, căci acel milostivitor niciodată nu slobozea un astfel de glas, ci grăia doar de lucruri mici și nebăgate în seamă: de războaie și de pacea cea de pe pământ, în vreme ce milostivitorul legii noi toate le vorbește pentru cer, pentru viața viitoare și pentru lucruri noi și care covârșesc mintea omenească.

Deci după ce apostolul le-a zis: „închinați-vă unul altuia cu sărutare sfântă”, a adăogat: „închină-se vouă toți sfinții”, dându-le și de aici nădejdi bune. Le-a scris aceste vorbe în loc de sărutare, unindu-i pe toți la un loc prin această închinăciune, căci din aceeași gură de unde ieșea sărutarea ies și cuvintele. Ai văzut cum pe toți îi unește la un loc, și pe cei de departe, și pe cei de aproape, pe unii prin sărutare, iară pe alții prin scrisoare?

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh, cu voi cu toți. Amin” (2 Cor. 13, 13). Fiindcă

¹ A se vedea Cap. 25 din Ieșire.

i-a unit împreună prin închinăciuni și sărutări, iarăși în rugăciuni își sfârșește cuvântul, unindu-i și cu Dumnezeu cu cea mai mare strășnicie. Unde sunt acum cei ce spun că deoarece Sfântul Duh nu este trecut în începutul Epistolei, nu este de aceeași ființă cu Tatăl? Iată că aici l-a pus împreună cu Tatăl și cu Fiul. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune că și Colosenilor scriindu-le și zicând: „Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru”, a tăcut pentru Fiul și nu a mai spus ca în toate celelalte Epistole: „și de la Domnul Iisus Hristos”. Așadar, nici Fiul nu este de-o ființă cu Tatăl din această pricină? Aceasta însă ar fi cea mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe el a fi de aceeași ființă cu Tatăl, deoarece Pavel îi întrebuințează numele fără osebite. Și cum că ceea ce eu spun nu este câtuși de puțin numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomenește de Fiul și de Duhul Sfânt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corinthenilor, de pildă, scriindu-le, zice: „Ci v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptățit întru numele Domnului Iisus, și întru Duhul Dumnezeului nostru” (1 Cor. 6, 11). Dar ce, spune-mi, oare aceștia nu s-au botezat și în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălați, nici nu au fost sfințiți. Dar dacă s-au botezat – după cum s-au și botezat – apoi atunci pentru ce apostolul nu a spus că «v-ați spălat în numele Tatălui»? Pentru că pentru el totuna este a pomeni acum de una, altă dată de alta din ipostasele Treimii. Și acest obicei l-ai putea găsi în multe locuri în Epistolele sale.

Căci Romanilor scriindu-le, zice: „Vă rog pre voi, prin îndurările lui Dumnezeu” – deși îndurările sunt ale Fiului – și „vă rog pre voi prin dragostea Duhului” (Cap. 12, 1-15, 30) – deși dragostea este a Tatălui. Pentru ce deci nu a pomenit pe Fiul, vorbind de îndurările Fiului, și nici de dragostea Tatălui, vorbind în locu-i de Duhul? Fiindcă erau acestea învederate și în totul mărturisite, și de aceea le-a tăcut. Aiurea, tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă, aici zice: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh”, pe când aiurea spune de împărtășirea Fiului și dragostea Duhului. „Vă rog pre voi, zice, prin dragostea Duhului”, iară în Epistola Întâi către Corintheni zice: „Credincios este Dumnezeu, prin care ați fost chemați la împărtășirea Fiului Său” (Cap. 1, 9). Astfel că cele ale Sfintei Treimi sunt neîmpărțite; și împărtășirea Sfântului Duh, cuvenită și aparținând Duhului, s-a găsit pusă în seama Fiului, precum și harul Fiului s-a pus în seamă și Tatălui și Sfântului Duh. „Har vouă, zice, de la Dumnezeu Tatăl”. Și aiurea, iarăși punând în seama harului multe feluri de lucrări, adaogă: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește” (1 Cor. 12, 11), și acestea le spun nu unind la un loc sau contopind ipostasele – să nu fie una ca aceasta! – ci cunoscând și ceea ce este propriu, cum și ceea ce este împărțit din ale lor, și unitatea ființei.

¹ Să stăm deci, iubiților, drepti, având și ținând cu noi strășnicia acestor dogme, și atrăgând către noi dragostea lui Dumnezeu. Mai întâi că el ne-a iubit pe noi care îl uram, și deci, fiind vrăjmași, ne-a împăcat cu dânsul, iară după aceea că voiește a ne iubi pe noi care-l iubim. Să rămânem deci iubindu-l pe dânsul, ca și noi să ne iubim de dânsul. Că dacă, noi fiind iubiți de oamenii puternici, suntem temuți de toți, apoi cu atât mai mult fiind iubiți de Dumnezeu. Și dacă pentru dragostea aceasta ar trebui să dăm banii, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruțăm nimic. Că nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-l iubim, ci trebuie a da dovadă și prin fapte – fiindcă nici el nu și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte și fă toate cele plăcute lui, căci numai așa te vei folosi însuși de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă și dovedește adevărul dragostei sale, căci deși nu are trebuință, și nici că se găsește în vreo trebuință de dragostea noastră, el totuși întrebuințează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea și Moisi zicea: „Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-l iubi pre el și a fi gata să mergi dupre dânsul” (A 2-a Lege 10, 12). Așa că atunci când el poruncește de a-l iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu uneltește atât mântuirea noastră ca a-l iubi pe dânsul.

Căci vezi că și toate poruncile lui au ca țință și ajută la odihna, mântuirea și fericirea noastră. Că, de pildă, când zice: „Feriți cei milostivi, fericiți cei curați cu inima, fericiți cei blânzi, fericiți cei săraci cu duhul, fericiți făcătorii de pace”, el cu nimic nu se folosește de aici, ci ne poruncește acestea împodobindu-ne și orânduindu-ne viața noastră. Așijderea și când spune „am flămânzit”, nu o zice că ar avea trebuință de vreo slujbă din partea noastră, ci îndemnându-te spre iubire de oameni. Putea el hrăni pe cel flămând și fără tine, dar ți-a poruncit aceasta pregătind ție comoară mare. Că dacă soarele, zidire fiind a lui Dumnezeu, și nu are nici o trebuință de ochii noștri – căci el rămâne a-și avea strălucirea sa, chiar dacă nu s-ar uita nimeni la el, iară cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale – apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voiești și de aiurea să afli ce depărtare este între Dumnezeu și noi? Oare pe câtă este între noi și țințari? Sau poate mai multă? Este vădit că mult mai mare și nemărginită. Deci dacă noi, cei iubitori de slavă deșartă, nu avem trebuință de vreo slujbă sau slavă din partea țințarilor, apoi cu atât mai mult Dumnezeirea, care este fără patimă și nu are trebuință de nimic. Întru atâta se bucură de noi, întru cât și noi facem bine unul altuia, întru cât el se desfată cu

¹ *Partea morală.* Trebuie a iubi pe Dumnezeu nu numai cu vorbele, ci și prin a face după putere fără pregetare toate cele ce a poruncit (*Veron*).

mântuirea noastră. Pentru aceea de multe ori, lăsând la o parte cele ale sale, el caută numai pe ale tale. „Dacă cineva, zice, are femeie necredincioasă, și aceea ar voi să viețuiască cu el, să nu o lase pre ea” (1 Cor. 7, 13). „Cel ce-și va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pre ea să preacurvească” (Mt. 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? «Dacă femeia, zice, este curvă, nu silesc a viețui împreună cu ea; iară dacă este necredincioasă, nu împiedic». Și iarăși: «Dacă ești supărat pe cineva, poruncesc a lăsa darul tău și a alerga la cel ce te-a supărat». „Iară când tu aduci darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, și atunci venind adu darul tău” (Mt. 5, 23-24). Dar încă pilda celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datora, oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanți împrumutată, l-a miluit pe dânsul și l-a iertat – iară când l-a văzut cum acela cerea de la fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit și viclean, în același timp l-a și dat pedepsei. Așa că vorba lui cea multă este numai pentru odihna ta. Varvarul acela era să păcătuiască cu femeia dreptului Avraam, și Dumnezeu îi zice: „Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa” (Fac. 20, 6). Pavel prigonește pe Apostoli, iară Dumnezeu îi zice: „Ce mă prigonești”?

Alții flămânzesc, și el spune că dânsul flămânzește, și că este gol și străin, voind prin aceasta a te rușina pe tine, și cu chipul acesta a te ațâța la milostenie.

Deci, iubitorilor, înțelegând dragostea pe care ne-a arătat-o prin toate și ne-o arată, prin care a și hotărât a se descoperi pe sineși nouă, care și este cea mai de seamă dintre bunătățile date nouă, și luminează a cugetului, cum și învățătură a virtuții; înțelegând apoi că el ne-a legiuit o viață bună, și că toate făcându-le pentru noi, ne-a trimis și pe Fiul său, care ne-a făgăduit Împărăția Cerurilor, pregătindu-ne și chemându-ne la bunătățile cele negrăite și la o viață fericită – apoi toate să le facem și grăim, ca și de dragostea lui să ne arătăm vrednici, și de bunătățile viitoare să ne învrednicim. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

SFÂRȘIT

CUPRINS

Omilia I. Subiectul epistolei	5
Omilia II. Despre rugăciune. Trebuie a ne ruga unii pentru alții.....	15
Omilia III. Cel ce-și stăpânește cugetele cele necuviincioase este vrednic de laudă. Și mărturie despre jertfa lui Avraam	31
Omilia IV. Despre pocăință	45
Omilia V. Despre frica lui Dumnezeu și a nu face nimic pentru fală.....	57
Omilia VI. Vorbele urâte necinstesc pe cel ce le grăiește	66
Omilia VII. Omul, spre a nu se deda la rele, trebuie a-și ocupa cugetul cu îndeletniciri folositoare	73
Omilia VIII. Despre Apostoli și despre puterea dumnezeiască dintr-înșii ..	86
Omilia IX. Despre înfricoșata judecată.....	93
Omilia X. Gândirea la judecata cea de pe urmă ne cumintește	101
Omilia XI. Despre datoria de a fugi de păcat și a ne teme de Dumnezeu .	109
Omilia XII. Nu bogăția în bani trebuie a căuta noi, ci în virtuți.....	117
Omilia XIII. Numai cel ce are în sine toate virtuțile se poate numi curat .	128
Omilia XIV. Despre epitimii sau canonisiri	136
Omilia XV. Deosebirea între stăpânirea bisericească și lumească	142
Omilia XVI. Despre milostenie	152
Omilia XVII. Cele bune sunt după fire, și că nu trebuie a ne teme de sărăcie și a strânge averi	160
Omilia XVIII. Despre nevoia de rugăciune, și pentru a nu ne dezbinda unii de alții	167
Omilia XIX. Noi nu trebuie a cerne sau a cerceta cu amănunțime ceea ce dăm ca milostenie	174
Omilia XX. Iarăși despre milostenie.....	182

Omilia XXI. Laude lui Pavel, și cum că ereticii rău au întrebuințat cuvintele lui	187
Omilia XXII. Amintirea de păcatele de dinainte ne va păzi a le mai repeta	194
Omilia XXIII. Despre a nu se mândri și trufi cineva.....	201
Omilia XXIV. Despre pizmă	214
Omilia XXV. Laude lui Pavel și despre smerenie	221
Omilia XXVI. Cum că supărarea și scârba curăță sufletul de patimi. Despre Alexandru Machedon.....	228
Omilia XXVII. Despre pizmă	238
Omilia XXVIII. Tot păcatul este necurăție, și despre Ioan Botezătorul și Irod	245
Omilia XXIX. Nu trebuie a avea mintea pironită la slava de la oameni ...	252
Omilia XXX. Iubirea de Dumnezeu stă în a împlini toate poruncile lui ...	263

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3
031216, București
tel.: 320.61.19; 319.10.83
fax: 319.10.84
email: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filosofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poștale sunt suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 24,
040152, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
teologie • filosofie
istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!

Să stăm deci, iubiților, drepti, având și ținând cu noi strășnicia acestor dogme, și atrăgând către noi dragostea lui Dumnezeu. Mai întâi că El ne-a iubit pe noi care Îl uram, și deci, fiind vrăjmași, ne-a împăcat cu Dânsul, iară după aceea că voiește a ne iubi pe noi care-L iubim. Să rămânem deci iubindu-L pe Dânsul, ca și noi să ne iubim de Dânsul. Nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-L iubim, ci trebuie a da dovadă și prin fapte – fiindcă nici El nu Și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte și fă toate cele plăcute Lui, căci numai așa te vei folosi însuți de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă și dovedește adevărul dragostei Sale, căci deși nu are trebuință, și nici că Se găsește în vreo trebuință de dragostea noastră, El totuși întrebuințează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea și Moisi zicea: „Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-L iubi pre El și a fi gata să mergi dupre Dânsul” (A 2-a Lege 10, 12). Așa că atunci când El poruncește de a-L iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu uneltește atât mântuirea noastră ca a-L iubi pe Dânsul.

Sfântul Ioan Gură de Aur

9 789737 623379

editura
Σοφία